

شەرحی
تەصریفی زەنجانی

مامۆستا

مەلا عبد الکریمی مدرّس

وەری گێراوەتە سەر کوردی

دووبارە نووسینەو

تامادە کردنی بۆ چاپ

مەولود باوە مراد کوردی

شهرحی

ته صریفی زه نجانانی

ماموستا

مه لا عبدالکریمی مدرّس
وهری گیراوه ته سهر کوردی

دوباره نویسنه وه

تاماده کردنی بو چاپ

مه ولود باوه مراد کوردی

(۱۳۷۰ ه ش = ۱۹۹۱ زایینی)

مدرس، عبدالکریم، ۱۲۸۳ - ، شارح.
شه رحی تصریفی زهنجانی / عبدالکریمی مدرس؛
دوباره نویسنده ناماده کردنی بوچاپ مه ولودباوه
مرادکوردی. — سنجد: انتشارات کردستان، ۱۳۷۸.
۲۴ ص.

ISBN 964-6546-54-4: ۸۰۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.
عنوان دیگر: تصریف زنجانی.
کردی.

- ۱. زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم،
- ۶۵۵ق. - التصریف -- نقد و تفسیر. ۲. زبان عربی --
- صرف. الف. زنجانی، عبدالوهاب بن ابراهیم،
- ۶۵۵ق. - التصریف. شرح. ب. باوه مرادکوردی، مولود،
- ۱۳۳۶ - ، ویراستار. ج. عنوان. د. عنوان:
التصریف. شرح.

۴۹۲/۷۵

PJ۶۱۳۱/۶ت ۶۰.۴۷۲۲۷
۱۳۷۸

۱۷۷۶۵-۷۸م

کتابخانه ملی ایران

سنه: شه قامی شه هیدان پاساژی عزیزه تی ئیتشاراتی کوردستان تلفن ۲۲۲۵۳۸۲

ناوی کتیب: ته تصریفی زهنجانی

دانراوی: ماموستا مهلا عبدالکریم مدرس

چاپ: به کهم ۱۳۷۸

چاپخانه:

ههژمار: ۳۰۰۰ بهرگ

حروفچینی: نه حمده له شاری سنه - تله فون ۲۲۵۴۱۰۱

ناشر: ئیتشاراتی کوردستان

شابک:

ناوه روک

۵	..... مقدمه
۷	..... التصريف
۹	..... الفعل
۱۱	..... الثلاثى المجرد
۲۱	..... الرباعى المجرد
۲۳	..... ثلاثى مزيد فيه
۴۴	..... الرباعى المزيد فيه
۴۷	..... المتعدى و اللازم
۵۱	..... فصل فى امثله تصريف هذه الافعال
۵۲	..... الفعل الماضى - المبنى للفاعل
۵۷	..... الفعل الماضى - المبنى للمفعول
۶۰	..... الفعل المضارع
۶۳	..... المبنى للفاعل من المضارع
۶۸	..... المبنى للمفعول من المضارع
۶۹	..... المضارع المجزوم
۷۳	..... المضارع المنصوب
۸۲	..... انواع فعل الامر «الامر بالصيغه»
۹۲	..... بيان نون التأكيد الخفيفة و الثقيلة
۱۰۳	..... اسم الفاعل و المفعول من الثلاثى المجرد
۱۰۳	..... اسم الفاعل

١٠٦	اسم المفعول من الثلاثى المجرّد
١١٢	اسم الفاعل و المفعول من مازاد على الثلاثة
١١٥	فصل فى المضاعف
١٢٧	فصل فى المعتل
١٢٨	الاول: المعتل الفاء
١٣٧	الثانى: المعتل العين
١٦١	الثالث: المعتل اللام
١٩٢	النوع الرابع: المعتل العين و اللام
١٩٨	النوع الخامس: المعتل الفاء و اللام
٢٠٣	النوع السادس: المعتل الفاء و العين
٢٠٤	النوع السابع: المعتل الفاء و العين و اللام
٢٠٥	فصل (فى المهموز)
٢٢٨	فصل (فى بناء اسمى الزمان و المكان)
٢٣٤	فصل (اسم الآلة:....)
٢٣٦	تنبيه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَي سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَاتَّبَاعِهِ بِاحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ...

له پاش تقدیمی سوپاس بو خودای پهروه دگار وه ناردنی درود و سهلام بو چه زره تی پیغه مبهری نازدار محمدی موختار علیه السلام وه بو هه موو آل و یارانی به ده و امی روژگار ...

عهرزم نه مه یه مادام دینی ئیسلام دامه زراوه له سهر قورئانی پیروژ و چه دینه کانی پیغه مبهری دلسوز وه فامی نه وانه محتاجی علمی صرفه پیوسته هه موو زانایه کی دین علمی صرف بزانی، وه له بهر نه وه ی که متنی تصریفی مه شهوور به (عزی) له تألیفاتی شیخ عزالدین ابو فضائلی زه نجانی متوفی له سالی شه ش سه دو په نجاو پینجی هجری دا - په حمه تی خوی لی بی - پر مه عناو جوان بوو پوناکم کرده وه به زمانی نیشتمانی بو نه وه قوتایه کانمان به ئاسانی له علمی صرف به شدار بن.

وه له سهر واقعی حال ناوم نابه (شه رحی تصریف بو قوتابی شهریف).

هیوام وه هایه که بی به بناغهی زانایی بو هه موو قوتایه کانمان.

رولهی خوشه و ئست نوری چاوانم مایه ی پیروزی ژینی جهانم

شەرحم کرد لەبۆت مەتەنی زەنجانی
 هەتا بەو شەرحە بێن بە زانا
 ناوی واقعی شەرحی تەصریحە
 لەپاش ئەم شەرحە نەحویش وەرێگرن
 ئاینی ئیمە دینی ئیسلامە
 قورئانە و تەدبیر بوو خیرالعباد
 بە بێ صرف و نەحو دەس نادا بۆکەس
 پاش ئەم علمانەیش بە باقی علوم
 مامی شارحەتان عبدالکەریمە
 گەلێ تالبە بوو علم و کەمال
 تکیایە بە دل دوای بوو بکەن
 بەزمانی شیرین لانیشتمانی
 لە عیلمی صرفا بێنە تەوانا
 پوناکی دلی پۆلەیی شەریفە
 هەتا بە نوری علمەو بەمرن
 سەرچاوەی ئیسلام خیرالکلامە
 ئیجماعی ئومومە و حوکمی ئیجتەهاد
 فامی ئەساسی دینی موقەدەس
 ئەبن بە زانای مەنطوق و مەفهوم
 خادمی علم و دەرس و تەعلیمە
 بوو خۆی بوو عالەم گەورە یا منال
 رجایە خودا رازی بێی لێی

* * * * *

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَ
أَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ

إِعْلَمَنَّ أَنَّ التَّصْرِيفَ فِي اللُّغَةِ التَّغْيِيرُ وَفِي الصِّنَاعَةِ تَخْوِيلُ الْأَضْلِ
الْوَاحِدِ إِلَى أَمْثَلَةٍ مُخْتَلِفَةٍ لِتَحْصِيلِ مَعَانٍ مَقْصُودَةٍ لَا تَحْصُلُ إِلَّا بِهَا

«إِعْلَمَنَّ» تَوْبِزَانَهُ «أَيُّهَا الْمُتَعَلَّمُ» تَهِي كَهَسِي كَه تَهَوِي فَيَرِي زَانِيَارِي
بِي «أَنَّ التَّصْرِيفَ فِي اللُّغَةِ التَّغْيِيرُ» كَه لَفْطِي تَصْرِيفَ لَهُ زَمَانِي عَهْرَه بَا
كُورَانْدَنَه «وَفِي الصِّنَاعَةِ» وَه لَه عُورْفِي تَه هَلِي عِلْمِي صَرْفَدَا «تَخْوِيلُ
الْأَضْلِ الْوَاحِدِ» نَقْلُ كَرْدَنِي تَه صَلِّي وَاحِدَه كَه مَصْدَرَه «إِلَى أَمْثَلَةٍ
مُخْتَلِفَةٍ» بُولَايِ چَه نَدِ مِثَالِي وَآكَه جِيَانِ لَه يَه كَتَرِ لَه حَهْرَه كَاتِ وَ
سَه كَه نَاتَاوَه لَه زُورُ وَكَه مِي حُرُوفِي زِيَادَا، وَه يَه كِيَكْنِ لَه حُرُوفِي
تَه سَلِّي يَه دَا، تَه وَنَه قَلُّ كَرْدَنَه يَشِ بُوچِي يَه؟

«لِتَحْصِيلِ مَعَانٍ مَقْصُودَةٍ لَا تَحْصُلُ إِلَّا بِهَا» بُو پَه يَدَا كَرْدَنِي چَه نَدِ
مَانَا يَه كِي مَه قَصُودِي وَآيَه كَه بُو مَانِ پَه يَدَا نَابِنِ بَه وَ مِثَالَانَه بِي.

بُو وَيْنَه لَه وَ مِثَالَانَه: فَعْلِي مَاضِي وَه كُو (ضَرْبُ) كَه (ضَرْبًا) مَصْدَرُ وَ
تَه صَلَّه بُوِي هَه تَا نَقْلِي (ضَرْبًا) نَه كَه يِ بُو (ضَرْبُ) حَاصِلُ نَابِي بُو تُو
مَه عَنَائِي لَه وَ مَه عَنَائِيَانَه يِ كَه مَه قَصُودِنِ، وَه كُو لِيْدَانِي كَه سِي لَه كَه سِي لَه
زَه مَانِي رَابِرْدُودَا.

وَه لَه وَ مِثَالَانَه: فَعْلِي مُضَارِعُ وَه كُو (يَضْرِبُ) هَه تَا (ضَرْبًا) نَه كَه يِ بَه

(يَضْرِبُ) بۆ تۆ په‌یدا نابئی مه‌عنای له‌و مه‌عانیه‌ مه‌قصوده‌ وه‌ کو لی‌دانی
که‌سی له‌ که‌سی ئیسته‌ یا له‌ کاتی دوایدا.

وه‌ له‌و مثالانه: فعلی ئه‌مر وه‌ کو (اضْرِبْ) که‌ (ضَرْباً) مصدیره‌ که‌یه‌ تی
هه‌تا (ضَرْباً)

نه‌ که‌ی به‌ (اضْرِبْ) بۆ تۆ په‌یدا نابئی مه‌عنای له‌و مه‌عانیه‌ مه‌قصوده‌ وه‌ کو
ئه‌مر کردن به‌ لی‌دان.

وه‌ له‌و مثالانه: فعلی نه‌هی وه‌ کو (لَا تَضْرِبْ) که‌ (ضَرْباً) مصدیره‌ و
ئه‌صله‌ بۆی هه‌تا (ضَرْباً) نه‌ که‌ی به‌ (لَا تَضْرِبْ) بۆت په‌یدا نابئی مه‌عنای
له‌و مه‌عانیه‌ مه‌قصوده‌ وه‌ کو نه‌هی کردن بئی له‌ لی‌دان.

وه‌ له‌و مثالانه: اسمی فاعل وه‌ کو (ضَارِبٌ) که‌ (ضَرْباً) مصدیره‌ که‌یه‌ تی
هه‌تا (ضَرْباً) نه‌ که‌ی به‌ (ضَارِبٌ) بۆت په‌یدا نابئی مه‌عنای له‌و مه‌عانیه‌ که
مه‌قصوده‌ وه‌ کو ناوی که‌سی بئی که‌ ئه‌دات له‌ که‌سی.

وه‌ له‌و مثالانه: اسمی مفعول وه‌ کو (مَضْرُوبٌ) که‌ (ضَرْباً)
مصدیره‌ که‌یه‌ تی هه‌تا (ضَرْباً) نه‌ که‌ی به‌ (مَضْرُوبٌ) بۆت په‌یدا نابئی
مه‌عنای له‌و مه‌عانیه‌ که‌ مه‌قصوده‌ وه‌ کو ناوی که‌سی بئی که‌ لی‌ ئه‌دری.

وه‌ له‌و مثالانه: اسمی زه‌مان و مه‌کان وه‌ کو (مَضْرِبٌ) که‌ (ضَرْباً)
مصدیره‌ که‌یه‌ تی هه‌تا (ضَرْباً) نه‌ که‌ی به‌ (مَضْرِبٌ) بۆ تۆ په‌یدا نابئی مه‌عنای
له‌و مه‌عانیه‌ که‌ مه‌قصوده‌ وه‌ کو ناوی ئه‌وکات و شوئنه‌ که‌ لی‌دانی تی‌دا
ئه‌کری.

وه‌ له‌و مثالانه: اسمی ئاله‌تی عه‌مه‌ل وه‌ کو (مِضْرَبٌ) وه‌ (ضَرْباً)
مصدیره‌ که‌یه‌ تی هه‌تا (ضَرْباً) نه‌ که‌ی به‌ (مِضْرَبٌ) بۆ تۆ په‌یدا نابئی مه‌عنای
له‌و مه‌عانیه‌ که‌ مه‌قصوده‌ وه‌ کو ئاله‌تی بئی که‌ لی‌دانی بئی ئه‌کری.

الْفِعْلُ

ثُمَّ الْفِعْلُ إِمَّا ثَلَاثِيٌّ وَ إِمَّا رُبَاعِيٌّ وَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا إِمَّا مُجَرَّدٌ أَوْ مَزِيدٌ فِيهِ وَ كُلٌّ وَاحِدٍ مِنْهَا إِمَّا سَالِمٌ أَوْ غَيْرُ سَالِمٍ وَ نَعْنِي بِالسَّالِمِ مَا سَلِمَتْ حُرُوفُهُ الْأَصْلِيَّةُ الَّتِي تُقَابِلُ بِالْفَاءِ وَ الْعَيْنِ وَ اللَّامِ مِنْ حُرُوفِ الْعِلَّةِ وَ الْهَمْزَةِ وَ التَّضْعِيفِ.

«ثُمَّ» پاش نه‌وه که زانیت ته‌صریف له‌زمانی عه‌ره‌با‌گوراننده وه له عورفی زانایانی علمی صه‌رفدا‌گورانه‌وه‌ی مصده‌ره بو‌چهن مثالی، بزانه «الْفِعْلُ» نه‌وه‌ی که ناوی فعله لفظیکه ده‌لاآت بکا له‌سه‌ر کرده‌وه‌یی وه کاتی نه‌وه کرده‌وه وه نیسه‌ت‌دانی بولای که‌سی: «إِذَا ثَلَاثِيٌّ» یا سی‌ حه‌رفی‌یه وه‌کو (نَصَرَ).. «وَ إِذَا رُبَاعِيٌّ» یا چوار‌حرفی‌یه وه‌کو (دَخَّرَج) «وَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا» وه هه‌ریه‌کی له فعلی سی‌ حه‌رفی و چوار‌حرفی «إِذَا مُجَرَّدٌ» یا روته له‌حروفی زیاده وه‌کو نه‌و مثالانه که نیسته وتمان «أَوْ مَزِيدٌ فِيهِ» یا له‌حروفی زیاده‌ی تیا هه‌یه وه‌کو: (أَكْرَمَ) و (قَاتَلَ)، «وَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا» وه هه‌ریه‌کی له فعلی سی‌ حه‌رفی و چوار‌حرفی وه له مجرد و مزید فیه «إِذَا سَالِمٌ أَوْ غَيْرُ سَالِمٍ» یا سالمه یا‌غیره سالمه ...

«وَ نَعْنِي بِالسَّالِمِ» وه نیمه که نه‌هلی علمی صه‌رفین قه‌صد نه‌که‌ین به سالم «مَا سَلِمَتْ حُرُوفُهُ الْأَصْلِيَّةُ الَّتِي تُقَابِلُ بِالْفَاءِ وَ الْعَيْنِ وَ اللَّامِ» فعلیک‌ی وه‌ها که خالی بن‌حروفه نه‌صلی‌یه‌کانی که نه‌وانهن به‌رامبه‌ر نه‌کرین به (فی) و (عین) و (لام) فَعَلَ «مِنْ حُرُوفِ الْعِلَّةِ وَ الْهَمْزَةِ وَ التَّضْعِيفِ» له‌حروفی‌عه‌که نه‌لف (ا) وه‌واو (و) وه‌یه (ی)‌یه، وه له هه‌مه‌زه، وه له‌دووقات‌کرده‌وه‌ی حه‌رف.

جا مادام فعلى سالم ئەوہ بىي كە خالى بىي لەمانە، ئەبىي ھەر فعلى كە يەكئى لەمانەى تىابىي غەيرە سالم بىي وە كو: - (قَالَ) (بَاعَ) (سَأَلَ) (مَدَّ) (وَشَوَّسَ) كە ئەصلى قال قول بووہ وە ئەصلى باع بىيع بووہ وە ئەصلى مدَّ بە گرتنى دالە كەى مَدَدَ بووہ.

جا بزائن: قەولى مصنف كە فەرموى: (تُقَابِلِ) ئىشارە بە بۆ لای ئەوہ كە ئەمثالى: (نَصَرَ) وە (ضَرَبَ) وە (سَأَلَ) پىيان ئەلەين (مَوْزُون) يانى ھەلكىشراو، وە حروفى فَعَلَ (موزون بە) واتە پيا ھەلكىشراو وە پىشيان ئەوترى ميزان وە عەقلى ئىنسانىش ميزانە بە مەعنا ترازوى كىشانە وە ئىنسانىش وازنە يانى دەست ھەلكىش. يعنى ئىنسانى صرفى ھەر صىغە بە كى دەست كەوت لە ترازوى عەقلى خويا ئەيكىشى بە حروفى (فَعَلَ) دا جا ھەر حەرفى رىكى (فى) فعل بوو پىي ئەلەين فاء الفعل، وە ھەر حەرفى رىكى (عين) فعل بوو پىي ئەلەين عين الفعل، وە ھەر حەرفى رىكى (لام) فعل بوو پىي ئەلەين لام الفعل.

قاعدە بە: ھەر حەرفى زىاد بىكرى لەسەر حروفى ئەصلىەى موزون زىادىش ئەكرى لەسەر حروفى ميزان، وە ھەر حەرفى لابرى لە موزون لاش ئەبرى لە ميزان. بۆ وىنە ئەلەى: نَصَرَ لەسەر وە زنى فَعَلَ وە يَنْصُرُ لەسەر وە زنى يَفْعَلُ وە قاضى لەسەر وە زنى فاعِلُ وە (قاضٍ) بە حەذفى (ى) لەسەر وە زنى فاعٍ بە لابردى لام الفعلە كەى. وە ئەم قاعدە بە لە ھەموو مشتقاتا دامە زراوہ مەگەر لە بازى فروعى بابى تَفَعَّلُ وە تَفَاعَلُ وە ئىنفعال دا لەواندا لە موزوندا حەرفى زىاد ئەكرى وە لە ميزانە كە يا زىاد ناكرى، وە لە

أَمَّا الثَّلَاثِيُّ الْمَجْرَدُ فَإِنْ كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى فَعَلٍ مَفْتُوحِ الْعَيْنِ
فَمُضَارِعُهُ عَلَى يَفْعُلُ بِضَمِّ الْعَيْنِ أَوْ كَسْرِهَا نَحْوَ قَوْلِكَ: نَصَرَ يَنْصُرُ
نَصْرًا

موزونا بازي حرف لائه بري و له ميزانا لانا بري و ه كو له شوي ني خويا
حالي ته بي لي ان شاء الله تعالى. بزائن: ضمه و ره فعه هه دوو بورن و ه
نصبه و فه تحه هه دوو سهرن و ه كه سه ره و جه ره هه دوو ژيرن و ه جه زمه
و سكون هه دوو زه نه ن، و ه تنوين له ته لفظدا نويكي ساكنه كه له پاش
حه ره كه ي ناخر حه رفي كه ليمه و ه يه، و ه له كتابه تا دو بوره يا دو سه ره يا دو
ژيره:

جا مصنف رحمته الله له ته فصيلي ته قسامي فعل دا فه رموي: «أَمَّا الثَّلَاثِيُّ
الْمَجْرَدُ» واته: به شي فعلي سي حه رفي وا كه روت بي له حروفني زياده
«فَإِنْ كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى فَعَلٍ مَفْتُوحِ الْعَيْنِ» ته گه ر فعله ماضيه كه ي له سه ر
وه زني فَعَلٌ بي به فه تحه ي عين الفعل كه «فَمُضَارِعُهُ عَلَى يَفْعُلُ بِضَمِّ
الْعَيْنِ أَوْ كَسْرِهَا» ته وه فعله مضارعه كه ي له سه ر وه زني يَفْعُلُ ته بي به
ضمه ي عين الفعل يا له سه ر وه زني يَفْعُلُ ته بي به كسه ري عين الفعل. جا
مثالي فعلي ثلاثي مجردي وا كه ماضيه كه ي له سه ر وه زني فَعَلٌ بي به
فه تحه ي عين الفعل وه مضارعه كه ي له سه ر وه زني يَفْعُلُ بي به ضمه ي
عين الفعل «نَحْوَ قَوْلِكَ: نَصَرَ يَنْصُرُ نَصْرًا» نَصَرَ فعلي ماضيه ته صلّه كه ي
نَصْرًا بوو كه مصدوره عين الفعله كه مان مفتوح كرد وه تنوين كه عه لامه تي
مصدر بوو له ناخره كه يه وه لامان برد بوو به نَصَرَ، يَنْصُرُ فعلي مضارعه

ث‌صله که‌ی نَصَرَ بو که فعلی ماضی‌یه (ی) حر فی مضارع بوو زیادمان
 کرد له‌ئه و له‌یه و به‌مه فتوحی فاء‌الفعله که‌مان ساکن کرد و عین‌الفعله که‌مان
 مضموم کرد و له لام‌الفعله که‌مان مرفوع کرد گه‌را به یَنْصُرُ.

و له‌گه‌ر مصدر له فعل دروست بکه‌ین ئه‌لّین نَصْرًا مصدره
 ئه‌صله که‌ی نَصَرَ بوو و فعلی ماضی بوو جا عین‌الفعله که‌مان ساکن کرد و
 تنوین که‌ه لامه‌تی مصدر بوو لاحق‌مان کرد به‌ئاخره که‌یه و بوو به نَصْرًا.
 جا بزانه ئه‌م باب‌ه بابی ئه‌وه‌له و قاعده‌ی بابی ئه‌وه‌ل ئه‌مه‌یه: - هر
 فعلیکی ثلاثی مجرد ماضی‌یه که‌ی له‌سه‌ر و زنی (فَعَلَّ) بی به‌فه‌ت‌حه‌ی
 عین‌الفعل و مضارع‌ه که‌ی له‌سه‌ر و زنی (يَفْعَلُ) ئه‌وه‌له‌ بابی ئه‌وه‌له و کو:
 دخل، یدخل، صان، یصون، غزا، یغزو، مدّ، یمدّ، بناءً، یبوءُ،

*** **

«وَضَرَبَ يَضْرِبُ وَ قَدْ يَجِيءُ مُضَارِعُهُ عَلَى يَفْعَلُ بفتح العين

«وَضَرَبَ يَضْرِبُ» عطفه له سهر قه ولی مصنف که فرموی نَصَرَ يَنْصُرُ یانی مثالی فعلی ثلاثی مجردی واکه ماضی به که ی له سهر وه زنی فَعَلَ بِنِ به فته تحی عین الفعله که وه مضارعه که ی له سهر وه زنی یفعل بِنِ به که سره ی عین الفعله که نه وه وه کو قه ولی تویه که نه لیئت: -

ضَرَبَ، يَضْرِبُ، ضَرْبًا - ضَرَبَ فعلی ماضی به نه صلّه که ی ضَرْبًا بوو عین الفعله که مان مفتوح کرد، وه تنوین که علامه تی مصدر بوو له ناخره که یه وه لامان برد، بوو به ضَرَبَ، يَضْرِبُ فعلی مضارعه وه نه صلّه که ی ضَرَبَ بوو، (بی) حهرفی مضارع بوو زیادمان کرد له نه وه یه وه وه فاء الفعله که مان ساکن کرد، وه عین الفعله که مان مکسور کرد، وه لام الفعله که مان مرفوع کرد، گه پرا به يَضْرِبُ. وه نه گه ر مصدوره که یش له فعلی ماضی دروست بکه ین نه لیئت نه صلی ضَرْبًا ضَرَبَ بوو عین الفعله که مان ساکن کرد وه تنوین که علامه تی مصدر بوو لاحق مان کرد به ناخره که یه وه گه پرا به ضَرْبًا.

جا نه لیئت نه م بابیه بابی ثانیه، وه قاعده ی بابی ثانی نه مه یه: - هه ر فعلی ثلاثی مجرد بِنِ وه ماضی به که ی له سهر وه زنی (فَعَلَ) بِنِ به فته تحی عین الفعل وه مضارعه که ی له سهر وه زنی (یَفْعَلُ) بِنِ به کسره ی عین الفعل نه وه له بابی ثانیه. وه کو: عَرَفَ، يَعْرِفُ، بَاعَ، يَبِيعُ، رَمَى، يَرْمِي، جَاءَ، يَجِيءُ.

«وَقَدْ يَجِيءُ مُضَارِعُهُ عَلَى يَفْعَلُ بفتح العين» که می جار مضارعی

إِذَا كَانَ عَيْنُهُ أَوْلَامُهُ حَرْفًا مِنْ حُرُوفِ الْحَلْقِ وَ هِيَ سِتَّةُ الْهَمْزَةِ وَ
الْهَاءِ، وَ الْعَيْنُ وَ الْخَاءُ، الْعَيْنُ وَ الْخَاءُ نَحْو: سَأَلَ، يَسْأَلُ، سَأَلًا

فَعَلَ كَه مَفْتُوحِ الْعَيْنِ لَهُ سَهْرٌ وَ هَزْنِي يَفْعَلُ بِهِ فَه تَحَى عَيْنِ الْفِعْلِ تُهْبِي «إِذَا
كَانَ عَيْنُهُ أَوْلَامُهُ حَرْفًا مِنْ حُرُوفِ الْحَلْقِ» لَهُ كَاتِيكَ عَيْنِ الْفِعْلِ كَه يَ
لَامِ الْفِعْلِ كَه يَ حَرْفِي بِيْ لَه حَرْوْفِي حَلْقٍ وَاتِه تَه وَ حَرْفَانِه يَ كَه لَه
كَه رُودِيْنِه دَه رَه وَه، «وَ هِيَ سِتَّةُ» تَه وَ حَرْفَانِه يَشْ شَه شْ حَرْفِي «الْهَمْزَةُ
وَ الْهَاءُ، وَ الْعَيْنُ وَ الْخَاءُ، الْعَيْنُ وَ الْخَاءُ» هَمْزَه وَ هِيَ، عَه يِن وَ حِي،
غَيْن وَ حِي. (۱)

جا مثالی فعلی ثلاثی مجردی غهیره سالم ماضی یه که ی له سهر وه زنی
فَعَلَ بِيْ بِهِ فَه تَحَى عَيْنِ الْفِعْلِ كَه وَ مَضَارِعَه كَه يَ لَه سَهْرٌ وَ هَزْنِي (يَفْعَلُ)
بِيْ بِهِ فَه تَحَى عَيْنِ الْفِعْلِ كَه يَ وَ هِيَ سِتَّةُ الْعَيْنُ وَ الْخَاءُ نَحْو: سَأَلَ، يَسْأَلُ، سَأَلًا
حَلْقٍ «نَحْو: سَأَلَ، يَسْأَلُ، سَأَلًا» سَأَلَ فَعَلِي مَاضِي يَه تَه صَلَه كَه يَ سَأَلًا
بُو عَيْنِ الْفِعْلِ كَه مَانَ مَفْتُوحِ كَرْد وَ تَنْوِينِ عِلَامَه تِي مَصْدَرِ بُو لَه تَاخِرِيَه وَه
لَامَانَ بَرْد بُو بِهِ سَأَلَ.

يَسْأَلُ فَعَلِي مَضَارِعَه تَه صَلَه كَه يَ سَأَلَ بُو (يَ) حَرْفِي مَضَارِعِ بُو لَه
تَه وَه لِيَه وَه زِيَادَمَانَ كَرْد بِهِ مَه فُتُوْحِي وَه فَاءِ الْفِعْلِ كَه مَانَ سَاكِنِ كَرْد وَه
لَامِ الْفِعْلِ كَه مَانَ مَرْفُوعِ كَرْد بُو بِهِ يَسْأَلُ.

وَ هِيَ تَه كَه مَصْدَرِه كَه يَشْ لَه فَعَلِي مَاضِي دَرُوسْتِ بَكَه يِن تَه لِيَيْنِ سَأَلًا
مَصْدَرِه وَه تَه صَلَه كَه يَ سَأَلَ بُو عَيْنِ الْفِعْلِ كَه مَانَ سَاكِنِ كَرْد وَه تَنْوِينِ

وَمَنْعَ يَمْنَعُ مَنْعاً

علامه‌تی مصدر بوو لاحق‌مان کرد به ناخبریه‌وه گه‌را به سَثَلًا.
 «وَمَنْعَ يَمْنَعُ» عه‌طفه له‌سهر قه‌ولی مصنف که فهرمووی سأل یسأل
 یانی مثالی فعلی ثلاثی مجردی سالم که ماضی‌یه‌که‌ی له‌سهر وه‌زنی
 (فعل) بیّ به فه‌ت‌حه‌ی عین‌الفعل وه مضارع‌که‌ی له‌سهر وه‌زنی (يَفْعَلُ) بیّ
 به فه‌ت‌حه‌ی عین‌الفعله‌که‌ی وه لام‌الفعله‌که‌ی حه‌رفی بیّ له حروفی حه‌لق
 وه کو «مَنْعَ يَمْنَعُ مَنْعاً» مَنْعَ فعل ماضی‌یه وه نه‌صله‌که‌ی مَنْعاً بوو
 عین‌الفعله‌که‌مان مفتوح کرد وه تنوین که علامه‌تی مصدر بوو لامان برد له
 ناخبریه‌وه بوو به مَنْعَ.

يَمْنَعُ فعلی مضارعه نه‌صله‌که‌ی مَنْعَ بوو (ی) حه‌رفی
 مضارع‌بوزیادمان کرد له نه‌وه‌لیه‌وه به مفتوحی وه لام‌الفعله‌که‌مان مرفوع
 کرد گه‌را به يَمْنَعُ.

وه نه‌گه‌ر مصدره‌که‌یشی له فعلی ماضی دروست بکه‌ین نه‌لیین مَنْعاً
 مصدره نه‌صله‌که‌ی مَنْعَ بوو عین‌الفعله‌که‌مان ساکن کرد وه تنوین
 عه‌لامه‌تی مصدر بوو لاحق‌مان کرد به ناخبره‌که‌یه‌وه گه‌را به مَنْعاً.

جائهم بابہ بابی ثالثه وه مه‌شهوره به بابی (به شہرت)، وه قاعده‌ی بابی
 ثالث وایه هدر فعلی ثلاثی مجرد بیّ ماضی‌یه‌که‌ی له‌سهر وه‌زنی (فَعَلَ) بیّ
 وه مضارع‌که‌ی له‌سهر وه‌زنی (يَفْعَلُ) بیّ به فه‌ت‌حه‌ی عین‌الفعله‌که‌له
 ماضی و مضارع‌دا وه عین‌الفعلی یا لام‌الفعلی حه‌رفی بیّ له حروفی حه‌لق
 نه‌وه له بابی ثالثه وه کو: - جَعَلَ، يَجْعَلُ و قَطَعَ، يَقْطَعُ وَ دَرَأَ، يَذْرَأُ.

جاله‌به‌ر نه‌وه ثم شویننه شوینی نه‌وه‌یه‌یه‌کی ره‌خنه‌بگری وه بلیّ نه‌ی

وَ اَبِيْ يَابِيْ شَاذٌ

مصنف تو پىريارت دا كاتى مزارعى فَعَلَى مفتوح العين له سەر وه زنى يَفْعَلُ ئه بى به فه تحه عين الفعل به شهرتى كه عين الفعلى يا لام الفعلى حه رفى بى له حروفى حهلق كه چى معارضه ئه م قسهى تو ئه كا هاتنى (أَبِيْ يَابِيْ) به فه تحه عين الفعل له ماضى و له مضارعدا مَعَ اَنه نه عين الفعلى وه نه لام الفعلى له حروفى حهلق نيه مصنف بو ده فعى ئه وه ره خنه فەرموى: «وَ اَبِيْ يَابِيْ شَاذٌ» هاتنى ماضى و مزارعى اَبِيْ يَابِيْ به فه تحه عين الفعل به بى شهرته كهى پيشو شاذه وه ده رچوه له قاعده، وه قاعده و قانون نقليان به شتى شاذ تىك ناچى چونكه قانونى نقليان له سەر تماشاي غالبه.

جا ئه گەر كه سى بَلِيَّتْ چلون اَبِيْ يَابِيْ دائه نى به شاذ وه غيره قياسى مَعَ اَنه له قورئانى پىروژدا هاتووه (وَ يَابِيْ اَللّٰهُ اِلَّا اَنْ يُتِمَّ نُوْرَه) وه هه رچى له قورئاندا بِيَّتْ ئه بِيَّتْ قياسى بى له جوايبا ئه لِيِّنْ هاتنى اَبِيْ يَابِيْ له قورئانا مانع نيه له وه كه شاذبى، له بهر ئه وه شاذ سى به شه: -

۱- ئه وه يه كه موخالفى قياسه به لام موافقى استعماله وه كو اَبِيْ يَابِيْ.
 ۲- ئه وه يه كه موخالفى استعماله به لام موافقى قياسه وه كو داخل بوونى كاف له سەر ضمير وه كو (كهو) وه (كهى).

۳- ئه وه يه كه موخالفى استعماله و قياسه وه كو داخل بوونى الف لام له سەر فعلى مضارع وه كو اَلْيَسْجَدُ وَ اَلْيَسْقَطُ جا به شى يه كه م و دووه مه قبولن وه فه صيحن وه به شى سى هم مهردوده و غيره فه صيحن، وه اَبِيْ

وَإِنْ كَانَ مَاضِيهِ عَلَى فَعَلَ بِكسر العين. فَمُضَارِعُهُ عَلَى يَفْعَلُ بفتح العين. نحو عَلِمَ يَعْلَمُ عَلِمًا

يَأبَى لَهُ مَقْبُولُهُ كَأَنَّهُ فَهْ صِيحُهُ.

«وَإِنْ كَانَ مَاضِيهِ عَلَى فَعَلَ بِكسر العين. فَمُضَارِعُهُ عَلَى يَفْعَلُ بفتح العين» یانی نه گهر ماضی فعلی ثلاثی مجرد له سهر وه زنی فَعَلَ بوو به کسره ی عین الفعل، نه وه مضارعه که ی له سهر وه زنی (يَفْعَلُ) نه بی به فه تحه ی عین الفعل.

جا مثالی فعلی ثلاثی مجردی سالم ماضیه که ی له سهر وه زنی فَعَلَ بی به کسره ی عین الفعل وه مضارعه که ی له سهر وه زنی يَفْعَلُ بی به فه تحه ی عین الفعل «نحو عَلِمَ يَعْلَمُ عَلِمًا» عَلِمَ فعل ماضیه نه صلّه که ی علماً بوو که مصدره فاء الفعله که مان مفتوح کرد وه عین الفعله که مان مکسور کرد وه تنوین علامه تی مصدر بوو له ناخریه وه لامان برد گه را به عَلِمَ.

يَعْلَمُ فعل مضارعه نه صلّه که ی عَلِمَ بوو، (بی) حه رفی مضارع بوو زیاد مان کرد له نه وه لیه وه به مفتوحی فاء الفعله که مان ساکن کرد، وه عین الفعله که مان مفتوح کرد وه لام الفعله که مان مرفوع کرد گه را به يَعْلَمُ. وه نه گهر مصدر له فعل دروست بکه ین نه لیین علماً مصدره نه صلّه که ی عَلِمَ بوو فاء الفعله که مان مکسور کرد وه عین الفعله که مان ساکن کرد وه تنوین که علامه تی مصدر بوو لاحق مان کرد به ناخریه وه گه را به عَلِمًا.

جا هم بابیه بابی رابعه وه قاعده ی بابی رابع وایه: - ههر فعلی ثلاثی مجرد بی ماضیه که ی له سهر وه زنی فَعَلَ بی به کسره ی عین الفعل وه

إِلَّا مَا شَدَّ مِنْ نَحْوِ: حَسِبَ يَحْسِبُ وَأَخْوَاتِهِ

مضارع‌ه‌ک‌ه‌ی له‌س‌ه‌ر وه‌زنی یَفْعَلُ بِيْ به‌ف‌ه‌ت‌ح‌ه‌ی عین‌الف‌ع‌ل‌ه‌ک‌ه‌ی ت‌ه‌و‌ه‌ له‌ بابی رابعه‌ وه‌ کو: - شَهِدَ يَشْهَدُ وَ شَرِبَ يَشْرَبُ وَ حَمَدَ يَحْمَدُ وَ أَمْثَالُهَا. «إِلَّا مَا شَدَّ مِنْ نَحْوِ: حَسِبَ يَحْسِبُ وَأَخْوَاتِهِ» وات‌ه: ه‌ر فعلی ماضی‌یه‌ک‌ه‌ی له‌س‌ه‌ر وه‌زنی فَعِلَ بِيْ به‌ک‌س‌ر‌ه‌ی عین‌الف‌ع‌ل‌ ت‌ه‌و‌ه‌ مضارع‌ه‌ک‌ه‌ی له‌س‌ه‌ر وه‌زنی يَفْعَلُ ت‌ه‌بِيْ به‌ف‌ه‌ت‌ح‌ه‌ی عین‌الف‌ع‌ل‌ ثیللا بازی فعلی وا‌ن‌ه‌بِيْ که‌د‌ه‌ر‌چ‌و‌ون له‌ق‌اع‌د‌ه‌و یاسا ت‌ه‌وان‌ه‌ ماضی‌یه‌ک‌ه‌ی ان له‌س‌ه‌ر وه‌زنی فَعِلَ یه‌به‌ک‌س‌ر‌ه‌ی عین‌الف‌ع‌ل‌ مضارع‌ه‌ک‌ه‌ی ان له‌س‌ه‌ر وه‌زنی یَفْعَلُ نیه‌به‌ف‌ه‌ت‌ح‌ه‌ی عین‌الف‌ع‌ل‌ه‌ک‌ه‌ی به‌ل‌کو له‌س‌ه‌ر وه‌زنی یَفْعَلُ ت‌ه‌بِيْ به‌ک‌س‌ر‌ه‌ی عین‌الف‌ع‌ل‌ه‌ک‌ه‌ی وه‌ک حَسِبَ يَحْسِبُ وه‌هاو وینه‌کانی.

حَسِبَ فعلی ماضی‌یه‌ وه‌ ت‌ه‌صل‌ه‌ک‌ه‌ی حِسْباً بوو فاء‌الف‌ع‌ل‌ه‌ک‌ه‌مان م‌ف‌ت‌و‌ح کرد وه‌ عین‌الف‌ع‌ل‌مان م‌ک‌س‌و‌ر کرد وه‌ ت‌ن‌وین که‌ع‌لام‌ه‌تی م‌ص‌د‌ر بوو لامان برد له‌ت‌ا‌خ‌ر‌ه‌که‌یه‌وه‌گ‌ه‌را به‌حَسِبَ.

يَحْسِبُ فعلی مضارع‌ه‌ ت‌ه‌صل‌ه‌ک‌ه‌ی حَسِبَ بوو (ی) ح‌ه‌رفی م‌ض‌ار‌ع بوو زیادمان کرد له‌ت‌ه‌و‌ه‌ل‌یه‌وه‌به‌م‌ه‌ف‌ت‌ح‌وی وه‌فاء‌الف‌ع‌ل‌ه‌ک‌ه‌مان ساکن کرد وه‌ لام‌الف‌ع‌ل‌ه‌ک‌ه‌مان م‌رف‌و‌ع کرد بو به‌يَحْسِبُ، وه‌ت‌ه‌گ‌ه‌ر م‌ص‌د‌ر‌ه‌ک‌ه‌ی له‌ف‌ع‌ل‌د‌ر‌و‌س‌ت ب‌ک‌ه‌ین ت‌ه‌ل‌یْن حِسْباً م‌ص‌د‌ر‌ه‌ ت‌ه‌صل‌ه‌ک‌ه‌ی حَسِبَ بوو فاء‌الف‌ع‌ل‌ه‌ک‌ه‌مان م‌ک‌س‌و‌ر کرد وه‌ عین‌الف‌ع‌ل‌ه‌ک‌ه‌مان ساکن کرد وه‌ ت‌ن‌وین که‌ع‌لام‌ه‌تی م‌ص‌د‌ر‌ه‌لا‌ح‌ق‌مان کرد به‌ت‌ا‌خ‌ر‌یه‌وه‌گ‌ه‌را به‌حِسْباً.

بزانت ت‌ه‌م باب‌ه‌بابی خامسه‌ وه‌ق‌اع‌د‌ه‌ی بابی خامس وایه: - ه‌ر فعلیکی

وَإِنْ كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى وَزْنِ فَعُلَ بَضِمَ الْعَيْنَ فَمُضَارِعُهُ عَلَى يَفْعُلُ بِضَمِّهَا.

ثلاثی مجرد که ماضی به کە ی له سەر وە زنی (فَعِلَ) بئى به کسره ی عین الفعل وه مضارعه کە یشی له سەر وە زنی (يَفْعُلُ) بئى به کسره ی عین الفعل ئە وه له بابی خامسه وه کو: نَعِمَ يَنْعِمُ وَه وَرِثَ يَرِثُ وَه وَتَدَّ يَتَدُّ وَه وَمِيقَ يَمِيقُ وَه وَنَهَى نَهَانَهُ.

ئە گەر به کئى پر سيار بکات بليت مصنف له مه تنه که دا ئە م بابە ی به شاذ دانا وه شاذ خارجه له قاعده ئیسته تو چون تە م بابە ئە کە ی به بابی خامس وه قاعده کە ی به بیان ئە کە ی له وه لامیا ئە لیین ره خنه کە ت معقوله وه هەر له سەر ئە وه ره خنه ئە مثالی حَسِبَ يَحْسِبُ نه کراوه به بابی، وه ثلاثی مجردیان هه موو به پینج باب ژماردوه، به لام ئیمه له سەر ئیستعمال ئە روین وه ته ماشا ئە کە ی وە زنی فَعِلَ يَفْعُلُ به کسره ی عین له معتل الفاء دا زوره ئە وانه مان له گە ل غیره معتله کان ئیعتبار کرد وه کردنمان به بابی خامس له بهر زوری ئیستعمالیان «وَإِنْ كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى وَزْنِ فَعُلَ بَضِمَ الْعَيْنَ فَمُضَارِعُهُ عَلَى يَفْعُلُ بِضَمِّهَا» وه ئە گەر ماضی فعلی ثلاثی مجرد له سەر وە زنی (فَعُلَ) مضموم العین بئى ئە وه مضارعه کە یشی له سەر وە زنی يَفْعُلُ ئە بئى به ضمه ی عین.

مثالی فعلی ثلاثی مجردی وە ها ماضی به کە ی له سەر وە زنی فَعُلَ بئى به ضمه ی عین وه مضارعه کە یشی له سەر وە زنی يَفْعُلُ بئى به ضمه ی عین الفعله که «نحو: حَسُنَ يَحْسُنُ حُسْنًا».

نحو: حَسْنٌ يَحْسُنُ حُسْنًا.

حَسْنٌ فعلی ماضی‌یه‌ئه‌صله‌که‌ی حُسْنًا بوو فاء‌الفعله‌که‌مان مفتوح‌کرد
وه‌عین‌الفعله‌که‌مان مضموم‌کرد وه‌تنوین‌که‌علامه‌تی مصدر‌بوو لامان
برد له‌ئاخریه‌وه‌بوو به‌حَسْنٌ.

يَحْسُنُ فعلی مضارعه‌ئه‌صله‌که‌ی حَسْنٌ بوو (ی) حه‌رفی مضارع‌بو له
ئه‌وه‌لیه‌وه‌زیادمان‌کرد به‌مه‌فوحی وه‌فاء‌الفعله‌که‌مان ساکن‌کرد وه
لام‌الفعله‌که‌مان مرفوع‌کرد بوو به‌يَحْسُنُ. وه‌ئه‌گه‌ر مصدره‌که‌یشی له‌فعل
دروست بکه‌ین ئه‌لین حُسْنًا مصدره‌ئه‌صله‌که‌ی حَسْنٌ بوو
فاء‌الفعله‌که‌مان مضموم‌کرد وه‌عین‌الفعله‌که‌مان ساکن‌کرد وه‌تنوین‌که
علامه‌تی مصدر‌بوو لاحق‌مان‌کرد به‌ئاخریه‌وه‌گه‌را به‌حُسْنًا...

ئه‌م‌بابه‌بابی سادسه. وه‌قاعده‌که‌ی ئه‌مه‌یه: - هه‌ر فعلی ثلاثی مجرد
بی‌وه‌ماضی‌یه‌که‌ی له‌سه‌ر وه‌زنی فَعْلَ بئ‌به‌ضمه‌ی عین‌وه
مضارعه‌که‌یشی مضموم‌العین‌بی‌ئه‌وه‌له‌بابی سادسه‌وه‌کو: شَرُفَ يَشْرُفُ
وَكَرُمَ يَكْرُمُ وَعَظَمَ يَعْظُمُ.

بیدار‌بن: ئیعتباری ئه‌صلی واحد‌به‌مصدره‌وه‌دروست‌کردنی اُفعالی
و‌مشتقاتی‌تر‌له‌و‌مصدره‌بالذات‌یا‌بالواسطه‌مه‌ذه‌بی‌به‌عضی‌له
زانایانی علمی صرفه. وه‌بازی‌تریان‌له‌سه‌ر‌ئه‌وه‌ن‌که‌فعل‌ئه‌صله‌و‌مصدر
له‌فعل‌دروست‌ئه‌کری‌وه‌کو‌له‌کاتی به‌یانی‌بابه‌کاندا‌ده‌رمانبری.

جا‌له‌کاتی‌کا‌مصنف‌نه‌جاتی‌بوو‌له‌باسی‌فعلی‌ثلاثی‌مجرد‌ده‌ستی
کردبه‌باسی‌رباعی‌مجرد‌وه‌فه‌رموی:

و أما الرباعی المجزّد فهو: فَعَلَّلَ نحو: دَخَرَجَ يُدَخِرُجُ دَخَرَجَةٌ وَ دَخِرَاجًا.

«و أما الرباعی المجزّد فهو: فَعَلَّلَ» یانی له هه ر شوینیک فعلیکی چوار حهرفی روت له زیاده بیی، نه وه ماضی به که ی له سه ر وه زنی (فَعَلَّلَ) نه بیی به فه تحه ی فاء الفعل وه سکونی عین الفعل وه فه تحه ی هه ر دوو لام الفعله کانی «نحو: دَخَرَجَ يُدَخِرُجُ دَخَرَجَةٌ وَ دَخِرَاجًا».

دَخَرَجَ فعلی ماضی رباعی مجرده نه صلّه که ی (دَخَرَجَةٌ) بوو (ت) و تنوین که علامه تی مصدر بوو له ناخریه وه لامان برد گه را به دَخَرَجَ.

يُدَخِرُجُ فعلی مضارع نه صلّه که ی دَخَرَجَ بوو (ی) حهرفی مضارع بوو زیادمان کرد له نه وه لیه وه به مضمومی، لام الفعلی نه وه لمان مکسور کرد وه لام الفعلی دووهمان مرفوع کرد بوو به يُدَخِرُجُ، دَخَرَجَةٌ مصدری به که مه نه صلّه که ی دَخَرَجَ بوو (ت) و تنوین که عه لامه تی مصدر بوو زیادمان کرد له ناخریه وه گه را به دَخَرَجَةٌ، دَخِرَاجًا مصدری دووهمه نه صلّه که ی دَخَرَجَ بوو - نه لفیکمان زیاد کرد له به ینی هه ر دوو لام الفعله که یا وه تنوین مان ئیلحاق کرد به ناخریه وه گه را به دَخِرَاجًا جا له بهر نه وه ئیلباسی بوو به بازی له نه سمائی طیور وه کو: غزغال وه قهقار فاء الفعله که مان مکسور کرد گه را به دَخِرَاجًا.

ثم بابہ بای فَعَلَّلَ به وه قاعده ی ثم بابہ نه مه یه هه ر فعلی رباعی مجرد بی ماضی به که ی له سه ر وه زنی فَعَلَّلَ وه مضارع که ی له سه ر وه زنی يُفَعِّلُ بی نه وه له م بابیه، وه کو: زَلَزَلَ يُزَلْزِلُ وه وَسَّوَسَ يُوسِّوَسُ وه قَشَّعَرَ

یَقْشَعْرُ.

جالہ کاتیکا مُصنّف رزگار بوو و له باسی فعلی ثلاثی مجرد و رباعی
مجرد دهستی کرد به باسی ثلاثی مزید فیہ...

«ثلاثی مزید فیہ»

وَ أَمَّا الثَّلَاثِيُّ الْمَزِيدُ فِيهِ فَهُوَ عَلَى ثَلَاثَةِ أَقْسَامٍ الْأَوَّلُ مَا كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَحْرَفٍ كَأَفْعَلٍ نَحْوُ: أَكْرَمَ يُكْرِمُ إِكْرَامًا

وه فرموی: «وَأَمَّا الثَّلَاثِيُّ الْمَزِيدُ فِيهِ فَهُوَ عَلَى ثَلَاثَةِ أَقْسَامٍ»
 واته هدر فعلی که سنی حرفی بی و بازی حرفی لی زیاد کرابی نه وه
 له سر سنی قسمه «الْأَوَّلُ مَا كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَحْرَفٍ».
 قسمی نه وه ل له و سنی قسمی ثلاثی مزید فیہ فعلیکه ماضی به که ی
 له سر چوار حرف بی به زیاده ی به ک حرف جا نه و حرفه زیاده له سر
 گهران به ناوریاعیاتی عه ره بی دایا هه مزه یه کی قطعی مه فتوحه یه. «كَأَفْعَلٍ»
 وه کو مه وزون به أفعال به زیاده ی هه مزه ی قطعی مه فتوحه له نه وه لی وه
 «نَحْوُ: أَكْرَمَ يُكْرِمُ إِكْرَامًا».

أَكْرَمَ فعلی ماضیه یه نه صلّه که ی کَرُمَ بوو وه کو: حَسَنَ هاتین له
 نه وه لی وه هه مزه ی قطعی مه فتوحه مان دانا، وه فاء الفعله که مان ساکن کرد،
 وه عین الفعله که مان مه فتوح کرد گه را به أَكْرَمَ.

يُكْرِمُ فعلی مضارعه نه صلّه که ی أَكْرَمَ بوو (ی) حه رفی مضارع بوو له
 نه وه لی وه زیادمان کرد به مضمومی وه عین الفعله که مان مکسور کرد وه
 لام الفعله که مان مرفوع کرد گه را به يَأْكُرِمُ جا له بهر نه وه له صیغه ی متکلم
 وه حده دا دوو هه مزه گرد نه بوونه وه وه نه مهش گرانه له سر زمان هاتین
 حه ذفی هه مزه ی ماضی به که مان کرد له بهر تخفیف له صیغه ی متکلم دا وه
 له باقی صیغه کانی مضارعا (طرداً للباب) واته بو هاوشیوه یی صیغه کان
 گه را به يُكْرِمُ.

فَعَلَ نحو: فَرَّحَ، يُفَرِّحُ، تَفْرِيحاً.

اِكْرَاماً مصدره موشته‌قه له اَكْرَمَ هاتین به ئه لفی له به ینی عین الفعل وه لام الفعله که یا وه تنوینمان الحاق کرد به ئاخریه وه گه را به اَكْرَاماً، جا له به ر ئه وه التباسی بوو له گه ل صیغه‌ی جه معه وه وه کو اقبال و اُدبار به فه تحه‌ی هه مزه له به ر ئه وه هه مزه که مان مکسور کرد گه را به اِكْرَاماً.

ئهم بابه بابی (افعال) ه قاعده‌ی بابی افعال ئه مه یه هه ر فعلی ثلاثی مزید فیه بی وه ماضی یه که ی له سه ر وه زنی اَفْعَلْ وه مضارع که ی له سه ر وه زنی یُفْعَلُ بی ئه وه له و بابیه، وه کو: اَللّٰهُمَّ یُلْهِمُ، اَصْلَحَ یُصْلِحُ، اَرْشَدَ یُرْشِدُ و امثالها.

وه «فَعَلَ» عطفه له سه ر قه ولی مصنف که فه رموی اَفْعَلْ یانی ئه وه فعله ثلاثی یه مزید فیه یه که ماضی یه که ی له سه ر چوار حه رفی دیته جی به تکرار کردنه وه ی عین الفعله که ی وه کو: ئه و ثلاثی یه مزید فیه یانه یه که به تضعیفی عین الفعل بوو به مزید فیه، جا مثالی فعلی ثلاثی مزید فیه که ماضی یه که ی له سه ر چوار حه رفی بی وه عین الفعله که ی تکرار بو بیته وه «نحو: فَرَّحَ، يُفَرِّحُ، تَفْرِیحاً».

فَرَّحَ فعلی ماضی یه ئه صلّه که ی فَرَّحَ بوو له سه ر وه زنی عَلِمَ عین الفعله که مان مه فتوح و مکرر کرد بو به فَرَّحَ وه اجتماع المثلین هاته جی وه اجتماع المثلین له زمانی عه ره با گران بوو هاتین حه ذفی حه ره که ی مثلی ئه وه لمان کرد وه ده غم کرا له مثلی ثانی دا بویه فَرَّحَ.

یُفَرِّحُ فعلی مضارع موشته‌قه له فَرَّحَ (ی) حه رفی مضارع بوو زیادمان

فَاعَلَ نَحْو: قَاتَلَ، يُقَاتِلُ،

کرد له ئه وه لیه وه به مضمومی وه عین الفعله که مان مکسور کرد وه لام الفعله که مان مرفوع کرد گه را به يُفْرَحُ.
تَفْرِيحاً مصدره و موشته قه له فَرَّحَ هاتین له ئه وه لیه وه (ت) زائده ی مه فتوحه مان دانا وه فَأَالفعله که مان ساکن کرد وه فه کی ادغامی عین الفعله که مان کرده وه (ر) ئه وه لیمان مکسور کرد وه (ر) دو وه ممان قلب کرد به (ی) ساکنه وه تنوین که علامه تی مصدر بوو الحاقمان کرد به ناخریه وه گه را به تفریحاً.

ثم بابہ بابی (تفعیله) قاعده ی بابی تفعیل ئه مه یه هه ر فعلی که ثلاثی مزید فیہ بی ماضی یه که ی چوار حه رفی و وه له سه ر وه زنی فَعَلَ بی به فه تحه و تشدید ی عین الفعل ئه وه له بابی تفعیله وه کو: عَلَّمَ، يُعَلِّمُ، تَعْلِيماً، كَرَّمَ، يَكْرُمُ، تَكْرِيماً و سَلَّمَ، سَلَّمَ، تَسْلِيماً.

وه «فَاعَلَ» عطفه له سه ر قه ولی مصنّف که فه رموی فَعَلَ واته ئه و ثلاثی مزید فیه یه که ماضی یه که ی له سه ر چوار حه رفه یا په یدا ئه بی به زیاده ی ئه لفی له به ینی فاء الفعل و عین الفعله که یا وه کو ئه و فعله ماضی یانه که له سه ر وه زنی فَاعَلَ به کار دین «نحو قَاتَلَ، يُقَاتِلُ، مُقَاتَلَةٌ و قِيَالًا».

قَاتَلَ فعلی ماضی یه ئه صلّه که ی قَتَلَ بوو وه کو نَصَرَ هاتین به دانانی ئه لفی له به ینی فاء الفعل وه عین الفعله که یا بوو به قَاتَلَ.

يُقَاتِلُ فعلی مضارعه ئه صلّه که ی قَاتَلَ بوو (ی) حه رفی مضارع بوو

مُقَاتَلَةٌ وَ قِتَالًا وَ الثَّانِي مَا كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى خَمْسَةِ أَحْرُوفٍ

زیادمان کرد له نه‌وه‌لیه‌وه به مضمومی وه عین‌الفعله که مان مکسور کرد وه لام‌الفعله که مان مرفوع کرد گه‌را به يُقَاتِلُ.

مُقَاتَلَةٌ مصدره وه نه‌صله‌که‌ی قَاتَلَ بوو هاتین له نه‌وه‌لیه‌وه میمیکی مضموم مان دانا وه (ت) و تنوین عه‌لامه‌تی مصدر بوو ئیلحاقمان کرد به ناخریه‌وه گه‌را به مُقَاتَلَةٌ. وه قِتَالًا مصدری دووهمه، نه‌صله‌که‌ی قَاتَلَ بوو فاء‌الفعله که مان مکسور کرد، وه نه‌لفی ساکنی ماقبل مکسورمان قلب کرد به (ی) وه هاتین نه‌لفیکمان له‌به‌ین عین‌الفعل وه لام‌الفعله که یا دانا وه تنوین که عه‌لامه‌تی مصدر بوو ئیلحاقمان کرد به ناخریه‌وه گه‌را به قِتَالًا.

وه دروسته‌قلبی (ی) که بکه‌ی به (ت) وه (ت) له (ت) داده‌غم بکه‌ی وه بَلَّيْتُ قِتَالًا به کسره‌ی فاء‌الفعل وه تشدید و فه‌تجه‌ی عین‌الفعل.

وه دروسته‌حه‌ذفی یه‌کی له‌و دوو (ت) بکه‌ی به تخفیف وه بَلَّيْتُ قِتَالًا.

نهم باب‌ه بابی مُفَاعَلَةٌ وه قاعده‌ی بابی مفاعله‌نه‌مه‌یه هه‌ر فعلیکی ثلاثی مزید فیه ماضی‌یه‌که‌ی چوار‌حرفی بَيتَ وه له‌سه‌ر وه‌زنی فَاعَلَ بَیْئَه‌وه له‌بابی مفاعله‌یه نحو نَاصِرٌ يُنَاصِرُ مُنَاصِرَةً وَ نِیْضَارًا وَ نِیْضَارًا وَ نِیْضَارًا. وه‌هاو وینه‌ی نه‌مانه.

«وَ الثَّانِي مَا كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى خَمْسَةِ أَحْرُوفٍ» وه قسمی دووهم له سنی‌قسمی ثلاثی مزید فیه نه‌وه‌یه که ماضی‌یه‌که‌ی له‌سه‌ر پینج‌حرف بَیْئَه‌وه سه‌حرفیان نه‌صلی وه دوانیان زیاده‌بن.

فَأَمَّا أَوْلُهُ النَّاءُ مِثْلَ تَفَعَّلَ نَحْوَ تَكَسَّرَ، يَتَكَسَّرُ، تَكَسَّرًا.

«فَأَمَّا أَوْلُهُ النَّاءُ» جا ئەم قسمی دوو هه مه یا له ئەوه لیه وه (ت) زائدهی مه فتوحه هه یه «مثل تَفَعَّلَ» وه کو تَفَعَّلَ مثالی فعلی ثلاثی مزید فیه یه که وا ماضی یه که ی له سه ر پینج حه رف بی وه له ئەوه لیه وه (ت) زائدهی مه فتوحه بی وه له سه ر وه زنی تَفَعَّلَ بی به فه تحه ی تی و فی و عه ی نی مشدّد «نحو تَكَسَّرَ، يَتَكَسَّرُ، تَكَسَّرًا».

تَكَسَّرَ فعلی ماضی یه ئەصله که ی کَسَرَ بوو وه کو نَصَرَ هاتین له ئەوه لیه وه (ت) ی زائدهی مه فتوحه مان دانا وه عین الفعله که مان مکرر کرد، جا له بهر ده فعلی اجتماع المثلین حه ذفی حه ره که ی سینی ئەوه لمان کرد وه ده غممان کرد له سینی دوو هه مدا گه را به تَكَسَّرَ.

يَتَكَسَّرُ فعلی مضارع ه ئەصله که ی تَكَسَّرَ بوو (ی) حه رفی مضارع بوو له ئەوه لیه وه زیاد مان کرد به مه فتوحی وه لام الفعله که مان مرفوع کرد گه را به يَتَكَسَّرُ.

تَكَسَّرًا مصدره ئەصله که ی تَكَسَّرَ بوو عین الفعله که مان مضموم کرد وه تنوین عه لامه تی مصدر بوو ئیلحاق مان کرد به ئاخریه وه وه گه را به تَكَسَّرًا.

جا ئەم بابه بای (تَفَعَّلَ) ه وه قاعده ی بابی تفعل ئەمه یه هه رف فعلی ثلاثی مزید فیه بی وه ماضی یه که ی له سه ر پینج حه رف بی وه له ئەوه لیه وه (ت) زائدهی مه فتوحه بی وه له سه ر وه زنی تَفَعَّلَ يَتَفَعَّلُ بی ئەوه له بابی تَفَعَّلَ وه کو تَكَّرَمَ، يَتَكَّرَمَ، تَكَّرَمًا و تَعَلَّمَ، يَتَعَلَّمُ، تَعَلَّمَ.

بزانن بوّ ثم بابی تفعلّه قاعده‌یه هه‌یه که ئه‌مه‌یه: - هه‌ر وه‌ختی فاء‌الفعله‌که‌ی حه‌رفی بیّ له‌و پانزه‌ه‌ره‌فه‌ی که‌مه‌شه‌ورن به‌ (حروفی بیّت) که‌عباره‌تن له‌: (ء ت ث د ذ ز س ش ص ض ط ظ و ی) ئه‌وه‌ دروسته‌قه‌لبی (ت) زائده‌که‌بکه‌ی به‌مثلی فاء‌الفعله‌که‌ی نحو اِطَّهَّرَ يَطَّهَّرُ اِطَّهَّرًا. ئه‌صلی اِطَّهَّرَ طَهَّرَ بوو وه‌کو حَسَنَ هَاتين له‌ ئه‌وه‌لیه‌وه‌ (ت) ی زائده‌ی مه‌فتوحه‌مان دانا وه‌عین‌الفعله‌که‌مان مه‌فتوح وه‌مکرر کرد‌گه‌را به‌ تَطَّهَّرَ جا له‌به‌ر ده‌فعی اجتماع‌المثلین حه‌ذفی حه‌ره‌که‌ی مثلی ئه‌وه‌لمان کرد وه‌ده‌غمان کرد له‌مثلی دووه‌مدا‌گه‌را به‌ تَطَّهَّرَ جا له‌به‌ر ئه‌وه‌که‌ فاء‌الفعله‌که‌ی حه‌رفی بوو له‌حروفی بیّت قه‌لبی (ت) زائده‌که‌مان کرد به‌ وینه‌ی فاء‌الفعله‌که‌ی گه‌را به‌ طَطَّهَّرَ جا دووباره‌له‌به‌ر ده‌فعی اجتماع‌المثلین حه‌ذفی حه‌ره‌که‌ی (ط) ئه‌وه‌لمان کرد وه‌ده‌غمان کرد له‌ (ط) دووه‌مدا، ئه‌مجار ابتدا به‌ساکن په‌یدا بوو وه‌ابتدا به‌ساکنیش زه‌حمه‌ته‌هاتین بوّ ره‌فعی ابتدا به‌ساکن هه‌مزه‌ی وه‌صلی مکسوره‌مان له‌ئه‌وه‌لیه‌وه‌زیاد کرد گه‌را به‌ اِطَّهَّرَ.

يَطَّهَّرُ فعلی مضارعه‌ئه‌صله‌که‌ی اِطَّهَّرَ بوو (ی) حه‌رفی مضارع‌بوو له‌ئه‌وه‌لیه‌وه‌زیادمان کرد به‌مه‌فتوحی وه‌لام‌الفعله‌که‌مان مرفوع کرد‌گه‌را به‌ يَطَّهَّرَ.

اِطَّهَّرًا مصدره‌ئه‌صله‌که‌ی اِطَّهَّرَ بوو عین‌الفعله‌که‌مان مضموم کرد وه‌تونین که‌عه‌لامه‌تی مصدر بوو ئیلحاقمان کرد به‌ئاخیره‌وه‌گه‌را به‌ اِطَّهَّرًا.

تَفَاعَلَ نَحْوَ تَبَاعَدَ، يَتَّبَاعَدُ، تَبَاعَدًا

مثالی موزون اَطَّهَرَ يَطَّهَرُ وَه مِثَالِي مِيزَان تَفَعَّلَ يَتَفَعَّلُ يَانِي تُهَو (ط) گهوره که له مهوزونه که دایه له باتی (ت) بچوک هیئراوه له میزانه که دا به نفسی مُبَدَّلٌ مِنْهُ که (ت) بچوک که یه تعبیر نه دریته وه با بزانی تُهَو (ط) که باتی (ت) بچوک هیئراوه...

وه «تَفَاعَلَ» عطفه له سهر قه ولی مصنف که فهرموی تَفَعَّلَ مثالی فعلی ثلاثی مزید فیہ یه که ماضی یه که ی پینج حهرفی بیّ وه له تُهَو لیّه وه (ت) زائیده ی مه فتوحه مان بیّ وه له سهر وه زنی تفاعل بیّ «نحو: تَبَاعَدَ، يَتَّبَاعَدُ، تَبَاعَدًا» تَبَاعَدَ فعلی ماضیه، تُهَو صله که ی بَعَدَ بوو وه کو حَسَنَ هاتین له تُهَو لیّه وه (ت) زائیده ی مه فتوحه مان دانا وه تُهَو لیفیکمان له به ینی فاء الفعل و عین الفعله که یا دانا وه عین الفعله که مان مه فتوح کرد گه را به تَبَاعَدَ.

يَتَّبَاعَدُ فعلی مضارع وه تُهَو صله که ی تَبَاعَدَ بوو (ی) حهرفی مضارعه زیادمان کرد له تُهَو لیّه وه به مه فتوحی وه لام الفعله که مان مرفوع کرد گه را به يَتَّبَاعَدُ.

تَبَاعَدًا مصدره تُهَو صله که ی تباعد بوو عین الفعله که مان مضموم کرد وه تنوین که عه لامه تی مصدر بوو یلحاقمان کرد به ناخریه وه گه را به تَبَاعَدًا.
 تُهَم بابیه بابی (تَفَاعَلَ) قاعده ی بابی تفاعل تُهَم یه: - هه ر فعلی ثلاثی مزید فیہ بیّ وه ماضی یه که ی پینج حهرفی و وه له تُهَو لیّه وه (ت) زائد بیّ وه ماضی یه که ی له سهر وه زنی تَفَاعَلَ بیّ وه مضارعه که ی له سهر وه زنی يَتَّفَاعَلُ بیّ تُهَو له م بابیه وه وه کو تَبَارَكَ يَتَّبَارِكُ تَبَارُكًا وَ تَدَارَكَ يَتَدَارِكُ تَدَارُكًا وه وینه ی تُهَمانه.

بزانن بوّ بابی تفاعل یش قاعده به هه یه عیباره ته له مه هه رکاتی
 فاء الفعله که ی حەرفی بیّ له حەرفی بیّت دروسته قەلبی (ت) زائده که
 بکه ی به مثلی فاء الفعله که وه کو **إِثْأَقْلَ یَثْأَقْلُ إِثْأَقْلًا**.

إِثْأَقْلَ فعلی ماضی به ئەصله که ی **ثُقْلَ** بوو وه کو **حَسَنَ** هاتین له
 ئەوه لیوه (ت) زائده ی مه فتوحه مان دانا وه ئەلفی له به ینی فاء الفعل و
 عین الفعله که یا وه عین الفعله که مان مفتوح کرد گه را به **تَثْأَقْلَ** جا له بهر ئەوه
 که فاء الفعل که ی حەرفی بوو له حەرفی بیّت قەلبی تیّ زائده که مان کرد به
 ئیّ گه را به **تَثْأَقْلَ**، جا اجتماع المثلین په یدا بوو هاتین حە ذفی حەره که ی
 مثلی ئەوه لمان کرد وه ده غمان کرد له مثلی دوو هه مدا ئەمجا ئیبتدا به
 ساکن رویدا ئەویش زه حمه ته هاتین له ئەوه لیوه هه مزه ی وه وصلی
 مکسوره مان دانا گه را به **إِثْأَقْلَ**.

یَثْأَقْلُ فعلی مضارعه ئەصله که ی **إِثْأَقْلَ** بوو (ی) حەرفی مضارع بوو
 زیاد مان کرد له ئەوه لیوه به مه فتوحی وه لام الفعله که مان مرفوع کرد گه را
 به **یَثْأَقْلُ**.

إِثْأَقْلًا مصدره ئەصله که ی **إِثْأَقْلَ** بوو عین الفعله که مان مضموم کرد وه
 تنوین که عه لامه تی مصدر بوو ئیلحاقمان کرد به ناخریه وه گه را به **إِثْأَقْلًا**.
 مثالی موزون **إِثْأَقْلَ یَثْأَقْلُ** مثالی میزان **تَفَاعَلُ یَتَفَاعَلُ**، یانی ئەوه
 حەرفی (ث) که له موزونه که دا له باتی حەرفی (ت) دوو نوخته هینراوه
 ئەوه له میزانه که دا به حەرفی (ت) دوو نوخته ته عبیر ئەدریته وه بوّ ئەوه ی
 بزانی که ئەصله که ی (ت) ی دوو نوخته بووه.

وَ اِمَّا اَوْلُهُ الهمزةُ مِثْلُ اِنْفَعَلُ نَحْوِ اِنْقَطَعُ يَنْقَطِعُ اِنْقِطَاعًا

«وَ اِمَّا اَوْلُهُ الهمزةُ» عطفه له سہر قہ ولی مصنف کہ فہرموی (أما اولہ التاء). واتہ: یا ثہو ثلاثی مزید فیہ یہ پینج حہرفی یہ ی کہ لہ ثہو لیہ وہ ہمزہ ی وہ صلی مکسورہ ثہ بی «مثل انفعل»، جا مثالی فعلی ثلاثی مزید فیہ وا کہ ماضی یہ کہ ی پینج حہرفی بی و وہ لہ ثہو لیہ وہ ہمزہ ی وہ صلی مکسورہ بی و لہ سہر و ہزنی اِنْفَعَلَ بِنِی (نحو: اِنْقَطَعَ يَنْقَطِعُ اِنْقِطَاعًا) انقطع فعلی ماضی یہ ثہ صلہ کہ ی قَطَعَ بوو وہ کو مَنَعَ ہاتین لہ ثہو لیہ وہ ہمزہ ی وہ صلی مکسورہ مان دانا لہ گہل (ن) ی زائده ی ساکنہ دا گہرا بہ اِنْقَطَعَ.

يَنْقَطِعُ فعلی مضارعہ ثہ صلہ کہ ی اِنْقَطَعَ بوو (ی) حہرفی مضارع بوو لہ ثہو لیہ وہ زیادمان کرد بہ مفتوحی وہ عین الفعلہ کہ مان مکسور کرد وہ لام الفعلہ کہ مان مرفوع کرد گہرا بہ يَنْقَطِعُ.

اِنْقِطَاعًا مصدرہ ثہ صلہ کہ ی اِنْقَطَعَ بوو فاء الفعلہ کہ مان مکسور کرد وہ ہاتین ثہ لفی کمان لہ بہ بنی عین الفعل وہ لام الفعلہ کہ یا دانا، وہ تنوین کہ عہلامہ تی مصدر بوو ٹیلحاقمان کرد بہ تاخریہ وہ گہرا بہ اِنْقِطَاعًا.

ثم بابہ بابی (اِنْفِعَالَ) وہ قاعدہ ی بابی انفعل ثہ مہ یہ: - ہر فعلیکی ثلاثی مزید فیہ ماضی یہ کہ ی پینج حہرفی بی و لہ ثہو لیہ وہ ہمزہ ی وہ صلی مکسورہ بی و لہ سہر و ہزنی اِنْفَعَلَ بِنِی ثہو لہ بابی اِنْفِعَالہ وہ کو اِنْحَصَرَ، يَنْحَصِرُ، اِنْحِصَارًا و اِنْعَزَلَ، يَنْعَزِلُ اِنْعِزَالًا، لہ سہر و ہزنی اِنْفَعَلَ، يَنْفَعِلُ، اِنْفِعَالًا.

و افتعل

بزانن ثم بابی انفعاله قاعده یه کی هه یه عیباره ته له مه هه ر وه ختی
فاء الفعله که ی حهرفی بی له حروفی (یرملون) دروسته قلبی نونه زائده که
بکه ی به وینه ی ئه و فاء الفعله وه کو اِرْحَمَ، یَرِّحِمُ، اِرْحَامًا.

اِرْحَمَ فعلی ماضی یه ئه صله که ی رِحَمَ بوو وه کو عَلِمَ هاتین له
ئه وه لیه وه هه مزه ی وه وصلی مکسوره و نونیککی زائده ی ساکنه، وه
عین الفعله که مان مه فتوح کرد گه پرا به اِنْرَحَمَ جا له بهر ئه وه ی فاء الفعله که ی
حهرفی بوو له حروفی (یرملون) قلبی نونه که مان کرد به (ری) وه
ده غممان کرد له (ری) ئه صلیه که دا گه پرا به اِرْحَمَ.

یَرِّحِمُ فعل مضارعه ئه صله که ی اِرْحَمَ بوو (ی) حهرفی مضارع بوو له
ئه وه لیه وه زیادمان کرد به مه فتوحی وه عین الفعله که مان مکسور کرد و
لام الفعله که مان مرفوع کرد گه پرا به یَرِّحِمُ.

اِرْحَامًا مصدره ئه صله که ی اِرْحَمَ بوو فاء الفعله که مان مکسور کرد و
هاتین ئه لفی کمان له به ینی عین الفعل وه لام الفعله که یا دانا، وه تنوین
عه لامه تی مصدر بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه گه پرا به اِرْحَامًا. مثالی
موزون اِرْحَمَ یَرِّحِمُ مثالی میزان انفعال ینفعل یانی ئه و حهرفی (ری) که له
موزونه که دا له باتی نونه زائده که هینراوه ئه وه له میزانه که دا ته عییر
ئه در یته وه به (ن) بو ئه وه بزانیی که ئه و حهرفی (ری) له ئه صلا نون بووه.
وه «اِفْتَعَلَ» عطفه له سه ر قه ولی مصنف فه رموی انفعال مثالی فعلی
ثلاثی مزید فیه یه که ماضی یه که ی پینج حهرفی بی وه له ئه وه لیه وه

نحو اجتماع یجتمع اجتماعاً.

ہمزہ ی و وصلی مکسور بیّ و ہ لہ پاش فاء الفعلہ کہ یہ وہ (ت) زائدہ ی
 مہ فتوحہ بیّ و ہ لہ سہر و ہ زنی افتعل بیّ «نحو اجتمع، یجتمع، اجتماعاً».
 اجتماع فعلی ماضی یہ ٹہ صلہ کہ ی جمع بووہ وہ کو منع ہاتین لہ
 ٹہوہ لیہ وہ ہمزہ ی و وصلی مکسورہ مان دانا وہ فاء الفعلہ کہ مان ساکن کرد
 وہ (ت) مہ فتوحہ ی زائدہ لہ بہینی فاء الفعلہ کہ وہ عین الفعلہ کہ دا گہ را بہ
 اجتماع.

یجتمع فعلی مضارع ٹہ صلہ کہ ی اجتماع بوو (ی) حہرفی مضارع بوو
 زیادمان کرد لہ ٹہوہ لیہ وہ بہ مہ فتوحی وہ عین الفعلہ کہ مان مکسور کرد وہ
 لام الفعلہ کہ مان مرفوع کرد گہ را بہ یجتمع.
 اجتماعاً مصدرہ ٹہ صلہ کہ ی اجتماع بوو ہاتین (ت) زائدہ کہ مان
 مکسور کرد وہ ٹہ لفینکمان زیاد کرد لہ بہینی عین الفعل و لام الفعلہ کہ یا وہ
 تنوین کہ عہ لامہ تی مصدر بوو ٹیلحاقمان کرد بہ ٹاخریہ وہ گہ را بہ
 اجتماعاً.

ٹہم بابہ بابی (افتعال) وہ قاعدہ ی بابی افتعال ٹہ مہ یہ: - ہر فعلی ثلاثی
 مزید فیہ بیّ و ہ ماضی یہ کہ ی پینچ حہرفی بیّ و ہ لہ ٹہوہ لیہ وہ ہمزہ ی
 و وصلی مکسورہ بیّ و ہ (ت) مہ فتوحہ زیاد بکریّ لہ بہینی فاء الفعلہ کہ و
 عین الفعلہ کہ یا ٹہوہ لہ بابی افتعالہ، وہ کو اقترب، یقترب، اقترباً و
 افترق، یفترق، افتراقاً و وینہ ی ٹہ مانہ.

جا بزائن لہ بو ٹہم بابی افتعالہ دوو قاعدہ ہیہ:

۱- هر وهختی فاء الفعله که ی حەرفی بی له حروفی (بیت) دروسته قەلبی (ت) زائده که بکه ی به مثلی فاء الفعله که.

۲- هر وهختی عین الفعله که ی حەرفی بی له وانە دروسته قەلبی (ت) زائده که ی بکه ی به مثلی عین الفعله که ی.

جا مثالی قاعدە ی یە که م وه کو اَسْمَع، یَسْمَع، اِسْمَاعاً.
اِسْمَعُ فعلی ماضی یە ئەصله که ی سَمِعَ بوو وه کو عَلِمَ هاتین له ئەو هلیه وه هەمزە ی وه وصلی مکسورە مان دانا، فاء الفعله که مان ساکن کرد، وه هاتین (ت) زائده ی مەفتوحە مان دانا له بهینی فاء الفعله که و عین الفعله که یا گەرا به اِسْتَمَعَ وه له بهر ئەو که فاء الفعله که ی حەرفی بوو له حروفی بیت قەلبی (ت) زائده که مان کرد به سین وه سین مان دەغم کرد له سین داگەرا به اِسْمَعَ.

یَسْمَعُ فعلی مضارعه ئەصله که ی اَسْمَعُ بوو (ی) حەرفی مضارع بوو زیادمان کرد له ئەو هلیه وه به مەفتوحی وه عین الفعله که مان مکسور کرد وه لام الفعله که مان مرفوع کرد گەرا به یَسْمَعُ.

اِسْمَاعاً مصدره ئەصله که ی اَسْمَعُ بوو، فاء الفعله که مان مکسور کرد وه هاتین له بهینی عین الفعل وه لام الفعله که یا ئەلفیکمان دانا، وه تنوین که عەلامەتی مصدر بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخره که یه وه گەرا به اِسْمَاعاً.

مثالی موزون اَسْمَعُ یَسْمَعُ مثالی میزان افتعل یفتعل، یانی ئەو سینە ی که له به دەلی (ت) زائده که دا هاتوو به (ت) تهعبیر ئەدەرپه وه له میزانا

نہک بہ سین تا بزائن ٹہ صلہ کہی (ت) بووہ.

مثالی قاعدہی دووہم اِخْصَم، يَخْصِمُ، اِخْصَامًا، ٹہ صلی اِخْصَمَ
خْصَمَ بوو وہ کو ضَرْبَ ہاتین لہ ٹہ وہ لیہ وہ ہم مزہی وہ صلی مکسورہ مان
دانا، وہ فاء الفعلہ کہ مان ساکن کرد، وہ ہاتین (ت) زائدہی مہ فتوحہ مان
لہ بہینی فاء الفعل و عین الفعلہ کہ یا دانا گہرا بہ اِخْصَمَ جا لہ بہر ٹہ وہ کہ
عین الفعلہ کہی حہرفی بوو لہ حروفی (بیت) قلبی (ت) زائدہ کہ مان کرد
بہ وینہی عین الفعلہ کہی گہرا بہ اِخْصَمَ، جا لہ بہر ٹہ وہ اجتماع المثلین
ہاتہ جی وہ اجتماع المثلین ثقیل بوو نہ قلبی حہرہ کہی صادی ٹہ وہ لمان
کرد بولای فاء الفعلہ کہ وہ صادمان دغم کرد لہ صاددا گہرا بہ اِخْصَمَ.

يَخْصِمُ فعلی مضارعہ ٹہ صلہ کہی اِخْصَمَ بوو (ی) حہرفی مضارع بوو
زیادمان کرد لہ ٹہ وہ لیہ وہ بہ مہ فتوحی وہ عین الفعلہ کہ مان مکسور کرد وہ
لام الفعلہ کہ مان مرفوع کرد گہرا بہ يَخْصِمُ.

اِخْصَامًا مصدرہ ٹہ صلہ کہی اِخْصَمَ بوو فاء الفعلہ کہ مان مکسور کرد،
وہ ہاتین ٹہ لقیکی زائدہ مان لہ بہینی عین الفعلہ کہ و لام الفعلہ کہ یا دانا وہ
تتوین کہ عہ لامہتی مصدر بوو ٹیلحاقمان کرد بہ ٹاخریہ وہ گہرا اِخْصَامًا.
مثالی موزون اِخْصَمَ يَخْصِمُ وہ مثالی میزان افتعل یفتعل، یانی ٹہ وہ
صادہ کہ لہ موزونہ کہ دایہ لہ باتی (ت) زائدہ ہاتوہ لہ میزانہ کہ یا تعبیر
ٹہ دریتہ وہ بہ مُبْدَلٌ مِنْتہ کہ (ت) نہک بدہ لہ کہی کہ (صاد)، تا بزائن ٹہ صلی
ٹہ و صادہ (ت) بووہ.

و افعالٌ نحو اِحْمَرَّ يَحْمَرُّ احْمِرَارًا.

بزانن له اخَصَّم دا چوار لوغەت هاتووہ: ۱- بوونی ھەمزە ی و ھ وصل
 اِحْصَم، ۲- نەبوونی ھەمزە ی و ھ وصل خَصَم، ۳- کسره ی فاء الفعلە کہ ی
 حِصَم، ۴- فەتھە ی فاء الفعلە کہ ی خَصَم...
 ھەر و ھا لە مضارعە کہ یشیا چوار لوغەت هاتووہ: -

۱- فەتھە ی حەرفی مضارع لە گەڵ فەتھە ی فاء الفعلە کہ و کسره ی
 عین الفعلە کہ یا يَحْصَمُ.

۲- فەتھە ی حەرفی مضارع لە گەڵ کسره ی فاء الفعلە کہ و فەتھە ی
 عین الفعلە کہ یا يَحْصَمُ.

۳- کسره ی حەرفی مضارع لە گەڵ فەتھە ی فاء الفعلە کہ ی و کسره ی
 عین الفعلە کہ یا يَحْصَمُ.

۴- کسره ی حەرفی مضارع لە گەڵ کسره ی فاء الفعل و عین الفعلە کہ یا
 يَحْصَمُ.

ھەر و ھا لە مصدری ئەمانە دا چوار لوغەت ھەبە بوون و نەبوونی
 ھەمزە کہ لە گەڵ فەتھە و کسره ی فاء الفعلە کہ دا نحو اِحْصَمًا، اِحْصَامًا،
 حِصَمًا، حِصَامًا.

و «أَفْعَلٌ» عطفە لە سەر قەولی مصنف کہ فەر مووی: افتعل مثالی فعلی
 ثلاثی مزید فیہ یە کہ ماضی یە کہ ی لە سەر پینج حەرف بی و ھ ئەو ھ یە و ھ
 ھەمزە ی و ھ وصلی مکسورە بی و ھ لە سەر و ھ زنی اِفْعَلٌ بە تکراری لام الفعل
 «نحو: اِحْمَرَّ، يَحْمَرُّ، اِحْمِرَارًا».

احمرّ فعلی ماضی یہ ٹہصلہ کہی حَمَّرَ بوو وہ کو حَسَنَ ہاتین له
 ٹہوہ لیہ وہ ہمزہ ی وہ صلی مکسورہ مان دانا وہ فاء الفعلہ کہ مان ساکن کرد
 وہ عین الفعلہ کہ مان مہ فتوح کرد وہ لام الفعلہ کہ مان تکرار کردہ وہ گہرا بہ
 اِحْمَرَّ جا له بہر ٹہوہ اجتماع المثلین گران بوو له سہر زمان حہ ذفی
 حہرہ کہی مثلی ٹہوہ لمان کرد وہ دہ غمان کرد له مثلی دووہ مدا گہرا بہ
 اِحْمَرَّ.

يَحْمَرُّ فعلی مضارع ٹہصلہ کہی احمرّ بوو (ی) حہرفی مضارع بوو له
 ٹہوہ لیہ وہ زیاد مان کرد بہ مہ فتوحی وہ لام الفعلہ کہ مان مرفوع کرد گہرا بہ
 يَحْمَرُّ.

اِحْمِرًا مصدرہ ٹہصلہ کہی اِحْمَرَّ بوو عین الفعلہ کہ مان مکسور کرد
 وہ فہ ککی ٹیدغامہ کہ مان کردہ وہ ہاتین ٹہلفیکمان له بہینی ہہردوو
 مکرہرہ کہ دا دانا وہ تنوین کہ عہ لامہ تی مصدر بوو ٹیلحاقمان کرد بہ
 تاخریہ وہ گہرا بہ احمراراً.

ٹہم بابہ بابی (افعال) قاعدہ ی بابی افعال ٹہمہ یہ ہہر فعلی کہ ثلاثی
 مزید فیہ بی وہ ماضی یہ کہی له سہر پینج حہرف بی وہ له ٹہوہ لیہ وہ
 ہمزہ ی وہ صلی مکسورہ بیی وہ لام الفعلی مکرر وہ مدغم بی ٹہوہ له
 بابی افعالہ وہ کو اِضْفَرُّ، يَضْفَرُّ، اِضْفَرَّ او اِخْضَرُّ، يَخْضَرُّ، اِخْضَرَّ او
 وَيَنهٰی ٹہمانہ له سہر وہ زنی اِفْعَلٌ، يَفْعَلٌ، اِفْعَالًا

الْقِسْمُ الثَّلَاثُ: مَا كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى سِتَّةِ أَحْرَفٍ مِثْلَ اسْتَفْعَلَ نَحْوِ اسْتَخْرَجَ يَسْتَخْرِجُ اسْتَخْرَاجًا.

قسمی سی‌هفتم له‌سئِ قسمه‌که‌ی ثلاثی مزیدفیه‌ئه‌وه‌یه‌که‌ ماضی‌یه‌که‌ی له‌سهر‌ش‌ه‌ش‌ح‌ه‌رف‌بئِ‌سئِ‌ح‌ه‌رفی‌ئه‌صلی‌و‌سئِ‌ح‌ه‌رفی‌زیاده‌«مثل‌استفعل»‌وه‌کو‌ئه‌وه‌فعله‌ماضی‌یانه‌ی‌که‌له‌سهر‌وه‌زنی‌استفعل‌بن‌به‌زیاده‌ی‌ه‌ه‌مزه‌و‌سین‌و‌تئِ‌(أ‌س‌ت)‌له‌ئه‌وه‌ئه‌ویه‌«نحو: اسْتَخْرَجَ، يَسْتَخْرِجُ، اسْتَخْرَاجًا»‌استخرج‌فعل‌ماضی‌یه‌ئه‌صله‌که‌ی‌خَرَجَ‌بوو‌وه‌کو‌نَصَرَ‌هاتین‌له‌ئه‌وه‌ئه‌ویه‌ه‌ه‌مزه‌ی‌وه‌صلی‌مکسوره‌و‌سینی‌ساکن‌و‌تیه‌کی‌مه‌فتوحه‌مان‌دانا،‌وه‌فاء‌الفعله‌که‌مان‌ساکن‌کرد‌گه‌را‌به‌اسْتَخْرَجَ.

يَسْتَخْرِجُ فعلی مضارع‌ئه‌صله‌که‌ی‌اسْتَخْرَجَ‌بوو‌(ی)‌ح‌ه‌رفی‌مضارع‌بوو‌زیادمان‌کرد‌له‌ئه‌وه‌ئه‌ویه‌به‌مه‌فتوحی‌وه‌عین‌الفعله‌که‌مان‌مکسور‌کرد‌وه‌لام‌الفعله‌که‌مان‌مرفوع‌کرد‌گه‌را‌به‌يَسْتَخْرِجُ.

اسْتَخْرَاجًا مصدره‌ئه‌صله‌که‌ی‌اسْتَخْرَجَ‌بوو‌(ت)‌زائده‌که‌مان‌مکسور‌کرد‌وه‌هاتین‌ئه‌لفیکمان‌له‌به‌ینی‌عین‌الفعله‌که‌و‌لام‌الفعله‌که‌یدا‌دانا‌وه‌تنوین‌که‌عه‌لامه‌تی‌مصدر‌بوو‌ئیلحاقمان‌کرد‌به‌ئاخریه‌وه‌گه‌را‌به‌اسْتَخْرَاجًا.

ئهم‌بابه‌بابی‌(استفعال)‌وه‌قاعده‌ی‌بابی‌استفعال‌وایه:‌ه‌ه‌ر‌فعلی‌ثلاثی‌مزیدفیه‌بئِ،‌وه‌ماضی‌یه‌که‌ی‌ش‌ه‌ش‌ح‌ه‌رفی‌بئِ‌ه‌ه‌مزه‌ی‌وه‌صل‌و‌سین‌له‌گه‌ل‌(ت)‌مه‌فتوحه‌زیاد‌بکری‌له‌ئه‌وه‌ئه‌ویه‌ئه‌وه‌له‌بابی‌استفعاله‌نحو‌استکمل،‌یستکمل،‌استکمالاً‌وه‌استحصل،‌یستحصل،‌استحصالاً‌له‌سهر‌وه‌زنی‌استفعل،‌یستفعل،‌استفعالاً.

و اِفْعَالٌ نَحْو: اِحْمَارٌ، یَحْمَارٌ، اِحْمِیرَاراً.

«و اِفْعَالٌ» عطفه له سہر قہ ولی مصنف کہ فہر مووی: - استفعل مثالی فعلی ثلاثی مزید فیہ یہ کہ ماضی یہ کہی شہش حہرف بیّ وہ له سہر وہ زنی افعال بیّ «نحو: اِحْمَارٌ، یَحْمَارٌ، اِحْمِیرَاراً».

اِحْمَارٌ فعلی ماضی یہ ٹہ صلہ کہی حَمَّرَ بوو وہ کو حَسَنَ ہاتین له ٹہ وہ لہ وہ ہمزہ ی وہ صلی مکسورہ مان دانا وہ فاء الفعلہ کہ مان ساکن کرد وہ ہاتین ٹہ لفیکمان له بہ بینی عین الفعلہ کہ و لام الفعلہ کہ یا دانا وہ لام الفعلہ کہ مان مکرر کرد گہ را بہ اِحْمَارَ جہ اجتماع المثلین حاصل بوو وہ لہ بہر دہ فعی ٹہ وہ حہذفی حہرہ کہی مثلی ٹہ وہ لمان کرد وہ دہ غممان کرد له مثلی دوو ہمد اگہ را بہ اِحْمَارَ.

یَحْمَارٌ فعلی مضارع ٹہ صلہ کہی اِحْمَارٌ بوو (ی) حہرفی مضارع بوو زیاد مان کرد له ٹہ وہ لہ وہ بہ مہ فتوحی وہ لام الفعلہ کہ مان مرفوع کرد گہ را بہ یَحْمَارَ.

اِحْمِیرَاراً مصدرہ ٹہ سلہ کہی اِحْمَارَ بوو عین الفعلہ کہ مان مکسور کرد وہ ٹہ لفہ ساکنہ ماقبل مکسورہ کہ مان قلب کرد بہ (ی) وہ فہ ککی ٹیدغامہ کہ مان کردہ وہ ٹہ لفیکمان زیاد کرد له بہ بینی ہر دوو مکرہ کہ دا وہ تنوین کہ عہ لامہ تی مصدر بوو ٹیلحاقمان کرد بہ ٹاخریہ وہ گہ را بہ اِحْمِیرَاراً.

ٹہم بابہ بابی (افعیلال)ہ وہ قاعدہ ی بابی افعیلال ٹہ مہ یہ ہر فعلی ثلاثی مزید فیہ بیّ، وہ ماضی یہ کہی له سہر شہش حہرف بیّ وہ له سہر

وافوعل نحو: اِعْشَوْشَبَ، يَعْشَوْشَبُ، اِعْشِيشَابًا.

وہ زنی افعالِ بیّ ثنویہ لہم بابہ یہ وہ کو اصفاراً، یصفاراً، اصفیراراً وہ اسواداً، یسواداً، اسویداداً، لہ سہر وہ زنی افعالاً، یفعالاً، افعیلاًلاً.

«وافوعل» عطفہ لہ سہر قہ ولی مصنف کہ فہ رموی افعالاً مثالی

فعلی ثلاثی مزید فیہ یہ کہ ماضی یہ کہی شہ ش حہرف بیّ وہ لہ سہر وہ زنی اِفْعَوْعَلْ بیّ «نحو: اِعْشَوْشَبَ، يَعْشَوْشَبُ، اِعْشِيشَابًا».

اِعْشَوْشَبَ فعلی ماضی یہ ٹہ صلہ کہی عَشَبَ بووہ وہ کو حَسَنَ ہاتین لہ ٹہوہ لیہ وہ ہم مزہی وہ صلی مکسورہ مان دانا وہ فاء الفعلہ کہ مان ساکن کرد وہ عین الفعلہ کہ مان مہ فتوح و مکرر کرد وہ واویکی زائدہی ساکنہ مان لہ بہینی ہر دوو مکرہہ کاندنا دانا گہرا بہ اِعْشَوْشَبَ.

يَعْشَوْشَبُ فعلی مضارعہ ٹہ صلہ کہی اِعْشَوْشَبَ بوو (ی) حہرفی مضارعہ بوو زیادمان کرد لہ ٹہوہ لیہ وہ بہ مہ فتوحی وہ شینی دووہ ممان مکسور کرد لام الفعلہ کہ مان مرفوع کرد گہرا بہ يَعْشَوْشَبُ.

اِعْشِيشَابًا مصدرہ ٹہ صلہ کہی اِعْشَوْشَبَ بوو عین الفعلہ کہ مان مکسور کرد وہ قہ لبی (و) کہ مان کرد بہ (ی) لہ بہر ٹہوہی (و) کہ ساکن بوو وہ ما قبلہ کہی مکسور بوو، ہاتین ٹہ لفیکمان لہ بہینی شینی دووہم و لام الفعلہ کہ یا دانا، وہ تنوین کہ عہ لامہ تی مصدر بوو ٹیلحاقمان کرد بہ ناخریہ وہ گہرا بہ اعشیشاباً.

ٹہم بابہ بابی افعیعالہ قاعدہی بابی افعیعال ٹہمہ یہ:۔ ہر فعلی ثلاثی

مزید فیہ بیّ ماضی یہ کہی شہ ش حہرف بیّ وہ لہ سہر وہ زنی اِفْعَوْعَلْ بیّ

و افعول نحو اجلوز یجلوز اجلوازا.

ثوہ لہو بابہ یہ وہ کو: اِخْشَوْشَنْ، یَخْشَوْشِنْ، اِخْشِیْشَانَاً وہ اِحدودب، یحدودب، اِحدیداباً لہ سہر وہ زنی افعوعل، یفعوعل، افعیعالاً

«و افعول» عطفہ لہ سہر قہ ولی مصنف کہ فہ رموی: افعوعل مثالی فعلی ثلاثی مزید یہ کہ ماضی یہ کہ ی شہش حہرف بی وہ لہ سہر وہ زنی افعول بی «نحو اجلوز، یجلوز، اجلوازا».

اجلوز فعلی ماضی یہ ٹہ صلہ کہ ی جَلَزَ بوو وہ کو ضَرَبَ ہاتین لہ ٹہ وہ آیہ وہ ہہ مزہ ی وہ صلی مکسورہ مان دانا، فاء الفعلہ کہ مان ساکن کرد وہ واوینکی مشدہ ی زائدہ ی مہ فتوحہ مان لہ بہ ینی عین الفعل و لام الفعلہ کہ یا دانا گہ را بہ اجلوز.

یَجْلُوْزُ فعلی مضارعہ ٹہ صلہ کہ ی اجلوز بوو (ی) حہرفی مضارع بوو زیاد مان کرد لہ ٹہ وہ آیہ وہ بہ مہ فتوحی وہ واوہ مشدہ دہ زیادہ کہ مان مکسور کرد وہ لام الفعلہ کہ مان مرفوع کرد گہ را بہ یَجْلُوْزُ.

اِجْلُوْزَاً مصدرہ ٹہ صلہ کہ ی اجلوز بوو ہاتین عین الفعلہ کہ مان مکسور کرد وہ ٹہ لفیکمان زیاد کرد لہ بہ ینی واوہ کہ و لام الفعلہ کہ یا وہ تنوین کہ عہ لامہ تی مصدر بوو ٹیلحاقمان کرد بہ ٹاخریہ وہ گہ را بہ اِجْلُوْزَاً. ٹہ بابہ بابی (افعال)ہ قاعدہ ی بابی افعال ٹہ مہ یہ: ہہر فعلی ثلاثی مزید فیہ بی وہ ماضی یہ کہ ی شہش حہرف بی وہ لہ سہر وہ زنی افعول بی ٹہ وہ لہو بابہ یہ.

و اِفْعَلَلَّ نَحْو: اِقْعَنْسَسَ، يَقْعَنْسِسُ، اِقْعِنْسَسَاً. و اِفْعَلَلَّ

«و اِفْعَلَلَّ» عطفه له‌سهر قه‌ولی مصنف که فهرموی اِفْعَوْلَ مثالی فعلی ثلاثی مزید فیه‌یه که ماضی‌یه که‌ی شه‌ش حه‌رف بیّ وه له‌سهر وه‌زنی اِفْعَلَلَّ بیّ «نحو: اِقْعَنْسَسَ، يَقْعَنْسِسُ، اِقْعِنْسَسَاً».

اِقْعَنْسَسَ فعلی ماضی‌یه نه‌صله‌که‌ی قَعَسَ بوو وه‌کو سَأَلَ هاتین له‌نه‌وه‌لیه‌وه‌هه‌مزهی وه‌صلی مکسوره‌مان دانا وه‌فاه‌الفعله‌که‌مان ساکن کرد وه‌نویکی زائده‌ی ساکنه‌مان له‌به‌ینی عین‌الفعل و لام‌الفعله‌که‌یا دانا وه‌لام‌الفعله‌که‌مان مفتوح و مکرّر کرد گه‌را به‌اِقْعَنْسَسَ. يَقْعَنْسِسُ فعلی مضارع‌ه‌نه‌صله‌که‌ی اِقْعَنْسَسَ بوو (ی) حه‌رفی مضارع‌بوو زیادمان کرد له‌نه‌وه‌لیه‌وه‌به‌مه‌فتوحی وه‌سینی نه‌وه‌لمان مکسور کرد وه‌سینی دووه‌همان مرفوع کرد گه‌را به‌يَقْعَنْسِسُ.

اِقْعِنْسَسَاً مصدره‌نه‌صله‌که‌ی اِقْعَنْسَسَ بوو عین‌الفعله‌که‌مان مکسور کرد وه‌هاتین نه‌لفی‌کمان له‌به‌ینی هر دوو سینه‌که‌دا دانا وه‌تنوین که‌علامه‌تی مصدر بوو ثیلحاقمان کرد به‌ئاخریه‌وه‌گه‌را به‌اِقْعِنْسَسَاً.

نهم بابیه‌بابی (اِفْعَلَلَّ) وه‌قاعده‌ی بابی اِفْعَلَلَّ نه‌مه‌یه: - هر فعلی ثلاثی مزید فیه‌یه بیّ ماضی‌یه که‌ی شه‌ش حه‌رف بیّ وه له‌سهر وه‌زنی اِفْعَلَلَّ بیّ نه‌وه‌له‌م بابیه‌یه.

«و اِفْعَلَلَّ» عطفه له‌سهر قه‌ولی مصنف که فهرموی اِفْعَلَلَّ، مثالی فعلی ثلاثی مزید فیه‌یه که‌ماضی‌یه که‌ی شه‌ش حه‌رف بیّ وه له‌سهر وه‌زنی اِفْعَلَلَّ بیّ «نحو: اِسْلَنْقَى، يَسْلَنْقِي، اِسْلِنْقَاءً».

نحو: اِسْلَنْقِي، يَسْلَنْقِي، اِسْلَنْقَاءُ

اِسْلَنْقِي فعلی ماضی یہ ٹہ صلہ کہی سَلَقَ بوو وہ کو ضَرْبَ هَاتين له
 ٹہ وہ لیه وہ ھہ مزہی وہ صَلِي مکسورہ مان دانا وہ فاء الفعلہ کہ مان ساکن کرد
 وہ (ن) ساکنہ مان له بہ بینی عین الفعل و لام الفعلہ کہ دا داناوہ (ی) مہ فتوحہ
 له ٹاخریہ وہ گہ را بہ اِسْلَنْقِي، جا (ی) متحرک و ماقبلی مہ فتوح بوو قہ لبمان
 کرد بہ ٹہ لف گہ را بہ اِسْلَنْقِي.

يَسْلَنْقِي فعلی مضارع ٹہ صلہ کہی اسلنقی بوو (ی) حہرفی مضارع
 بوو له ٹہ وہ لیه وہ زیادمان کرد بہ مہ فتوحی وہ لام الفعلہ کہ مان مکسور کرد
 وہ ٹہ لفہ کہ مان گیرایہ وہ بؤ سہر ٹہ صلہ کہی کہ (ی) بو بہ مرفوعی، وہ له بہر
 ٹہ وہ ضمہ له سہر (ی) ثقیل بوو حہ ذفی ضمہ کہ مان کرد گہ را بہ يَسْلَنْقِي.
 اِسْلَنْقَاءُ مصدرہ وہ ٹہ صلہ کہی اِسْلَنْقِي بوو عین الفعلہ کہ مان مکسور
 کرد، وہ هَاتين ٹہ لفیکمان له بہ بینی لام الفعلہ کہ و (ی) زائده کہ پیدا دانا گہ را
 بہ اسلنقايًا (ی) واقع له پاش ٹہ لفی زائده وہ قہ لبمان کرد بہ ھہ مزہ گہ را بہ
 اسلنقَاءُ.

ٹہم بابہ بابی (افعللاء)ہ وہ قاعدہی بابی افعللاء ٹہ مہیہ: - ھہر فعلی
 ثلاثی مزید فیہ بیّ وہ ماضی یہ کہی شہش حہرفی بیّ وہ له سہر وہ زنی
 افعللی بیّ ٹہ وہ له و بابہ یہ.

الرباعی المزید فیہ

و أمّا الرباعیُّ المزیدُ فیہ فأمثِلْتُهُ ثلاثُهُ تَفَعَّلَ كَتَدَّ حَرَجَ، یَتَدَخَّرُجُ،
تَدَخَّرُجاً. وِ افْعَنْلَلَّ

جا له کاتیکا مصنف پرزگاری بوو له باسی ثلاثی مزید فیہ دهستی کرد به باسی رباعی مزید فیہ وه فهرموی: «و أمّا الرباعیُّ المزیدُ فیہ فأمثِلْتُهُ ثلاثُهُ» نه وه ل له و مثالته له سه‌ر وه زنی «تَفَعَّلَ» یه که (ت) زاندهی له نه وه لیه وه هه یه «کتد حرج، یتدخرج، تدخرجا».

تَدَخَّرَجَ فعلی ماضی یه نه صلّه که ی دَخَّرَجَ بوو هاتین له نه وه لیه وه به (ت) زاندهی مه فتوحه گه‌را به تَدَخَّرَجَ.

یَتَدَخَّرُجُ فعلی مضارع نه صلّه که ی تَدَخَّرَجَ بوو (ی) حه‌رفی مضارع بوو له نه وه لیه وه زیادمان کرد به مه فتوحی وه لام‌الفعله که مان مرفوع کرد گه‌را به یَتَدَخَّرُجُ.

تَدَخَّرُجاً مصدره نه صلّه که ی تَدَخَّرَجَ بوو لام‌الفعلی نه وه لمان مضموم کرد وه تنوین که عه‌لامه‌تی مصدر بوو ئیلحاقمان کرد به ناخریه وه گه‌را به تَدَخَّرُجاً.

نم بابیه بابی (تَفَعَّلَ) یه وه قاعده‌ی بابی تَفَعَّلَ نه مه یه: - هه‌ر فعلیکی رباعی مزید فیہ بی وه ماضی یه که ی له سه‌ر بینج حه‌رف بی وه له نه وه لیه وه (ت) زاندهی مفتوحه بیی وه له سه‌ر وه زنی تَفَعَّلَ بیی نه وه له و بابیه یه.

«وِ افْعَنْلَلَّ» عطفه له سه‌ر قه‌ولی مصنف که فهرموی تَفَعَّلَ / مثالی

نحو: اِخْرَنْجَمَ، يَخْرَنْجِمُ، اِخْرَنْجَامًا. وَ اِفْعَلَّ بِئِىْ نَحْوِ: اِقْشَعَرَ، يَقْشَعِرُ، اِقْشَعْرَارًا.

فعلی رباعی مزید فیہ کہ ماضی یہ کہی شہش حرف بی چواری نہ صلی و دووی زیادہ وہ لہ سہر وہ زنی افعلتل «نحو: اِخْرَنْجَمَ، يَخْرَنْجِمُ، اِخْرَنْجَامًا».

اِخْرَنْجَمَ فعلی ماضی یہ نہ صلہ کہی خَرْجَمَ بوو ہاتین لہ نہ وہ لیہ وہ ہم مزہی وہ صلی مکسورہ مان دانا، فاء الفعلہ کہ مان ساکن کرد وہ عین الفعلہ کہ مان مہ فتوح کرد وہ ہاتین (ن) زائدهی ساکنہ مان لہ بہینی عین الفعل وہ لام الفعلی نہ وہ لیا دانا گہرا بہ اِخْرَنْجَمَ.

يَخْرَنْجِمُ فعلی مضارعہ نہ صلہ کہی اِخْرَنْجَمَ بوو (ی) حرفی مضارع بوو زیادمان کرد لہ نہ وہ لیہ وہ بہ مہ فتوحی وہ لام الفعلی نہ وہ لمان مکسور کرد وہ لام الفعلی دووہ ممان مرفوع کرد گہرا بہ يَخْرَنْجِمُ.

اِخْرَنْجَامًا مصدرہ وہ نہ صلہ کہی اِخْرَنْجَمَ بوو عین الفعلہ کہ مان مکسور کرد وہ نہ لفی کمان لہ بہینی ہر دوو لام الفعلہ کہ یا دانا وہ تنوین کہ علامہ تی مصدر بوو ئیلحاقمان کرد بہ تاخریہ وہ گہرا بہ اِخْرَنْجَامًا.

نہم بابہ بابی (افعللال)ہ قاعدہی بابی افعللال نہ مہیہ: - ہر فعلی رباعی مزید فیہ بی وہ ماضی یہ کہی شہش حرف بی وہ لہ سہر وہ زنی افعلتل بی نہ وہ لہو بابیہ.

«وَ اِفْعَلَّ» عطفہ لہ سہر قولی مصنف کہ فہرموی افعلتل / مثالی

فعلی رباعی مزید فیہ کہ ماضی یہ کہی لہ سہر شہش حرف بی چواری نہ صلی و دووی زیادہ وہ لہ سہر وہ زنی اِفْعَلَّ بِئِىْ «نحو: اِقْشَعَرَ، يَقْشَعِرُ،

اِقْشَعْرَارًا.

اِقْشَعْرَ فَعْلَى ماضی به نهصله که ی قَشَعَرَ بوو هاتین له نهوه لیه وه
 همزه ی وهصلی مکسوره مان دانا وه فاء الفعله که مان ساکن کرد وه
 عین الفعله که مان مهفتح کرد وه لام الفعلی دووه ممان مکرر کرد گه پرا به
 اِقْشَعْرَرَجَا اجتماع المثلین روی دا نهوه ش گران بوو له سهر زمان هاتین
 نهقلی حهره که ی مثلی نهوه لمان کرد بولای ماقبله که ی وه ده غممان کرد له
 مثلی دا گه پرا به اِقْشَعْرَ.

یَقْشَعْرُ فَعْلَى مضارعه نهصله که ی اِقْشَعْرَ بوو (ی) حهرفی مضارع بوو
 له نهوه لیه وه زیاد مان کرد به مهفتحی لام الفعلی نهوه لمان مکسور کرد وه
 لام الفعلی دووه ممان مرفوع کرد گه پرا به یَقْشَعْرُ.

اِقْشَعْرَارًا مصدره نهصله که ی اِقْشَعْرَ بوو فاء الفعله که مان مکسور کرد
 وه لام الفعلی نهوه لمان ساکن کرد، وه فهکی ئدغامه که مان کرده وه وه
 نهلفیکمان زیاد کرد له بهینی هردوو مکرره که دا وه تنوین که علامه تی
 مصدر بوو ئیلحاق مان کرد به تاخریه وه گه پرا به اِقْشَعْرَارًا.

نهم بابیه بابی (افعلال)ه قاعده ی بابی افعلال نهمه یه که ههر فعلی
 رباعی مزید فیه بی وه ماضی یه که ی شهش حهرفی بی وه له سهر وه زنی
 اِفْعَلَّ بِيْ نَهْوَهُ لَوْ بَابِهِ يه، وه كَرِ اِطْمَنَّ، يَطْمَأْنِنُ، اِطْمِئْنَا.

«المتعدی و الأزم»

«الْفِعْلُ إِذَا مُتَعَدٍّ» وَ هُوَ الَّذِي يَتَعَدَّى مِنَ الْفَاعِلِ إِلَى الْمَفْعُولِ بِهِ
«كَقَوْلِكَ ضَرَبْتُ زَيْدًا» وَ يُسَمَّى أَيْضًا، وَقَعًا وَ مُجَاوِزًا»

تنبیه: بیدار کردنه وهی ماموستایه بو شاگرده کان بو نه وهی هرچی
ر ابوردوه حازری بکن له لای خویمان وه چاوه پروان بن بو نه وهیش
نه خوینرته وه بویمان «الْفِعْلُ إِذَا مُتَعَدٍّ» هرچی فعله سن حهرفی یا چوار
حهرفی مجرّد یا مزید فیه یا فعلی متعدی به «وَ هُوَ الَّذِي يَتَعَدَّى مِنَ
الْفَاعِلِ إِلَى الْمَفْعُولِ بِهِ» که بهو فعله نه لین مه عناکه ی وه نهو کرده وه که
لهو دهر نه که ی ته جاوز بکا له فاعله وه یانی له خاوهن کاره وه بو لای
مَفْعُولِ بِهِ که مه حلّی نهو کاره به «كَقَوْلِكَ ضَرَبْتُ زَيْدًا» نیسته فعلی وه کو
ضَرَبَ بِي به یعتبری نهو کرده وه که لیبی دهر نه که وی ته جاوزی کرده وه له
خاوهن کاره که وه وه کو بو بیز بی بو لای مَفْعُولِ بِهِ که نیسانه لیدراوه که یه
وه کو زهید بی: دیاره که لیدان لیدهر وه لیدراوی نهوی.

«وَ يُسَمَّى أَيْضًا، وَقَعًا وَ مُجَاوِزًا» وه نهو فعله که تجاوزی کرده وه
یعتبری مه عناکه ی له فاعله وه بو لای مَفْعُولِ بِهِ وه کو پی و تراوه متعدی
ناویش براوه به واقع چونکه پاش نهوه صادر بوو له فاعله وه واقع نه بیته
سهر مفعول.

وَ اِمَّا غَيْرُ مُتَعَدٍّ وَ هُوَ الْفِعْلُ الَّذِي لَمْ يَتَجَاوَزِ الْفَاعِلَ اِلَى الْمَفْعُولِ بِهِ
كَقَوْلِكَ حَسَنَ زَيْدٌ وَ غَيْرٌ وَاَقِعٌ وَ تُعَدِّهِ فِي الثَّلَاثِيَّ
الْمَجْرَدِ بِتَضْعِيفِ الْعَيْنِ وَ بِالْهَمْزَةِ

وه ناویش نه بری به مُجاوِز چونکه ته جاوز نه کات له فاعله وه بو سهر
مَفْعُولُ بِهِ: «وَ اِمَّا غَيْرُ مُتَعَدٍّ» عطفه له سهر قه ولی مصنف که فهرموی اِمَّا
مُتَعَدٍّ، یانی یا فعل غهیره متعدی نه بی «وَ هُوَ الْفِعْلُ الَّذِي لَمْ يَتَجَاوَزِ
الْفَاعِلَ اِلَى الْمَفْعُولِ بِهِ» واته فعلی غیره متعدی نه وه یه که ته جاوز نه کا وه
لانه دا له فاعله وه بو سهر مَفْعُولُ بِهِ «كَقَوْلِكَ حَسَنَ زَيْدٌ» نیسته ثم فعله
به یعتبری مه عناکه ی که حوسنه ته جاوز ناکات له فاعله که وه که زه یده
بؤلای مَفْعُولُ بِهِ چونکی جوانی صیفه تیکه موحتاج نیه به غهیری
موصوفه که ی وه پیوستی نیه به لادان له و مه و صوفه وه بؤلای غهیری نه و
«وَ يُسَمَّى لِازِمًا وَ غَيْرٍ وَاَقِعٌ» وه ثم فعله غیره متعدی یه ناویش نه بری
به لازم له بهر نه وه لازم بو فاعله که ی وه لیبی جیا نایبته وه، وه به غیره واقع
چونکه واقع نایبته سهر مَفْعُولُ بِهِ.

جا له بهر نه وه فعلی لازم نه بی به متعدی به چه ند نه سبابی مصنف
فهرموی: «وَ تُعَدِّهِ فِي الثَّلَاثِيَّ الْمَجْرَدِ» یانی تو نه توانی فعلی لازم
بکه ی به متعدی له ثلاثی مجردا «بِتَضْعِيفِ الْعَيْنِ» به هوی تکرار
کردنه وه ی عین الفعله که ی وه نقل کردنی بو بابی تفعیل «وَ بِالْهَمْزَةِ» وه به
هوی زیاد کردنی همزه ی قطعی مه فتوحه له سهر نه و فعله وه نقل کردنی بو

كقولك فَرَّحْتُ زَيْدًا وَ أَجْلَسْتُهُ

بابی افعال.

جا مثالی فعلی ثلاثی مجردی لازم که بیکه‌ی به متعدی به هوی تکراری عین‌الفعله که یه‌وه وه نقل کردنی بو بابی تفعیل «كقولك فَرَّحْتُ زَيْدًا» یانی زه یدم دلخوش کرد نه صلّه که ی فَرِحَ زَيْدٌ بوو لازم بوو و یستمان بیکه‌ین به متعدی عین‌الفعله که مان مه فتوح و مکرر و مدغم کرد، زید فاعل بوو کردمان به مَفْعُولٌ بِهِ وه رفعه که مان گوپی به نصبه (ت) ضمیری متحرک موجبی سکونی ماقبلی بوو ماقبله که مان ساکن کرد گه‌را به فَرَّحْتُ زَيْدًا.

نیسته فعلی وه کو فَرَّحْتُ له بابی تفعیل به ئیعتباری مه‌عناکه‌ی که تفریح وه دلخوش کردنه تجاوزی کرد وه له فاعله که یه‌وه وه کو متکلم بی بو لای مه‌فعل به که زَیْدَه.

«وَ أَجْلَسْتُهُ» عطفه له‌سه‌ر قه‌ولی مصنف که فهرموی: (فَرَّحْتُ زَيْدًا) مثالی فعلی ثلاثی مجردی لازمه که بیکه‌ی به متعدی به هوی نقل کردنی بو بابی افعال، وه زیاد کردنی همزه‌ی قه‌طعی مه‌فتوحه وه وه کو أَجْلَسْتُهُ نه صلّه که ی جَلَسَ زَيْدٌ بوو لازم بوو و یستمان بیکه‌ین به متعدی نه قلمان کرد بو بابی افعال به م جوړه همزه‌ی قه‌طعی مه‌فتوحه مان له نه وه لیه وه زیاد کرده فاء‌الفعله که مان ساکن کرد زید فاعل بوو کردمان به مَفْعُولٌ بِهِ وه رفعه که مان گوپی به نصبه وه (ت) ضمیری فاعلی متکلمی وحده بوو ئیلحاقمان کرد به تاخیره وه وه ماقبله که مان ساکن کرد وه به به‌ده‌لی ئیسمی ظاهر ضمیرمان هینا گه‌را به أَجْلَسْتُهُ.

وَ بِحَرْفِ الْجَرِّ فِي الْكُلِّ ذَهَبْتُ بِزَيْدٍ وَ انْطَلَقْتُ بِهِ.

نیسته فعلی و ه کو اجلس بی به یعنی اعتباری معناکاهی که دانیشاننده تجاوزی کرد و ه له فاعله که وه که ضمیری متکلمه بولای مفعول به.

«وَ بِحَرْفِ الْجَرِّ فِي الْكُلِّ» عه تفه له سهر قه ولی مصنف که فهر موی: بالهمزة: یعنی فعلی لازم نه که ی به متعدی به هوئی داخل کردنی حرفی جهر، له هه موی نه وعی له فعلی لازما، ثلاثی بی یا رباعی مجرد بی یا مزیدیه، «نحو: ذَهَبْتُ بِزَيْدٍ» یعنی زه یدم برد به ریوه، نه صلّه که ی ذَهَبْتُ زَيْدٌ بو لازم بوو، وستممان بی که ی به متعدی زید فاعل بوو کردمان به مفعول به به هوئی داخل کردنی حرفی جهر له سهری وه ضمیری متحرک فاعیلمان ئیلحاق کرد به فعله که وه وه ماقبله که مان ساکن کرد گه را به (ذَهَبْتُ بِزَيْدٍ)، نیسته ذَهَبْتُ بوه به متعدی به هوئی داخل کردنی حرفی جهر له سهر زه ید معناکاهی که روشتن بوو گورا به ره واندن.

«وَ انْطَلَقْتُ بِهِ» عه تفه له سهر قه ولی مصنف که فهر موی: ذَهَبْتُ بِزَيْدٍ، نه صلّه که ی انْطَلَقْتُ زَيْدٌ بوو وه لازم بوو، وستممان بی که ی به متعدی هاتین (ت) ضمیری متحرکی وحده مان ئیلحاق کرد پیوه، وه ئاخره که مان ساکن کرد وه زید فاعل بوو کردمان به مفعول به به هوئی حرفه جهره که وه، وه ته بدیلمان کرد به ضمیر منصوب گه را به انْطَلَقْتُ بِهِ یعنی زه یدم به ره للآ کرد، نیسته انطلقی متعدی به هوئی (ب) به یعنی اعتباری معناکاهی وه کو انطلاق بی تجاوزی کرده له فاعله که وه که متکلمه بولای مفعول به که ضمیره منصوبه که یه وه گه ریته وه بو زه ید.

«فَضْلٌ فِي أَمْثَلَةٍ تَضْرِيفٍ هَذِهِ الْأَفْعَالُ»

الفعل الماضي المبنى للفاعل

أَمَّا الْمَاضِي فَهُوَ مَادَلٌّ عَلَى مَعْنَى وَجَدَ فِي الزَّمَانِ الْمَاضِي

ثُمَّ هُوَ فَصْلِيكِهِ دَانِرَاوَهُ بُوَ بَاسِي ثَمُو مَثَالَانَهُ وَهُوَ صَيِّغَانَهُ، وَهُوَ كَوْنُ: فَعْلِي مَاضِي، وَهُوَ فَعْلِي مَضَارِعٍ وَهُوَ فَعْلِي ثَمَرٍ وَهُوَ نَهْيِي وَهُوَ يُسَمَّى فَاعِلٍ وَهُوَ يُسَمَّى مَفْعُولٍ وَهُوَ غَيْرِي ثَمَانَهُ كَمَا يَهْدَا ثَمَبِنَ لَهُ كُورَانَدَنِي مَصَادِرِي ثَمُو فَعْلَانَهُ كَمَا لَهُ مَهْوَبَهُ رَابُورْدَن...

جَا لَهُبَهُرُ ثَمُوهُ يَهْ كَمَا شَتِي دُرُوسْتُ بَكْرِي لَهُ مَصْدَرُ فَعْلِي مَاضِي يَهْ، مَصْنَفُ بَاسِي فَعْلِي مَاضِي خَسْتَه پِيْشَهْوَهُ وَفَهْرَمُوي: «أَمَّا الْمَاضِي فَهُوَ مَادَلٌّ عَلَى مَعْنَى وَجَدَ فِي الزَّمَانِ الْمَاضِي».

وَآتَهُ: فَعْلِي مَاضِي كَمَا يَهْ كَيْكَهُ لَهُوَ مَثَالَانَهُ: -بِهِ لَهْ فِظِي ثَمَلَيْنَ دَهْ لَالَهْتُ بَكَاتُ لَهُسَهْرُ مَهْ عَنَائِي كَمَا يَهْدَا بُووبِي لَهُ زَهْمَانِي رَابُورْدُودَا.

جَا لَهُبَهُرُ ثَمُوهُ كَمَا فَعْلِي مَاضِي لَهُسَهْرُ دُوْبَهْ شَهْ: ١- بَهْ شِي بَيْنَا فَاعِلٍ. ٢- بَهْ شِي بَيْنَا مَفْعُولٍ. وَهُوَ مَصْنَفُ بَهْوَ جُورَهُ بَاسِي كَرْدَن، وَهُوَ

قَالَ مَبْنِيٌّ لِلْفَاعِلِ مِنْهُ مَا كَانَ أَوَّلُهُ مَفْتُوحًا أَوْ أَوَّلُ مُتَحَرِّكِ مِنْهُ مَفْتُوحًا
نحو قَوْلِكَ نَصَرَ نَصْرًا نَصَرُوا نَصْرَتٌ نَصْرَتًا

فهرموی: «قَالَ مَبْنِيٌّ لِلْفَاعِلِ مِنْهُ» فعلی بنا فاعل له فعلی ماضی دا «مَا كَانَ أَوَّلُهُ مَفْتُوحًا أَوْ أَوَّلُ مُتَحَرِّكِ مِنْهُ مَفْتُوحًا» نه‌وه‌یه که نه‌وه‌ل ح‌ه‌رف له‌ودا مفتوح بی، وه یا نه‌وه‌ل متحرکی موعته‌به‌ر له‌ودا مفتوح بی. وه نه‌مه تعریف بوو بو فعلی بینا فاعلی ماضی به یعتبری له‌فظه‌که‌ی، وه نه‌ما بنا فاعل به یعتبری معنا نه‌وه‌یه که ناوی فاعله‌که‌ی [له جمله‌دا] برا بی.

جا میثالی نه‌و بنا فاعله‌ی که نه‌وه‌ل ح‌ه‌رف له‌وا مفتوح بی «نحو قَوْلِكَ نَصَرَ» بو مفردی مذکری غائب. «نَصْرًا» بو ته‌ئیه‌ی مذکری غائب، نه‌صله‌که‌ی نَصَرَ بوو نه‌لف ضمیری فاعلی ته‌ئیه‌ بوو لاحق‌مان کرد به‌ئاخیره‌وه‌ گه‌را به‌ نَصْرًا. «نَصَرُوا» بو جه‌معی مذکری غائب، نه‌صله‌که‌ی نَصَرَ بوو، واو ضمیری فاعلی جمعی مذکری غائب بوو یلحاق‌مان کرد به‌ئاخیره‌وه، وه له‌به‌ر نه‌وه موقتضی ضمه‌ی ماقبلی بوو ماقبله‌که‌مان مضموم کرد گه‌را به‌ نَصَرُوا.

«نَصْرَتٌ» بو مفردی مؤنثی غائب نه‌صله‌که‌ی نَصَرَ بوو (ت) ساکنه‌ه‌لامه‌تی تأنیث بوو یلحاق‌مان کرد به‌ئاخیره‌وه‌ گه‌را به‌ نَصْرَتٌ.

«نَصْرَتًا» بو ته‌ئیه‌ی مؤنثی غائب، نه‌صله‌که‌ی نَصْرَتٌ بوو، نه‌لف ضمیری فاعلی ته‌ئیه‌ بوو یلحاق‌مان کرد به‌ئاخیره‌وه، نه‌لف موقتضی فه‌تحه‌ی ماقبلی بوو ماقبله‌که‌مان مفتوح کرد گه‌را به‌ نَصْرَتًا.

نَصْرُنَ نَصْرَتَ نَصْرْتُمْ نَصْرْتُمْ

«نَصْرُنَ» بۆ جه معى مؤنثى غائب ئه صلّه كهى نَصْرَتَ بوو، نون ضميرى فاعلى جه معى مؤنث بوو ئيلحاقمان كرد به ئاخريه وه گه پرا به نَصْرَتُنَ دو عه لامه تى تائيث كۆ بوونه وه دروست نه بوو حه ذفى نوونه كه بكه ين چون ده لاله تى نه كرد له سه ر تائيث وه جه معيه ت، به لام حه ذفى (ت) كه مان كرد چونكه هه ر تائيشى ئه گه ياند گه پرا به نَصْرُنَ.

«نَصْرَتَ» بۆ مفردى مذكرى مخاطب ئه صلّه كهى نَصْرَ بوو، (ت) مفتوحه ضميرى فاعلى مفردى مذكرى مخاطب بوو ئيلحاقمان كرد به ئاخريه وه، وه له بهر ئه وه كه ضميرى مرفوعى متحرک موقتضى سكونى ماقبلى بوو ماقبله كه مان ساكن كرد، گه پرا به نَصْرَتَ.

«نَصْرْتُمْ» بۆ ته ئيه ي مذكرى مخاطب ئه صلّه كهى نَصْرَتَ بوو، ئه لف ضميرى فاعلى ته ئيه بوو ئيلحاقمان كرد به ئاخريه وه، گه پرا به نَصْرَتَا جا له بهر ئه وه كه ئيلتباسى ئه بوو به مفردى مذكرى مخاطبه وه له كاتى تولدان به فه تحه ي (ت) كه يا، هاتين به دانانى ميمى له به ينى ئه لف و (ت) كه دا، وه له بهر ئه وه ميمى شفوى موقتضى ضمه ي ماقبله كهى بوو ماقبله كه مان مضموم كرد گه پرا به نَصْرْتُمْ.

«نَصْرْتُمْ» بۆ جه معى مذكرى مخاطب، ئه صلّه كهى نَصْرَتَ بوو واو ضميرى فاعلى جمعى مذكر بوو، ئيلحاقمان كرد به ئاخريه وه، له بهر ئه وه كه واو موقتضى ضمه ي ماقبلى خوئى بوو، ماقبله كه مان مضموم كرد گه پرا به نَصْرْتُو جا له بهر ئه وه ئيلتباس ئه بوو به صيغه ي متكلمى وحده له كاتى

نَصْرَتِ نَصْرَتْمَا نَصْرَتُنَّ

تولدان به ضمه‌ی (ت) که‌ی هاتین میمیکی مضمومه‌مان له‌به‌ینی (ت) واوه که‌دا دانا‌گه‌را به نَصْرَتْمُو، وه له‌به‌ر ئه‌وه واوی متطرف وه ماقبل مضموم نه‌بوو بیجگه له‌فظی هُو نه‌بی، وه ئه‌ویش شاذ بوو چه‌ذفی واوه که‌مان کرد له‌گه‌ل ضمه‌ی میمه که‌دا‌گه‌را به نَصْرَتْمُو.

«نَصْرَتِ» بو مفردی مؤنثی موخاطب، ئه‌صله‌که‌ی نَصْرَتِ بوو، (ت)‌ی مکسوره ضمیری فاعلی مفردی مؤنثی موخاطب بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه‌وه، وه (ت)‌ی ضمیر موقضی سکونی ماقبلی بوو ماقبله‌که‌مان ساکن کرد‌گه‌را به نَصْرَتِ.

«نَصْرَتْمَا» بو ته‌ئیه‌ی مؤنثی موخاطب ئه‌صله‌که‌ی نَصْرَتِ بوو: ئه‌لف ضمیری فاعل ته‌ئیه‌ی بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه‌وه، وه ئه‌لف موقضی فتحه‌ی ماقبلی بوو ماقبله‌که‌مان مفتوح کرد‌گه‌را به نَصْرَتْمَا، جا له‌به‌ر ئه‌وه ئیلتباسی بوو به مفردی مذکری موخاطبه وه له‌کاتی تول دان به فتحه‌ی (ت) که‌یا هاتین به میمیکی مفتوحه له‌به‌ینی تی و ئه‌لفه‌که‌دا، وه میم موقضی ضمه‌ی ماقبلی بوو ماقبله‌که‌مان مضموم کرد‌گه‌را به نَصْرَتْمَا.

«نَصْرَتُنَّ» بو جه‌می مؤنثی موخاطب ئه‌صله‌که‌ی نَصْرَتِ بوو، نون ضمیری فاعلی جمعی مؤنث بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه‌وه‌گه‌را به نَصْرَتُنَّ، جا دوو عه‌لامه‌تی تأنیث گرد بوونه‌وه، ئه‌مه‌ش نابار بوو. وه دروست نه‌بوو چه‌ذفی نونه‌که بکه‌ین، چونکه ده‌لاله‌تی ئه‌کرد له‌سه‌ر جه‌معیه‌ت و تأنیث، وه دروستیش نه‌بوو چه‌ذفی (ت) بکه‌ین چونکه

نَصَرْتُ نَصْرًا وَقِسَ عَلَىٰ هَذَا فَعَلَّ وَ تَفَعَّلَ وَ انْفَعَلَ وَ اسْتَفَعَلَ وَ تَفَعَّلَ

ثیلتباسی نه بوو به جه معی مؤنثی غائبه وه، ناچار هاتین به میمیکی ساکنه له بهینی (ت) و نونه که داگه را به نَصَرْتُمَنْ، جا له بهر نه وه میم و نون تزیکی یه ک بوو له مه خره جا قه لیبی میمه که مان کرد به نون، وه ده غممان کرد له نونه ضمیره که داگه را به نَصَرْتُنَّ.

«نَصَرْتُ» بؤ متکلمی وحده نه صلّه که ی نَصَرَ بوو، (ت) مضمومه که ضمیری فاعلی متکلمی وَخَدَهُ بو ثیلحاقمان کرد به ناخریه وه، وه (ت) ی ضمیر موقضی سکونی ماقبلی بوو ماقبله که مان ساکن کرد گه را به نَصَرْتُ.

«نَصْرًا» بؤ متکلمی مع الغیر نا عه لامه تی متکلمی مع الغیر بوو ثیلحاقمان کرد به ناخریه وه، وه ضمیری متکلم موقضی سکونی ماقبلی بوو، ماقبل مان ساکن کرد گه را به نَصْرًا.

«وَقِسَ عَلَىٰ هَذَا فَعَلَّ وَ تَفَعَّلَ وَ انْفَعَلَ وَ اسْتَفَعَلَ» قیاس بکه له سهر نَصَرَ له دروست کردنی نهو چوارده صیغه دا، نهو فعلانه که موزونن بهم وه زنانه وه غهیری نهوانیش له فعله ماضی یه کان دروست کردنیان ناسانه و پروناک بؤ تالیی فامیده و چالاک...

جاله بهر نه وه له م شوینا ره خنه گرو تی: - نهی مصنف تو بربارت دا که فعلی بنا فاعلی ماضی نه وه یه، که حهرفی نه وه لی یا نه وه ل متحرک له ودا مفتوح بیث ئیسته چی نه که یت له وینه ی انْفَعَلَ وَ اسْتَفَعَلَ که نه مانه فعلی بنا فاعلی ماضین، وه نه وه ل حهرفی نه وان هه مزیه و نه ویش مکسوره؟

وَلَا تَعْتَبِرُ بِحَرَكَاتِ الْأَلْفَاتِ فِي الْأَوَائِلِ فَإِنَّهَا زَائِدَةٌ تَثْبُتُ فِي الْإِبْتِدَاءِ
وَتَسْقُطُ فِي الدَّرَجِ

مصنف بۆ جوابی ئەم ره‌خه‌ فەرمووی: - «وَلَا تَعْتَبِرُ بِحَرَكَاتِ الْأَلْفَاتِ فِي الْأَوَائِلِ» ئیعتبار مه‌که به‌ حه‌ره‌که‌ و سه‌رو ژێرو بۆری ئه‌و هه‌مزانه‌ که‌ وان له‌ ئه‌وه‌لی فعله‌ ماضی‌یه‌ مزید فیه‌یه‌ کان، وه‌ کو: افتعل و استفعل و احرنجم وه‌ وینه‌ی ئه‌وانه‌ «فَإِنَّهَا زَائِدَةٌ تَثْبُتُ فِي الْإِبْتِدَاءِ وَ تَسْقُطُ فِي الدَّرَجِ» چونکه‌ ئه‌و هه‌مزانه‌ هینراون بۆ دفعی ابتدا به‌ ساکن، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ ئه‌میننه‌وه‌ که‌ له‌ ئه‌وه‌لی کلمه‌وه‌ بن. وه‌ مادام شتی که‌وته‌ پیشیانه‌وه‌ نامینن که‌ واته‌: له‌ جومله‌ی حروفی موعتبه‌ره‌ی کلمه‌ نانا سرین، وه‌ ئیعتبار به‌ حه‌ره‌ که‌ کانیا نیه‌. وه‌ له‌و فعلانه‌و وینه‌ی ئه‌واندا ئیعتبار به‌ یه‌ که‌م متحرک ئه‌ کریت که‌ له‌ پاش همزه‌ که‌وه‌ بی، وه‌ کو (ت) تی‌ی اجتمع، وه‌ (ق) قافی انقطع، وه‌ (ر) اِحْرَنَجْم.

الفعل الماضى - المبنى للمفعول

وَالْمَبْنِيُّ لِلْمَفْعُولِ مِنْهُ وَهُوَ الَّذِي لَمْ يُسَمَّ فَاعِلُهُ مَا كَانَ أَوَّلُهُ مَضْمُومًا
كَفَعِلَ وَفُعِلَ وَ أَفْعَلَ وَ فُوَعِلَ وَ تَفُوَعِلَ أَوْ كَانَ أَوَّلُ مُتَحَرِّكِ مِنْهُ
مَضْمُومًا (نحو أَفْتَعِلَ وَ اسْتَفْعِلَ)

جا پاش باسى بنا فاعل له فعلی ماضى مصنف دهستى کرد به باسى بنا
مفعوله كهى وه فەر مووى:

«وَالْمَبْنِيُّ لِلْمَفْعُولِ مِنْهُ» فعلی بنا مفعول له فعلی ماضى: «وَهُوَ
الَّذِي لَمْ يُسَمَّ فَاعِلُهُ» كه به پى مه عنا ئه و فعله يه كه ناوى فاعله كهى
نه برا بى. يا له بهر گه وره بى يا له بهر بچوكى و بى نرخی يا له بهر نه زانراوى
«مَا كَانَ أَوَّلُهُ مَضْمُومًا» ئه وه به پى لفظ. ئه و فعله يه كه ئه وه ل حرف
له ودا مضموم بى.

«كَفَعِلَ وَ فُعِلَ وَ أَفْعَلَ وَ فُوَعِلَ وَ تَفُوَعِلَ» وه كوو ئه و فعلانه كه
موزونن بهم ميزانانه وه كو: نُصِرَ وَ دُخِرَ وَ أُكْرِمَ وَ قُوْتِلَ وَ تَبُوَعِدَ. «أَوْ
كَانَ أَوَّلُ مُتَحَرِّكِ مِنْهُ مَضْمُومًا» يا خود ئه وه ل متحركى موعتبه ر له و
مضموم بى (نحو أَفْتَعِلَ وَ اسْتَفْعِلَ) كه ئه وه ل متحرک موعتبه ر له و اندا
(ت) تى كه يه وه (ت) تى كه مضمومه.

جا له بهر ئه وه پرسيار كرا مادام ئه وه ل متحركى موعتبه ر مضموم ئه بى
ئيتر هه مزه وه صلّه كه بوچى مضموم ئه كرى؟

وَ هَمْزَةُ الْوَصْلِ تَتَّبِعُ هَذَا الْمَضْمُومَ فِي الضَّمِّ وَ مَا قَبْلَ آخِرِهِ يَكُونُ مَكْسُورًا أَبَدًا نَحْوَ نُصِرَ زَيْدٌ أَوْسْتُخْرِجَ الْمَالَ.

مصنف وه لامی دایه وه و فرموی: «وَ هَمْزَةُ الْوَصْلِ تَتَّبِعُ هَذَا الْمَضْمُومَ فِي الضَّمِّ» یانی همزه وه وصله که به شیوهی نه صالته وه یعتبر به خوئی مضموم نه کراوه، به لکو به ته به عیته تی نه و متحرکه موعته به ره وه مضموم نه بی. «وَ مَا قَبْلَ آخِرِهِ يَكُونُ مَكْسُورًا أَبَدًا» نه مه له جوملهی تعریفی فعلی بنا مفعولی ماضی به، واته له گهل نه وه دا که نه وه ل حهرف یا نه وه ل متحرکی موعته به ره له و مضموم بی نه بی حهرفی پیش حهرفی تاخریش مکسور بی به ده و ام. جا مثالی فعلی بنا مفعولی ماضی که نه وه ل حهرف له و مضموم بی، وه ماقبله تاخره که یشی مکسور بی «نحو نُصِرَ زَيْدٌ» یانی یارمه تی زه ید درا، نه وصله که ی نُصِرَ عَمْرُو زَيْدًا بوو، عمرو فاعل بوو وه زید مفعول به وه منصوب بوو وه نُصِرَ فعلی بنا فاعل بوو جا نُصِرَ مان کرد به بنا مفعول به م ره نگه حهرفی نه وه لمان مضموم کرد وه ماقبله تاخره که مان مکسور کرد، وه عمرو فاعل بوو حذفمان کرد، وه زید که مفعول به وه منصوب بوو له جیگه ی عمروا دامان ناو مرفوعمان کرد گه را به نُصِرَ زَيْدٌ. وه مثالی فعلی بنا مفعولی ماضی که نه وه ل متحرکی موعته به ره له و مضموم بی وه کو: «أَوْسْتُخْرِجَ الْمَالَ» نه وصله که ی اِسْتُخْرِجَ السَّارِقُ الْمَالَ بوو، یانی دز نه و ماله ی دهر کرد بوو دهر وه.

اِسْتُخْرِجَ فعلی بنا فاعل بوو، وه سارق فاعل وه مرفوع بوو، وه مال مفعول به وه منصوب بوو جا اِسْتُخْرِجَ مان گوچی به فعلی بنا مفعول، به م

جوړه نه وه له متحرکي موعته بهر له ودا که (ت) تی مه بوو مضمومان کرد، وه همزه وه صله که شمان به ته به عیه تی (ت) تی که وه مضموم کرد، وه ماقبلی ناخره که یمان مکسور کرد، وه سارق فاعل بوو چه ذفمان کرد، وه مال که مفعول به وه منصوب بوو له جیگه ی نه و دامان ناو مرفوعمان کرد گه پرا به
أَسْخَرَجَ الْمَالُ.

جا له کاتیک دا مصنف رضی الله عنه رزگار بوو له تصریفاتی فعلی ماضی که یه کیکه له و مثالانه که پیدا نه بن له نه صلی واحد که مصدهری مجرد، دهستی کرد به باسی فعلی مضارع که نه ویش یه کیکه له و مثالانه که به هوی فعلی ماضیه وه له مصدهری مجرد درست نه کری وه فرموی: -

الفعل المضارع

وَأَمَّا الْمُضَارِعُ فَهُوَ مَا كَانَ أَوَّلُهُ إِحْدَى الزَّوَائِدِ الْأَرْبَعِ وَ هِيَ:
 الْهَمْزَةُ وَ النَّونُ وَ الْيَاءُ وَ التَّاءُ وَ تَجْمَعُهَا أَنْتِ أَوْ أَنْتَيْنِ أَوْ نَأْتِي فَالْهَمْزَةُ
 لِلْمُتَكَلِّمِ وَحْدَهُ، وَ النَّونُ لَهُ إِذَا كَانَ مَعَهُ غَيْرُهُ وَ التَّاءُ لِلْمُخَاطَبِ مُفْرَدًا
 أَوْ مُنْتَهَى أَوْ مَجْمُوعًا مُذَكَّرًا كَانَ أَوْ مُؤَنَّثًا وَ لِلْغَائِبَةِ الْمُفْرَدَةِ وَ لِمُنْتَهَا

«وَأَمَّا الْمُضَارِعُ فَهُوَ مَا كَانَ أَوَّلُهُ إِحْدَى الزَّوَائِدِ الْأَرْبَعِ» وه نه مما
 فعلی مضارع نهو فعله به که له نه وه لیه وه بینی به کی له چوار حروفی زائده.
 «وَهِيَ: الْهَمْزَةُ وَ النَّونُ وَ الْيَاءُ وَ التَّاءُ» وه نه وانیش عیاره تن له همزه و
 (أ) نون و (ن) بی و (ی) تی (ت). «وَ تَجْمَعُهَا أَنْتِ أَوْ أَنْتَيْنِ أَوْ نَأْتِي» نهو
 چوار حهرفه گرد نه کاته وه به کی لهم له فظانه «فَالْهَمْزَةُ لِلْمُتَكَلِّمِ وَحْدَهُ، وَ
 النَّونُ لَهُ إِذَا كَانَ مَعَهُ غَيْرُهُ» جا همزه کراوه به نیشانه بو متکلمی وحده،
 یانی همزه کراوه به علامهت بو متکلم وحده وه کو اکتب.

وه نون (ن) دانراوه بو متکلم له کاتیک دا غه یری له گه لدا بین وه کو نکتب.
 «وَ التَّاءُ لِلْمُخَاطَبِ مُفْرَدًا أَوْ مُنْتَهَى أَوْ مَجْمُوعًا مُذَكَّرًا كَانَ أَوْ مُؤَنَّثًا
 وَ لِلْغَائِبَةِ الْمُفْرَدَةِ وَ لِمُنْتَهَا». یانی (ت) تی دانراوه بو علامهتی
 مخاطب مفرد بی یا تشیه یا جمع مذکر بی یا مؤنث، وه هم دانراوه به
 علامهت بو مفردهی مؤنثی غائب وه تشیهی مؤنثی، غائب. وه کو: -

وَ الْيَأِ لِلْغَائِبِ الْمَذْكُورِ مُفْرَدًا أَوْ مُثْنَى أَوْ مَجْمُوعًا وَ لِيَجْمَعَ الْمُؤَنَّثِ
الْغَائِبِ وَ هُوَ يَصْلُحُ لِلْحَالِ وَ الْإِسْتِقْبَالِ وَ تَقُولُ يَفْعَلُ الْآنَ وَ يُسَمَّى
خَالًا وَ خَاصِرًا

تَكْتُبُ، تَكْتَبَانِ، تَكْتَبُونَ، تَكْتَبِينَ، تَكْتَبَانِ، تَكْتَبِينَ، صيغه كاني
مخاطب وه هند تكتب و الهندان تكتبان، صيغه كاني غائب.

«وَ الْيَأِ لِلْغَائِبِ الْمَذْكُورِ مُفْرَدًا أَوْ مُثْنَى أَوْ مَجْمُوعًا وَ لِيَجْمَعَ الْمُؤَنَّثِ
الْغَائِبِ» يانی (ی) یی دانراوه به عه لامه تی غائب مذکر، مفرد بی یا مثنی
یا جمع وه کو: - يَكْتُبُ، يَكْتَبَانِ، يَكْتَبُونَ
وه بو جه معی مؤنثی غائب وه کو: - يَكْتُبِينَ.

«وَ هُوَ يَصْلُحُ لِلْحَالِ وَ الْإِسْتِقْبَالِ» فعلی مضارع ته گونجی بو
ده لالهت کردن له سهر زه مانی حال که نیسته یه، وه زه مانی ئستقبال که پاش
زه مان نیسته یه. که وایی هر کاتی فعلی مضارع پوت بوو له لفظی که یه کی
لهو دو زه مانه بگه یه نی ته وه مشتر که له به ینی ته وانا، وه بو هه ردویان
ده ست نه دات.

«وَ تَقُولُ يَفْعَلُ الْآنَ» واته مادام فعلی مضارع مشتر که له به ینی حال و
ئستقبالا ته توانی مقیدی بکه ی به لفظی (الان) بو ته وه که ته نیا زه مانی حال
بگه یه نی و به س.

«وَ يُسَمَّى خَالًا وَ خَاصِرًا» وه ته و فعله مضارعه که مقید بیی به
وینه ی الْآنَ ناو ته بری به فعلی حال وه به فعلی حازر بنا له سهر ته وه که
حال وه حازر مه عنایان یه کیکه، وه له لای بازی له زاناکان

وَ يَفْعَلُ غَدًا وَ يُسَمَّى مُسْتَقْبَلًا وَ إِذَا أَدْخَلْتَ عَلَيْهِ السَّيْنَ أَوْ سَوْفَ قُلْتَ: سَيَفْعَلُ أَوْ سَوْفَ يَفْعَلُ اخْتَصَّ بِزَمَانِ الْأِسْتِقْبَالِ.

ثم دو لفظه فہر قیان ہہ یہ، وہ حال بوشتیٰ تہ وتریٰ کہ لہ پیش چاوا بی۔ وہ فعلی حازر فعلیکہ کہ لہ کاتیٰ قسہ دا بییٰ خویٰ لہ پیش چاوا بیٰ یا نہ.

«وَ يَفْعَلُ غَدًا» عہ طقفہ لہ سہر قہ ولیٰ مصنف کہ فہ رمویٰ: يَفْعَلُ الْآنَ یانی تہ توانیٰ فعلیٰ مضارع مقید بکہ ی بہ زہمانیٰ دہاتو وہ بہ واسطہ ی لفظیٰ وہ کو غدا بہم جو رہ بلیٰ: یفعل غدا یانی کار تہ کا سبہ ینی.

«وَ يُسَمَّى مُسْتَقْبَلًا» وہ لہم کاتا کہ مقید بیٰ بہو قہ یدہ وہ کہ کاتیٰ دہاتو بگہ یہ نی تہو فعلہ مضارعہ ناو تہ بریٰ بہ فعلیٰ مستقبل، واتہ فعلیٰ زہمانیٰ روتیٰ کراو، وہ لہ حہ قیقہ تا زہمانہ روو تہ کاتہ ئیمہ وہ قیاس وایہ بلیٰ ی مستقبل بہ کسره ی (ب) بی.

«وَ إِذَا أَدْخَلْتَ عَلَيْهِ السَّيْنَ أَوْ سَوْفَ قُلْتَ: سَيَفْعَلُ أَوْ سَوْفَ يَفْعَلُ اخْتَصَّ بِزَمَانِ الْأِسْتِقْبَالِ» وہ کاتیٰ کہ حرفیٰ سین (س) یا لفظیٰ سوف بخہ یتہ سہر فعلیٰ مضارع، وہ بلیت: سَيَفْعَلُ فَلَانٌ یا سوف یفعل تہو تہو فعلہ مضارعہ تہ بہ ستریٰ بہ زہمانیٰ ئیستقبالہ وہ.

والحاصل فعلیٰ مضارع لہ ذاتیٰ خو یا مشترکہ لہ بہ ینی زہمانیٰ حال و ئیستقبال دا وہ بو ہر دو کیان دہست تہ دات، بہ لام کاتیٰ کہ لہ گہ ل لفظیک دا بیٹ بو حال بیٰ فہ قہ ت یا بو ئیستقبال بیٰ فہ قہ ت تہو لہو کاتا موختہ س تہ بیٰ بہو زہمانہ وہ.

المبنى للفاعل من المضارع

فَالْمَبْنِيُّ لِلْفَاعِلِ مِنْهُ مَا كَانَ حَرْفُ الْمُضَارِعَةِ مِنْهُ مَفْتُوحاً إِلَّا مَا
كَانَ مَاضِيَهُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَحْرَفٍ فَإِنَّ حَرْفَ الْمُضَارِعَةِ مِنْهُ يَكُونُ
مَمْضُوماً أَبَداً نَحْوَ يُدْخِرُجُ وَ يُكْرِمُ وَ يُفْرِحُ وَ يُقَاتِلُ وَ عَلَامَةٌ بِنَاءِ هَذِهِ
الْأَرْبَعَةِ لِلْفَاعِلِ كَوْنُ الْحَرْفِ الَّذِي قَبْلَ آخِرِهِ مَكْسُوراً أَبَداً.

جا فعلى مضارعيش وه كو فعلى ماضى بنافاعل وه بنا مفعولى ههيه. وه
مصنف بز به يانى ته مه فهرموى: «فَالْمَبْنِيُّ لِلْفَاعِلِ مِنْهُ» يانى فعلى
بنافاعل له فعلى مضارع به بى ي مه عنا ته وه به كه ناوى فاعله كه ي برابى وه
به بى ي لفظ: «مَا كَانَ حَرْفُ الْمُضَارِعَةِ مِنْهُ مَفْتُوحاً» فعلىكى وايه كه
حرفى مضارع له ودا مفتوح بى وه كو: - يَنْصُرُ وَ يَضْرِبُ. «إِلَّا مَا كَانَ
مَاضِيَهُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَحْرَفٍ فَإِنَّ حَرْفَ الْمُضَارِعَةِ مِنْهُ يَكُونُ مَمْضُوماً
أَبَداً» ثيلا فعله مضارعينكى وا كه ماضى به كه ي له سر چوار حرف بى،
ته وه حرفى مضارع له ودا مضموم ته بى به ده وام چ بنافاعل وه چ بنا مفعول
بى. «نَحْوَ يُدْخِرُجُ وَ يُكْرِمُ وَ يُفْرِحُ وَ يُقَاتِلُ» ته مانه حرفى مضارعيان
به ده وام مضمومه.

جا كه سى بليت له م چوار فعلا نه فهرقى بنافاعل و بنا مفعول چى به؟ له
جوابيا ته ليت: «وَ عَلَامَةٌ بِنَاءِ هَذِهِ الْأَرْبَعَةِ لِلْفَاعِلِ كَوْنُ الْحَرْفِ الَّذِي
قَبْلَ آخِرِهِ مَكْسُوراً أَبَداً. نيشانه ي دروست كردنى ته م چوار بابانه بز

مِثَالُهُ مِنْ يَفْعَلُ يَنْصُرُ يَنْصُرَانِ يَنْصُرُونَ تَنْصُرُ تَنْصُرَانِ

صیغهی بنافاعل ثه‌ویه ثه‌و حه‌رفه وا له پیش حه‌رفه ئاخره که یانه‌وه مکسور بی به ده‌وام.

به لام له بنا مفعوله کانیاندا مفتوح ثه‌بی به ده‌وام. «مِثَالُهُ مِنْ يَفْعَلُ» جا مثالی فعلی بنافاعل مضارع له موزون^۱ به فعلی «يَنْصُرُ» بؤ مفره‌دی مذکری غائب، که حه‌رفی مضارع له‌وا مفتوحه. نه‌صله‌که‌ی نَصَرَ بو (ی) بی نیشانه‌ی فعلی مضارع بؤ له ثه‌ویه‌لیه‌وه دامان نا، فاء‌الفعله که مان ساکن کرد عین‌الفعله که مان مضموم کرد لام‌العقله که مان مرفوع کرد گه‌را به يَنْصُرُ. «يَنْصُرَانِ» بؤ تشبیه‌ی مذکری غائب، نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرُ بو، نه‌لف ضمیری فاعلی مثنی بو، (ن) نون عه‌لامه‌تی ئیعراب بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه‌وه گه‌را به يَنْصُرَانِ.

«يَنْصُرُونَ» بؤ جمع‌ی مذکری غائب، نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرُ بوو، واو ضمیری فاعلی جمع‌ی مذکر بوو، وه (ن) نون عه‌لامه‌تی ئیعراب بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه‌وه گه‌را به يَنْصُرُونَ.

«تَنْصُرُ» بؤ مفردی مؤنثی غائب نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرُ بوو (ی) بی که مان گۆری به (ت) تی بویه تَنْصُرُ.

«تَنْصُرَانِ» بؤ تشبیه‌ی مؤنثی غائب، نه‌صله‌که‌ی تَنْصُرُ بوو نه‌لف ضمیری فاعلی تشبیه بوو له ئه‌فعالا، وه (ن) که عه‌لامه‌تی ئیعراب بوو

يَنْصُرُونَ تَنْصُرُ تَنْصُرَانِ تَنْصُرُونَ تَنْصُرِينَ تَنْصُرَانِ

ئیلحاقمان کردن به تاخیره وه گه‌را به تَنْصُرَانِ.

«يَنْصُرُونَ» بۆ جه معی مؤنثی غائب نه صلّه که ی تَنْصُرُ بوو، ته بدیلی (ت) تی مان کرد به (ی) یی وه نون ضمیری فاعلی جمعی مؤنث بوو ئیلحاقمان کرد به تاخیره وه، وه نونی ضمیر موقضی سکونی ماقبلی بوو، ماقبله که مان ساکن کرد گه‌را به يَنْصُرُونَ.

يَنْصُرُ، يَنْصُرَانِ، يَنْصُرُونَ، تَنْصُرُ، تَنْصُرَانِ، يَنْصُرْنَ - صیغه کانی غائب. «تَنْصُرُ» بۆ مفردی مذکری مخاطب نه صلّه که ی يَنْصُرُ بوو، تبدیلی (ی) یی که مان کرد به (ت) تی گه‌را به تَنْصُرُ.

«تَنْصُرَانِ» بۆ تشیهی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَنْصُرُ بوو، ئه لف ضمیری فاعلی تشیه بوو، وه (ن) نون عه لامه تی ئیعراب بوو ئیلحاقمان کرد به تاخیره وه گه‌را به تَنْصُرَانِ.

«تَنْصُرُونَ» بۆ جه معی مذکری مخاطب نه صلّه که ی تَنْصُرُ بوو، واو ضمیری فاعلی جمعی مذکر بوو، وه (ن) نون عه لامه تی ئیعراب بوو ئیلحاقمان کرد به تاخیره وه گه‌را به تَنْصُرُونَ.

«تَنْصُرِينَ» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب نه صلّه که ی تَنْصُرُ بوو، (ی) یی ضمیری فاعلی مفردی مؤنثی مخاطب بوو وه (ن) نون عه لامه تی ئیعراب بوو ئیلحاقمان کرد به تاخیره وه، وه (ی) یی موقضی کسره ی ماقبلی بوو، ماقبله که مان مکسور کرد گه‌را به تَنْصُرِينَ.

«تَنْصُرَانِ» بۆ تشیهی مؤنثی مخاطب نه صلّه که ی تَنْصُرِينَ بوو، ئه لف

تَنْصُرْنَ أَنْصُرُ نَنْصُرُ

ضمیری فاعلی تشبیه بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه، پاش حه ذفی (ی) بی فاعلی مفردی مؤنث، ئه لف موقتضی فتحه ی ماقبلی بوو ماقبله که مان مفتوح کرد وه ته بدیلی فه تحه ی نونی ئیعرابه که مان کرد به که سه ره له بهر موافقه ی باقی تشبیه کان گه را به تَنْصُرَانِ.

«تَنْصُرْنَ» بۆ جه معی مؤنثی مخاطب ئه صله که ی تَنْصُرْپِنَ بوو، حه ذفی عه لامه تی مفردی مؤنثمان کرد له گه ل نونی ئیعرابا، وه (نون) ضمیری فاعلی جه معی مؤنثی مخاطب بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه، نونی ضمیر موقتضی سکونی ماقبلی بوو، ماقبله که مان ساکن کرد گه را به تَنْصُرْنَ.

تَنْصُرُ، تَنْصُرَانِ، تَنْصُرُونَ، تَنْصُرْپِنَ، تَنْصُرَانِ، تَنْصُرْنَ، صیغه کانی مخاطب.

«أَنْصُرُ» بۆ متکلمی وحده، ئه صله که ی یَنْصُرُ بوو تبدیلی (ی) بی که مان به همزه ی مفتوحه گه را أَنْصُرُ.

«نَنْصُرُ» بۆ متکلمی مع الغیر، ئه صله که ی ینصر بوو، تبدیلی (ی) بی که مان کرد به (ن) نون گه را به نَنْصُرُ.
أَنْصُرُ، نَنْصُرُ، صیغه کانی متکلم.

وَقَسَّ عَلَىٰ هَذَا يَضْرِبُ وَيَعْلَمُ وَيُدْخِرُ وَيُقْرِجُ وَيُقَاتِلُ وَيَتَكَسَّرُ وَ
 يَتَّبَعْدُ وَيَنْقَطِعُ وَيَجْتَمِعُ وَيَحْمَرُّ وَيَخْمَارُ وَيَسْتَخْرِجُ وَيَعْشَوْشِبُ وَ
 يَقْعَنَسُ وَيَسْلَنْقِي وَيَتَدَخِرُ وَيَخْرُنْجُمُ وَيَقْشَعِرُ

تو قیاس بکه له سهر یَنْصُرُ له دروست کردنی صیغه کانی تر له بنافاعلی
 مضارع دا «يَضْرِبُ وَيَعْلَمُ وَيُدْخِرُ وَيُقْرِجُ وَيُقَاتِلُ وَيَتَكَسَّرُ وَ
 يَتَّبَعْدُ وَيَنْقَطِعُ وَيَجْتَمِعُ وَيَحْمَرُّ وَيَخْمَارُ وَيَسْتَخْرِجُ وَيَعْشَوْشِبُ وَ
 يَقْعَنَسُ وَيَسْلَنْقِي وَيَتَدَخِرُ وَيَخْرُنْجُمُ وَيَقْشَعِرُ»

المبنى للمفعول من المضارع

وَ الْمَبْنِيُّ لِلْمَفْعُولِ مِنْهُ مَا كَانَ حُرْفُ الْمُضَارِعَةِ مِنْهُ مَضمُومًا وَ مَا قَبْلَ آخِرِهِ مَفْتُوحًا أَبَدًا نَحْوُ: يُنْصَرُّ وَ يُدْخَرُجُ وَ يُكْرَمُ وَ يُفْرَحُ وَ يُقَاتِلُ وَ يُسْتَخْرَجُ وَ اعْلَمَ أَنَّهُ يَدْخُلُ عَلَى الْمُضَارِعِ (مَا) وَ (لَا) التَّافِيثَانِ وَ لَا تُعْزِزَانِ صِيغَتَهُ

«وَ الْمَبْنِيُّ لِلْمَفْعُولِ مِنْهُ» فعلی بنامفعلول له فعلی مضارع: «مَا كَانَ حُرْفُ الْمُضَارِعَةِ مِنْهُ مَضمُومًا وَ مَا قَبْلَ آخِرِهِ مَفْتُوحًا أَبَدًا» فعلیکى وه‌هایه که حهرفى مضارع له وا مضموم بى، وه ماقبله تاخره كه‌ى مفتوح بى به ده‌وام «نحو: يُنْصَرُّ وَ يُدْخَرُجُ وَ يُكْرَمُ وَ يُفْرَحُ وَ يُقَاتِلُ وَ يُسْتَخْرَجُ» ئیسته‌ته‌م فعلا‌نه هه‌موو فعلی بنامفعلول مضارعن هه‌ركام له‌بابى خوبا وه حهرفى مضارع له‌وانا مضمومه، وه ماقبله تاخره كه‌یان مفتوحه.

جا‌ئه‌صلی يُنْصَرُّ كه‌ بنامفعله يُنْصَرُّ بوو، (ى) بى حهرفى مضارع بوو مضمومان كرد وه ماقبله تاخره كه‌مان مفتوح كرد گه‌را به يُنْصَرُّ، وه هه‌ریه‌م جو‌ره‌ش باقى صیغه‌كانى تریش.

«وَ اعْلَمَ أَنَّهُ يَدْخُلُ عَلَى الْمُضَارِعِ (مَا) وَ (لَا) التَّافِيثَانِ» تو‌بزانه واقع‌ته‌ویه‌دا‌خلى فعلی مضارع‌ته‌بیت (ما)ى نافیه و (لا)ى نافیه، «وَ لَا تُعْزِزَانِ صِيغَتَهُ» به‌لام‌ته‌م دو حرفه صیغه‌ى فعله‌كه‌ ناگو‌رن، وه حه‌ذفى

تَقُولُ لَا يَنْصُرُ، لَا يَنْصُرَانِ، لَا يَنْصُرُونَ، لَا تَنْصُرُ، لَا تَنْصُرَانِ، لَا
يَنْصُرُونَ، لَا تَنْصُرِينَ، لَا تَنْصُرِينَ، لَا تَنْصُرِينَ، لَا تَنْصُرِينَ، لَا
تَنْصُرِينَ، لَا أَنْصُرُ، لَا أَنْصُرُ.

المضارع المجزوم

وَأَنَّهُ يَدْخُلُ عَلَى الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ الْجَازِمِ فَيَحْذِفُ حَرَكَةَ الْوَاحِدِ

هیچ‌ی لای ناکه‌ن نه حرکه وه نه حرف، به لام مه‌عناکه‌ی نه‌گورن له‌ثباته‌وه
بؤ‌نه‌فی، وه له بوونه‌وه بؤ‌نه‌بوون. «تَقُولُ لَا يَنْصُرُ، لَا يَنْصُرَانِ، لَا
يَنْصُرُونَ، لَا تَنْصُرُ، لَا تَنْصُرَانِ، لَا يَنْصُرُونَ، لَا تَنْصُرِينَ، لَا
تَنْصُرُونَ، لَا تَنْصُرِينَ، لَا تَنْصُرِينَ، لَا أَنْصُرُ، لَا أَنْصُرُ».

نه‌صلی (لَا يَنْصُرُ) يَنْصُرُ بوو، مثبت بوو لای نافیهمان داخل کرده‌سه‌ر
عه‌مه‌لی نه‌کرد له لفظا، به لام عه‌مه‌لی کرد له مه‌عناکه‌یاکه مثبت بوو کردی
به منفی بؤ‌به لَا يَنْصُرُ، وه باقی صیغه‌کانیش له‌سه‌ر قیاسی لاینصر باس نه‌کرین.
«وَأَنَّهُ يَدْخُلُ عَلَى الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ الْجَازِمِ» بزانه‌که شأن و حال وایه
داخل نه‌بیته‌سه‌ر فعلی مضارع عاملی جازم وه‌کو: لم وه‌لما وه لامی نه‌مر
وه لای ناهیه وه‌ان وه ما وه باقی که‌لیماتی شهرت.

«فَيَحْذِفُ حَرَكَةَ الْوَاحِدِ» وه‌نه‌عامله‌جازمه‌حذفی حه‌ره‌که‌ی

مفره‌دی مذکر نه‌کاله‌غائب و مخاطب و متکلم.

وَ الْوَاحِدَةِ وَ نُونِ التَّنْيَةِ وَ الْجَمْعِ الْمَذْكَرِ وَ الْوَاحِدَةِ الْمُخَاطَبَةِ وَ لَا
يَخَذِفُ نُونَ جَمَاعَةِ الْمُؤَنَّثِ فَإِنَّهُ ضَمِيرٌ كَوَاوِ جَمْعِ الْمَذْكَرِ فَتَثْبُتُ عَلَيَّ
كُلِّ خَالٍ تَقُولُ: لَمْ يَنْصُرْ لَمْ يَنْصُرَا

«وَ الْوَاحِدَةِ» وه‌ حه‌ذفی حه‌ره‌که‌ی مفره‌دی مؤنثی غائبش نه‌کا «وَ
نُونِ التَّنْيَةِ وَ الْجَمْعِ الْمَذْكَرِ وَ الْوَاحِدَةِ الْمُخَاطَبَةِ» وه‌ حه‌ذفی نون‌ی
تثنیه و جه‌مع‌ی مذکری غائب و مخاطب وه‌ نون‌ی مفردی مؤنث مخاطبیش
نه‌کات «وَ لَا يَخَذِفُ نُونَ جَمَاعَةِ الْمُؤَنَّثِ فَإِنَّهُ ضَمِيرٌ كَوَاوِ جَمْعِ الْمَذْكَرِ
فَتَثْبُتُ عَلَيَّ كُلِّ خَالٍ» به‌لام حه‌ذفی نون‌ی جه‌مع‌ی مؤنث نا‌کا چه‌ غائب
چه‌ مخاطب، چون‌کی نه‌و نونه‌ ضمیری فاعله‌ وه‌ کوو و او‌ی جه‌مع‌ی
مذکری غائب وه‌ مخاطب. وه‌ نه‌مینته‌ وه‌ به‌ ده‌وام عاملی له‌سه‌ر بی‌ یا نه
«تقول: لَمْ يَنْصُرْ» تو‌ نه‌لّیت له‌کاتی داخل بوونی عاملی جازم له‌سه‌ر
يَنْصُرُ لَمْ يَنْصُرْ به‌ جه‌زمه‌ی لام‌الفعل، نه‌صلکه‌ی يَنْصُرُ بوو مثبت بوو، لَمْ
که‌ عاملی جازمه‌ بوو داخل‌مان کرده‌ سه‌ری عه‌مه‌لی کرد له‌ لفظا تاخه‌ره‌که‌ی
مه‌جزوم کرد به‌ حه‌ذفی حه‌ره‌که‌، وه‌ عه‌مه‌لی کرد له‌ مه‌عنادا به‌م ره‌نگه‌
مه‌عناکه‌ی که‌ مثبت بوو نه‌فی کرد، له‌پاش نقل‌کردنی له‌زمانی حال و
یستقباله‌ وه‌ بو‌زه‌مانی ماضی گه‌را به‌ لَمْ يَنْصُرْ.

«لَمْ يَنْصُرَا» بو‌تثنیه‌ی مذکری غائب، نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرَانِ بوو، مثبت
بوو، لَمْ که‌ عاملی جازم بوو داخل‌مان کرده‌ سه‌ری عه‌مه‌لی کرد له‌ لفظا
حه‌ذفی نونه‌که‌ی کرد، وه‌ عه‌مه‌لی کرد له‌ مه‌عنایشا به‌م ره‌نگه‌ مه‌عناکه‌ی
که‌ مثبت بوو نه‌فی کرد، له‌پاش نقلی که‌ حال و یستقباله‌ وه‌ بو‌لای ماضی
گه‌را به‌ لَمْ يَنْصُرَا.

لَمْ يَنْصُرُوا لَمْ تَنْصُرْ لَمْ تَنْصُرَا لَمْ يَنْصُرْنَ لَمْ تَنْصُرِي لَمْ تَنْصُرِي

«لَمْ يَنْصُرُوا» بوجه معی مذکری غائب نه صلّه که ی یَنْصُرُونَ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمه مان داخل کرده سهری، حه ذفی نونه که ی کرد، وه نفی مه عناکه ی کرد له ماضی داگه پرا به لَمْ يَنْصُرُوا.

«لَمْ تَنْصُرْ» بوجه معی مؤنثی غائب، نه صلّه که ی تَنْصُرُ بوو مثبت بوو، عاملی جازمه مان داخل کرده سهری حه ذفی حه ره که ی کرد وه نفی مه عناکه ی کرد له ماضی داگه پرا به لَمْ تَنْصُرْ.

«لَمْ تَنْصُرَا» بوجه معی مؤنثی غائب نه صلّه که ی تَنْصُرَانِ بوو مثبت بوو، عاملی جازمه مان داخل کرده سهری حه ذفی نونه که ی کرد و نه نفی مه عناکه ی کرد له ماضی داگه پرا به لَمْ تَنْصُرَا.

«لَمْ يَنْصُرْنَ» بوجه معی مؤنثی غائب نه صلّه که ی یَنْصُرْنَ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمه مان داخل کرده سهری عه مه لی نه کرد له لفظا چونکی نون ضمیری فاعله و حذف ناگری به لام عه مه لی کرد له مه عنادا به م ره نگه نه نفی مه عناکه ی کرد له ماضی داگه پرا له لَمْ يَنْصُرْنَ.

«لَمْ تَنْصُرِي» بوجه معی مذکری مخاطب نه صلّه که ی تَنْصُرِي بوو، مثبت بوو عاملی جازمه مان داخل کرده سهری عه مه لی کرد له لفظا و حه ذفی حه ره که ی ناخره که ی وه نه نفی مه عناکه ی کرد له ماضی داگه پرا به لَمْ تَنْصُرِي.

«لَمْ تَنْصُرَا» بوجه معی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَنْصُرَانِ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمه مان داخل کرده سهری حه ذفی نونه که ی و نه نفی مه عناکه ی کرد له ماضی داگه پرا به لَمْ تَنْصُرَا.

لَمْ تَنْصُرُوا لَمْ تَنْصُرِي لَمْ تَنْصُرَا لَمْ تَنْصُرْنَ لَمْ أَنْصُرْ لَمْ تَنْصُرْ

- «لَمْ تَنْصُرُوا» بۆ جه معی مذکری مخاطب، نه صلّه که‌ی تَنْصُرُونَ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمان داخل کرده سهری حه‌ذفی نونه که‌و نفی مه‌عناکه‌ی کرد له ماضی داگه‌پا به لَمْ تَنْصُرُوا.
- «لَمْ تَنْصُرِي» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که‌ی تَنْصُرِينَ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمان داخل کرده سهری حه‌ذفی نونه که‌و نفی مه‌عناکه‌ی کرد له ماضی داگه‌پا به لَمْ تَنْصُرِي.
- «لَمْ تَنْصُرَا» بۆ تشبیهی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که‌ی تَنْصُرَانِ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمان داخل کرده سهری حه‌ذفی نونه که‌و نفی مه‌عناکه‌ی کرد له ماضی داگه‌پا به لَمْ تَنْصُرَا.
- «لَمْ تَنْصُرْنَ» بۆ تشبیهی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که‌ی تَنْصُرْنَ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمان داخل کرده سهری حه‌ذفی نونه که‌و نفی مه‌عناکه‌ی کرد له ماضی داگه‌پا به لَمْ تَنْصُرْنَ.
- «لَمْ أَنْصُرْ» بۆ جه معی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که‌ی تَنْصُرْنَ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمان داخل کرده سهری عه‌مه‌لی نه‌کرد له لفظا، چونکی نون ضمیری فاعله و حذف ناگری، به لام عه‌مه‌لی کرد له مه‌عنادا به‌م ره‌نگه‌ نفی مه‌عناکه‌ی کرد له ماضی داگه‌پا به لَمْ تَنْصُرْنَ.
- «لَمْ أَنْصُرْ» بۆ متکلمی وحده، نه صلّه که‌ی أَنْصُرْ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمان داخل کرده سهری، حه‌ذفی حه‌ره‌که‌ی ناخره‌که‌ی کرد، وه نفی مه‌عناکه‌ی کرد له ماضی داگه‌پا به لَمْ أَنْصُرْ.
- «لَمْ نَنْصُرْ» بۆ متکلمی مع‌الغیر، نه صلّه که‌ی نَنْصُرْ بوو، مثبت بوو، عاملی جازمان داخل کرده سهری، حه‌ذفی حه‌ره‌که‌ی ناخره‌که‌ی کرد، وه نفی مه‌عناکه‌ی کرد له ماضی داگه‌پا به لَمْ نَنْصُرْ.

المضارع المنصوب

وَ أَنَّهُ يَدْخُلُ عَلَى الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ النَّاصِبِ فَيُبَدَّلُ مِنَ الضَّمَةِ فَتَحَةً
وَ يُسْقِطُ التَّوْنَاتِ سِوَى نُونِ جَمْعِ الْمُؤَنَّثِ لِأَنَّهُ ضَمِيرٌ كَالْوَاوِ فِي جَمْعِ
الْمُذَكَّرِ تَقُولُ: لَنْ يَنْصُرَ لَنْ يَنْصُرَا

«وَ أَنَّهُ يَدْخُلُ عَلَى الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ النَّاصِبِ» وه بزائن شأن و حال
وايه داخل نه بيته سهر فعلی مضارع عاملی ناصبه وه کوو: - آن، لَنْ، كُنِي،
إِذَنْ «فَيُبَدَّلُ مِنَ الضَّمَةِ فَتَحَةً» جا نه و عامله ناصبه عه مهل نه كات له لفظا
بهم ره ننگه ضمه ی ثاخري مفرده كان نه گوپری به فتحه. «وَ يُسْقِطُ
التَّوْنَاتِ» وه هه موو نونه كانی ثاخري فعله كان حذف نه كا «سِوَى نُونِ
جَمْعِ الْمُؤَنَّثِ لِأَنَّهُ ضَمِيرٌ كَالْوَاوِ فِي جَمْعِ الْمُذَكَّرِ» بيجگه نونی جه معی
مؤنث نه بی چه غائب چه مخاطب له بهر نه وه كه نه و نونه ضمیری فاعله
وه کوو واوی جه معی مذکری غائب وه مخاطب هه نه مینیتته وه «تقول: لَنْ
يَنْصُرَ» جاتو نه لیبت له کاتی داخل کردنی عاملی ناصبه له سهر فعلی مضارع.
«لَنْ يَنْصُرَ» بو مفردی مذکری غائب، نه صله كه ی يَنْصُرُ بوو مثبت
بوو، عاملی نصبه مان داخل کرده سهری عه مهلی کرد له لفظا ته بدیلی
ضمه ی کرد به فه تحه، وه له معنایشا بهم ره ننگه نفی معناکه ی کرد به تاکید
له مستقبلا گه را به لَنْ يَنْصُرَ.

«لَنْ يَنْصُرَا» بو تشنیه ی مذکری غائب، نه صله كه ی يَنْصُرَانِ بوو، مثبت

لَنْ يَنْصُرُوا لَنْ تَنْصُرَ لَنْ تَنْصُرَا لَنْ يَنْصُرْنَ لَنْ تَنْصُرَ لَنْ تَنْصُرَا

بوو، عاملی نصبه‌مان داخل کرده سهری چه‌ذفی نون وه نه‌فی مه‌عناکه‌ی کرد له مستقبلا‌گه‌را به لَنْ يَنْصُرَا.

«لَنْ يَنْصُرُوا» بۆ جه‌معى مذکرى غائب، نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرُونَ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه‌مان داخل کرده سهری چه‌ذفی نون وه نه‌فی مه‌عناکه‌ی کرد له مستقبلا‌گه‌را به لَنْ يَنْصُرُوا.

«لَنْ تَنْصُرَ» بۆ مفردى مؤنثى غائب، نه‌صله‌که‌ی تَنْصُرُ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه‌مان داخل کرده سهری ته‌بدیلی ضمه‌ی کرد به فه‌تحة، وه نه‌فی مه‌عناکه‌ی کرد له مستقبلا‌گه‌را به لَنْ تَنْصُرَ.

«لَنْ تَنْصُرَا» بۆ تشبیه‌ی مؤنثی غائب، نه‌صله‌که‌ی تَنْصُرَانِ بوو، مثبت بوو، عاملی نه‌صبه‌مان داخل کرده سهری چه‌ذفی نونه‌که‌و نه‌فی مه‌عناکه‌ی کرد له مستقبلا‌گه‌را به لَنْ تَنْصُرَا.

«لَنْ يَنْصُرْنَ» بۆ جه‌معى مؤنثى غائب نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرْنَ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه‌مان، داخل کرده سهری عه‌ملی نه‌کرد له لفظاوه چه‌ذفی نونه‌که‌ی نه‌کرد، چونکی ضمیری فاعل بوو، به‌لام عه‌ملی کرد له معنا‌دا وه نه‌فی معناکه‌ی کرد له مستقبلا‌گه‌را به لَنْ يَنْصُرْنَ.

«لَنْ تَنْصُرَ» بۆ مفردى مذکرى مخاطب، نه‌صله‌که‌ی تَنْصُرُ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه‌مان داخل کرده سهری، تبدیلی ضمه‌ی کرد به فتحه، وه نه‌فی معناکه‌ی کرد به تاکید له مستقبلا‌گه‌را به لَنْ تَنْصُرَ.

«لَنْ تَنْصُرَا» بۆ تشبیه‌ی مذکری مخاطب، نه‌صله‌که‌ی تَنْصُرَانِ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه‌مان داخل کرده سهری چه‌ذفی نونه‌که‌مان کرد، وه نه‌فی معناکه‌ی کرد له مستقبلا‌گه‌را به لَنْ تَنْصُرَا.

لَنْ تَنْصُرُوا لَنْ تَنْصُرِي لَنْ تَنْصُرَا لَنْ تَنْصُرْنَ لَنْ أَنْصُرَ لَنْ أَنْصُرِي

«لَنْ تَنْصُرُوا» بوجه معنی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَنْصُرُونَ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه مان داخل کرده سه ری حه ذفی نون، و نه فی معناکه ی کرد گه را به لَنْ تَنْصُرُوا.

«لَنْ تَنْصُرِي» بوجه معنی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَنْصُرِينَ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه مان داخل کرده سه ری حه ذفی نون وه نه فی معناکه ی کرد گه را به لَنْ تَنْصُرِي.

«لَنْ تَنْصُرَا» بوجه تثنیه ی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَنْصُرَانِ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه مان داخل کرده سه ری حه ذفی نون وه نه فی معناکه ی کرد گه را به لَنْ تَنْصُرَا.

«لَنْ تَنْصُرْنَ» بوجه معنی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَنْصُرْنَ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه مان داخل کرده سه ری عه ملی نه کرد له لفظا، وه حه ذفی نونه که ی نه کرد چونکی فاعل بوو، به لام له معنادا عه ملی کرد وه نه فی معناکه ی کرد له مستقبلا گه را به لَنْ تَنْصُرْنَ.

«لَنْ أَنْصُرَ» بوجه موتکلمی وحده، نه صلّه که ی أَنْصُرُ بوو مثبت بوو، عاملی نصبه مان داخل کرده سه ری تبدیلی ضمه ی کرد به فه تحه، وه نه فی معناکه ی کرد گه را به لَنْ أَنْصُرَ.

«لَنْ تَنْصُرَ» بوجه موتکلمی مع الغیر، نه صلّه که ی تَنْصُرُ بوو، مثبت بوو، عاملی نصبه مان داخل کرده سه ری تبدیلی ضمه ی کرد به فه تحه، وه نه فی معناکه ی کرد گه را به لَنْ تَنْصُرَ.

وَمِنَ الْجَوَازِمِ لَامُ الْغَائِبِ تَقُولُ لِيَنْصُرَ لِيَنْصُرَا لِيَنْصُرُوا لِيَنْصُرْ

«وَمِنَ الْجَوَازِمِ لَامُ الْغَائِبِ» وه له عواملی جازمه یه لامی نه مری غائب، که فعلی مضارع مجزوم نه کات به چه ذفی حره که ی مفردات، وه نونی تشبیه وه جمع وه مفردی مؤنثی مخاطب الّا = بیجگه = له دو نونی جمع معی مؤنث نه بی.

«تَقُولُ لِيَنْصُرْ» بۆ مفردی مذکری غائب، نه صلّه که ی یَنْصُرُ بوو، لامی نه مرمان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظا به جه زمه ی تاخره که ی به چه ذفی حره که، وه عملی کرد له معنادا به م په نگه نه و فعله که بۆ نه خبار بوو کردی به فعلی طلب گه را به لِيَنْصُرْ.

«لِيَنْصُرَا» بۆ تشبیه ی مذکری غائب، نه صلّه که ی یَنْصُرَانِ بوو، لامی نه مرمان داخل کرده سهری چه ذفی نونی تاخره که ی کرد، وه له معنای نه خبار وه گو براه وه بۆ طلب، گه را به لِيَنْصُرَا.

«لِيَنْصُرُوا» بۆ جمع معی مذکری غائب، نه صلّه که ی یَنْصُرُونَ بوو، لامی نه مرمان، داخل کرده سهری چه ذفی نونی کرد، وه معنای فعله که له نه خبار وه گو پری بۆ طلب، گه را به لِيَنْصُرُوا.

«لِيَنْصُرْ» بۆ مفردی مؤنثی غائب، نه صلّه که ی، تَنْصُرُ بوو، لامی نه مرمان داخل کرده سهری چه ذفی حره که ی کرد وه معنای فعله که ی له نه خبار وه گو پری بۆ طلب، گه را به لِيَنْصُرْ.

لِتَنْصُرَا لِيَنْصُرَنَّ لِأَنْصُرَ لِنَنْصُرَ

«لِتَنْصُرَا» بۆ تشبیهی مؤنثی غائب، نه صلّه که ی تَنْصُرَانِ بوو، لامی
 نه مرمان داخل کرده سهری حه ذفی نونه که ی کرد، وه معنا که ی فعله که ی
 له نه خباره وه گوږی بۆ طلب، گه ږا به لِتَنْصُرَا.

«لِيَنْصُرَنَّ» بۆ جه معی مؤنثی غائب، نه صلّه که ی يَنْصُرَنَّ بوو، لامی
 نه مرمان داخل کرده سهری، عملی نه کرد له لفظا وه نونه که ی حذف
 نه کرد چونکی ضمیری فاعل بوو به لام عملی کرد له معنا دا فعله که ی له
 نه خباره وه گوږی بۆ طلب گه ږا به لِيَنْصُرَنَّ.

«لِأَنْصُرَ» بۆ موتکلمی وحده، نه صلّه که ی أَنْصُرُ بوو، لامی نه مرمان
 داخل کرده سهری حه ذفی حه ره که ی کرد وه معنای فعله که ی گوږی له
 نه خباره وه بۆ طلب گه ږا به لِأَنْصُرَ.

«لِنَنْصُرَ» بۆ موتکلمی مع الغیر، نه سلّه که ی نَنْصُرُ بوو، لامی نه مرمان
 داخل کرده سهری حه زفی حه ره که ی ناخره که ی کرد، وه معنای فعله که ی
 له نه خباره وه گوږی بۆ طلب، گه ږا به لِنَنْصُرَ.

قه ولی مصنف که فهرمووی: «لام أمر الغائب» بۆ یحیترازه له داخل
 بوونی لامی نه مر له سهر فعلی مخاطب له بنا فاعل دا، وه کو: لِتَنْصُرَ،
 لِتَنْصُرَا له بهر نه وه که نه مر له مخاطب صیغه ی تیا به تی هه یه که فعلی أمر به
 صیغه یه وه کوو له مه ولا باسی نه که ین، به لام نه بی نه وه مخاطبه که لامی
 ناچیته سهر فعلی مخاطبی بنا فاعل بی نه گه رنا لامی نه مر داخل نه ییته سهر
 مخاطبی بنا مفعول له بهر نه وه که نه مری مخاطبی بنا مفعول واله حوکی
 نه مری غائب دا.

وَقَسَّ عَلَىٰ هَذَا لِيَضْرِبَ وَ لِيَعْلَمَ وَ لِيُدْخِرَ وَ لِيُكْرِمَ وَ لِيُقْرِخَ وَ
غَيْرَهَا وَ مِنْهَا لَا النَّاهِيَةُ تَقُولُ لَا يَنْصُرُ لَا يَنْصُرًا

نیسته لِتَنْصُرَ به صیغه‌ی بنام‌مفعول واله حوکمی لِیَنْصُرَكَ فَلَانُ هەر
وه‌ها داخل بوونی لامی نه‌مر له‌سهر فعلی موتکلم له‌بر نه‌وه‌یه که نه‌مر له
موتکلم واله حوکمی نه‌مری غائب‌دا، نیسته لَانْصُرْ واله حوکمی «لِيُطَلِّبُ
فَلَانٌ مِنِّي النَّصْرَ حَتَّىٰ أَنْصُرَهُ» وه لِتَنْصُرْ واله حوکمی «لِيُطَلِّبُ فَلَانٌ مِنَّا
النَّصْرَ حَتَّىٰ نَنْصُرَهُ».

«وَقَسَّ عَلَىٰ هَذَا لِيَضْرِبَ وَ لِيَعْلَمَ وَ لِيُدْخِرَ وَ لِيُكْرِمَ وَ لِيُقْرِخَ وَ
غَيْرَهَا» یانی تو قیاس بکه له‌سهر معامله‌ی نه‌مری غائبی مضارعی بابی
نه‌وه‌ل، نه‌مری غائبی نه‌م بابانه و غیره نه‌وانیش که هه‌موو له
دروست‌کردنا وه‌کوویه‌ک وایه.

«وَ مِنْهَا لَا النَّاهِيَةُ» له جومله‌ی نه‌و عاملانه‌یه که عه‌مه‌لی جزمه
نه‌که‌ن (لا)ی ناهیه که دانراوه له بو‌طلبی ته‌رک له هه‌موو فاعلی غائب بئ
یا مخاطب بئ یا موتکلم مذکر بئ یا مؤنث: «تَقُولُ لَا يَنْصُرُ» جا تو‌ئه‌لی
لَا يَنْصُرُ بو‌نه‌می له مفردی مذکری غائب نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرُ بوو لای
ناهیه‌مان داخل کرده سه‌ری عه‌مله‌ی کرد له لفظا حه‌ذفی حه‌ره‌که‌ی
ئاخه‌ره‌که‌ی کرد، وه له معنایشا چونکی نه‌و فعله‌ی گو‌ری له نه‌خباره‌وه بو
انشایانی بو‌انشای طلبی فعل له مفردی مذکری غائب، گه‌را به لَا يَنْصُرُ.

«لَا يَنْصُرًا» بو‌تنیه‌ی مذکری غائب، نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرَانِ بوو، لای
ناهیه‌مان داخل کرده سه‌ری عه‌مله‌ی کرد له لفظا که حه‌ذفی نونه‌که‌ی کرد،
وه له مه‌عنادا فعله‌که‌ی گو‌ری له نه‌خباره‌وه بو‌انشای طلبی ته‌رکی فعل

لَا يَنْصُرُوا لَا تَنْصُرُوا لَا يَنْصُرُونَ لَا تَنْصُرُونَ

گه‌را به لَا يَنْصُرُوا.

«لَا يَنْصُرُوا» بۆ جه‌معی مذکری غائب، نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرُونَ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظا به‌ه‌ذفی نون، وه له مه‌عنادا فعله‌که‌ی گوږی له نه‌خباره‌وه بۆ انشا‌گه‌را به لَا يَنْصُرُوا.

«لَا تَنْصُرُونَ» بۆ مفردی مؤنثی غائب، نه‌صله‌که‌ی تَنْصُرُونَ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظا به‌ه‌ذفی حه‌ره‌که‌ی ئاخه‌ره‌که‌ی، وه له مه‌عنادا به‌گوږینی مه‌عناکه‌ی له نه‌خباره‌وه بۆ طلبی ته‌رکی فعل گه‌را به لَا تَنْصُرُونَ.

«لَا تَنْصُرُوا» بۆ تنبیهی مؤنثی غائب، نه‌صله‌که‌ی تَنْصُرَانِ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظا به‌ه‌ذفی نون، وه له مه‌عنادا به‌گوږینی مه‌عناکه‌ی له نه‌خباره‌وه بۆ طلبی ته‌رکی فعل گه‌را به لَا تَنْصُرُوا.

«لَا يَنْصُرُونَ» بۆ جه‌معی مؤنثی غائب، نه‌صله‌که‌ی يَنْصُرُونَ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی نه‌کرد له لفظا به‌ه‌ذفی نون له‌به‌ر ته‌وه ضمیری فاعل بوو حه‌ذف ناکری، به‌لام عملی کرد له مه‌عنادا، مه‌عناکه‌ی گوږی له نه‌خباره‌وه بۆ طلبی ته‌رکی فعل گه‌را به لَا يَنْصُرُونَ.

«لَا تَنْصُرُونَ» بۆ مفردی مذکری مخاطب، نه‌صله‌که‌ی تَنْصُرُونَ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظا به‌ه‌ذفی حه‌ره‌که‌ی ئاخه‌ره‌که‌ی، وه له مه‌عنادا به‌گوږینی له نه‌خباره‌وه بۆ طلبی ته‌رکی فعل گه‌را به لَا تَنْصُرُونَ.

لَا تَنْصُرَا لَا تَنْصُرُوا لَا تَنْصُرِي لَا تَنْصُرَا لَا تَنْصُرْنَ

«لَا تَنْصُرَا» بۆ تشیهی مذکری مخاطب، ئە‌صله‌که‌ی تَنْصُرَانِ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظا به‌ه‌ذفی نون، وه له مه‌عنادا به‌گۆرینی مه‌عنا‌ی فعله‌که له ئە‌خباره‌وه بۆ طلبی ته‌رکی فعل گه‌پرا به‌ لَا تَنْصُرَا.

«لَا تَنْصُرُوا» بۆ جمعی مذکری مخاطب، ئە‌صله‌که‌ی تَنْصُرُونَ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظ به‌ه‌ذفی نونه‌که‌ی، وه له مه‌عنادا به‌گۆرینی له ئە‌خباره‌وه بۆ انشا وه طلبی ته‌رکی فعل گه‌پرا به‌ لَا تَنْصُرُوا.

«لَا تَنْصُرِي» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، ئە‌صله‌که‌ی تَنْصُرِينَ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظا به‌ه‌ذفی نون، وه له مه‌عنادا به‌گۆرینی له ئە‌خباره‌وه بۆ انشا گه‌پرا به‌ لَا تَنْصُرِي.

«لَا تَنْصُرَا» بۆ تشیهی مؤنثی مخاطب، ئە‌صله‌که‌ی تَنْصُرَانِ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی کرد له لفظا به‌ه‌ذفی نون، وه له مه‌عنادا به‌گۆرینی مه‌عنا‌که‌ی له ئە‌خباره‌وه بۆ انشا وه طلبی ته‌رکی فعل گه‌پرا به‌ لَا تَنْصُرَا.

«لَا تَنْصُرْنَ» بۆ جمعی مؤنثی مخاطب، ئە‌صله‌که‌ی تَنْصُرْنَ بوو، لای ناهیه‌مان داخل کرده سهری عملی نه‌کرد له لفظا به‌ه‌ذفی نون چونکه‌ ضمیری فاعل بوو حذف نا‌کری، به‌لام عملی کرد له مه‌عنادا به‌گۆرینی له ئە‌خباره‌وه بۆ انشا وه طلبی ته‌رکی فعل گه‌پرا به‌ لَا تَنْصُرْنَ.

لَا أَنْصُرُ لَا تَنْصُرُ وَ هَكَذَا قِيَاسُ سَائِرِ الْأَمْثَلَةِ

«لَا أَنْصُرُ» بۆ موتکلمی وحده، نه صله که ی أَنْصُرُ بوو، لای ناهیه مان داخل کرده سه ری عه ملی کرد له لفظا به حه ذفی حه ره که ی ناخره که ی، وه له مه عنادا به گوړینی مه عنای فعله که له نه خباره وه بو انشا. وه طلبی ته رک فعل گه را به لَا أَنْصُرُ

«لَا تَنْصُرُ» بۆ موتکلمی مع الغیر، نه صله که ی تَنْصُرُ بوو، لای ناهیه مان داخل کرده سه ری عه ملی کرد له لفظا به حه ذفی حه ره که ی ناخره که ی وه له مه عنادا به گوړینی له نه خباره وه بو انشاء وه طلبی ته رکی فعل گه را به لَا تَنْصُرُ.

«وَ هَكَذَا قِيَاسُ سَائِرِ الْأَمْثَلَةِ» وه کوو دارشتنی صیغه ی نه هی وایه له مضارعی بابی نه وهل یاسای دارشتنی له باقی بابه کانا. جا له بهر نه وه نه مر کردن به فعل به دو جوړه: - یه که م: نه مره به هوی داخل کردنی لام له سه ر فعلی مضارع، وه نه مه را بورد. دو هم م: نه مر کردنه به گوړینی صیغه ی فعلی مضارعی مخاطب. مصنف ویستی باسی نه مه ش بکات وه فهر موی: -

أنواع فعل الأمر «الأمر بالصيغة»

وَأَمَّا الْأَمْرُ بِالصِّيغَةِ فَهُوَ أَمْرُ الْخَاصِرِ وَهُوَ جَارٍ عَلَى لَفْظِ
 الْمُضَارِعِ الْمَجْزُومِ فِي حَذْفِ الْحَرَكَاتِ وَالتَّوْنِ فَإِنْ كَانَ مَا بَعْدَ حَرْفِ
 الْمُضَارِعِ مِنْهُ مُتَحَرِّكًا فَتُسْقِطُ مِنْهُ حَرْفَ الْمُضَارِعَةِ وَتَأْتِي بِصُورَةِ
 الْبَاقِي مَجْزُومًا فَتَقُولُ فِي أَمْرِ الْمُخَاطَبِ مِنْ تَدْخِرُجُ دَخِرْجُ

«وَأَمَّا الْأَمْرُ بِالصِّيغَةِ فَهُوَ أَمْرُ الْخَاصِرِ» یانی ئەما ئەمرکردن بە فعل
 بە هۆی ئەفسی صیغەیی فعلەوه ئەک بە هۆی لام ئەوه ئەمریکە پرو بکاتە
 شخصی مخاطب. «وَهُوَ جَارٍ عَلَى لَفْظِ الْمُضَارِعِ الْمَجْزُومِ فِي حَذْفِ
 الْحَرَكَاتِ وَ التَّوْنِ». وه ئەو ئەمری بە صیغە ئەکە ویتە شوونی فعلی
 مضارعی مجزوم وه لەسەر یاسای ئەو ئەبێ لە حەذفی حەرە کاتی ئاخری
 مفردە سالمە کانا ئیلاً مفردی مؤنثی مخاطب، وه لام الفعلی مفردە
 معتله کان، وه لە حەذفی نونی مفردی مؤنثی مخاطب وه تشبیه و
 جەمعه کان ئیلاً نونی جەمعی مؤنثی غائب وه جەمعی مؤنثی مخاطب.

«فَإِنْ كَانَ مَا بَعْدَ حَرْفِ الْمُضَارِعِ مِنْهُ مُتَحَرِّكًا» جا ئەگەر ما بعدی
 حەرەه مضارعە کە متحرک بوو. «فَتُسْقِطُ مِنْهُ حَرْفَ الْمُضَارِعَةِ» ئەو یاسا
 ئەمەیه کە حەرەه مضارعە کە لایبەه له ئەوه لی فعلە کە «وَتَأْتِي بِصُورَةِ
 الْبَاقِي مَجْزُومًا» وه تلفظ بە سورەتی باقی ماندهی فعله مضارعە کە بە
 مەجزومی بە حەذفی حەرە کە یا لام الفعل یا نونی تشبیه و جەمعی یا بەبێ

دَخِرْجُ دَخِرْجَا دَخِرْجُوا دَخِرْجِي دَخِرْجَا

حذف وه کوو له جه معه مؤنثه كانا «فَقُولُ فِي أَمْرِ الْمُخَاطَبِ مِنْ تُدَخِرْجُ دَخِرْجُ» جا توئه لیبیت له دروست کردنی ئه مری به صیغه له رباعی مجردا وه کوو تُدَخِرْجُ.

«دَخِرْجُ» بۆ مفردی مذکری مخاطب، ئه مره له تُدَخِرْجُ (ت) تیی حهرف مضارع بوو، حهذفمان کرد مابعده که ی متحرک بوو، ابتدامان پی کرد ئاخره که مان مجزوم کرد به حهذفی حه ره که گه را به دَخِرْجُ.

«دَخِرْجَا» بۆ تشبیهی مذکری مخاطب، ئه مره له تُدَخِرْجَانِ (ت) تیی حهرفی مضارع بوو حهذفمان کرد، مابعدی حهرفی مضارع متحرک بوو ابتدامان پیکرد ئاخره که مان مجزوم کرد به حهذفی نون گه را به دَخِرْجَا.

«دَخِرْجُوا» بۆ جه معی مذکری مخاطب، ئه مره له تدحرجون، (ت) تیی حهرفی مضارع بوو حهذفمان کرد، ئاخره که مان مجزوم کرد به حهذفی نونه که گه را به دَخِرْجُوا.

«دَخِرْجِي» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب ئه مره له تُدَخِرْجِينِ، (ت) تیی حهرفی مضارع بوو حهذفمان کرد ئاخره که مان مجزوم کرد به حهذفی نون گه را به دَخِرْجِي.

«دَخِرْجَا» بۆ تشبیهی مؤنثی مخاطب ئه مره له تُدَخِرْجَانِ (ت) تیی حهرفی مضارع بوو حهذفمان کرد، مابعده که ی متحرک بوو ابتدامان پی کرد ئاخره که مان مجزوم کرد به حهذفی نون گه را به دَخِرْجَا.

دَخْرَجْنَ وَ هَكَذَا فَرَّخَ وَ قَاتِلَ وَ تَكَسَّرَ وَ تَبَاعَدَ وَ تَدَخَّرَجَ وَ إِنْ كَانَ مَا
بَعْدَ حَرْفِ الْمُضَارِعَةِ سَاكِنًا فَتَحْذِفُ مِنْهُ حَرْفَ الْمُضَارِعَةِ وَ تَأْتِي
بِصُورِهِ الْبَاقِي مَجْزُومًا مَزِيدًا فِي أَوَّلِهِ هَمْزَةٌ وَ ضَلَّ مَكْسُورَةٌ إِلَّا أَنْ
يَكُونَ عَيْنُ فِعْلِ الْمُضَارِعِ مِنْهُ مَضْمُومًا فَتَضْمُّهَا

«دَخْرَجْنَ» بؤجه معی مؤنثی مخاطب، نه صلہ که ی تَدْخَرَجْنَ بوو،
(ت) تی حهرفی مضارع بوو حهذفمان کرد، مابعده که ی متحرک بوو
ابتدایمان پیکرد ناخره که مان مجزوم نه کرد به حهذفی نون له بهر نه وه نون
ضمیری فاعل جه معه وه حهذف ناگری گه را به دَخْرَجْنَ.

«وَ هَكَذَا فَرَّخَ وَ قَاتِلَ وَ تَكَسَّرَ وَ تَبَاعَدَ وَ تَدَخَّرَجَ» هر وه کوو
دَخْرَجَ وه هابه له دروست کردنا هر نه مری که مابعدی حهرفی
مضارعه که ی متحرک بی وه کوو نه مری بابی تفعلیل وه مفاعله وه تفعل.
«وَ إِنْ كَانَ مَا بَعْدَ حَرْفِ الْمُضَارِعَةِ سَاكِنًا» عهطفه له سهر قه ولی
مصنف که فهرموی: فَإِنْ كَانَ مَا بَعْدَ حَرْفِ الْمُضَارِعَةِ مُتَحَرِّكًا. یانی
نه گهر مابعدی حهرفی مضارعه که ساکن بوو «فَتَحْذِفُ مِنْهُ حَرْفَ
الْمُضَارِعَةِ وَ تَأْتِي بِصُورِهِ الْبَاقِي مَجْزُومًا» نه وه تو حهذفی حهرفی
مضارعه که ی لی نه که ی وه تلفظ نه که ی به صورته تی نه وه که ماوه ته وه له
مضارعه که به مجزومی بهو یاسایه ی که وتمان «مَزِيدًا فِي أَوَّلِهِ هَمْزَةٌ
وَ ضَلَّ مَكْسُورَةٌ» له حالیک دا زیاد بگری له نه وه لی نه وه فعله مضارعه وه
همزه ی وه صلی مکسوره له بهر ده فعی ابتدا به ساکن. «إِلَّا أَنْ يَكُونَ عَيْنُ

فَتَقُولُ أَنْصُرْ أَنْصُرًا أَنْصُرُوا أَنْصُرِي

فِعْلِ الْمَضَارِعِ مِنْهُ مَضْمُومًا» مه گهر کاتی که عین الفعلى ٲه و مضارعه مضموم بى وه كو: تَنْصُرُ وه تَخْسُنُ «فَتَضُمُّهَا» ٲه وه له و کاته دا ٲه وه همزه وه صله مضموم ٲه كه ى له بهر مناسبه ى ضمه ى عین الفعله كه ى «فَتَقُولُ أَنْصُرُ» جا تو ٲه لیبٲ له کاتی دروست کردنى ٲه مری به صیغه له مضارعى بابى ٲه وه ل له ثلاثى مجرد أَنْصُرُ ٲه مره له تَنْصُرُ (ت) تى حرفى مضارع بوو چه ذفمان کرد، وه هاتین له ٲه وه لیه وه به همزه ى وه صلی مضمومه له بهر مناسبه ى ضمه ى عین الفعله كه ى وه ٲاخره که مان مجزوم کرد به چه ذفى حره که گه را به أَنْصُرُ.

«أَنْصُرًا» بو ٲثنیه ى مذکرى مخاطب ٲه مره له تَنْصُرَانِ (ت) تى حرفى مضارع بوو چه ذفمان کرد، وه هاتین له ٲه وه لیه وه به همزه ى وه صلی مضمومه، وه ٲاخره که مان مجزوم کرد به چه ذفى نون گه را به أَنْصُرًا.

«أَنْصُرُوا» بو چه معى مذکرى مخاطب، ٲه صله كه ى تَنْصُرُونَ بوو، (ت) تى حرفى مضارع بوو چه ذفمان کرد وه هاتین له ٲه وه لیه وه به همزه ى وه صلی مضمومه، وه ٲاخره که مان مجزوم کرد به چه ذفى نون گه را به أَنْصُرُوا.

«أَنْصُرِي» بو مفردى مؤنثى مخاطب ٲه مره له تَنْصُرِينَ، (ت) تى حرفى مضارع بوو چه ذفمان کرد، وه هاتین له ٲه وه لیه وه به همزه ى وه صلی مضمومه، وه ٲاخره که مان مجزوم کرد به چه ذفى نون گه را به أَنْصُرِي.

أَنْصُرَا أَنْصُرْنَ وَ كَذَلِكَ إِضْرِبَ وَ اِغْلَمَ وَ اِنْقَطَعَ وَ اجْتَمَعَ وَ اسْتَخْرِجَ

«أَنْصُرَا» بۆ تشبیهی مؤنثی مخاطب، نه مره له تَنْصُرَانِ، (ت) تی که حەرفی مضارع بوو حەذفمان کرد، وه هاتین له ئەوه لیه وه به هه مزه ی وه صلی مضمومه، وه ئاخره که مان مجزوم کرد به حەذفی نون گهرا به أَنْصُرَا.

«أَنْصُرْنَ» بۆ جه معی مؤنثی مخاطب، نه صله که ی تَنْصُرْنَ بوو، (ت) تی که حەرفی مضارع بوو حەذفمان کرد، وه هاتین له ئەوه لیه وه به هه مزه ی وه صلی مضمومه، وه ئاخره که مان مجزوم نه کرد به حەذفی نون چونکه ضمیری فاعلی جه معی مؤنثه وه حەذف نا کر ی گهرا به أَنْصُرْنَ.

«وَ كَذَلِكَ إِضْرِبَ وَ اِغْلَمَ وَ اِنْقَطَعَ وَ اجْتَمَعَ وَ اسْتَخْرِجَ» یانی وه کوو دروست کردنی صیغه ی نه مری مخاطبه له أَنْصُرْ که مابعدی حەرفی مضارعه که ی تیدا ساکنه. دروست کردنی نه مر له هر فعله مضارعی که مابعدی حەرفه مضارعه له وا ساکن بی وه کوو إِضْرِبَ وه هاو وینه کانی.

جا له بهر نه وه له م شویتنا پر سیار کرا له مصنّف که تو بپر یارت دا که: هر فعلی مابعدی حەرفی مضارعه که ی تیدا ساکن بی، نه وه له پاش حەذفی حەرفه مضارعه که دبیت له ئەوه لیه وه به هه مزه ی وه صلی مکسوره، ئیلا لا له و فعلانا که عین الفعله که ی مضموم بوو بی وه کوو تَنْصُرْ مع انه تو به خه لافی نه و پر یاری خو ته هه مزه ی نه مری تکرم وه وینه کانی مفتوح

وَفَتَحُوا هَمْزَةَ أَكْرِمٍ بِنَاءٍ عَلَى الْأَصْلِ الْمَرْفُوضِ فَإِنَّ أَضْلَ تُكْرِمٍ تُأَكْرِمُ
وَاعْلَمْ أَنَّهُ إِذَا اجْتَمَعَ ثَاءٌ فِي أَوَّلِ مُضَارِعٍ تَفَعَّلَ وَتَفَاعَلَ وَتَفَعَّلَ

کردوه، مصنف رضی اللہ عنہ - جوابی نهو پر سیاره‌ی داوه، وه فہرموی: «وَفَتَحُوا هَمْزَةَ أَكْرِمٍ بِنَاءٍ عَلَى الْأَصْلِ الْمَرْفُوضِ» عہرب ہمزہ‌ی امری تُكْرِمُ یان مفتوح کرد وه، لہبہر بناو دروست کردنی له فعلہ مضارعہ نہصلہ کہ نہوہی له نیستعمال دا تہرک کراوه، وه حہرفی مضارعہ کہ یان حہذف کرد وه، جا لہبہر نہوہ مابعدی حہرفہ مضارعہ کہ متحرک بووہ ابتدایان پی کرد وه «فَإِنَّ أَضْلَ تُكْرِمُ تُأَكْرِمُ» بہ راستی نہصلی تُكْرِمُ بی ہمزہ تُأَكْرِمُ بو لہ گہل ہمزہ‌ی قطعی مفتوحہ دا، وه لہ پاش حہذفی حہرفہ مضارعہ کہ چونکی مابعدہ کہی متحرک بوو ابتدایان پی کردوه، وه ناخرہ کہ یان مجزوم کرد وه بہ حہذفی حہرہ کہی تا گہرا بہ أَكْرِمُ بہ ہمزہ‌ی قطعی مفتوحہ۔
بناءً علیہ دروست کردنی أَكْرِمُ بہر قاعدہی نہوہل نہ کہوی کہ شامل بوو بو نہمری ذَخِرْخِ وَفَرَّخِ وَ قَاتِلْ وَ بہر قاعدہی دوہم ناکہوی کہ شاملہ بوو نہی اِضْرِبْ وَ اِعْلَمْ وَ غہیری نہوانیش۔

جا لہ کاتیک دا مصنف لی بویہ وه لہ باسی بنای نہمری بہ صیغہ لہ فعلی مضارع دہستی کرد بہ باسی تخفیفی نہو فعلہ مضارعانہ کہ دو حہرفی (ت) تَی لہ نہوہ لیانہ وه گرد نہبنہ وه۔

مصنف فہرموی: «وَأَعْلَمَ أَنَّهُ إِذَا اجْتَمَعَ ثَاءٌ فِي أَوَّلِ مُضَارِعٍ تَفَعَّلَ وَتَفَاعَلَ وَتَفَعَّلَ» تو بزانه لہ کاتیک دا دوو (ت) تَی گردبوو نہوہ لہ

فَيَجُوزُ إِثْبَاتُهَا نَحْوَ تَتَجَنَّتْ وَ تَتَقَاتَلُ وَ تَتَدَخَّرُ وَ يَجُوزُ حَذْفُ
إِحْدِيهِمَا تَخْفِيفاً نَحْوَ فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى وَ نَاراً تَلْظِي وَ تَنْزَلُ الْمَلِكَةَ

نه و هلی مضارعی هم سنی بابانه دا، وه کو (شش صیغه‌ی مخاطب) وه (دو
صیغه‌ی مفردی مؤنث) وه (تثنيه مؤنثی غائب). «فَيَجُوزُ إِثْبَاتُهَا نَحْوِ
تَتَجَنَّتْ وَ تَتَقَاتَلُ وَ تَتَدَخَّرُ» نه وه دروسته هیشتنه وی هه ردو (ت) تی
یه کی وه کو یسته و تمان «وَ يَجُوزُ حَذْفُ إِحْدِيهِمَا تَخْفِيفاً» وه دروسته
حذفی یه کی له و دو (ت) تی یه بوسوک کردنی نه و کلمه له سهر زمان
«نَحْوَ فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى» نه صلّه کی تَصَدَّى بوو حذفی یه کی له و دو
(ت) تیمانه کرد بو تخفیف گهرا به تَصَدَّى «وَ نَاراً تَلْظِي» نه صلّه کی
تَلْظِي بوو یه کی له (ت) تیکانمان حذف کرد گهرا به تَلْظِي و «وَ تَنْزَلُ
الْمَلِكَةَ» نه صلّه کی تَنْزَلُ بوو، حذفی یه کی له (ت) تیکانمان کرد گهرا
تَنْزَلُ.

جائه گه یه کی پرساری کرد ده لیلت چی یه بوئه وه هم صیغانه
مضارعن وه حذفی یه کی له (ت) تی کانیان کراوه وه فعلی ماضی نین به
یه ک (ت) تی له سهر یاسای خویان؟

له جوا بیا ندا بلی: ده لیلیم نه مه یه نه گه ره مانه فعلی ماضی بونایه
نه خوینترانه وه (تَصَدَّيْتُ) بو مفردی مذکری مخاطب له ماضی دا به
قرینه‌ی ضمیری أَنْتَ. وَ تَلْظَيْتُ بو مفردی مؤنثی غائب به (ت) تی تأیثی
ساکنه وه به قرینه‌ی لفظی نَاراً له پیشه وه که مؤنثه. وَ تَنْزَلْتُ بو مفردی
مؤنثی غائب له ماضی دا به (ت) تی تأیثی ساکنه وه یا خود له بهر
رعایه تی تأیثی لفظی ملائکه له دوایه وه که مؤنثی لفظیه

وَاعْلَمْ أَنَّهُ مَتَى كَانَ فَأُفْتَعَلَ ضَاداً أَوْ ضَاداً أَوْ طَاءً أَوْ ظَاءً أَقْلَبَتْ ثَائِهِ
طَاءً فَتَقُولُ فِي بِنَاءِ إِفْتَعَلَ مِنَ الصُّلْحِ إِصْطَلَحَ وَ مِنَ الضَّرْبِ إِضْطَرَبَ

یا خود تنزل به فتحه‌ی لام‌الفعل له سهر عدم رعایه‌تی تأنیثه لفظی به که‌ی.
جاپاش رزگار بوون له باسی حوکمی گردبونه وه‌ی (ت) تی له و
بابانه‌دا. ده‌ستی کرد به باسی بازی قاعده و ده‌ستور بو‌بابی اِفْتَعَالَ و
فه‌رموی: «وَاعْلَمْ أَنَّهُ مَتَى كَانَ فَأُفْتَعَلَ ضَاداً أَوْ ضَاداً أَوْ طَاءً أَوْ
ظَاءً» بزانه کاتی که فاء‌الفعلی بابی افعال به‌کی بوو له و چوار حرفانه
«قُلِبَتْ ثَائِهِ طَاءً» نه‌وه قلبی نه‌و (ت) تی بچوکه زائده نه‌کری به جنسی
فاء‌الفعله که‌ی «فَتَقُولُ فِي بِنَاءِ إِفْتَعَلَ مِنَ الصُّلْحِ إِصْطَلَحَ» بو‌مفردی
مذکری غائب له ماضی بابی افعال دا، نه‌صله که‌ی إِصْطَلَحَ بوو جاقلبی
(ت) تی زائده که‌مان کرد به طی گه‌وره گه‌را به إِصْطَلَحَ. هه‌ر وه‌ها دروسته
قلبی نه‌و طی گه‌روره بکه‌ی به ضاد وه صاد ده‌غم بکه‌ی له صاد و بلی
إِصْلَحَ، به‌لام دروست نیه عه‌کسه که‌ی، چونکی صادله حروفی (صغیره)
واته خاوه‌ن ناوازه‌ی تیژه، وه‌قلب ناکرین به‌غیری خو‌یان.

«وَ مِنَ الضَّرْبِ إِضْطَرَبَ» وه‌ته‌لیت له دروست کردنی بابی افعال
له ماده‌ی ضَرْبِ إِضْطَرَبَ نه‌صله که‌ی إِضْطَرَبَ، قلبی (ت) تی زائده‌ی
بچوکه‌مان کرد به طی گه‌وره گه‌را به إِضْطَرَبَ، هه‌روا دروسته نه‌و طی گه‌وره
بکه‌ی به ضاد وه صادله ضادا ده‌غم بکه‌ی وه بلیتِ إِضْرَبَ، به‌لام عه‌کسه
که‌ی دروست نیه چونکه‌هوت حه‌رفه‌ی (ضوی مشفر) دغم ناکرین له

وَمِنَ الظَّرْدِ اِطْرَدُ وَ مِنَ الظُّلْمِ اِظْلَمَ وَ كَذَلِكَ جَمِيعُ مُتَّصِرَاتِهِ «نحو
يَضْطَلِحُ وَ هُوَ مُضْطَلِحٌ وَ ذَالِكَ مُضْطَلِحٌ وَ اِضْطَلِحُ وَ لَا تَضْطَلِحُ

خویانا بازیکیان که بازیکیان دهی له غهیری خویانا به طریق الاولی، دغم
ناکرین «وَمِنَ الظَّرْدِ اِطْرَدُ» به تشدیدى طى نه‌صله‌ که‌ى اِطْرَدَ بوو به
طى‌ى گه‌وره‌ى نه‌صلی‌ى وه‌ تى‌ى بچوکى زانده‌ قلبى‌ى تى‌ى زانده‌ که‌مان‌ کرد‌ به
وینه‌ى فاء‌ الفعله‌ که‌ى نه‌وه‌ لمان‌ له‌ دوه‌ه‌ مداده‌ غم‌ کرد‌ گه‌ را‌ به‌ اِطْرَدَ «وَمِنَ
الظُّلْمِ اِظْلَمَ» تو‌ نه‌لیت‌ له‌ دروست‌ کردنى‌ ماضى‌ بابى‌ افتعال‌ له‌ ظلم‌
اِظْلَمَ نه‌صله‌ که‌ى اِظْلَمَ بو‌ قلبى‌ (ت) تى‌ى زانده‌ که‌مان‌ کرد‌ به‌ طى‌ى گه‌وره‌
گه‌ را‌ به‌ اِظْلَمَ وه‌ دروسته‌ قلبى‌ طى‌ى نوخته‌ دار‌ بکه‌ى‌ به‌ طى‌ى بى‌ نوخته‌
له‌ سهر‌ قیاس‌ وه‌ دغمى‌ طى‌ى بکه‌ى‌ له‌ طى‌ى داوه‌ بلیت‌ اِظْلَمَ وه‌ دروسته‌
قلبى‌ طى‌ى بى‌ نوخته‌ بکه‌ى‌ به‌ طى‌ى نوخته‌ دار‌ له‌ سهر‌ خلافى‌ قیاس‌ وه‌
ظى‌ى ده‌ غم‌ بکه‌ى‌ له‌ ظى‌ى دا، وه‌ بلیت‌ اِظْلَمَ «وَ كَذَلِكَ جَمِيعُ مُتَّصِرَاتِهِ»
هه‌ روا‌ به‌ حوکمى‌ تطبیقى‌ قاعده‌ى‌ رابردو‌ که‌ قلبى‌ (ت) تى‌ى به‌ له‌ هه‌ موو
مشتقاتى‌ به‌ که‌ یه‌ که‌ى‌ نه‌و‌ چوار‌ ماده‌ دا‌ که‌ رابوران‌ «نحو‌ يَضْطَلِحُ» که‌ فعلی‌
مضارع‌ «وَ هُوَ مُضْطَلِحٌ» که‌ اسمى‌ فاعله‌ «وَ ذَالِكَ مُضْطَلِحٌ» که‌ اسمى‌
مفعوله‌ «وَ اِضْطَلِحُ» که‌ نه‌مر‌ به‌ صیغه‌ یه‌ «وَ لَا تَضْطَلِحُ» هه‌ روا‌ یه‌ حوکمى‌
مشتقاتى‌ باقى‌ ماده‌ کان، وه‌ له‌ هه‌ مویانا‌ قلبى‌ (ت) تى‌ى زانده‌ نه‌ کرئى‌ به‌

وَاعْلَمَ أَنَّهُ مَتَى كَانَ فَأُفْتَعَلَ ذَالاً أَوْ ذَالاً أَوْ زَاءً قُلِبَتْ تَائُهُ ذَالاً فَتَقُولُ فِي إِفْتَعَلَ مِنَ الذَّرِّ وَمِنَ الذُّكْرِ وَمِنَ الزُّجْرِ إِدْرَأَ إِذْكَرَ إِزْجَرَ

وینہی فاء الفعلہ کہی «وَاعْلَمَ أَنَّهُ مَتَى كَانَ فَأُفْتَعَلَ ذَالاً أَوْ ذَالاً أَوْ زَاءً قُلِبَتْ تَائُهُ ذَالاً» تو بزبانہ کاتی کہ فاء الفعلی بابی افتعال دال بی یا ذال بی یازی ثوہ قہلبی تی زائده کہی نہ کری بہ دال «فَتَقُولُ فِي إِفْتَعَلَ مِنَ الذَّرِّ وَمِنَ الذُّكْرِ وَمِنَ الزُّجْرِ» جائزہ لیبیت لہ دروست کردنی ماضی بابی افتعال لہ حروفی درہ «إِدْرَأَ» ئەصلہ کہی إِدْرَأَ بوو قہلبی تی زائده کہمان کرد بہ دال وہ دالمان دەغم کرد لہ دالا گہرا بہ ادراً... وہ لہ حروفی ذکر «إِذْكَرَ» ئەصلہ کہی إِذْكَرَ بوو قہلبی تی زائده کہمان کرد بہ دال گہرا بہ إِذْكَرَ جال قہلبی دالمان کرد بہ ذال بہ خلاقی قیاس وہ ذالمان لہ ذالا دەغم کرد گہرا بہ إِذْكَرَ، وہ دروستہ قہلبی ذال بکہی بہ دالی بی نوخته وہ دەغمی دال بکہی لہ دالا بلی ی إِذْكَرَ. وہ لہ حروفی زجر «إِزْجَرَ» ئەصلہ کہی إِزْجَرَ بوو قہلبی تی زائده کہمان کرد بہ زی وہ زیمان لہ زی دا دەغم کرد گہرا بہ إِزْجَرَ.

بَيَانُ نُونِ التَّأْكِيدِ الْخَفِيفَةِ وَالثَّقِيلَةِ

بَيَانُ نُونِ التَّأْكِيدِ الْخَفِيفَةِ وَالثَّقِيلَةِ وَ تَلْحَقُ الْفِعْلَ غَيْرَ الْمَاضِي وَ الْحَالِ
نُونَانِ لِلتَّأْكِيدِ إِحْدَيْهِمَا خَفِيفَةٌ سَاكِنَةٌ وَالْأُخْرَى ثَقِيلَةٌ مَفْتُوحَةٌ إِلَّا فِيمَا
تَخْتَصُّ بِهِ وَ هُوَ فِعْلُ الْإِثْنَيْنِ وَ جَمَاعَةُ النِّسَاءِ فَهِيَ مَسْكُورَةٌ فِيهِمَا

جا کاتی مصنف رزگاری بوو له باسی قاعده کانی بابی افتعال دهستی
کرد به باسی ئیلحاقی نونی ثقیله و خفیفه به ئاخری فعله وه وه فهرموی: «وَ
تَلْحَقُ الْفِعْلَ غَيْرَ الْمَاضِي وَ الْحَالِ نُونَانِ لِلتَّأْكِيدِ» یانی لاحق ئه بی و
ئه لکی به ئاخری فعله وه دو نون بو تأکید وه هیزدان به مه عنای فعله که ئیلا
فعلی ماضی وه فعلی مضارع که به کاریت بو زه مانی حال چونکی فعلی
ماضی رابورد وه له دهست دهر چوه، وه تأکید ی بی سوده، و فعلیکیش که
فاعله که ی مشغول بی پییه وه تأکید له سهر کردنه که ی وه کو تحصیل
حاصل وایه «إِحْدَيْهِمَا خَفِيفَةٌ سَاكِنَةٌ» یه کی له و نونانه سوکه و
زه نه داره «وَالْأُخْرَى ثَقِيلَةٌ مَفْتُوحَةٌ» ئهوی که یان گرانه و گیراو وه سه ره ی
هه یه «إِلَّا فِيمَا تَخْتَصُّ بِهِ وَ هُوَ فِعْلُ الْإِثْنَيْنِ وَ جَمَاعَةُ النِّسَاءِ فَهِيَ
مَسْكُورَةٌ فِيهِمَا» یانی ئه و نونه ثقیله به ده وام مفتوحه ئیللاله فعلیک دا که
ته نیا نونی ثقیله ی پیوه بلکی وه نونی خفیفه ی بو نه بی که ئه ویش فعلی
تشیهی مذکر و مؤنث وه فعلی جمعی مؤنثی مطلقاً ئه وه، ئه و نونه ثقیله

فَتَقُولُ إِذْهَبَانِ إِذْهَبَانِ فَتَدْخُلُ أَلْفًا بَعْدَ نُونِ الْجَمْعِ لِتَفْصَلَ بَيْنَ النُّونَاتِ
وَلَا تَدْخُلُهُمَا الْخَفِيفَةُ لِأَنَّهُ يَلْزَمُ التِّقَاءُ السَّاكِنَيْنِ عَلَى غَيْرِ حَدِّهِ

مکسوره له واندا له بهر مشابهی به نونی تشبیه وه له واکه واقع بوه له پاش
ئه لفه وه، ئه مما له تشبیه دا ئه وه دیاره که نونه که ی واله پاش ئه لفه وه، وه
ئه مما له فعلی جمعی مؤنث دا ئه وه له بهر ئه وه یه کاتی که نونی ثقیله ی پیوه
لاحق بوو ئه لفی زیاد ئه کری له به بینی نونی جمع وه نونی تأکیده که دابو
ئه وه بیی به فاصله له به بینی نونی جمع وه نونه تأکیده که دا «فَتَقُولُ» جاتو
ئه لیت بو مثالی کسره ی نونی تأکید له تشبیه دا «إِذْهَبَانِ» بو تشبیه ی مذکری
مخاطب ئه صلّه که ی إِذْهَبَا بوو جا نونی تأکید ی ثقیله مان ئیلحاق کرد
پیوه مکسوریشمان کرد له بهر هاو وینه یی له گه ل نونی تشبیه دا گه را به
إِذْهَبَانِ.

وه ئه لیت بو مثالی کسره ی نونی تأکید ی ثقیله له جمعی مؤنثا
«إِذْهَبَانِ» بو جمعی مؤنثی مخاطب ئه صلّه که ی إِذْهَبَانِ بو نونی تأکید ی
ثقیله مان ئیلحاق کرد پیوه گه را به إِذْهَبَانِ جا هاتین به ئه لفی له پیش نونه
تأکیده که دا وه مکسوریشمان کرد له بهر هاو وینه یی بو نونی تشبیه گه را به
إِذْهَبَانِ. «فَتَدْخُلُ أَلْفًا بَعْدَ نُونِ الْجَمْعِ لِتَفْصَلَ بَيْنَ النُّونَاتِ» جاتو ئه لفی
داخل ئه که ی له و صیغه دا له پاش نونی جمعی مؤنث وه له پیش نونی تأکیده
که دا بو ئه وه جیایی بخاته به بینی نونی جمع نونی تأکیدا.

«وَلَا تَدْخُلُهُمَا الْخَفِيفَةُ» ئیتر نونی خفیفه داخلی فعلی تشبیه و فعلی
جمعی مؤنث نابی. لِأَنَّهُ يَلْزَمُ التِّقَاءُ السَّاكِنَيْنِ عَلَى غَيْرِ حَدِّهِ» له بهر ئه وه

فَإِنَّ التِّقَاءَ السَّاكِنِينَ إِنَّمَا يَجُوزُ إِذَا كَانَ الْأَوَّلُ حَرْفَ مَدٍّ وَالثَّانِي مَدًّا
غَمًّا نَحْوَ دَابَّةٍ

که نه گهر نونی خفیفه یان پیوه لاحق بیی لازم دی خارج بونی له یاسا وه کو
به یه ک گه شتتی دو حهرفه ساکن له غیر ی نهو شوین و جینگایه که بو یان
بریار دراوه «فَإِنَّ التِّقَاءَ السَّاكِنِينَ إِنَّمَا يَجُوزُ إِذَا كَانَ الْأَوَّلُ حَرْفَ مَدٍّ
وَالثَّانِي مَدًّا غَمًّا» به راستی پیک گه شتتی دو حهرفی ساکن ره وانه دراوه
مه گهر به مهرجی:

نه وه ل حهرف له و ساکنانه حهرفی مد بی که او ی ساکنی ماقبل
مضموم وه بی ی ساکنی ماقبل مکسور وه نه لقی ماقبل مفتوح وه دوه مه
حهرفیان ده غم کرابی له وینه ی خو یا «نحو دَابَّةٍ» نه صلّه که ی دَابَّةٌ بو و
وه کو ضارِبَةٌ اجتماعی مثلین روی دا نه وه لمان ده غم کرد له دوه مه مدا، گه پرا
به دابّه وه لیره دو ساکن به یه ک گه شتن، به لام ره وایه چونکه نه وه ل ساکن
نه لفه وه دوه میان بی که یه که ده غم کراوه له بی ی دوه مه مدا.

* جابزانن مصنف حهصری جوازی التقاء الساکنین ی کرد له م شوینه دا
چونکه له بهر زوری نیستعمالی نه م شوینه یه، نه ناله دو شوینی تریشا ره وا
دراوه:

۱- داخل بوونی همزه ی نیستفهامه له سه ر مُعَرَّفَ به الف لام به مهرجی
قهلبی همزه ی تعریفه که به نه لف وه کو الْحَسَنُ نیسته لامی تعریفه که
ساکنه وه همزه که یشی کراوه به نه لف ساکنه و به یه ک گه شتون، نه م وینه یه
ره وا دراوه..

وَ يُحَذَفُ مَعَهُمَا التَّوْنُ الَّتِي فِي الْأَمْثِلَةِ الْخَمْسَةِ وَ هِيَ يَفْعَلَانِ وَ
تَفْعَلَانِ وَ يَفْعَلُونَ وَ تَفْعَلِينَ وَ يُحَذَفُ وَ أَوْ يَفْعَلُونَ وَ تَفْعَلُونَ وَ يَاءُ
تَفْعَلِينَ

۲- کاتی پراوه ستانه له سهر لفظی که ماقبلی ئاخره که ی ساکن بی
وه کو: زید - بکر - عمر و ئیسته حهرفی ئاخریان ساکنه به وه قفی له سهری،
وه ماقبلی ئه ویش له ذاتی خو یا ساکن وه ره وایش دراوه.

وَ يُحَذَفُ مَعَهُمَا التَّوْنُ الَّتِي فِي الْأَمْثِلَةِ الْخَمْسَةِ وَ هِيَ يَفْعَلَانِ وَ
تَفْعَلَانِ وَ يَفْعَلُونَ وَ تَفْعَلِينَ یه که م: بؤ تشیهی مذکر غائب. دوهم: بؤ
تشیهی مؤنثی غائب وه مذکری مخاطب و مؤنثی مخاطب. سی هم: بؤ
جمعی مذکری غائب. چواره م: بؤ جمعی مذکری مخاطب. پینجه م: بؤ
مفردی مؤنثی مخاطب.

جاواته حهذف ئه کرین له گه ل ئیلحاقی نونی تأکید به ئه فعالی خمسه وه
ئو نونه که زو له گه ل ئه وانا بووه چونکی حهرفی ئیعرابه، وه نونی تأکید به
هه ر فعلیکه وه لکان ئه یکن به مبنی. «وَ يُحَذَفُ وَ أَوْ يَفْعَلُونَ وَ تَفْعَلُونَ وَ
يَاءُ تَفْعَلِينَ» وه هم حهذف ئه کرئ له کاتی لحوقی نونی تأکید به فعله وه،
واوی ضمیری فاعل له جمعی مذکری غائب وه مخاطب، وه (ی) یی ضمیری
ضمیری فاعل له مفردی مؤنثی مخاطبا له بهر ئه وه التقاء الساکنین په یدا
ئه بی له به ینی ئه و او و (ی) یی دا له گه ل نونه تأکیده که دا. وه اکتفا ئه کرئ
به ضمه ی ماقبلی او له واوه که، وه به کسره ی ماقبلی ئه و (ی) یی ضمیر
له (ی) که.

إِلَّا إِذَا انْفَتَحَ مَا قَبْلَهُمَا نَحْوَ لَا تَخْشَوْنَ وَلَا تَخْشَيْنَ

«إِلَّا إِذَا انْفَتَحَ مَا قَبْلَهُمَا» مه‌گەر کاتی که حەرفی ماقبلی ئەو واو و بی‌یە مفتوح بی ئەو له و کاتا ئەو واو بی‌یە حەذف نا کرین چونکی ضمه نیە له پیش واو که‌وه، وه کسره نیە له پیش (ی) بی که وه هەتا دە‌لالت بکه‌ن له‌سه‌ریان، و ضمیری فاعلیش عمده‌یه، به‌بی دە‌لیل حەذف نا کرئ، وه له‌م کاتا واو که مضموم ئە کرئ، وه بی که مکسور ئە کرئ. «نحو لا تَخْشَوْنَ» بۆ جمعی مذکری مخاطب، ئە‌صله‌که‌ی تَخْشَوْنَ بوو، وه کو تَعْلَمُونَ بی متحرک ماقبل مفتوح قبلمان کرد ئە‌لف، وه خە‌ذیفشان کرد له‌به‌ر التقاء الساکنین له‌به‌ینی ئە‌لف و واو که‌دا‌گه‌را به تَخْشَوْنَ، لای ناهیه‌مان داخل کرده‌سه‌ری، وه فعله‌که‌ی مجزوم کرد به‌حذفی نون‌گه‌را به لا تَخْشَوْ جامو‌ک‌د‌مان کرد به‌نونی ثقیله وه التقاء الساکنین په‌یدا بوو له‌به‌ینی واو نونه که‌دا‌دروست نه‌بوو حە‌ذفی نونه که بکه‌ین له‌به‌ر ملاحظه‌ی تأکیده‌که، وه دروستیش نه‌بوو که‌حذفی واو که بکه‌ین چونکی ضمیری فاعل عمده‌یه وه به‌بی دە‌لیل حە‌ذفی نا کرئ، وه ماقبله‌که‌یشی مفتوح بوو وه مضموم نه‌بو هەتا دە‌لالت بکاله‌سه‌ری، ناچار بوین واو که‌مان مضموم کرد بۆ ده‌فعی التقاء الساکنین له‌به‌ر ئە‌وه که واو مناسبی ضمه‌یه‌گه‌را به لا تَخْشَوْنَ، له‌سه‌ر وه‌زنی لا تَفْعَوْنَ به‌حذفی لام‌الفعل له‌به‌ر حە‌ذفی بی‌ی لام‌الفعل له‌موزونه‌که‌دا.

«و لا تَخْشَيْنَ» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، ئە‌صله‌که‌ی تَخْشَيْنَ بوو وه کو تَعْلَمَيْنَ، بی متحرک ماقبل مفتوح قبلمان کرد به‌ ئە‌لف، وه ئە‌لفه

وَ تَبْلَوْنَ

که مان حذف کرد له بهر التقاء الساکنین گه را به تَحْشِينَ لای ناهیه مان داخل کرده سهری، چه حذفی نونه که ی کرد گه را به لِاتْحَشِيْ مُؤکد مان کرد به نونی ثقیله وه، جا التقاء الساکنین په یدا بوو له ینی یی و نونه تأکیده که دا، چه حذفی نونه که مان نه کرد له بهر ملاحظه ی تأکیده که، وه چه حذفی یی که شمان نکرد چونکی ماقبله که ی مفتوح بوو، وه شتی نبوو که ده لیل بی له سهر یی که، وه ضمیری فاعلیش عمدیه به بی ده لیل چه حذف ناکری، ناچار حه ره که دارمان کرد به کسره له بهر مناسبه ی یی له گه ل کسره دا گه را به لِاتْحَشِينَ له سهر وه زنی لِاتْفَعِينَ به چه حذفی لام الفعل له موزونه که یا وه کو باسمان کرد.

«وَ تَبْلَوْنَ» بۆ جمعی مذکری مخاطب بنا مفعول، نه صلّه که ی تَبْلَوْنَ بوو وه کو تُنْصَرُونَ، او متحرک ماقبل مفتوح قبلمان کرد به ئه لف، وه ئه لفه کمان حذف کرد له بهر التقاء الساکنین له به ینی خو بو واوه که دا گه را به تَبْلَوْنَ، جا لامی جوابی قه سهم هاته سهری، وه مؤکد مان کرد به نونی ثقیله، و حذفی نونی جمع مان کرد، جا التقاء الساکنین دروست بوو، له به ینی واو و نونه تأکیده که دا، دروست نه بوو حذفی نونه که بکه ین، له بهر ملاحظه ی تأکید ی فعله که ی، وه دروستیش نه بوو حذفی واوه که بکه ین چونکه ماقبله که ی مفتوح بوو، وه حره که ی نه بوو ده لاله ت بکات له سهری ناچار نفسی واوه کمان مضموم کرد له بهر مناسبه ی واو له گه ل ضمه گه را به تَبْلَوْنَ له سهر وه زنی لَتْفَعُونَ به حذفی لامه که ی له بهر حذفی لام الفعل له موزونه که یدا.

وَإِمَّا تَرَيْنَ وَ يَفْتَحُ مَعَ النَّوْنِ آخِرُ الْفِعْلِ إِذَا كَانَ لِلْوَاحِدِ وَالْوَاحِدَةِ وَ
يُضْمُ إِذَا كَانَ فِعْلُ جَمَاعَةِ الذُّكُورِ

«وَ إِمَّا تَرَيْنَ» بۆ مفردهی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَرَأَیْنِ بوو، وه کو تَعَلَّمِیْنِ، حذفی همزه که مان کرد له بهر تخفیف پاش نقلی فتحه که ی بۆ ماقبلی، جای ی ئه وه ل متحرک وه ماقبل مفتوح بوو قه لبمان کرد به ئه لف، وه ئه لفه که یشمان حذف کرد له بهر التقاء الساکنین گه را به تَرِیْنِ له سهر وه زنی تَفَیْنِ به حذفی عهین وه لام له بهر حذفی عین الفعل وه لام الفعل له موزونه که یا، جا اِمَائِی شرطیه مان داخل کرده سهری وه حذفی نونه که ی کرد گه را به اِمَّا تَرِیْ مؤکد مان کرد به نونی ثقیله وه وه التقاء الساکنین په یدا بوو له بهینی یی و نونه که دا دروست نه بوو حذفی نونه که بکهین، له بهر ملاحظه ی تأکید ی فعله که وه دروستیش نه بوو حذفی یی بکهین چونکه ماقبله که مفتوح بوو، وه دهلیل له سهر یی که نه بوو، ناچار مکسور مان کرد له بهر مناسبه ی یی له گه ل کسره دا گه را به اِمَّا تَرِیْنِ له سهر وه زنی تَفَیْنِ به حذفی عین وه لام له بهر ئه وه که حذفی عین الفعل وه لام الفعل کراوه له موزونه که یدا.

«وَ يَفْتَحُ مَعَ النَّوْنِ آخِرُ الْفِعْلِ إِذَا كَانَ لِلْوَاحِدِ وَالْوَاحِدَةِ» یانی مفتوح نه کری ئاخری فعل له کاتی تأکید به نونی ثقیله یا خفیفه، هه رکاتی ئه وه فعله له سهر صورته ی مفردی مذکری غائب یا مخاطب یا متکلم بی وه یا بۆ مفردی مؤنثی غائب بی «وَ يُضْمُ إِذَا كَانَ فِعْلُ جَمَاعَةِ الذُّكُورِ» وه نه میئته وه له سهر ضمه هه رکاتی فعلی جماعه تی مذکر غائب یا مخاطب

وَ يُكْسَرُ إِذَا كَانَ فِعْلَ الْوَاحِدَةِ الْمُخَاطَبَةِ فَتَقُولُ فِي أَمْرِ الْغَائِبِ مُوَكَّدًا
بِالنُّونِ الثَّقِيلَةِ لِيَنْصُرَنَّ لِيَنْصُرَنَّ لِيَنْصُرَنَّ لِيَنْصُرَنَّ لِيَنْصُرَنَّ

بنی «وَ يُكْسَرُ إِذَا كَانَ فِعْلَ الْوَاحِدَةِ الْمُخَاطَبَةِ» وه نه هیلرته وه له سه ر
کسره هه ر کاتنی فعلی مفردی مؤنثی مخاطب بنی «فَتَقُولُ فِي أَمْرِ الْغَائِبِ
مُوَكَّدًا بِالنُّونِ الثَّقِيلَةِ» جا تو نه لیت له نه مرى غائب دا له کاتیکدا مؤکد
بنی به نونی ثقیله وه «لِيَنْصُرَنَّ» بو مفردی مذکری غائب، نه صلّه که ی
لِيَنْصُرُ بوو مؤکد مان کرد به نونی ثقیله، وه، ناخره که مان مفتوح کرد گه را به
لِيَنْصُرَنَّ.

«لِيَنْصُرَنَّ» بو تشینه ی مذکری غائب، نه صلّه که ی لِيَنْصُرُ بوو مؤکد مان
کرد به نونی ثقیله وه، وه نونه که مان مکسور کرد گه را به لِيَنْصُرَنَّ.
«لِيَنْصُرَنَّ» بو جمعی مذکری غائب، نه صلّه که ی لِيَنْصُرُوا بوو،
مؤکد مان کرد به نونی ثقیله وه حذفی واوه که مان کرد له بهر التقاء الساکنین،
وه ماقبله که مان به مضمومی هیشته وه بو نه وه ده لالت بکا له سه ر واوه که
گه را به لِيَنْصُرَنَّ.

«لِيَنْصُرَنَّ» بو مفردی مؤنثی غائب، نه صلّه که ی لِيَنْصُرُ بوو، مؤکد مان
کرد به نونی ثقیله وه ناخره که مان مفتوح کرد گه را به لِيَنْصُرَنَّ.
«لِيَنْصُرَنَّ» بو تشینه ی مؤنثی غائب، نه صلّه که ی لِيَنْصُرَا بوو مؤکد مان
کرد به نونی ثقیله وه نونه که مان مکسور کرد گه را به لِيَنْصُرَنَّ.

لِيَنْصُرُنَا وَ فِي أَمْرِ الْغَائِبِ الْمُؤَكَّدِ بِالنُّونِ الْخَفِيفَةِ لِيَنْصُرُنْ لِيَنْصُرُنْ
لِيَنْصُرُنْ وَ فِي أَمْرِ الْخَاضِرِ مُؤَكَّدًا بِالنُّونِ الثَّقِيلَةِ أَنْصُرَنَّ

«لِيَنْصُرُنَا» بؤ جمعی مؤنثی غائب، نه صلّه که‌ی لِيَنْصُرُنْ بوو،
مؤکدمان کرد به نونی ثقیله، وه هاتین به نه لَفِي له به‌ینی نونه کانا، وه نونه
ثقیله که‌مان مکسور کرد گه‌را به لِيَنْصُرُنَا.

«وَ فِي أَمْرِ الْغَائِبِ الْمُؤَكَّدِ بِالنُّونِ الْخَفِيفَةِ لِيَنْصُرُنْ» بؤ مفردی
مذکری غائب، نه صلّه که‌ی لِيَنْصُرُ بوو مؤکدمان کرد به نونی خفیفه وه
ماقبلی نونه که‌مان مفتوح کرد گه‌را به لِيَنْصُرُنْ.

«لِيَنْصُرُنْ» بؤ جمعی مذکری غائب، نه صلّه که‌ی لِيَنْصُرُوا بوو،
مؤکدمان کرد به نونی خفیفه، التقاء الساکنین روی دا له بینی واو و نونه
خفیفه که‌دا وه حذفی واوی جمعه که‌مان کرد له‌بهر التقاء الساکنین ماقبله
که‌مان به مضمومی هیشته وه بؤ نه وه ده لآلهت بکا له‌سهر واوه که‌گه‌را به
لِيَنْصُرُنْ.

«لِيَنْصُرُنْ» بؤ مفردی مؤنثی غائب نه صلّه که‌ی لِيَنْصُرُ بوو مؤکدمان
کرد به نونی خفیفه وه ماقبلی نونه که‌مان مفتوح کرد گه‌را به لِيَنْصُرُنْ.
«وَ فِي أَمْرِ الْخَاضِرِ مُؤَكَّدًا بِالنُّونِ الثَّقِيلَةِ» تَوْ نه لِيَت له نه‌مری
مخاطب که‌نه‌مری به صیغه‌یه له حالی تأکید به نونی ثقیله‌دا: «أَنْصُرَنَّ»
بؤ مفردی مذکری مخاطب، نه صلّه که‌ی أَنْصُرُ بوو، جا مؤکدمان کرد به
نونی ثقیله وه ماقبله که‌مان مفتوح کرد گه‌را به أَنْصُرَنَّ.

أَنْضُرَانُ أَنْضُرُنْ أَنْضُرَانُ أَنْضُرَانُ أَنْضُرَانُ وَأَبِالْخَفِيفَةِ أَنْضُرُنْ أَنْضُرُنْ

«أَنْضُرَانُ» بؤ تشبیهی مذکری مخاطب، نه صلّه کهی أَنْضُرَا بوو
 مؤکدمان کرد به نونی ثقیله وه نونه که مان مکسور کرد گه پرا به أَنْضُرَانُ.
 «أَنْضُرُنْ» بؤ جمعی مذکری مخاطب، نه صلّه کهی أَنْضُرُوا بوو
 مؤکدمان کرد به نونی ثقیله، وه حذفی واوه که مان کرد له بهر
 التقاء الساکنین، و ئیکتفامان کرد به ضمه ی ماقبله کهی گه پرا به أَنْضُرُنْ.
 «أَنْضُرِنْ» بؤ مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه کهی أَنْضُرِي بوو
 مؤکدمان کرد به نونی ثقیله وه وه حذفی یی که مان کرد له بهر ئیکتفا به
 کسره ی ماقبله کهی گه پرا به أَنْضُرِنْ ...

«أَنْضُرَانُ» بؤ تشبیهی مؤنثی مخاطب، نه صلّه کهی أَنْضُرَا بوو،
 مؤکدمان کرد به نونی ثقیله وه نونه که مان مکسور کرد گه پرا به أَنْضُرَانُ.
 «أَنْضُرَانُ» بؤ جمعی مؤنثی مخاطب، نه صلّه کهی أَنْضُرُنْ بوو،
 مؤکدمان کرد به نونی ثقیله گه پرا به أَنْضُرُنْ، هاتین به نه لقی له بهینی نونی
 جمع وه نونی تأکید که دا وه نونه تأکید که مان مکسور کرد گه پرا به
 أَنْضُرَانُ.

«وَأَبِالْخَفِيفَةِ» تَوَّ نَه لَبِيتْ له نه مری مخاطبا له کاتی تأکید به نونی
 خفیفه وه «أَنْضُرُنْ» بؤ مفردی مذکری مخاطب، نه صلّه کهی أَنْضُرْ بوو،
 مؤکدمان کرد به نونی خفیفه وه ماقبله که مان مفتوح کرد گه پرا أَنْضُرُنْ.
 «أَنْضُرُنْ» بؤ جمعی مذکری مخاطب، نه صلّه کهی أَنْضُرُوا مؤکدمان

أَنْصُرُنْ وَ قِسْ عَلَىٰ هَذَا نِظَائِرُهُ

کرد به نونی خفیفه وه حذفی واوه که مان کرد له بهر التقاء الساکنین وه ئیکتفامان به ضمه‌ی ماقبله که‌ی کرد، بوده لآلات له سه‌ری گه‌را به أَنْصُرُنْ. «أَنْصُرُنْ» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که‌ی أَنْصُرِي بُوو، مؤکد مان کرد به نونی خفیفه وه، وه حذفی یی که مان کرد له بهر التقاء الساکنین، وه ئیکتفا به کسره‌ی ماقبله که‌ی گه‌را به أَنْصُرُنْ.

«وَقِسْ عَلَىٰ هَذَا نِظَائِرُهُ» تۆ قیاس بکه له سه‌ر نه‌مه بابه کانی تر.

بیداری: له‌م مثاله پیشوانه وه که باسمان کردن، ده‌رکه‌وت که نونی خفیفه لاحق نابی به فعلی تثنیه و جمعی مؤنثه وه چه‌له مضارعاً و چه‌له نه‌مری به صیغه‌دا، وه له پیشه و تصریحی پی کرد.

جا کاتی مصنف رزگار بووله باسی تحویلی مصدر بۆ فعلی ماضی و مضارع و نه‌مر به صیغه و نه‌هی و متعلقاتی نه‌وانه ده‌ستی کرد به باسی اسمی فاعل وه اسمی مفعول، وه تحویلی مصدر بۆ نه‌و صیغانه به هو‌ی مضارعه‌وه وه فهرموی:۔

اسم الفاعل و المفعول من الثلاثي المجرد

وَأَمَّا إِسْمُ الْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ مِنَ الثَّلَاثِيِّ الْمُجَرَّدِ فَلَا أَكْثَرَ أَنْ يَجِيءَ إِسْمُ الْفَاعِلِ مِنْهُ عَلَى فَاعِلٍ تَقُولُ نَاصِرٌ نَاصِرَانِ

«وَأَمَّا إِسْمُ الْفَاعِلِ وَالْمَفْعُولِ مِنَ الثَّلَاثِيِّ الْمُجَرَّدِ» مادام تویتہ وی صیغہی اسمی فاعل وہ اسمی مفعول دروست بکہی له ثلاثی مجرد دا «فَلَا أَكْثَرَ أَنْ يَجِيءَ إِسْمُ الْفَاعِلِ مِنْهُ عَلَى فَاعِلٍ» نه وه بزانه زوربهی نه حوال نه وه به که اسمی فاعل له ثلاثی مجرد دا له سهر وه زنی فاعل بی «تَقُولُ نَاصِرٌ» جا تو نه لیت له دروست کردنی اسمی فاعل ثلاثی مجرد دا له سهر وه زنی فاعل (نَاصِرٌ) بو مفردی مذکری غائب و مخاطب و متکلم، نه صلّه که ی یَنْصُرُ یا تَنْصُرُ یا أَنْصُرُ بو، حذفی حرفی مضارعه که مان کرد، وه فاء الفعله که مان مفتوح کرد وه هاتین به نه لقی له به بنی فاء الفعله که و عین الفعله که دا، وه عین الفعله که مان مکسور کرد گپا به نَاصِرٌ.

«نَاصِرَانِ» بو تشیهی مذکره له حالتهی ره فعه دا، نه صلّه که ی نَاصِرٌ بو و تلف و نونی مکسوره علامتهی تشیه بوو له حالی ره فعه دا، لاحقمان کرد پیسه وه، وه نه لف موقضی فتحه ی ماقبله که یه تی، ماقبله که مان مفتوح کرد گپا به نَاصِرَانِ.

نَاصِرِینَ نَاصِرُونَ نَاصِرِینَ نَاصِرَةٌ نَاصِرَتَانِ

«نَاصِرِینَ» بۆ تشنیهی مذکر له حاله‌تی نه‌صبه‌و جه‌ره‌دا ئه‌صله‌که‌ی ناصر بوو (ی) یی و (ن) نون علامه‌تی تشنیه بوو له حاله‌تی نصبه و جه‌ره‌دا ئیلحاقمان کرد به‌ئاخریه‌وه، وه ماقبلی یی که‌مان مفتوح کرد له‌بهر فەرق له به‌ینی یی تشنیه و جمع‌دا گه‌را به‌ نَاصِرِینَ.

«نَاصِرُونَ» بۆ جمعی مذکر له حاله‌تی ره‌فعه‌دا، ئه‌صله‌که‌ی ناصر بوو، واو وه نون مفتوح علامه‌تی جمعی مذکر بوو لاحقمان کرد به‌ئاخریه‌وه گه‌را به‌ نَاصِرُونَ.

«نَاصِرِینَ» بۆ جمعی مذکر له حاله‌تی نصبه و جه‌ره‌دا، ئه‌صله‌که‌ی نَاصِرٌ بوو، (ی) یی ساکن و (ن) مفتوح علامه‌تی جمعی مذکر بوو له حاله‌تی نصبه و جه‌ره‌دا لاحقمان کرد به‌ئاخریه‌وه، وه ماقبلی یی که‌مان مکسور کرد گه‌را به‌ نَاصِرِینَ.

«نَاصِرَةٌ» بۆ مفردی مؤنث له غائب و مخاطب و متکلم‌دا، ئه‌صله‌که‌ی نَاصِرٌ بوو تی و تنوین علامه‌تی مفردی مؤنث بو ئیلحاقمان کرد به‌ئاخریه‌وه، جا(ت) تی ی تأنیث باعثی فه‌تحة‌ی ماقبلی بوو، ماقبله‌که‌مان مفتوح کرد گه‌را به‌ نَاصِرَةٌ.

«نَاصِرَتَانِ» بۆ تشنیه‌ی مؤنث له حاله‌تی ره‌فعه‌دا، ئه‌صله‌که‌ی نَاصِرَةٌ بوو ئه‌لف و نون علامه‌تی تشنیه بوو له حاله‌تی ره‌فعه‌دا ئیلحاقمان کرد به‌ئاخریه‌وه، ئه‌لف باعثی فه‌تحة‌ی ماقبلی بوو، ماقبله‌که‌مان مفتوح کرد وه حذفی تنوینه‌که‌مان کرد له‌بهر ده‌فعی ئیلتقای ساکنین که‌ تنوین و ئه‌لفه‌که‌ن گه‌را به‌ نَاصِرَتَانِ.

نَاصِرَتَيْنِ نَاصِرَاتٌ نَوَاصِرٌ

«نَاصِرَتَيْنِ» بۆ تثنیه‌ی مؤنث له حاله‌تی نصبه و جره‌دا ئه‌صله‌ که‌ی نَاصِرَةٌ بوو، (ی)یی و (ن)نون که علامه‌تی تثنیه‌ی مؤنث بون له حاله‌تی نصبه و جره‌دا ئیلحاقمان کرد به ئاخیره‌وه، ییی تثنیه‌ی باعشی فه‌تحة‌ی ماقبلی بوو، ماقبله‌ که‌مان مفتوح کرد، وه‌ حه‌ذفی تنوینه‌ که‌مان کرد له‌به‌ر ده‌فعی ئیلتقای ساکنین که‌ تنوین و ییی که‌ ن‌گه‌را به‌ نَاصِرَتَيْنِ.

«نَاصِرَاتٌ» بۆ جمعی مؤنثی سالم ئه‌صله‌ که‌ی نَاصِرَةٌ بوو، ئه‌لف و تی علامه‌تی جمعی مؤنثی سالم بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخیره‌وه، ئه‌لف باعشی فه‌تحة‌ی ماقبلی بوو ماقبله‌ که‌مان مفتوح کرد، وه‌ حه‌ذفی تنوینه‌ که‌مان کرد له‌به‌ر جاری ئیلتقاء الساکنین گه‌را به‌ نَاصِرَاتٌ، جادو علامه‌تی تأنیث کۆ بوونه‌ وه‌، حه‌ذفی علامه‌تی جمعه‌ که‌مان نه‌کرد چونکی ده‌لاله‌تی ئه‌کرد له‌سه‌ر تأنیث وه‌ جمعیه‌ت، به‌ لام حه‌ذفی علامه‌تی مفرده که‌مان کرد چونکه‌ ته‌نیا ده‌لاله‌تی له‌سه‌ر تأنیث کرد گه‌را به‌ نَاصِرَاتٌ.

«نَوَاصِرٌ» بۆ جمعی مؤنثی مکسر، ئه‌صله‌ که‌ی نَاصِرَةٌ بوو هاتین به‌ ئه‌لفی له‌ به‌ینی عین‌الفعل و الفاء‌الفعله‌ که‌یدا جا ئیلتقاء الساکنین په‌یدا بوو، به‌ هۆی هه‌ردو ئه‌لفه‌ که‌وه، جا قه‌لبی ئه‌لفی صیغه‌ی فاعلمان کرد به‌ واو، وه‌ عین‌الفعل که‌مان مکسور کرد گه‌را به‌ نَوَاصِرَةٌ، جاله‌ به‌ر ئه‌وه‌ ئه‌م صیغه‌ مختص بوو به‌ مؤنثه‌وه، وه‌ کۆ: حوائض و طوائق له‌ جه‌معی حائض وه‌ طالق‌دا ئیحتیاجمان نه‌بوو به‌ تی تأنیثه‌ که‌وه حه‌ذفمان کرد گه‌را به‌ نَوَاصِرٌ.

اسم المفعول من الثلاثی المجرود

وَ أَمَّا إِسْمُ الْمَفْعُولِ مِنْهُ فَالْأَكْثَرُ أَنَّهُ يَجِيءُ عَلَى مَفْعُولٍ تَقُولُ مَنْصُورٌ
مَنْصُورَانِ مَنْصُورَيْنِ

«وَ أَمَّا إِسْمُ الْمَفْعُولِ مِنْهُ فَالْأَكْثَرُ أَنَّهُ يَجِيءُ عَلَى مَفْعُولٍ» و نه‌ما
اسمی مفعول له فعلی ثلاثی مجرد نه‌وه زورتر نه‌مه‌یه که دروست بکری
له‌سهر وه‌زنی مفعول «تقول» تو نه‌لیئت له‌ اسمی مفعولی ثلاثی مجردا: -
«مَنْصُورٌ» بو مفردی مذکری غائب، و مخاطب وه‌ متکلم، وه‌ نه‌صله
که‌ی یُنْصَرُ تُنْصَرُ أَنْصَرُ به‌ نیستعمالی مضارعی بنا مفعول، جا حذفی حه‌رفه
مضارعه که‌مان کرد، وه‌ میمیکی مه‌فتوحه‌مان له‌ جیگه‌ یا دانا وه‌ هاتین به
واوی له‌ به‌ینی عین‌الفعل وه‌ لام‌الفعله که‌یا، واو باعشی ضمه‌ی ماقبلی بوو
ماقبله که‌مان مضموم کرد تنوین علامه‌تی اسمی متمکن بو‌ییلحاقمان کرد
به‌ ناخریه وه‌ گه‌را به‌ مَنْصُور.

«مَنْصُورَانِ» بو‌ تشنیه‌ی مذکر له‌ حاله‌تی ره‌فعه‌دا، نه‌صله‌ که‌ی منصور
بوو، نه‌لف و نون مکسوره‌ علامه‌تی تشنیه‌ بون له‌ حاله‌تی ره‌فعه‌دا
ییلحاقمان کرد به‌ ناخریه‌وه، نه‌لف باعشی فتحه‌ی ماقبلی بوو، ماقبله
که‌مان مفتوح کرد وه‌ حه‌ذفی تنوینه که‌مان کرد له‌ به‌ر ده‌فعی التقاء الساکنین
گه‌را به‌ منصوران.

«مَنْصُورَيْنِ» بو‌ تشنیه‌ی مذکر له‌ حاله‌تی نصبه‌ و جه‌ره‌دا نه‌صله‌ که‌ی
منصور بوو، یی و نون علامه‌تی تشنیه‌ بوو له‌ حاله‌تی نصبه‌ و جه‌ره‌دا

مَنْصُورُونَ مَنْصُورِينَ مَنْصُورَةً مَنْصُورَاتٍ

ثیلحاقمان کرد به تاخریه وه، جا چه ذفی تنوین که مان کرد له بهر ده فعلی التقاء الساکنین، وه ماقبلی یی که مان مفتوح کرد هه تا فہرق یی له به یینی یی ی تشنیه و جمع دا گہرا به مَنْصُورِینَ.

«مَنْصُورُونَ» بؤ جمعی مذکر له حاله تی ره فعه دا نه صلہ که ی مَنْصُورٌ بوو، واو و نون مفتوح علامه تی جمعی مذکر بوون له حاله تی ره فعه دا ثیلحاقمان کردن به تاخریه وه، وه چه ذفی تنوین مان کرد له بهر ده فعلی التقاء الساکنین گہرا به مَنْصُورون.

«مَنْصُورِینَ» بؤ جمعی مذکری سالم له حاله تی نصبه و جہرہ دا، نه صلہ که ی مَنْصُورٌ بوو، یی و نون علامه تی جمعی مذکر بون له حاله تی نصبه و جہرہ دا ثیلحاقمان کرد به تاخریه وه، وه یی باعشی که سره ی ماقبله که ی بوو ماقبله که مان مکسور کرد وه چه ذفی تنوینہ که مان کرد له بهر ده فعلی التقاء الساکنین گہرا به مَنْصُورِینَ.

«مَنْصُورَةٌ» بؤ مفردی مؤنثی غائب یا مخاطب یا متکلم له سہر موقضای مقام، نه صلہ که ی مَنْصُورٌ بوو، تی وه تنوین علامه تی مفردی مؤنث بون ثیلحاقمان کردن به تاخریه وه، تی ی تأنیث باعشی فہ تحه ی ماقبلی بوو ماقبله که مان مفتوح کرد گہرا به مَنْصُورَةٌ.

«مَنْصُورَاتٍ» بؤ تشنیه ی مؤنث له حاله تی ره فعه دا، نه صلہ که ی مَنْصُورَةٌ بوو، ئه لف و نون علامه تی تشنیه بون له حاله تی ره فعه دا ثیلحاقمان کردن به تاخریه وه، ئه لف باعشی فہ تحه ی ماقبلی بوو، ماقبله

مَنْصُورَتَيْنِ مَنْصُورَاتٍ مَنَاصِرٌ

که مان مفتوح کرد و ه حذفی تنوینه که مان کرد له بهر ده‌فعی التقاء الساکنین گه‌را به مَنْصُورَتَانِ.

«مَنْصُورَتَيْنِ» بۆ تشیه مؤنث له حاله‌تی نصبه و جهره‌دا، نه‌صله‌که‌ی مَنْصُورَةَ بوو، یی و نون علامه‌تی تشیه بوون له حاله‌تی نصبه و جهره‌دا ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه، وه ماقبلی یی که مان مفتوح کرد له بهر فهرقی تشیه و جمع، وه حذفی تنوینه که مان کرد له بهر ده‌فعی التقاء الساکنین گه‌را به مَنْصُورَتَيْنِ.

«مَنْصُورَاتٍ» بۆ جمعی مؤنثی سالم نه‌صله‌که‌ی مَنْصُورَةَ بوو، نه‌لف و تی علامه‌تی جمعی مؤنث بون ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه، نه‌لف باعشی فه‌تحة‌ی ماقبلی بوو، ماقبله که مان مفتوح کرد، وه حذفی تنوینه که مان کرد له بهر ده‌فعی التقاء الساکنین گه‌را به مَنْصُورَاتٍ، جا ئیجتماعی دو علامه‌تی تأنیث بوو، وه دروست نه‌بوو حذفی علامه‌تی جمععه که بکه‌ین، چونکه تأنیث وه جمعیه‌تی نه‌گه‌یاند، وه حذفی علامه‌تی مفرده که مان کرد، چونکی ته‌نیا تأنیثی نه‌گه‌یاند گه‌را به مَنْصُورَاتٍ.

«مَنَاصِرٌ» عطفه له‌سه‌ر منصورات، واته مناصریش وه کو مَنْصُورَاتٍ جمعی مؤنثه به صیغه‌ی مکسر نه‌صله‌که‌ی مَنْصُورَةَ بوو، هاتین به نه‌لفی له به‌ینی فاء‌الفعلة که یا، وه عین‌الفعلة که مان مکسور کرد واوه که مان حذف کرد گه‌را به مناصرة، جا له‌به‌ر نه‌وه نه‌م صیغه‌یه مختص بوو به مؤنثه وه بی ئیحتیاج بوین له تی تأنیثه که و لامان برد گه‌را به مَنَاصِرٌ.

وَ تَقُولُ مَمْرُوزِيهِ، مَمْرُودِ بِهِنَا، مَمْرُوزِيهِمْ، مَمْرُوزِيهَا، مَمْرُوزِيهِمَا،
مَمْرُوزِيهِنَّ

«وَ تَقُولُ مَمْرُوزِيهِ، مَمْرُودِ بِهِنَا، مَمْرُوزِيهِمْ، مَمْرُوزِيهَا،
مَمْرُوزِيهِمَا، مَمْرُوزِيهِنَّ» يانی هرکاتی بتهویّ اسمی مفعول دروست
بکهی له فعل متعدی، نه وه مضارعی نه فعله نه به یته سهر وه زنی اسمی
مفعول وه حذفی فاعله کهی نه کهی، وه مَفْعُولٌ بِهْ نه فعله نه کهی به نائب
فاعل، وه مرفوعی نه کهی.

وه نه ممانه گهر بتهویّ اسمی مفعول له فعلی لازم دروست کهیت نه وه
پیوسته له پیشا نه فعله لازمه بکهی به متعدی به واسطه ی حرفی جهره
وه چونکی له پیش نه وانه فعله لازمه بکهی به متعدی شتی نیه دابنری له
جیگه ی فاعلی نه و فعلا تا صیغه ی اسمی مفعول دروست بکهی، وه
اسنادی بدهی بولای نه و نائبی فاعله.

جاله سهر نه م یاسا مصنف رحمه الله تعالی فهرموی: «وتقول مَمْرُوزٌ
بِهْ مَمْرُوزٌ بِهِنَا» تا ناخری به عنی صیغه ی یمرُّ له جومله ی (یمرُّ زیدٌ) که
فعلی مضارعی لازمه کاتی وستت صیغه ی اسمی مفعولی لیّ دروست
بکهی پیوسته به هویّ حرفی جهره و بیکه ی به متعدی بولای مَفْعُولٌ بِهْ
وه بلی ی زیدٌ یمرُّ به.

جا صیغه ی یمرُّ بکهی به مرور وه زید که فاعله حذفی بکهی وه جار
و مجروره که که مفعول به غیره صریحه له جیگه یا دابنی، وه اسنادی اسمه
مفعوله که بده بولای وه بلیّ: مَمْرُوزِيهِ، وه ههر وه ها باقی صوره ته کان وه له

فَتَشْنَىٰ وَ تَجْمَعُ وَ تَذَكَّرُ وَ تُؤَنِّثُ الضَّمِيرَ فِي مَا يَتَعَدَّى بِحَرْفِ الْجَرِّ
لِأَسْمِ الْمَفْعُولِ وَ فَعِيلٌ قَدْ يَجِيءُ بِمَعْنَى الْفَاعِلِ كَالرَّحِيمِ بِمَعْنَى الرَّاحِمِ
وَ بِمَعْنَى الْمَفْعُولِ كَالْقَتِيلِ بِمَعْنَى الْمَقْتُولِ

همه‌می‌بانا اسم مفعوله که له‌سهر حالی افراد و تذکیر نه مینیتته‌وه، به وینهی فعلی استاد بدری بولای فاعلی ظاهر، وه نه‌وهی پیوسته له تشنیه و جمع وه تذکیر و تأنیث له نائب فاعله که‌دا که جار و مجروره که‌یه ده‌رته که‌وی وه کو مصنف فه‌رموبه‌تی: «فَتَشْنَىٰ وَ تَجْمَعُ وَ تَذَكَّرُ وَ تُؤَنِّثُ الضَّمِيرَ فِي مَا يَتَعَدَّى بِحَرْفِ الْجَرِّ لِأَسْمِ الْمَفْعُولِ» یانی تو تشنیه و جمع و تذکیر و تأنیث دینی به سهر نه‌و ضمیرا که مجرور بووه به حه‌رفه جه‌ره که، له‌هه‌ر اسمی مفعولیک له لازم بوو بی‌وه بویی به متعدی به هژی حه‌رفی جه‌ره وه، نه‌وه ده‌ست له اسم مفعوله که ناده‌یت چونکه نه‌و جار و مجروره بووه به نائب فاعل، وه هه‌ر مشتقی اسناد بدری بولای فاعل یا نائب فاعل به مفردی و مذکری نه‌مینیتته‌وه.

جاله به‌ر نه‌وه مصنف رحمه‌الله تعالی له مه‌ویش فه‌رموی نه‌کثروایه اسمی فاعلی ثلاثی مجرد له‌سهر وه‌زنی فاعل، وه اسم مفعوله که‌یشی له‌سهر وه‌زنی مفعول بی‌ویستی یاسی مقابلی نه‌و نه‌کثره‌ش بکات وه فه‌رموی: «وَ فَعِيلٌ قَدْ يَجِيءُ بِمَعْنَى الْفَاعِلِ كَالرَّحِيمِ بِمَعْنَى الرَّاحِمِ وَ بِمَعْنَى الْمَفْعُولِ كَالْقَتِيلِ بِمَعْنَى الْمَقْتُولِ» یانی که‌م جار اسمی فاعل وه اسمی مفعولی ثلاثی مجرد له‌سهر وه‌زنی فاعل وه مفعول نابن به‌لکو له‌سهر وه‌زنی فاعیل نه‌بی وه‌کو(رحیم) که به معنای راحمه، وه مشتقه له

يَرْحَمُ، حذفى حرفه مضارعه كه مان كرد، وه فاء الفعله كه مان مفتوح كرد، وه عين الفعله كه مان مكسور كرد، وه هاتين به يى يه كى ساكنه له به ينى عين الفعله كه وه لام الفعله كه يدا گه را به رَحِيم.

وه مثالى نه وه اسم مفعوله له سهر وه زنى فعيل بى وه كو قتيل كه به مدعناى مقتول مشتقه له يُقْتَلُ به صيغهى بنا مفعول، حرفه مضارعه كه مان حذف كرد، وه فاء الفعله كه مان مفتوح كرد، وه هاتين به يى يه كى ساكنه له به ينى عين الفعل وه لام الفعله كه يدا گه را به (قتيل).

اسم الفاعل و المفعول من ما زاد على الثلاثة

وَأَمَّا مَا زَادَ عَلَى الثَّلَاثَةِ فَالضَّائِبَةُ فِيهِ أَنْ تَضَعَ الْمِيمَ الْمَضْمُومَةَ
مَوْضِعَ حَرْفِ الْمُضَارِعَةِ وَ تَكْسِرَ مَا قَبْلَ الْآخِرِ فِي اسْمِ الْفَاعِلِ وَ
تَفْتَحَهُ فِي اسْمِ الْمَفْعُولِ نَحْوَ مُكْرِمٌ وَ مُكْرَمٌ

جا کاتی که مصنف نه جاتی بوو له باسی اسمی فاعل وه اسمی مفعولی
ثلاثی مجرد، دهستی کرد به باسی اسمی فاعل وه اسمی مفعول له غیرى
ثلاثی مجردا وه کو ثلاثی مزید و رباعی مجرد و مزید فيه وه فہر موی:
«وَأَمَّا مَا زَادَ عَلَى الثَّلَاثَةِ» وه نه‌مما اسمی فاعل وه اسمی مفعول له
فعلیک دا زیاتریت له سه‌ر سئ ح‌ه‌رف «فَالضَّائِبَةُ فِيهِ أَنْ تَضَعَ الْمِيمَ
الْمَضْمُومَةَ مَوْضِعَ حَرْفِ الْمُضَارِعَةِ وَ تَكْسِرَ مَا قَبْلَ الْآخِرِ فِي اسْمِ
الْفَاعِلِ وَ تَفْتَحَهُ فِي اسْمِ الْمَفْعُولِ» نه‌وه قاعده‌ی کلیه بو دروست
کردنیاں نه‌وه به که میمیکی مضمومه دابنی له جیگه‌ی ح‌ه‌رفی مضارعا، وه
ح‌ه‌رفی پیش ناخری مکسور بکه‌ی له اسمی فاعل دا وه مفتوحی بکه‌ی له
اسمی مفعول دا «نحو مُكْرِمٌ» بو اسمی فاعل بابی افعال مشتقه له يُكْرِمُ
هاتین به میمیکی مضمومه له جیگه‌ی ح‌ه‌رفی مضارعدا، وه ماقبلی ناخره
که مان مکسور بوو هیشتمانه وه گه‌را به مُكْرِمٌ.
«وَأَمَّا مُكْرَمٌ» بو اسمی مفعول له بابی افعال هاتین به میمیکی مضمومه
له جیگه‌ی ح‌ه‌رفی مضارعا وه ماقبلی ناخره که مان مفتوح کرد بو نه‌وه
ف‌ه‌رفی بیی له به‌ینی اسمی فاعل وه اسمی مفعول دا گه‌را به مُكْرِمٌ.

وَمُدْخِرٍ وَّ مُدْخِرٍ وَّ مُسْتَخْرِجٍ وَّ مُسْتَخْرِجٍ وَّ قَدْ يَسْتَوِي لَفْظُ
الْفَاعِلِ وَّ الْمَفْعُولِ بَعْضِ الْمَوَاضِعِ كَمُخَابٍ وَّ مُتَخَابٍ وَّ مَخْتَارٍ وَّ
مُضْطَرٍّ وَّ مُعْتَدٍّ وَّ مُنْصَبٍّ وَّ مُنْصَبٍّ فِيهِ وَّ يَخْتَلِفُ التَّقْدِيرُ

«وَمُدْخِرٍ وَّ مُدْخِرٍ وَّ مُسْتَخْرِجٍ وَّ مُسْتَخْرِجٍ» به ضمه‌ی میمی
هه‌موویان، وه کسره‌ی ماقبل ناخر له اسمی فاعل، وه فتحه‌ی ماقبلی ناخر
له اسمی مفعول‌دا، وه دروست کردنیان وه کو مکرّم مکرّم وایه.

«وَقَدْ يَسْتَوِي لَفْظُ الْفَاعِلِ وَّ الْمَفْعُولِ بَعْضِ الْمَوَاضِعِ» وه که می
جار صیغه‌ی اسمی فاعل وه اسمی مفعول وه کو به کیان لی‌دی له لفظا
خوای به هوّی: -ده‌غمی ماقبلی ناخره‌که‌ی له ناخره‌که یانا «کَمُخَابٍ» بو
اسمی فاعل و اسمی مفعول بابی مفاعله «و مُتَخَابٍ» بو اسمی فاعل و
اسمی مفعولی بابی تفاعل «و مَخْتَارٍ» بو اسمی فاعل و اسمی مفعولی
بابی افتعال له معتل‌العین «و مُضْطَرٍّ وَّ مُعْتَدٍّ» بو اسمی فاعل و اسمی
مفعولی بابی افتعال «و مُنْصَبٍّ» بو اسمی فاعل بابی انفعال.

«و مُنْصَبٍّ فِيهِ» بو اسمی مفعول عه‌ینی نه‌و بابه - بابی انفعال - نیسته
اسمی فاعل و اسمی مفعول له هه‌موویانا به کیکه. وه یا به هوّی اعلال کردنی
عین‌الفعل وه قه‌لبی واو و یی به نه‌لف بی وه کو مختار بو اسمی فاعل وه
اسمی مفعولی بابی افتعال «و مُنْجَابٍ» بو اسمی فاعلی بابی انفعال «و
مُنْجَابٍ عَنْهُ» بو اسمی مفعول عه‌ینی باب - انفعال - نیسته اسمی فاعل و
اسم مفعول له م سّی لفظانه وه کو به کن، «و يَخْتَلِفُ التَّقْدِيرُ» به لام تقدیر
وه نه‌صلی مقده‌ره‌ی نه‌و لفظانه که اسمی فاعل بن جیاوازه له گه‌ل نه‌صلی
مقدری نه‌و لفظانه که اسمی مفعول بن چونکی ماقه‌بلی ناخر له اسمه

فَاعِلُهُ كَانَا مَكْسُورَةٌ، وَهِيَ اسْمُهُ مَفْعُولُهُ كَانَا مَفْتُوحُهُ مِثْلًا ثُمَّ صَلَّى يَبْنِجُ صِيغَةُ
 تَهْوِيلٍ كَانُ: مُحَابِبٌ وَهِيَ مُتَحَابِبٌ وَهِيَ مَضْطَرِزٌ وَهِيَ مَتَعَدِّدٌ وَ مُنْصَبِبٌ بُو، بِه
 كَسْرَةٍ حَرَفِي مَاقْبَلِي ثَاخِر بُو اسْمِي فَاعِل. مُحَابِبٌ وَهِيَ مَتَحَابِبٌ وَهِيَ
 مَضْطَرِزٌ وَهِيَ مَتَعَدِّدٌ وَ مُنْصَبِبٌ فِيهِ، بِه فَتْحَةُ حَرَفِي مَاقْبَلِي ثَاخِر بُو اسْمِي
 مَفْعُول، وَهِيَ لِه هَمْوِيَانَا اجْتِمَاعِ الْمَثَلِينَ رُوي دَا، وَهِيَ حَذْفِي حَرَه كَهِي مِثْلِي
 تَهْوِيلِ لِمَانِ كَرْد، وَهِيَ دَه غَمْمَانِ كَرْد لِه مِثْلِي ثَانِي دَا. وَهِيَ تَهْوِيلِي سِي لَفْظُهُ دَوَايِيه
 كَانِ مَخْتِيَرٌ وَهِيَ مَنجُوبٌ بُو بِه كَسْرَةٍ حَرَفِي مَاقْبَلِي ثَاخِر لِه اسْمِي فَاعِل دَا وَهِيَ
 مَخْتِيَرٌ وَهِيَ مَنجُوبٌ عَنْهُ بُو، بِه فَتْحَةُ حَرَفِي مَاقْبَلِي ثَاخِر لِه اسْمِي مَفْعُول دَا، وَهِيَ
 بِه يَاسَايِ اَعْلَالِ وَاو وَهِيَ يِي مَتَحَرِّكٌ وَهِيَ مَاقْبَلِ مَفْتُوحِ قَه لِبِمَانِ كَرْدنِ بِه تَهْلَفِ
 وَهِيَ بُونِ بِه وَ لَفْظَانَه كِه تَه مَاشَاتِ كَرْد.

جَا كَاتِي مَصْنَفِ رَزْكَارِي بُو لِه بَاشِي فَعْلِي مَاضِي وَهِيَ مَضَارِعِ وَهِيَ تَه مَر
 بِه، لَامِ وَهِيَ تَه هِي بِه لَا وَهِيَ تَه مَرِي بِه صِيغَةُ وَهِيَ اسْمِي فَاعِلِ وَهِيَ اسْمِي مَفْعُولِ -
 وَهِيَ تَه مِ صِيغَانَه بِه كَارِ دِينَ لِه سَالِمِ وَهِيَ غَيْرَه سَالِمِ دَا وَهِيَ كَر: - مَضَاعِفِ وَهِيَ مَعْتَلِ
 وَهِيَ مَهْمُوزِ. وَهِيَ بُو تَه مِ سِي نَهْوَعِه بَازِي تَه حَوَالِي وَا بُو كِه مَخْتَصِ بُو بِه
 خَوِيَانَه وَهِيَ زُورِ جِيگَهِي ثِيْعَتَارِ وَهِيَ اَهْتِمَامِ بُوونِ، مَصْنَفِ هَاتِ تَه مِ
 بَاسَانَهِي دَه سَتِ پِي كَرْدِ بِه تَرْتِيْبِ، وَهِيَ خَسْتِيْنَه پِيْشِ بَاسِي بَاقِي تَه وَ صِيغَانَه
 كِه لِه تَحْوِيلِي مَصْدَرَه وَهِيَ پَه يَدَا تَه بِنِ، وَهِيَ كُو اسْمِي زَه مَانِ وَ مَه كَانِ وَ ثَالَتِ
 وَهِيَ مَصْدَرِ بِي وَهِيَ فَه رَمُوي: -

«فَضْلٌ فِي الْمُضَاعَفِ»

فَضْلٌ فِي الْمُضَاعَفِ يُقَالُ لَهُ الْأَصَمُّ وَهُوَ مِنَ الثَّلَاثِيِّ الْمُجَرَّدِ وَ
الْمَزِيدِ فِيهِ مَا كَانَ عَيْنُهُ وَ لَامُهُ مِنْ جِنْسٍ وَاحِدٍ

واته نه مه فهصلیکه له باس وه به یانی نهو مشتقانه که مضاعفن، جا
بزانن که لفظی مَضَاعَفِ اسمی مفعوله له لوغتهی عهده بانا به شتیگ تهلین
که دو چهندانه کرایته وه، وه له عورفی نه هلی علمی صهرفا تعریفی
نه وه یه که له منته که دا دیت: «يُقَالُ لَهُ الْأَصَمُّ» وه به مضاعف نهوتری
(أصم) یانی که پر به و مناسه به ته هدر وه کو گوئچکه ی که پری، که ناوه که ی
توندو پرته بی له گوشت یاله ژهنگ، نهو لفظه یش که مضاعف بی توند و
پرته بی به هوی نهو دوو حهرفه وه که نهوه لیان ده غم نه کری له دووه میانا...
«وَهُوَ مِنَ الثَّلَاثِيِّ الْمُجَرَّدِ وَ الْمَزِيدِ فِيهِ مَا كَانَ عَيْنُهُ وَ لَامُهُ مِنْ جِنْسٍ
وَاحِدٍ» مضاعف له عورفی نه هلی صهرفا له ثلاثی مجرد و مزید فیه دا،
فعلیکه یا اسمیکه عین الفعل وه لام الفعلی له یه ک نهوعه حهرف بن «كَرَدَّ وَ
أَعَدَّ» وه کو رَدَّ له ثلاثی مجرد که ماضی بابی نهوه له وه أَعَدَّ له ثلاثی مزید
فیه دا که ماضی بابی افعال «فَإِنْ أَضْلَهُمَا رَدَدَ وَ أَعَدَدَ» به راستی نهصلی
یه که میان رَدَدَ، وه نهصلی دووه میان أَعَدَدَ بوه، جا حهذفی حهرفه که ی
دالی نهوه لمان کردوه وه ده غممان کرد له ثانی دابون به رَدَّ وَ أَعَدَّ....

«وَمِنْ الرَّبَاعِيِّ مَا كَانَ فَائُهُ وَ لَامُهُ الْأُولَى وَ كَذَا عَيْنُهُ وَ لَامُهُ
الثَّانِيَةُ مِنْ جِنْسٍ وَاحِدٍ» وه مضاعف له عورفی نه هلی صهرفا له فعلی

فَإِنَّ أَضْلَهُمَا رَدَدَ وَأَعَدَدَ وَمِنَ الرَّبَاعِيِّ مَا كَانَ فَائِئُهُ وَ لَامُهُ الْأُولَى وَ
 كَذَا عَيْنُهُ وَ لَامُهُ الثَّانِيَةُ مِنْ جِنْسٍ وَاحِدٍ وَ يُقَالُ لَهُ الْمُطَابِقُ نَحْوُ:
 زَلَزَلَ، يُزَلِّزُ، زَلَزَلَةٌ وَ زِلْزَالًا وَ إِنَّمَا أُلْحِقَ الْمُضَاعَفُ بِالْمُعْتَلَاتِ لِأَنَّ
 حُرُوفَ التَّضْعِيفِ يَلْحَقُهُ الْإِبْدَالُ

رباعی مجرد یا مزید فیه‌دا نه‌وه‌یه: - که فاء‌الفعل وه لام‌الفعلی نه‌وه‌لی
 هه‌روا عین‌الفعل وه لام‌الفعلی دو‌هه‌می له‌یه‌ک نه‌وعه‌ حه‌رف‌ بن.....
 «وُ يُقَالُ لَهُ الْمُطَابِقُ» وه مضاعفی رباعی وه کو‌ناو نه‌برئی به‌ مضاعف،
 بییشی نه‌وترئی مطابِق به‌ فتحه‌ی بیّ مه‌عنا‌ی مُطَابِق فیه‌ یانی به‌رانبری و
 ریزاوه‌ری کراوه‌ تیایدا له‌ به‌ینی دوو حه‌رف‌ دا که عییاره‌تن له‌ فاء‌الفعل وه
 لام‌الفعلی نه‌وه‌ل وه عین‌الفعل و لام‌الفعلی ثانی «نحو: زَلَزَلَ، يُزَلِّزُ،
 زَلَزَلَةٌ وَ زِلْزَالًا» ئیسته‌ مطابقه‌ و موافقه‌ کراوه‌ له‌ به‌ینی حه‌رفه‌ کانی‌ا به‌و
 نه‌وعه‌ وثمان.....

جا نه‌گه‌ر که سئی پرسیاری کرد بوّ مضاعف به‌ غه‌یره‌ سالم وه له‌
 جومله‌ی معتلا تا دانراوه‌ مع‌ أنه‌ یه‌ کئی له‌ حروفی‌ علّه‌ی تیانیه‌، جوابی
 بده‌ره‌وه‌و بلیّ: «وَ إِنَّمَا أُلْحِقَ الْمُضَاعَفُ بِالْمُعْتَلَاتِ لِأَنَّ حُرُوفَ
 التَّضْعِيفِ يَلْحَقُهُ الْإِبْدَالُ» نه‌ وه‌کو مضاعف ئیلحاق کراوه‌ به‌ معتلاته‌وه
 ئیلاله‌ به‌ر نه‌وه‌ که حه‌رفی‌ تضعیف‌ گورانه‌ وه‌ی به‌ حه‌رفی‌کی تری به‌ سه‌ردا
 دیت، وه‌کو حروفی‌ علله‌ گورانه‌ وه‌یان به‌ سه‌رادیت به‌ حه‌رفی‌کی تر، واله‌م
 حالی ئیبیداله‌ مناسبه‌ په‌یدا بوو له‌ به‌ینی معتلات و مضاعف‌دا وه‌ مضاعف
 ئیلحاق کرا به‌ معتله‌وه‌. جا مثالی هاتنی ابدال به‌سه‌ر مضاعفا «كَقَوْلِهِمْ

كَقَوْلِهِمْ اَمَلَيْتُ بِمَعْنَى اَمَلْتُ وَكَذَلِكَ الحَذْفُ كَقَوْلِهِمْ مَسْتُ وَظَلْتُ
بفتح الفاء و كسرها و أَحَسْتُ

أَمَلَيْتُ بِمَعْنَى اَمَلْتُ» و هـ کو قهولی عهـره بان نه لاین اَمَلَيْتُ به گورینه وهی
لامی ثانی به (ی) یی. چونکه نه صلّه که ی اَمَلْتُ بوه یانی نوسیم «و
كَذَلِكَ الحَذْفُ» وه هـر وه کو ابدال دی به سهـر حروفی تضعیف دا،
حه ذفیش دیت به سهـر یانا، وه کو حه ذف دی به سهـر حروفی علله دا وه به م
وه زعیش مناسبه له به ینی مضاعف و معتلا په یدا بووه، وه مضاعف
نیلحاق کراوه به معتلاته وه - جا مثالی هاتنی حه ذف به سهـر مضاعفا
«كَقَوْلِهِمْ مَسْتُ وَ ظَلْتُ بفتح الفاء و كسرها و أَحَسْتُ» نه صلّه که یان
مَسْتُ و ظَلْتُ و أَحَسْتُ بوه نیسته له دو مثاله نه وه له کانا حه ذفی
عین الفعله که مان کرد به خوئو حره که یه وه گهـرا به مَسْتُ و ظَلْتُ به فتحه ی
فاء الفعل یا خود نقلی کسره ی عین الفعله کانمان کرد بولای فاء الفعله
که یان، نه و جار حه ذفمان کرد گهـران به مَسْتُ و ظَلْتُ به کسره ی
فاء الفعل. وه له مثالی ثاخرا نه صلّه که ی أَحَسْتُ بوو، وه کو أَكْرَمْتُ
حه ذفی سینی نه وه لمان کرد له پاش نه قلی فه تحه که بولای ماقبله که ی
گهـرا به أَحَسْتُ.

خولاصه دهر که وت بوّت که هوّی نیلحاقی مضاعف به معتله وه
نه مه یه که مشابیه به معتل له هاتنی ابدال و حه ذف به سهـر حروفی تضعیفه
که دا وه کو به سهـر حروفی علله دا دیت. بیجگه له مه له کاتی ابدال دا، نه و
حه رفه که له بده لی حه رفی تضعیف دا دیت عبارته له (ی) یی وه کو حالی بووی

وَالْمُضَاعَفُ يَلْحَقُهَا الْأَدْغَامُ وَهُوَ أَنْ تُسْكِنَ الْأَوَّلَ وَتُدْرِجَ فِي الثَّانِي
وَيُسَمَّى الْأَوَّلُ مُدْغَمًا وَالثَّانِي مُدْغَمًا فِيهِ وَذَلِكَ وَاجِبٌ فِي نَحْوِ مَدَّ
يَمْدٌ وَ أَعَدَّ يُعَدُّ وَانْقَدَّ يَنْقَدُّ وَاعْتَدَّ يَعْتَدُّ وَاسْتَعَدَّ يَسْتَعِدُّ وَاطْمَأَنَّ
يَطْمَأَنُّ

له املیت له باتی امللت سابقاً «وَالْمُضَاعَفُ يَلْحَقُهَا الْأَدْغَامُ» ثمه به یانه
بؤ هیندی له نه حوالی مضاعف یانی نهو دو حهرفه مکرره که وان له
مضاعف داگه لی جار ئیدغامیان به سهردایت «وَهُوَ أَنْ تُسْكِنَ الْأَوَّلَ وَ
تُدْرِجَ فِي الثَّانِي» وه ادغام له عورفی نه هلی تجوید و نه هلی صهرفدا
نه مه یه که حهرفی نه وه ل لهو دو حهرفه مکرره ساکن بکه ی، وه دغمی
بکه ی له حرفی ثانی دا، وه بیخو ینیته وه به توندی بؤ پاریزگاری له فهو
تانی «وَيُسَمَّى الْأَوَّلُ مُدْغَمًا وَالثَّانِي مُدْغَمًا فِيهِ» وه حهرفی نه وه ل ناو
نه بری به مُدْغَم وه دوهم به مُدْغَمٌ فیه یانی دغم تیاکراو.. جایزانه ادغام
له سه رسنی قسمه: یه که م: واجبه، دوهم: محاله، سنی هم: جائزه و به
ثاره زوی انسانه وه مصنف رحمه الله تعالی بؤ به یانی ثم قسمانه فه رموی:
- «وَذَلِكَ وَاجِبٌ فِي نَحْوِ مَدَّ يَمْدٌ وَ أَعَدَّ يُعَدُّ وَانْقَدَّ يَنْقَدُّ وَاعْتَدَّ يَعْتَدُّ
وَاسْتَعَدَّ يَسْتَعِدُّ وَاطْمَأَنَّ يَطْمَأَنُّ» یانی ادغام واجبه له هه ر فعلیک دا که
ضمیری بارزی له گه ل دانه بنی له فعلی ماضی و مضارعی مضاعفی ثلاثی
مجردا مطلقا، وه له ثلاثی مزید فیه وه رباعی مزید فیه به مه رجی که دو
حهرفه مکرره کان پیکه وه بن خوی مضاعفی عورفی بن وه کو أَعَدَّ، يُعَدُّ و
انْقَدَّ، يَنْقَدُّ وَاَعْتَدَّ، يَعْتَدُّ وَاَسْتَعَدَّ، يَسْتَعِدُّ. یا خود هه ر مضاعفی لوغه وی بن

وَ كَذَا إِذَا بَنَيْتَهَا لِلْمَفْعُولِ وَ كَذَا نَظَائِرُهُ وَ فِي نَحْوِ مَدٍّ مَضْرَباً وَ كَذَلِكَ إِذَا اتَّصَلَ أَلِفُ الضَّمِيرِ أَوْ وَاوُهُ أَوْ يَاءُهُ نَحْوَ مَدًّا، مَدَّوَا مَدِّي

وه کو اسودَّ، يَسودُّ وه اسوادَّ، يَسوادُّ واطمأنَّ، يَطْمَأَنُّ. ثبسته ثم شهش فعله مضاعفی عورفی و اصطلاحی نین، وه بهر تعریفی نه وه ناکه ون به لکو ههر لام الفعله که یان مکرره، وه مضاعفی لوغه وین مع أنه ادغام له وانا واجبه «وَ كَذَا إِذَا بَنَيْتَهَا لِلْمَفْعُولِ» وه ههر وه ها ادغام واجبه له و فعلا نه دا کاتنی که دروستیان بکه ی بو نه وه نسبه تیان بدری بولای مفعول «نحو مَدِّ، يُمَدُّ» بو بنا مفعولی ماضی و مضارعی مضاعفی بابی نه وه ل «وَ كَذَا نَظَائِرُهُ» ههروایه حوکمی ها و وینه کانی مُدِّمَدَّ وه کو اَعَدَّ، يُعَدُّ وه باقی فعله کان کاتنی بنا کران بو مفعول «وَ فِي نَحْوِ مَدٍّ مَضْرَباً» هه م ادغام واجبه له ها و وینه ی لفظی مَدُّ له و مصدره مضاعفانه که شهرتی ادغامیان تیداهاتوه ته چیگه «وَ كَذَلِكَ إِذَا اتَّصَلَ أَلِفُ الضَّمِيرِ أَوْ وَاوُهُ أَوْ يَاءُهُ» ههر وه ها ادغام واجبه کاتنی که ضمیری فاعلی ساکن بلکی به فعله وه که عباره تن له: نه لف که ضمیری فاعلی تشبیه یه، وه واو که ضمیری فاعلی جمعه، وه (ی)یی که ضمیری فاعلی مفردی مؤنثی مخاطبه «نحو مَدًّا، مَدَّوَا» به فتحه ی میم بو تشبیه و جمعی فعلی ماضی بنا فاعل. وه به ضمه ی میم بو تشبیه و جمعی فعلی ماضی بنا مفعول. یا بو تشبیه و جمعی فعلی نه مری به صیغه وه «مَدِّي» بو نه مری مفردی مؤنثی مخاطب به ضمه ی میم، وه ادغام له هه موو نه مانه و وینه یاندا واجبه جا کاتنی که قسمی نه وه لی باسکرد که ادغامی واجبه ویستی قسمی دوهم باس بکات که ادغامی

و مُتَمَتِّعٌ فِي نَحْوِ مَدَدَتْ وَ مَدَدْنَا وَ مَدَدْتَ إِلَى مَدَدْتَنِّ وَ يَمُدُّنَّ وَ تَمُدُّنَّ وَ أَمُدُّنَّ وَ لَا تَمُدُّنَّ

محاله وه فهرموی:

«و مُتَمَتِّعٌ» عطفه له سهر قهولی مصنف که فهرموی واجب بیانی ادغام محاله وه قابل نیه «فِي نَحْوِ مَدَدَتْ وَ مَدَدْنَا وَ مَدَدْتَ إِلَى مَدَدْتَنِّ وَ يَمُدُّنَّ وَ تَمُدُّنَّ وَ أَمُدُّنَّ وَ لَا تَمُدُّنَّ» واته ادغام نایته جیگه وه وجودی محاله له ههر فعله مضاعه فیک دا که ضمیری مرفوعی متحرکی پیوه لکابینی خوای فعلی ماضی بی وه کو (مَدَدْتَ) بو متکلمی وحده (وَمَدَدْنَا) بو متکلمی مع الغیر (وَمَدَدْتَ) بو مفردی مذکری مخاطب مَدَدْتُمَا وَ مَدَدْتُمْ وَ مَدَدْتِ وَ مَدَدْتُمَا وَ مَدَدْتَنِّ که صیغه‌ی جمع‌ی مؤنثی مخاطبه و يَمُدُّنَّ بو جمع‌ی مؤنثی غائب له مضارعا، وَاَمُدُّنَّ وَ لَا تَمُدُّنَّ، له نه وه لیان صیغه‌ی جمع‌ی مؤنثی مخاطبه له نه مری مخاطبا، وه دوه میان صیغه‌ی نهی یه له جه معی مؤنثی مخاطبا.

والحاصل له هه موو ماده‌ی اتصالی ضمیری مرفوعی متحرک به فعلی ماضی یا مضارعه وه، ادغام محاله له بهر نه وه شهرتی ادغام نه مه یه: - نه وه ل حرف ساکن وه ثانی متحرک بی، وه له و فعلا نا به عه کسه وه یه که وایی ده غم قابل نیه له ههر دوو متکلم وه هه موو صیغه کانی مخاطب وه جمع‌ی مؤنثی غائب له ماضی داوه له صیغه‌ی جمع‌ی مؤنثی مخاطب له نه مری به صیغه دا: له بهر نه وه شهرتی ادغامیان تیا نایته جیگه وه کو و تمان.

وَ جَائِزٌ إِذَا دَخَلَ الْجَازِمُ عَلَى فِعْلِ الْوَاحِدِ فَإِنْ كَانَ مَكْسُورَ الْعَيْنِ:
كَيْفَرُ، أَوْ مَفْتُوحَهُ كَيْعَضُ فَتَقُولُ: لَمْ يَفِرَّ وَ لَمْ يَعَضَّ بِكَسْرِ اللَّامِ وَ
فَتْحِهَا وَ لَمْ يَفِرِّزْ وَ لَمْ يَغَضَّ بِالْفَكِّ

«وَ جَائِزٌ» عهتفه له سهر قهولی مصنف که فرموی «وَمُتَمَنِّعٌ»، یانی
ادغام دروسته نه محاله و نه واجبه.

«إِذَا دَخَلَ الْجَازِمُ عَلَى فِعْلِ الْوَاحِدِ» کاتی که عاملی جازم داخل بیی
له سهر فعلی مفرد له صورته تا چه مفردی مذکری غائب یا مفردهی مؤنثی
غائب یا مفردی مذکری مخاطب یا فعلی متکلمی وحده بی یا متکلمی
مع الغیر که واله صورته تی مفرددا هر چهن له مه عنادا جمع بی، به لام
مفردی مؤنثی مخاطب نیه له م قاعده دا له بهر نه وه له مواردی ادغامی واجبه.
«فَإِنْ كَانَ مَكْسُورَ الْعَيْنِ: كَيْفَرُ، أَوْ مَفْتُوحَهُ كَيْعَضُ فَتَقُولُ: لَمْ يَفِرَّ وَ
لَمْ يَعَضَّ بِكَسْرِ اللَّامِ وَ فَتَحِهَا» جا نه گهر نه وه فعله مضارعه مکسورالعین
بوو، وه کو: يَفِرُّ که له بابی ثانی یه یا مفتوح العین بوو وه کو: يَعَضُّ که له بابی
رابعه نه وه نه توانی بلیت لَمْ يَفِرَّ وَ لَمْ يَعَضَّ به کسره ی لام الفعل وه لم يَفِرَّ وَ
لم يَعَضَّ به فتحه ی لام الفعل.

«وَ لَمْ يَفِرِّزْ وَ لَمْ يَغَضَّ بِالْفَكِّ» وه نه یش توانی بلیت لَمْ يَفِرِّزْ وَ لَمْ
يَغَضَّ به فه ککی ادغام نه صلّه که یان يَفِرُّ وه يَعَضُّ بوو، عاملی جاز میان
داخل بوه سهر، وه حه ذفی حه ره که ی لام الفعله که یانی کرد جاله بهر نه وه
که له حالی ادغاما حه رفی نه وه له مکروهه کان ساکن کرابو التقاء الساکنین
روی داله به ینی نه وانداء، جابو ده فعی التقاء الساکنین یا ادغامه که بهیلینه وه

وَ هَكَذَا حُكْمُ يَفْشَعِرُّ وِ يَخْمَرُّ وِ يَخْمَارُ وِ اِنْ كَانَ الْعَيْنُ مَضْمُومًا
فَيَجُوزُ الْحَرَكَاتُ الثَّلَاثُ مَعَ الْاِذْغَامِ وِ يَجُوزُ فَكَّهُ

وه حهرفی ثانی متحرک نه کهین به کسره له بهر قاعده‌ی: (السَّائِكِ اِذَا حُرِّكَ
حُرِّكَ بِالْكَسْرِ) یا به فتحه له بهر نه‌وه فتحه (أَخْفَّ حَرَكَاتٍ) - وه نه‌لین لم یَفِرُّ
و لم یَعْضُ به ادغام له گه‌ل کسره‌ی لام‌الفعل دا، وه یا له گه‌ل فتحه‌ی
لام‌الفعل دا، وه یا خود فه‌ککی ادغامه که نه‌که ینه‌وه وه حه‌ره‌که‌ی ساکنی
نه‌وه‌ل ثی‌عاده نه‌که ینه وه له سه‌ر نه‌ساسی پیش ادغام وه نه‌لین: - لَمْ یَقْرِزْ وِ
لَمْ یَعْضُ.

«وَ هَكَذَا حُكْمُ يَفْشَعِرُّ وِ يَخْمَرُّ وِ يَخْمَارُ» وه به وینه‌ی یَفِرُّ، یَعْضُ
وایه له جوازی ابقای ادغام وه متحرک کردنی لام‌الفعله که‌دا به کسره یا به
فتحه، وه له جوازی فه‌ککی ادغام وه ثی‌عاده‌ی حه‌ره که ساکنی نه‌وه‌ل کاتی
دخول جازم له سه‌ر مضارع حوکمی نه‌م سی فعلانه و هاو وینه‌یان له هه‌ر
ماده یه کدایت.

«وَ اِنْ كَانَ الْعَيْنُ مَضْمُومًا فَيَجُوزُ الْحَرَكَاتُ الثَّلَاثُ مَعَ الْاِذْغَامِ وِ
يَجُوزُ فَكَّهُ» یانی نه‌گه‌ر عین‌الفعلی نه‌وه فعله مضارعه مضاعفه که عاملی
جازمی داخل نه‌یته سه‌ر مضموم بی وه کو: یَمُدُّ وِ یَعُدُّ نه‌وه دروسته له
لام‌الفعله که یانا حه‌ره‌کاتی نه‌لانه، له گه‌ل هیشتنه وه‌ی ادغامه که‌دا، جا
دروستی کسره و فتحه له بهر نه‌وه‌یه که زو وتمان، وه دروستی ضمه‌یش
له بهر مناسبه‌ی حه‌ره‌که‌ی عین‌الفعله که یه‌تی، هه‌روه‌ها دروسته فه‌ککی
ادغامه که بکه ینه‌وه، وه ساکنی نه‌وه‌ل متحرک بکه‌ی به حه‌ره‌که‌ی پیشوی

فَتَقُولُ لَمْ يَمُدُّ بِحَرَكَاتِ الدَّالِ مَعَ الْأُدْغَامِ وَ لَمْ يَمُدُّ بِفَكِّهِ وَ هَكَذَا
حُكْمُ الْأَمْرِ فَتَقُولُ فَرًّا، فَرًّا، عَضًّا، عَضًّا وَ أَفْرِرُ، وَ أَغْضُضُ

خوی، «فَتَقُولُ لَمْ يَمُدُّ بِحَرَكَاتِ الدَّالِ مَعَ الْأُدْغَامِ وَ لَمْ يَمُدُّ بِفَكِّهِ»
جاتو نهایی له مضارعی مضاعفی بابی نه وهل دا له کاتی دخولی عاملی
جازم له سهری، لم یمدُّ به کسره و فتحه و ضمه‌ی داله که‌ی له گهل
هیشتنه وهی ادغامی عین‌الفعال له لام‌الفعله که یا وه لم یمدُّ به فه ککی
ادغام وه جه‌زمه‌ی داله که‌ی، وه نه‌صلی لم یمدُّ، یمدُّ بوو به ادغامی دالی
نه وهل له دالی ثانی دا، عاملی جه‌زمه‌مان داخل کرده سهری لام‌الفعله که‌ی
مجزوم کردوه التقاء‌الساکنین روی دا له بینی عین‌الفعال و لام‌الفعله که یا وه
بو چاره کردنی نه وه لام‌الفعله که‌مان مکسور کرد یا مفتوح کرد یا مضموم
کرد له بهر نه وه‌ی که له پیشه وه و تمان، وه ادغامه که‌مان هیشته وه گه‌را به لم
یمدُّ به یه کی له سی حه‌ره که کان، وه یا فه ککی ادغامه که‌مان کرده وه، و
اعاده‌ی ضمه‌ی عین‌الفعله که‌مان کرده وه گه‌را به لم یمدد.....

«وَ هَكَذَا حُكْمُ الْأَمْرِ» وه به وینه‌ی مضارعی مضاعف وایه له کاتی
دخولی جازم دا حوکمی نه‌مری به صیغه، واته نه‌گه‌ر له مکسور‌العین وه
مفتوح‌العین دروست بکریت نه‌توانی ادغامه که‌ی بیلیته وه، وه چاری
التقاء‌الساکنین بکه‌ی به کسره یا به فتحه‌ی لام‌الفعله که‌ی. وه نه‌شتوانی
فه ککی ادغامه که‌ی بکه‌ی ته وه، له گهل اعاده‌ی حه‌ره که‌ی عین‌الفعله که یا
«فَتَقُولُ فَرًّا، فَرًّا، عَضًّا، عَضًّا» به هیشتنه وه‌ی ادغام له گهل کسره یا فتحه‌ی
عین‌الفعله که‌یانا «وَ أَفْرِرُ، وَ أَغْضُضُ» به فککی ادغام وه اعاده‌ی

«وَتَقُولُ مُدًّا وَأَمْدُدُّ» «وَتَقُولُ» «مَادًّا»

حره که‌ی عین الفعله که‌یان.

نه‌صله که‌یان تَقْرُ و تَعَضُّ بو به ادغام: (ت) تى حه‌رفى مضارع بوو
 حه‌ذفمان کرد، وه ناخره که‌انمان مجزوم کرد به سکون جا التقاء الساکنین
 روی دا له به‌ینى عین الفعل وه لام الفعله که‌یاندا، جا بوّ ده‌فعی نه‌وه یا
 ادغامه که‌مان هیشته‌وه، وه لام الفعله که‌مان مکسور یا مفتوح کردن، وه یا
 خود فه‌ککى ادغامه که‌مان کرده‌وه وه حه‌ره که‌ی عین الفعله که‌مان
 هینایه‌وه، وه جہلبى همزه‌ی وه صلّمان کرده وه بوده‌فعی ابتدا به ساکن
 گه‌ران به اِفْرِرْ وَاغْضَضْ: «وَتَقُولُ مُدًّا وَأَمْدُدُّ» توّ نه‌لى ی به بنای نه‌مرى به
 صیغه له مضارعی مضموم‌العین دا مدُّ به هیشتنه‌وه‌ی ادغام وه حه‌ره کاتى
 ثلاثه‌ی لام الفعله که‌ی له‌سه‌ر یاسای پیشو، وَاْمُدُّ به فه‌ککى ادغام وه
 اعاده‌ی حه‌ره که‌ی عین الفعل وه سکونى لام الفعل.

نه‌صله که‌یان تَمُدُّ بو (ت) تى حه‌رفى مضارع بوو حه‌ذفمان کرد، و
 ناخره که‌مان مجزوم کرد به سکون جا التقاء الساکنین روی دا له به‌ینى
 عین الفعل وه لام الفعله که‌یا: وه هاتین بوّ چارى نه‌وه یا ادغامه که‌مان
 هیشته‌وه، وه لام الفعله که‌مان متحرک کرد به یه‌کى له حه‌ره کاتى ثلاثه کسره
 له‌سه‌ر قاعده‌ی مشهور وه فه‌ت‌ح‌ی له‌به‌ر تخفیف، وه ضمه له‌به‌ر مناسبه‌ی
 حه‌ره که‌ی عین الفعله که‌ی وه یا خود فه‌ککى ادغامه که‌مان کرده‌وه، وه
 حه‌ره که‌ی عین الفعله که‌مان اعاده کرده‌وه، وه جہلبى همزه‌ی وه وصلّى
 مضمومه‌مان کرد بوّ ده‌فعی ابتدا به ساکن، گه‌را به اْمُدُّ «وَتَقُولُ» توّ

مَادَانِ مَادَوْنَ مَادَّةٌ مَادَّتَانِ وَ مَادَات

ثعلبیت له دروست کردنی اسمی فاعل له ثلاثی مجردی مضاعفا «مَادٌّ» بؤ
مفردی مذکر له غائب وه مخاطب وه متکلمی وحده دا، نه صلّه که ی مَادِّ
بوو اجتماعی مثلین بوو، حه ذفی حه ره که ی مثل ی نه وه لمان کرد، وه
ده غممان کرد له مثل ی ثانی دا گه پرا به مَادِّ.

«مَادَّانِ» بؤ تشبیهی مذکر له حاله تی ره فعه دا، نه صلّه که ی مَادِّ بوو،
نه لف (أ) و نون (ن) عه لامه تی تشبیه بون ئیلحاقمان کرد به تاخریه وه، نه لف
باعثی فه تحه ی ماقبلی بوو، ماقبله که مان مفتوح کرد، وه حه ذفی تنوینه
که مان کرد له بهر التقاء الساکنین گه پرا به مَادَّانِ.

«مَادَّوْنَ» بؤ جمع معی مذکر له حاله تی ره فعه دا، نه صلّه که ی مَادِّ بوو،
واو (ن) و نون (ن) که عه لامه تی جمع ی مذکر بون ئیلحاقمان کرد به
تاخریه وه، وه حه ذفی تنوینه که مان کرد، له بهر التقاء الساکنین گه پرا به
مَادَّوْنَ.

«مَادَّةٌ» بؤ مفردی مؤنث نه صلّه که ی مَادِّ بوو (ت) تی و تنوین
عه لامه تی مفرده دی مؤنث بوون ئیلحاقمان کرد به تاخریه وه، وه (ت)
تی ی تأنیث باعثی فتحه ی ماقبلی بوو، ماقبله که مان مفتوح کرد گه پرا به
مَادَّةٌ.

«مَادَّتَانِ» بؤ تشبیهی مؤنث له حاله تی ره فعه دا، نه صلّه که ی مَادَّةٌ بوو،
نه لف و نون عه لامه تی تشبیه بون له حاله تی ره فعه دا ئیلحاقمان کرد به
تاخریه وه، نه لف موجبی فه تحه ی ماقبلی بوو ماقبله که مان مفتوح کرد گه پرا
به مَادَّتَانِ.

مَوَادُّ وَ تَقُولُ مَمْدُودٌ كَمَنْصُورٍ

«و مادّات» بۆ جمعی مؤنث سالم نه‌صله‌که‌ی ماده‌ بو الف و تی
 عه‌لامه‌تی جمعی مؤنث سالم بو ئیلحاقمان کرد به‌ ئاخریه‌وه. جا تی
 مفرده‌که‌مان حذف کرد له‌ بهر گردبونه‌وه دو عه‌لامه‌تی تأنیث گه‌را به
 مادّات

«مَوَادُّ» بۆ جه‌معی مؤنثی مکسر نه‌صله‌که‌ی ماده‌ بوو، هاتین به‌ نه‌لفی
 صیغه‌ی مفاعل له‌پاش نه‌لفی اسمه‌ فاعله‌ که‌وه، جا التقاء الساکینین روی دا
 له‌ به‌ینی هه‌ردو نه‌لفه‌ کاندای، جا له‌ بهر ده‌فعی التقاء الساکینین قه‌لبی نه‌لفی
 اسمه‌ که‌مان کرد به‌ وا.وه له‌ بهر نه‌وه که‌ نه‌م صیغه‌ خاص بو به‌ مؤنثه‌وه،
 وه‌کو حوائض وه‌ طوائق جه‌ذفی تی‌ی مفرده‌که‌مان کرد گه‌را به‌ موادّ.

«وَ تَقُولُ مَمْدُودٌ كَمَنْصُورٍ» وه‌ تو نه‌لفی له‌ بینای اسمی مفعول بۆ
 ثلاثی مجره‌دی مضاعف له‌ بابی نه‌وه‌ل دا ممدود وه‌کو اسمی مفعولی
 غیره‌ مضاعف وه‌کو منصور، یانی له‌ اسمی مفعولی مضاعفا مه‌جالی ده‌غم
 نیه‌ له‌ بهر نه‌وه‌ که‌ واوی صیغه‌ی اسمی مفعوله‌ که‌ بوه‌ به‌ فاصله‌ له‌ به‌ینی دو
 جه‌رفه‌ مکسوره‌ که‌دا.

وه‌ نه‌مما اسمی فاعل وه‌ اسمی مفعولی مزید فیه‌ نه‌وه‌ وه‌کو فعله
 مضارعه‌ که‌یان وانه‌، له‌ هه‌ر شوینی کا ده‌غم له‌ فعله‌ مضارعه‌ که‌یانا بیی،
 ده‌غم له‌ وانیشا نه‌ کریی، وه‌کو: - مُحَمَّرٌ وَهُ مُحَمَّرٌ لَهُ يَحْمَرُّ وَهُ يَحْمَرُّ وَهُ
 مَقْشَعَرٌ لَهُ يَقْشَعِرُّ وَهُ مَطْمَثٌ لَهُ يَطْمَأُنُّ مَادَامَ لَهُ مَضَارَعَةٌ كَهِيَانَا دَهْغَمَ كِرَاوَه
 له‌ وانیشا ده‌غم نه‌ کریی..

فَصْلُ فِي الْمُعْتَلِّ

وَهُوَ مَا كَانَ أَحَدُ أَصُولِهِ حَرْفَ عِلَّةٍ وَهِيَ الْوَاوُ وَالْيَاءُ وَالْأَلِفُ وَ
تُسَمَّى حُرُوفَ الْمَدِّ وَاللِّينِ وَالْأَلِفُ تَكُونُ حِينْتِذِ مُنْقَلِبَةٍ عَنِ وَاوٍ أَوْ يَاءٍ

نه مه فه صلیکه باس لهو له فظانه نه کات که له عورفا بیان نه لین معتل. «وَهُوَ مَا كَانَ أَحَدُ أَصُولِهِ حَرْفَ عِلَّةٍ» معتل به لفظی نه لین که به کئی له حروفی نه صلیه کانیاں عله بنی «وَهِيَ الْوَاوُ وَالْيَاءُ وَالْأَلِفُ» وه حهرفی عله واوه (و) وی یی یه (ی) و نه لفه (أ) «وَتُسَمَّى حُرُوفَ الْمَدِّ وَاللِّينِ» وه نه م حهرفانه وه کو ناو نه برین به حهرفی عله ناویش نه برین به حروفی مدّ وه به حروفی لین. وه به م ئیعتباره حروفی عله و مدّولین یه کیکن.

وه بازی که س فهرقیان نه خا وه نه لی: نه م سئی حهرفه مطلقا متحرک بن یا ساکن، ناو نه برین به حهرفی عله. وه نه گه ر ساکن بن نه وه ناو نه برین به حهرفی لین مطلقا چه ماقبله که یان متحرک بی به حهرفه که ی مناسب بویان، واته: ماقبلی نه لف مفتوح بی، وه ماقبلی واو مضموم بی، وه ماقبلی بی مکسوری، یانه. وه نه گه ر ساکن بن وه ماقبله که یان متحرک بی به حهرفه که ی مناسبه نه وه ناو نه برین به حروفی مدّ، وه کو: قال، یقول، قیل.

«وَالْأَلِفُ تَكُونُ حِينْتِذِ مُنْقَلِبَةٍ عَنِ وَاوٍ أَوْ يَاءٍ» وه نه لف که یه کیکه له م سئی حهرفه هه رگیز له ثلاثی دا نه صلی نابی به لکو منقلب نه بی له واو یایی، ئیسته نه لفی قال نه صلّه که ی واو بوه، وه نه لفی باع نه صلّه که ی یی یه.

«وَأَنْوَاعُهُ سَبْعَةٌ»

الأوّل: الْمُعْتَلُ الْفَاءُ

النُّوعُ الْأَوَّلُ الْمُعْتَلُ الْفَاءُ وَ يُقَالُ لَهُ الْمِثَالُ لِمُنَا ثَلْتِهِ الصَّحِيحَ فِي
اِخْتِمَالِ الْحَرَكَاتِ وَالسَّكِّنَاتِ

به لام واو وه یی وا ئه بئی ئه صلی بن، وه کو: واو یقول وه یی ی بییع، وه
وایش ئه بئی منقلب ئه بن له یه ک وه یی ی (سید) که منقلبه له واو ئه صلّه
که ی (سیود) بوه.

«وَأَنْوَاعُهُ سَبْعَةٌ» نه نوعی معتل حه وتن، چونکه حه رفی علله له و
لفظا ئه گهر یه کئی بئی ئه وه یا: - فاء الفعله یا عین الفعله وه یا لام الفعله، وه
ئه گهر زیاتره له یه کی ئه وه یا: - فاء الفعل و عین الفعله، وه یا فاء الفعل و
لام الفعله، وه یا عین الفعل و لام الفعله، وه یا فاء الفعل و عین الفعل و
لام الفعله. وه هه ر کام له م ئی احتمالاته نه وعینکن له معتل وه ژماره یان حه وته.
«النُّوعُ الْأَوَّلُ الْمُعْتَلُ الْفَاءُ» نه وعی ئه وه له و حه وت نه وعی معتل،
معتل الفایه: یانی فعلیک وه یا اسمیک وایه که فاء الفعله که ی حه رفی
علله بئی. «وَأَقَالُ لَهُ الْمِثَالُ» وه ئه م نه وعه وه کو پئی ئه وت ری معتل
الفاء، پئشی ئه وت ری: مثال.

«لِمُنَا ثَلْتِهِ الصَّحِيحَ فِي اِخْتِمَالِ الْحَرَكَاتِ وَالسَّكِّنَاتِ» له بهر ئه وه
معتل الفاء به وینه ی فعل و اسمی صحیح وایه له هه لگرتن و قه بول کردنی
فاء الفعله که ی بو حه ره که مثلاً ئه لیئت: - وَعَدَّ وَ عَدَّأ وَه کو: ضَرَبَ ضَرْبًا جَا

أَمَّا الْوَاوُ فَتُحَذَفُ مِنَ الْمُضَارِعِ الَّذِي يَكُونُ عَلَى يَفْعَلٍ بِكَسْرِ الْعَيْنِ وَ
 مِنْ مَصْدَرِهِ الَّذِي يَكُونُ عَلَى فِعْلَةٍ وَ تُسَلَّمُ فِي سَائِرِ تَضَارِيفِهِ تَقُولُ
 وَعَدَّ يَعِدُّ عِدَّةً

بزانه نه لَف له بهر نه وه دائماً ساکنه قهت نابی به فاء الفعل وه فاء الفعل ثم
 نوعه یا واوه یا بی به، جا با نه حکامی همر دوکیان به یان بکه یین: «أَمَّا
 الْوَاوُ فَتُحَذَفُ مِنَ الْمُضَارِعِ الَّذِي يَكُونُ عَلَى يَفْعَلٍ بِكَسْرِ الْعَيْنِ» جا
 نه وه فاء الفعل که واوه، نه وه حذف نه کری له فعله مضارعن له سهر وه زنی
 يَفْعَلُ بِي به کسره ی عین الفعل «وَمِنْ مَصْدَرِهِ الَّذِي يَكُونُ عَلَى فِعْلَةٍ»
 وه ههم حذف نه کری له مصدر نیکی وه های که له سهر وه زنی فِعْلَةٍ بِي به
 کسره ی فاء الفعل وه سکونی عین الفعل «وَتُسَلَّمُ فِي سَائِرِ تَضَارِيفِهِ» وه
 وه ک خوی نه مینیتته وه له باقی مشتتقاته که یا، وه کو: فعلی ماضی و اسمی
 فاعل وه اسمی مفعول وه غه یری نه وانه..

«تَقُولُ» تو نه لییت: - له مثالی معتل الفائی که دا که مضارعه که ی له سهر
 وه زنی يَفْعَلُ بِي به کسره ی عین الفعل، وه مصدره که ی له سهر وه زنی فِعْلَةٍ
 بی هاتبی به کسره ی فاء الفعل، وه واویان تیدا حذف بکری: -

«وَعَدَّ» بو فعلی ماضی به اثباتی واوه که ی «يَعِدُّ» بو مضارعه که ی به
 چه ذفی واو، نه صلّه که ی يُوْعِدُّ بوو واوه که ی واقع بوو له به ینی بی چه رفی
 مضارع وه کسره ی عین الفعل دا، له بهر ثقالت چه ذف کرا گه را به يَعِدُّ
 له سهر وه زنی يَعِلُّ، چونکی مادام له مه وزونا چه ذفی فاء الفعل که کراوه له
 میزانه که یشا نه کری.

وَعَدًا فَهُوَ وَاَعِدُّ وَ ذَاكَ مَوْعُودٌ وَعِدُّ وَ لَا تَعِدُّ وَ كَذَلِكَ: وَمِيقٌ، يَمِيقُ،
مِيقَةٌ فَإِذَا أُرِيْلَتْ كَسْرَةً مَا بَعْدَهَا أُعِيدَتْ الْوَاوُ الْمَحْذُوقَةُ

«عِدَّةٌ» بؤ مصدره که‌ی که له سهر وه‌زنی فِعْلَةٌ بئِ ئه‌صله که‌ی وِعْدًا
بوو به کسره‌ی فاء‌الفعل وه سکونی عین‌الفعل چه‌ذفی واوه که‌مان کرد له
پاش نقلی کسره که‌ی بؤ‌لای مابعد که‌ی، وه له باتی ئه‌و واوه هاتین به تی و
تنوین له ئاخره وه گه‌را به عِدَّةٌ له سهر وه‌زنی عِلَّةٌ.

«وَعَدًا» بؤ ئه‌و مصدره‌ی له سهر وه‌زنی فِعْلٌ بئِ به فتحه‌ی
فاء‌الفعل وه واوه که‌ی بَمِیْنَتِه‌وه.

«فَهُوَ وَاَعِدُّ» بؤ اسمی فاعل به اثبات او «وَذَاكَ مَوْعُودٌ» بؤ اسمی
مفعول به اثباتی او.

«وَعِدُّ» بؤ ئه‌مری به صیغه به چه‌ذفی او، ئه‌صله که‌ی تَعِدُّ بؤ تی
حه‌رفی مضارع بو چه‌ذفمان کرد، وه ئاخره که‌مان مجزوم کرد به چه‌ذفی
حه‌ره که‌ گه‌را به عِدُّ.

«وَلَا تَعِدُّ» بؤ نه‌ی له مفردی مذکری مخاطب به چه‌ذفی او. «وَوَ»
كَذَلِكَ: وَمِيقٌ، يَمِيقُ، مِيقَةٌ» وه‌کو: وعد، يعد، عده - وایه له اثبات و چه‌ذفی
واوا ماده‌ی (ومق) وه باقی ماده‌کانی معتل‌الغای (واوی) که مضارعه که‌یان
له سهر وه‌زنی یَفْعَلُ بئِ به کسره‌ی عین‌الفعل وه مصدره که‌یان له سهر
وه‌زنی فِعْلَةٌ بئِ به کسره‌ی فاء‌الفعل «فَإِذَا أُرِيْلَتْ كَسْرَةً مَا بَعْدَهَا أُعِيدَتْ
الْوَاوُ الْمَحْذُوقَةُ» هه‌ر کاتی کسره‌ی مابعدی حه‌رفه مضارعه که‌

نَحْوُ لَمْ يُوعَدْ وَ يَثْبُتُ الْوَاوُ فِي يَفْعَلُ بِالْفَتْحِ كَوَجَلُ يُوَجِّلُ اِيَجَلُ قَلْبَتِ
الْوَاوُ يَاءً اَلِسُكُونِهَا وَاَنْكِسَارِ مَاقْبَلَهَا فَاِنْ اَنْضَمَّ مَاقْبَلَهَا غَادَتِ الْوَاوُ
تَقُولُ يَا زَيْدُ اِيَجَلُ

لابرا، واوه محذوفه که ثباده نه کرینته وه «نَحْوُ لَمْ يُوعَدْ» به صیغه ی بنا
مفعولی مفرده دی مذکری غائب، نه صلّه که ی یَعُدُّ بوو، به بیّ او به لام
پاش نه وه نهو صیغه کرابه بنا مفعول به ضمه ی حهرفی مضارع وه
فه تحه ی ماقبلی ناخره که ی واوه محذوفه که مان هاته وه.

«و يَثْبُتُ الْوَاوُ فِي يَفْعَلُ بِالْفَتْحِ» نه مینتیه وه فاء الفعلیّ او بیّ له هر
مضارعیک دا له سه روه زنی یَفْعَلُ بیّ به فتحه ی عین الفعل «كَوَجَلُ
يُوَجِّلُ» له بابی رابع دا وه کو عِلْمَ یَعْلَمُ، «اِيَجَلُ» بوّ نه مری به صیغه ی
مفردی مذکری مخاطب له م بابا نه صلّه که ی اُوَجِّلُ بو، وه کو: اِعْلَمُ به اثباتی
واو به لام له بهر نه وه واوه که ساکن بو، وه ماقبله که ی مکسور بوو قلب کرا
به بیّ و بوبه اِيَجَلُ. وه کو مصنف فهرموی: - «قَلْبَتِ الْوَاوُ يَاءً اَلِسُكُونِهَا
وَاَنْكِسَارِ مَاقْبَلَهَا» واته: واوه که ی قلب کرابه بیّ چونکی ساکن بوو، وه
ماقبله که ی مکسور بو، وه هه رواوی وه هابیّ قلب نه کریّ به بیّ. «فَاِنْ
اَنْضَمَّ مَاقْبَلَهَا غَادَتِ الْوَاوُ» یانی مادان قلب کردنی او به بیّ له بهر
سکونی خو ی وه کسره ی ماقبله که یه تی له هر وه ختیّ کا ماقبلی نهو بیّ
مضموم کرا واوه که ی دیته وه «تَقُولُ يَا زَيْدُ اِيَجَلُ» نه صلّه که ی اُوَجِّلُ بو
واو ساکن ماقبل مکسور قه لبمان کرد به بیّ به قاعده ی پیشو، وه کاتی
یازید به ضمه ی دالی زهیده که، که وته پیشه وه، وه دالی زید مضموم بوو،

تَلَفَّظُ بِالْوَاوِ وَ تُكْتَبُ بِالْيَاءِ وَ تَثْبُتُ فِي يَفْعَلُ بِالضَّمِّ كَوَجْهَ يَوْجُهُ
 أَوْجُهُ وَ لَا تَوَجُّهُ وَ حُذِفَتِ الْوَاوُ مِنْ يَطَأُ وَ يَضَعُ وَ يَقَعُ وَ يَدَعُ لِأَنَّهَا
 فِي الْأَصْلِ عَلَى يَفْعَلُ بِالْكَسْرِ فَفُتِحَ عَيْنُهَا لِحَرْفِ الْحَلْقِ

وه همزه وه صله که له ناودا رویشت ماقبلی بین که مضموم بوو، وه بین که
 مان کرد به او - به لام «تَلَفَّظُ بِالْوَاوِ وَ تُكْتَبُ بِالْيَاءِ» نه ممانم اووه
 تلفظی پی نه کری به او وه نه نوسری به بین، له بهر نه وه که دستوری
 نوسین وایه که نه وه لی کلمه بنوسری به تقدیری، ابتدا پی کردنی، یانی به
 حسیبی نه وه هیچی له پیشه وه نه بی، وه ناخره که ی بنوسری به حسیبی نه
 وه که وه ققهی له سهر بکری .

«وَ تَثْبُتُ فِي يَفْعَلُ بِالضَّمِّ كَوَجْهَ يَوْجُهُ أَوْجُهُ وَ لَا تَوَجُّهُ» وه اوو
 نه مینیتته وه له کاتینک دا فاء الفعل بی له یَفْعَلُ به ضمه ی عین الفعل، وه کو:
 اووی وَجْهَ يَوْجُهُ له بابی سادس له صیغهی ماضی و مضارع و نه مرو نه هیا،
 له بهر نه وه که مابعدی اووه که مکسور نیه جاله بهر نه وه پرسیار کرا مادام
 اووی فاء الفعل نه مینیتته وه له یفعل به فتحه ی عین الفعل، ده ی بوچی
 حهذف کراوه له يَطَأُ وَ يَضَعُ وَ يَقَعُ وَ يَدَعُ مع انه نه مانه مفتوح
 العین؟ مصنف فهرموی: «وَ حُذِفَتِ الْوَاوُ مِنْ يَطَأُ وَ يَضَعُ وَ يَقَعُ وَ يَدَعُ
 لِأَنَّهَا فِي الْأَصْلِ عَلَى يَفْعَلُ بِالْكَسْرِ» واته حهذف کراوه اوو فاء الفعل له م
 صیغانا چونکی نه مانه له نه صلا له سهر وه زنی یَفْعَلُ بوون به کسره ی
 عین الفعل، وه حهذفی اووه که یان کراوه له سهر قاعده ی دامه زراو، «فَفُتِحَ
 عَيْنُهَا لِحَرْفِ الْحَلْقِ» وه پاش حهذفی اووه که یان عین الفعله که یان مفتوح

وَ حُذِفَتْ مِنْ يَذَرُ لِكَوْنِهَا فِي مَعْنَى يَدَعُ وَ أَمَاتُوا مُضِيَّ يَدَعُ وَ
يَذَرُ وَ حَذَفُ الْفَاءِ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ الْمَحذُوفَةَ وَاؤُ

کراوه له بهر مقابله‌ی قورسی حرفه حلقه که جا مادام و ابیّ حه‌ذفی واوه
که له مانا له سهر قاعده‌یه و مقبوله.

ثم جار له بهر ئه‌وه که ره‌خنه هاته‌وه سهر مصنف به حه‌ذفی واوی
(یذر) که نه‌صله که‌ی (یُوذَرُ) بوه مع أنه مفتوح العینه، وه عین‌الفعل وه
لام‌الفعلی حرفی حلق نین، مصنف جوابی نه و ره‌خنه‌یه‌ی دایه وه، وه
فرموی: - «وَ حُذِفَتْ مِنْ يَذَرُ لِكَوْنِهَا فِي مَعْنَى يَدَعُ» یانی حه‌ذفی
واوی فاء‌الفعل کراوه له یَذَرُ له بهر ئه‌وه که به مه‌عنای یَدَعُ نیستعمال
نه‌کری، وه به حمل له سهر نه وه له بهر موافقه‌ی فی‌المعنی. «وَ أَمَاتُوا
مُضِيَّ يَدَعُ وَ يَذَرُ» عه ره‌به کان تهرکی نیستعمالی فعلی ماضیان کرد وه
له بو (يَذَرُ وَ يَدَعُ) وه له باتی نه‌وان لفظی (تَرَكَ) یان به کار هیئاوه.

وه بزانتن ثم باسه له گه‌ل نه واکه به‌یانی واقعه نیحتمالی هه‌یه تأید بی
بو جوابی ره‌خنه که‌یش واته: بیجگه له وه که ثم دو مضارعه حمل کراون
له سهر یدع له عینی کاتا له بهر قورسی لفظه که یشیانه به نه‌وعی که
ماضی‌یه که‌یان له بهر قورسی بالمره‌ تهرک کراوه، وه نیستعمال ناکری که
وابیّ موناسبی تخفیفن به حه‌ذفی واوی فاء‌الفعله که یان: جاله بهر نه وه
که‌سی پرسیاری کرد، مادام فعلی ماضی نه‌مانه تهرک کراوه

وه فاء‌الفعلی مضارعه که‌یشیان محذوفه، ده‌لیل چی‌یه که محذوف له‌و
فعلانه دا واوه؟ مصنف له جوابیا فرموی: «وَ حَذَفُ الْفَاءِ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ
الْمَحذُوفَةَ وَاؤُ» یانی حه‌ذفی فاء‌الفعل له‌م فعلانه‌دا ده‌لیله له سهر ئه‌وه که

يَتَّعِدُ فَهُوَ مُتَّعِدٌ وَ اِتَّسَرَ يَتَّسِرُ فَهُوَ مُتَّسِرٌ وَ يُقَالُ اِبْتَعَدَ يَاتَعِدُ، فَهُوَ
مُوتَعِدٌ وَ اِبْتَسَرَ يَاتَسِرُ فَهُوَ مُوتَسِرٌ وَ موتسر فيه

بوو، قلبی او مان کرد به تی وه تیمان له تی دا ده غم کرد گهرا به یَتَّعِدُ.
«فَهُوَ مُتَّعِدٌ» بۆ اسمی فاعل نه صلّه که ی مُوتَعِدُ بوو، قلبی او مان کرد به
تی، وه تیمان له تی دا ده غم کرد گهرا به مُتَّعِدُ. «وَ اِتَّسَرَ» عه طفه له سهر
قولی مصنف که فرموی: - اَتَّعَدَ. نه صلّه که ی ایتسر قلبی یی مان کرد به
تی، وه تیمان ده غم کرد له تی دا گهرا به اِتَّسَرَ، «يَتَّسِرُ» بۆ مضارعه که ی
نه صلّه که ی یَتَّسِرُ بوو، قلبی یی مان کرد به تی وه تیمان له تی دا ده غم
کرد گهرا به یَتَّسِرُ.

«فَهُوَ مُتَّسِرٌ» بۆ اسمی فاعل نه صلّه که ی مُتَّسِرُ بوو قلبی یی مان کرد
به تی، وه تیمان له تی دا ده غم کرد گهرا به مُتَّسِرُ «وَ يُقَالُ اِبْتَعَدَ يَاتَعِدُ، فَهُوَ
مُوتَعِدٌ» نه وترئی له بابی افتعالی او ی داله ماده ی وعد «ایتعد» له ماضی دا
نه صلّه که ی اُوتَعَدَ بوو، قلبی او مان کرد به یی گهرا به ایتعد وه «یاتعد» بۆ
مضارعه که ی نه صلّه که ی یُوتَعَدُ بوو قلبی او مان کرد به نه لف. گهرا به
یاتعد وه «مُوتَعِدٌ» بۆ اسمی فاعل به هیشتنه وه ی واوه که ی. «وَ اِبْتَسَرَ
يَاتَسِرُ فَهُوَ مُوتَسِرٌ» وه نه وترئی له بنای بابی افتعال له مثالی یائی له
ماده ی یَسَرَ، «ایتسر» بۆ ماضی به هیشتنه وه ی یی که ی. وه «یاتسر» بۆ
مضارعه که ی به قلبی یی که ی به نه لف. «و موتسر فيه» بۆ اسمی فاعل و
مفعول به قلبی یی که ی به واو.. وه لفظی (فیه) بۆ اشاره به بۆلای نه وه که اسمی
مفعول له فعلی لازم دروست ناکرئی به بنی واسطه ی حهرفی جهه، وه کو له

وَ حُكْمٌ وَدَّ يُودُّ كَحُكْمٍ عَضَّ يَعْضُّ وَالْأَمْرُ: اَيْدَدُ كَاِعْضَضَ

باسی اسمی مفعول‌دا پابورد «وَ حُكْمٌ وَدَّ يُودُّ كَحُكْمٍ عَضَّ يَعْضُّ» یانی
 حوکمی بابی رابع له مضاعفی معتل الفا دا وه کو حوکمی بابی رابعه له
 مضاعفی غیره معتل الفا دا له: وجوب وه امتناع وه جوازی ادغام وه باقی
 نه حوال دا «والأمر: ايدد كاعضض» وه دروسته فه ککی ادغام بکه یته وه
 له صیغهی نه مری مضاعفی معتل الفادا، وه کو: ایدد له وینهی اعضض
 مشتقه له تود، تی حهرفی مضارع بو حهذفمان کرد، وئاخره کهمان مجزوم
 کرد به سکون، جا له بهر نه وه ئیلتقاء الساکنین په یدا بوو له بهینی عین الفعل
 وه لام الفعله که یا، حه ره کهی عین الفعله که مان وهر گرتنه وه له فاء الفعله
 کهی، وه همزهی وه صلی مکسوره مان هینا بوده فعی ابتدا به ساکن گهرا به
 (اودد) جا واو ساکن ماقبل مکسور قهلبمان کرد به یی گهرا به ایدد وه کو
 اعلم.

الثانى: الْمُعْتَلُّ الْعَيْنُ

وَ يُقَالُ لَهُ الْأَجُوفُ وَ ذُو الثَّلَاثَةِ لِكَوْنِ مَاضِيهِ عَلَى ثَلَاثِهِ أَحْرَفٍ إِذَا
أَخْبِرْتَ عَنْ نَفْسِكَ فَالثَّلَاثِيُّ الْمُجَرَّدُ تُقَلَّبُ عَيْنُهُ فِي الْمَاضِي أَلِفًا، وَ أَوْ
كَانَ أَوْ يَاءً لِتَحَرُّكِهِمَا وَ انْفِتَاحِ مَا قَبْلَهُمَا

نوعى دوهم له و حوت نوعهى معتل: نه و به كه معتل العين بى
يانى فعليكه يا اسميكه كه عين الفعله كهى حهرفى عله بى. «وَ يُقَالُ لَهُ
الْأَجُوفُ» و بهم نوعه معتله نه وترى: (أجوف) يانى قرؤل به و مناسبه و
كه عين الفعله كهى له بهر نه و كه حهرفى عله به و كه نه بو و ايه، و نه ناوه
راسته كهى پوجه «وَ ذُو الثَّلَاثَةِ» هم پيشى نه وترى ذو ثلثه يانى خاوهن
سى حهرف «لِكَوْنِ مَاضِيهِ عَلَى ثَلَاثِهِ أَحْرَفٍ إِذَا أَخْبِرْتَ عَنْ نَفْسِكَ»
چونكى ماضى به كهى ديتنه سهر سى حهرف له و كاتانا كه صيغهى متكلمى
لى دروست بكرنت، و كه قُلْتُ وَ بَعْتُ، چونكه مادام عين الفعله كهى
حهذف نه كرى و ه ضميرى متكلم له به رنه و كه فاعله و ه زور تيكه له له
گه ل فعله كه دا و كه حهرفى و ايه له و فعله سى حهرفه، نه مينيته و ه
فاء الفعل و ه لام الفعل و ه ضميره كه: -

«فَالثَّلَاثِيُّ الْمُجَرَّدُ تُقَلَّبُ عَيْنُهُ فِي الْمَاضِي أَلِفًا، وَ أَوْ كَانَ أَوْ يَاءً
لِتَحَرُّكِهِمَا وَ انْفِتَاحِ مَا قَبْلَهُمَا» واته: ثلاثى مجرد له معتل العين دا قهلبى
عين الفعلى نه كرى به نه لف له كاتيك دا متحرك بى، و ه ماقبله كه يان مفتوح

نحو ضان و باعَ فَإِنْ اتَّصَلَ بِهِ ضَمِيرُ الْمُتَكَلِّمِ أَوِ الْمُخَاطَبِ أَوْ جَمْعِ
 الْمُؤَنَّثِ الْغَائِبَةِ نُقِلَ فَعَلٌ مِنَ الْوَاوِيِّ إِلَى فَعَلٍ وَ مِنَ الْيَائِيِّ إِلَى فَعِلٍ
 دَلَالَةً عَلَيْهِمَا وَ لَمْ يُغَيَّرْ فَعْلٌ وَ لَا فَعِلٌ إِذَا كَانَا أَصْلِيَيْنِ

بئی «نحو ضان و باعَ» وہ کو صان له واوی دا وہ باع له یائی دا، نہ صلہ
 کہ یان صَوْنٌ وَ بَيَّعَ بوو، واو وہ بئی متحرک وہ ماقبلہ کہ یان مفتوح بو قہ لہمان
 کردن به نہ لف گہران به ضان و باعَ.

«فَإِنْ اتَّصَلَ بِهِ ضَمِيرُ الْمُتَكَلِّمِ أَوِ الْمُخَاطَبِ أَوْ جَمْعِ الْمُؤَنَّثِ
 الْغَائِبَةِ» جا نہ گہر لکابه و فعلہ ثلاثی یہ معتل العینہ وہ ضمیری متکلمی یا
 مخاطب یا جہ معی مؤنثی غائب، نہ و ضمیرہ کہ مشہورہ به ضمیری
 مرفوعی متحرک «نُقِلَ فَعْلٌ مِنَ الْوَاوِيِّ إِلَى فَعَلٍ وَ مِنَ الْيَائِيِّ إِلَى فَعِلٍ»
 له و کاتا نقلی فعل مفتوح العین نہ کری نہ گہر عین الفعلہ کہی واوی بئی
 بولای فَعْلٌ به ضمہی عین الفعل، وہ نہ قلی فَعَلٍ ی مفتوح العین نہ کری
 نہ گہر عین الفعلہ کہی بئی بولای فَعِلٌ به کسرہی عین الفعل «دَلَالَةً
 عَلَيْهِمَا» بو نہ وہ کہ نہ و ضمہی عین الفعلہ نقل بکری بولای فاء الفعلہ
 کہی، وہ دہ لآلہت بکا له سہر واوہ عین الفعلہ کہ له پاش حہ ذفی، وہ نہ و
 کسرہی عین الفعلہ نقل بکری بولای فاء الفعلہ کہی، وہ دہ لآلہت بکا له
 سہر بئی عین الفعلہ کہ له پاش حہ ذف کردنی..

«وَ لَمْ يُغَيَّرْ فَعْلٌ وَ لَا فَعِلٌ إِذَا كَانَا أَصْلِيَيْنِ» بہ لام فعل بہ ضمہی
 عین الفعل وہ فعل بہ کسرہی عین الفعل ناگوری وہ له شوینی خویانا
 نہ ہیئرینہ وہ، ہہر کاتی نہ و ضمہ و کسرہ نہ صلی بن، بہم رہ نگہ

ثُمَّ نَقَلَتِ الْكَسْرَةَ وَالضَّمَّةَ إِلَى الْفَاءِ وَ حَذَفَتِ الْعَيْنَ لِإِلْتِقَاءِ السَّاكِنَيْنِ
فَتَقُولُ ضَانَ ضَانًا ضَانُوا ضَانَتْ

مضموم العين له بابی سادس، وه مكسور العين له بابی رابع یا خامس بی
«ثُمَّ نَقَلَتِ الْكَسْرَةَ وَالضَّمَّةَ إِلَى الْفَاءِ» جا نقل نه كرى ضمه و كسره ی
عين الفعل چه به نقل په یدا بوین یا هدر نه صلی بن بولای فاء الفعله كان «و»
حَذَفَتِ الْعَيْنَ لِإِلْتِقَاءِ السَّاكِنَيْنِ» وه له پاش نه قلی ضمه و كسره كه یان
حه ذفی خو یان نه كرى له بهر التقاء الساكنین له به ینی نهو عین الفعله كه به
ساكنی ماوه ته وه، وه له به ینی لام الفعله كه دا كه به هو ی ضمیره كانه وه
ساكن كراوه. «فَتَقُولُ» جا تو نه لیبت له مثالی معتل العين له بابی نه وه ل دا
كه عین الفعله كه ی واو بی.

«ضَانَ» بو مفردی مذکری غائب، نه صلّه كه ی صَوْنَ بوو، واو متحرک
ما قبل مفتوح قه لیمان کرد به نه لف، گه را به ضَانَ.

«ضَانًا» بو تشیهی مذکری غائب، نه صلّه كه ی ضَانَ بوو، نه لف
ضمیری فاعلی تشیه بوو یلحاقمان کرد به تاخریه وه، گه را به صَانَا.

«ضَانُوا» بو جه معی مذکری غائب، نه صلّه كه ی صَانَ بوو، واو
ضمیری فاعلی جه معی مذکری بوو یلحاقمان کرد به تاخریه وه، جا واو
باعثی ضمه ی ما قبلی بوو، ما قبله كه مان مضموم کرد گه را به ضَانُوا.

«ضَانَتْ» بو مفردی مؤنثی غائب، نه صلّه كه ی ضَانَ بوو، (ت) تی ی
ساكنه عه لامه تی مفردی مؤنثی غائب بو یلحاقمان کرد به تاخریه وه گه را
به ضَانَتْ.

وَ إِذَا بَنَيْتَهُ لِلْمَفْعُولِ كَسَرْتَ الْفَاءَ مِنَ الْجَمِيعِ فَقُلْتَ صِينَ وَاعْتِلَالَهُ
بِالنَّقْلِ وَالْقَلْبِ وَبِيعَ اِغْلَالُهُ بِالنَّقْلِ

همه‌موربانا نه‌لیین: نقلی فعلی مفتوح‌العین مان کرد بولای فعل به کسره‌ی
عین‌الفعل، وه کسره له‌سهر یی ثقیل بوو، نقلمان کرد بولای فاء‌الفعله که‌ی،
پاش چه‌ذفی حه‌ره که‌ی که‌ی خو‌ی، وه چه‌ذفی عین‌الفعله که‌مان کرد له‌به‌ر
ده‌فعی التقاء‌الساکنین له‌به‌ینی نه‌و ولام‌الفعله که‌یا، وه کسره‌ی فاء‌الفعله
که‌مان کرد به‌ده‌لیل له‌سهر یی که‌گه‌ران به‌بعت، بعتما، بعتم، تا‌ناخر.

«وَ إِذَا بَنَيْتَهُ لِلْمَفْعُولِ كَسَرْتَ الْفَاءَ مِنَ الْجَمِيعِ» کاتی ثلاثی مجردی
أجوف دروست بکه‌ی بو‌صیغه‌ی بنام‌فعل ییوسته فاء‌الفعل له‌همه‌موو
بابه‌کانا مکسور بکه‌ی، خو‌ای مفتوح‌العین بی‌یا مکسور‌العین یا
مضموم‌العین «فَقُلْتَ صِينَ وَاعْتِلَالَهُ بِالنَّقْلِ وَالْقَلْبِ» جا له‌سهر نه‌و
یاسا، نه‌لییت: صین له‌بنام‌فعلولی ماضی بابی نه‌وه‌ل دا، نه‌صله‌که‌ی صون
بوو، به‌ضمه‌ی فاء‌الفعل وه کسره‌ی عین‌الفعل، کسره له‌سهر واو ثقیل بوو،
نقلمان کرد بولای ماقبله‌که‌ی پاش چه‌ذفی حه‌ره که‌ی که‌ی خو‌ی، جا واو
ساکن ماقبل مکسور قه‌لبمان کرد به‌یی گه‌را به‌صین - هو‌ی ثعیلال کردنی
به‌نقل وه قلب واته: - نقلی حه‌ره که‌ی عین‌الفعله که‌ی بولای ماقبله‌که‌ی
وه قه‌لبی به‌یی.

«وَ بِيعَ اِغْلَالُهُ بِالنَّقْلِ» وه بو‌بنا مفعول بابی ثانی نه‌لییت: - بیع به
ثعیلال به‌گورینی عین‌الفعله که‌ی به‌نقلی حه‌ره که‌ی که‌یه‌تی بولای فاء‌الفعله
که‌ی و به‌س.

وَ تَقُولُ فِي الْمَضَارِعِ يَصُونُ وَيَبِيعُ وَاعْتِلَاهُمَا بِالنَّقْلِ وَ يَخَافُ وَ
يَهَابُ وَاعْلَاهُمَا بِالنَّقْلِ وَالْقَلْبِ

نه صلی بیع، بیع بوو به ضمه ی فاء الفعل وه کسره ی عین الفعل، جا کسره له سهر یی ثقیل بوو، نقلمان کرد بولای ماقبله که ی گه را به بیع.. «وَ تَقُولُ فِي الْمَضَارِعِ يَصُونُ وَ يَبِيعُ وَاعْتِلَاهُمَا بِالنَّقْلِ» تو نه لیبت له دروست کردنی مضارعی ثلاثی مجردی معتل العین یصون بؤ بابی نه وه لی واوی، و بیع بؤ بابی ثانی یائی، وه ثعلاله که یان به نقلی حه ره که ی عین الفعله که یانه بولای فاء الفعله که یان، نه صلی یصون به ضمه ی صاد یصون به سکونی صاد، وه کو ینصُر ضمه له سهر واو ثقیل بوو نقلمان کرد بولای ماقبله که ی گه را به یصون.

وه نه صلی بیع به کسره ی بی بیع بوو به سکونی بی، وه کو یضرب، کسره له سهر یی ثقیل بوو، نه قلمان کرد بولای ماقبله که ی گه را به بیع. «وَ يَخَافُ» بؤ مضارعی ثلاثی مجردی نه جوه فی بابی رابع واوی دا «وَ يَهَابُ» بؤ مضارعی نه جوه فی بابی رابع له یائی دا «وَاعْلَاهُمَا بِالنَّقْلِ وَالْقَلْبِ» وه ثعلالی نه مانه به نقلی حه ره که ی عین الفعله که یانه بولای ماقبله که ی وه قلبی عین الفعله که یان به نه لف..

جا نه صلی یخاف یخوف بوو، وه کو: یعلم نه قلبی حه ره که ی یی که مان کرد بولای ماقبله که ی، وه قه لبمان کرد به نه لف له سهر یاسای (واو الان ساکن وه له نه صلا متحرک وه ماقبل مفتوح واجبه قه لب بکری به نه لف.) وه نه صلی یهاب، یهیب بووه و یعلم نه قلبی حه ره که ی یی مان کرد

وَ يَدْخُلُ الْجَازِمُ فَيَسْقُطُ الْعَيْنُ إِذَا سَكَنَ مَا بَعْدَهُ وَ تَثْبُتُ إِذَا تَحَرَّكَ
تَقُولُ لَمْ يَصْنُ لَمْ يَصُونَا لَمْ يَصُونُوا

بۆلای ماقبله که ی، وه قه لبمان کرد به ئه لف له سهر یاسای (بی الان ساکن
وه له ئه صلا متحرک وه ماقبل مفتوح واجبه قه لب بکری به ئه لف.) وه گه پرا
به يَهَابُ.

«وَ يَدْخُلُ الْجَازِمُ فَيَسْقُطُ الْعَيْنُ إِذَا سَكَنَ مَا بَعْدَهُ وَ تَثْبُتُ إِذَا
تَحَرَّكَ» یانی عاملی جازم داخل ئه بیته سهر فعلی مضارعی معتل العین،
وه له م کاتا عین الفعله که ی ئه روات له بهر التقاء الساکنین کاتی که مابعده
که ی ساکن بی، وه ئه مینیته وه کاتی که مابعده که ی متحرک بی. «تَقُولُ لَمْ
يَصْنُ» تو ئه لیت له کاتی داخل بونی عاملی جازم له سهر فعلی مضارعی
ئه جوهف، لَمْ يَصْنُ ئه صلّه که ی يَصُونُ بوو، عاملی جازم داخل بویه سهری
وه ئاخره که ی مجزوم کرد به سکون، جا عین الفعله که ی حهذف کرا له بهر
التقاء الساکنین گه پرا به لَمْ يَصْنُ «لَمْ يَصُونَا» بو تشیهی مذکری غائب
ئه صلّه که ی يَصُونَانِ بوو، عاملی جازمی داخل بوه سهر، وه ئاخره که ی
مجزوم کرد به حهذفی نون گه پرا به لَمْ يَصُونَا به مانه وه ی عین الفعله که ی له
بهر ئه وه که مابعده که ی متحرکه.

«لَمْ يَصُونُوا» بۆ جه معی مذکری غائب، ئه صلّه که ی يَصُونُونَ بوو،
عاملی جازمی داخل بوه سهر وه ئاخره که ی مجزوم کرد به حهذفی نون
گه پرا به لَمْ يَصُونُوا، به مانه وه ی عین الفعله که ی له بهر ئه وه که مابعده که ی
متحرکه.

لَمْ تَصْنُ لَمْ يَصْنَنَّ لَمْ تَصُونَا لَمْ تَصُونُوا لَمْ تَصُونِي لَمْ تَصُونُوا
لَمْ تَصْنَنَّ لَمْ أَصْنَنَّ وَلَمْ نَصْنَنَّ وَهَكَذَا قِيَّاسُ لَمْ يَبِعْ، لَمْ يَبِيعَا، لَمْ يَبِيعُوا،
الْخ... لَمْ يَخَفْ، لَمْ يَخَافَا، لَمْ يَخَافُوا، الْخ...

«لَمْ تَصْنَنَّ» بؤ مفردی مؤنثی غائب. «لَمْ تَصُونَا» بؤ تشبیهی مؤنثی
غائب، ثبعلال نه کرین وه کو: مفره دو تشبیهی مذکری غائب.

«لَمْ يَصْنَنَّ» بؤ جه معی مؤنثی غائب، نه صلّه که ی یَصْنَنَّ بوو، به حه ذفی
عین الفعله که له بهر رودانی التقاء الساکنین له به ینی عین الفعل و لام الفعله
که یدا، عاملی جازمی داخل بوه سهر، وه عملی نه کرد له بهر نه وه که
ضمیری فاعلی جمعی مؤنث عمده یه و قابلی حه ذف نیه. عه لا وه ی نه وه
فعلی جمعی مؤنث مبنی یه له بهر اتصالی نونی جمع پی یه وه مایه وه لَمْ
يَصْنَنَّ.

«لَمْ تَصْنَنَّ» بؤ مفردی مذکری مخاطب. «لَمْ تَصُونُوا» بؤ تشبیهی
مذکری مخاطب. «لَمْ تَصُونُوا» بؤ جمعی مذکری مخاطب.

«لَمْ تَصُونِي» بؤ مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَصُونِي بوو،
عاملی جازمی داخل بوه سهری حه ذفی نونه که ی کرد گه را به لَمْ تَصُونِي.

«لَمْ تَصُونَا» بؤ تشبیهی مؤنثی مخاطب. «لَمْ تَصْنَنَّ» بؤ جمعی مؤنثی
مخاطب، ثبعلال نه کرین وه کو تشبیه و جمعی مؤنثی غائب.

«لَمْ أَصْنَنَّ» بؤ متکلمی وه حده، «وَلَمْ نَصْنَنَّ» بؤ متکلمی مع الغیر
ثبعلال نه کرین وه کو لم يَصْنَنَّ: «وَهَكَذَا قِيَّاسُ» وه کو: لَمْ يَصْنَنَّ وه باقی
صیغه کان وایه له ثبعلال دا «لَمْ يَبِعْ، لَمْ يَبِيعَا، لَمْ يَبِيعُوا، الْخ...» وه «لَمْ
يَخَفْ، لَمْ يَخَافَا، لَمْ يَخَافُوا، الْخ...»

وَ قِسْ عَلَيْهِ الْأَمْرُ، نَحْوُ: صُنْ صُونَا صُونُوا صُونَا صُنْ.

«وَ قِسْ عَلَيْهِ الْأَمْرُ، نَحْوُ» جا قیاس بکه له سهر فعلی مضارعی مجزومی معتل العین له روی ثیعلال وه حذف وه اثباتی عین الفعل دا فعله نه مره کانیان، وه کو: -

«صُنْ» بۆ مفره دی مذکری مخاطب، مشتقه له تَصُونُ تَى حهرفی مضارع بوو چهذفمان کرد، مابعده که ی متحرک بو ابتدامان پی کرد، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چهذفی حهره که بو به صُونُ جا التقاء الساکنین بو له بهینی عین الفعل وه لام الفعله که یا، وه چهذفی عین الفعله که مان کرد بو به صُنْ له سهر وه زنی قُلْ به حذفی عین الفعل.

«صُونَا» بۆ تشیهی مذکری مخاطب، نه مره له تَصُونَانِ، تَى حهرفی مضارع بوو چهذفمان کرد وه ناخره که مان مجزوم کرد به چهذفی نون گه پرا به صُونَا به اثباتی عین الفعله که ی له بهر نه وه که مابعده که ی متحرک بوو. «صُونُوا» بۆ جمعی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَصُونُونَ بوو، تَى حهرفی مضارع بوو چهذفمان کرد مابعده که ی متحرک بوو ابتدامان پی کرد، ناخرمان مجزوم کرد به چهذفی نون گه پرا به صُونُوا به اثباتی عین الفعله که ی له بهر نه وه که مابعده که ی متحرکه.

«صُونِي» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَصُونِينَ بوو. تَى حهرفی مضارع بوو چهذفمان کرد، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چهذفی نون گه پرا به صُونِي به اثباتی عین الفعل له بهر حهره که ی مابعده که ی.

«صُونَا» بۆ تشیهی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَصُونَانِ بوو. وه کو تشیهی مذکری مخاطب دروست نه کری.

وَ بِالتَّأْكِيدِ صُونَنَّ صُونَانٌ صُونَنَّ صُونَانٌ

«صُنَّ» بۆ جمعی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَصْنَّ بوو، تی حه رفی مضارع بوو، حه ذفمان کرد گه را به صُنَّ.

«وَ بِالتَّأْكِيدِ» تۆ نه لیبیت له کاتی مؤکد کردنی نه مری مخاطب به نونی تأکید ی ثقیله وه «صُونَنَّ» بۆ مفردی مذکری مخاطب نه صلّه که ی صُنَّ بوو، مؤکد مان کرد به نونی ثقیله، و نونی تأکید باعشی فه تحه ی ماقبلی بوو، ماقبله که مان مفتوح کرد جاله به رثم فتحه یه عین الفعله محذوفه که مان ثیعا ده کرده وه گه را به صُونَنَّ.

«صُونَانٌ» بۆ تشیه ی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی صونا بوو، مؤکد مان کرد به نونی تأکید ی ثقیله وه، وه نونه که مان مکسور کرد گه را به صُونَانٌ (به اثباتی عین الفعله که، له بهر نه وه که مابعده که ی متحرکه ..)

«صُونَنَّ» بۆ جمعی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی صُونُو بوو، مؤکد مان کرد به نونی ثقیله وه التقاء الساکنین په یدا بو له به ینی واوی ضمیر و نونی تأکید اوا وه که مان حه ذف کرد له به رثه وه ضمه ی ماقبله که ی ده لاله ت نه کاله سه ری گه را به صُونَنَّ.

«صُونَنَّ» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی صُونی بوو، مؤکد مان کرد به نونی ثقیله، جا التقاء الساکنین په یدا بو له به ینی یی ی ضمیر و نونی تأکید، حه ذفی یی که مان کرد له به ریکتفا به ده لاله ت کردنی کسره ی ماقبله که ی له سه ری گه را به صُونَنَّ.

«صُونَانٌ» بۆ تشیه ی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی صونا بوو. وه کو تشیه ی مذکری مخاطب وایه.

صُنَانٌ وَ بَعِ پِيعَا پِيعُوا پِيعَا بَعْنَ وَ حَفْ، خَافَا خَافُوا خَافِي خَافَا
خَفْنَ، وَ بِالتَّأَكِيدِ: بِيَعَنَّ وَ خَافَنَّ

«صُنَانٌ» بۆ جمع‌ی مؤنثی مخاطب، نه‌صله‌که‌ی صُنَّ بوو مؤکدمان
کرد به نونی ثقیله وه - وه هاتین به نه‌لفی له به‌ینی نونی جمع وه نونی
تأکیده که دا وه نونه تأکیده که مان مکسور کرد گه‌را به صُنَانٌ.

«وَبِعَ» بۆ مفرده‌ی مذکری مخاطب، نه‌صله‌که‌ی تَبِيعُ بو، تی حه‌رفی
مضارع بو حه‌ذفمان کرد، وه مابعدی حه‌رفی مضارعه که متحرک بوو
ابتدایمان پی کرد، وه ئاخیرمان مجزوم کرد به سکون، وه حه‌ذفی عین‌الفعله
که مان کرد له به رده‌فعی التقاء الساکنین گه‌را به بَعِ.

«پِيعَا» بۆ تشبیه‌ی مذکری مخاطب، نه‌صله‌که‌ی تَبِيعَانِ بوو، تی حه‌رفی
مضارع بو حه‌ذفمان کرد، وه مابعدی حه‌رفی مضارع متحرک بوو ابتدایمان
پی کرد، وه ئاخیرمان مجزوم کرد به حه‌ذفی نون، وه عین‌الفعله که مان
هیشته وه له بهر حه‌ره‌که‌ی مابعدی گه‌را به پِيعَا.

«پِيعُوا» بۆ جمع‌ی مذکری مخاطب، نه‌صله‌که‌ی تَبِيعُونِ بوو، تی
حه‌رفی مضارع بو حه‌ذفمان کرد مابعدی که‌ی متحرک بوو ابتدایمان پی کرد،
وه ئاخیره که مان مجزوم کرد به حه‌ذفی نون گه‌را به پِيعُوا به اثباتی
عین‌الفعله که له بهر حه‌ره‌که‌ی مابعدی که‌ی.

«پِيعِي» بۆ مفرده‌ی مؤنثی مخاطب، نه‌صله‌که‌ی تَبِيعِيْنَ بوو، تی
حه‌رفی مضارع بوو حه‌ذفمان کرد، مابعدی که‌ی متحرک بوو ابتدایمان پی
کرد ئاخیره که مان مجزوم کرد به حه‌ذفی نون گه‌را به پِيعِي، به اثباتی

عین الفعل له بهر حه ره که ی مابعدہ که ی.

«بِیغَا» بۆ تشنیه ی مخاطب وه کو تشنیه ی مذکری مخاطبه. «بِیغَن» بو جه معی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَبِغَن بوو، تی حه رفی مضارع بوو حه ذفمان کرد، مابعدہ که ی متحرک بوو ابتدامان پی کرد، وه تاخره که مان هیشته وه له سهر حالی خوئی، له بهر محافظه ی نونی ضمیری فاعلی جمعی مؤنث گه پرا به بِغَن.

«حَفَّ» بۆ مفردی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَخَاف بوو، تی حه رفی مضارع بوو حه ذفمان کرد، مابعدہ که ی متحرک بوو ابتدامان پی کرد، وه تاخره که مان مجزوم کرد به سکون وه حه ذفی عین الفعله که مان کرد له بهر ده فعی التقاء الساکنین له به ینی نهو و لام الفعله که یا گه پرا به حَفَّ.

«خَافَا» بۆ تشنیه ی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَخَافَانِ بوو، تی حه رفی مضارع بوو حه ذفمان کرد، مابعدہ که ی متحرک بوو ابتدامان پی کرد، وه تاخره که مان مجزوم کرد به حه ذفی نون گه پرا به خَافَا به اثباتی عین الفعله که.

«خَافُوا» بۆ جه معی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَخَافُونَ بوو، تی حه رفی مضارع بوو حه ذفمان کرد، مابعدہ که ی متحرک بوو ابتدامان پی کرد وه، تاخره که مان مجزوم کرد وه به حه ذفی نون گه پرا به خَافُوا به اثباتی عین الفعله که.

«خَافِي» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَخَافِينَ بوو، تی حه رفی مضارع بوو حه ذفمان کرد، مابعدہ که ی متحرک بوو ابتدامان پی

وَمَزِيدُ الثَّلَاثِيَّ لَا يُعْتَلُّ مِنْهُ إِلَّا أَرْبَعَةٌ أُثْنِيَّةٌ وَهِيَ أَجَابٌ يُجِيبُ إِجَابَةً

کرد تاخرمان مجزوم کرد به چه ذفی نون گه را به خافی به اثباتی عین الفعل که ی.

«خَافًا» بۆ تشنیهی مخاطب. وه کو تشنیهی مذی مخاطب وایه

«خَفَنَ» بۆ جه معی مؤنثی مخاطب، مشتقه له تخفن تی حه رفی مضارع بوو چه ذفمان کرد، به لام تاخره که مان مجزوم نه کرد مایه وه خَفَنَ.

«و بِاللَّتَأَكِيدِ: بِيَعَنَّ وَ خَافَنَّ» تۆ ئه لیت: له کاتی تأکیدى فعلی ئه مری تبیع و تخاف به نونی تأکیده وه، بِيَعَنَّ وَ خَافَنَّ به بنای تاخره که یان له سهر فه تحه وه ئیعهادهی عین الفعله که یان.

«وَمَزِيدُ الثَّلَاثِيَّ لَا يُعْتَلُّ مِنْهُ إِلَّا أَرْبَعَةٌ أُثْنِيَّةٌ» وه ثلاثی مزید فیه له معتل العین دا ئیعلال نا کرئ ثللا چوار بینا نه بی که عیباره تن له بابی: ۱- إفعال، وه ۲- استفعال، وه ۳- انفعال، وه ۴- افتعال، وه کو مصنف له بهر ترتیب فهرموی: - «وَهِيَ أَجَابٌ يُجِيبُ إِجَابَةً». وه ئیعلالی ئهم بابه به نقل وه قهلبه ئیسته ئه صلی أَجَابٌ أَجَوَّبُ بوو، وه کو اکرم نقلی فه تحه ی عین الفعله که مان کرد بۆلای فاء الفعله که ی جا: (واو ئیسته ساکن وه سابقاً متحرک وه ماقبل مفتوح قهلبمان کرد به ئه لف) گه را به أَجَابٌ، وه ئه صلی يُجِيبُ يُجَوِّبُ بوو، وه کو یکر، کسره له سهر واو ثقیل بوو نقلمان کرد بۆلای ماقبله که ی (وه واو ئیسته ساکن له سابقاً متحرک وه ماقبل مکسور قهلبمان کرد به بی) گه را به يُجِيبُ. وه ئه صلی إِجَابَةً إِجَوَّاباً بوو، وه کو اکرماً نقلی حه ره که ی عین الفعله که مان کرد بۆلای ماقبله که ی وه قهلبمان کرد به

وَاسْتِقَامَ يَسْتَقِيمُ اسْتِقَامَةً وَانْقَادَ يَنْقَادُ انْقِياداً

ثُلف جا التقاء الساكنين روى دا له به ينى ثُلفى عين الفعل وه ثُلفى مصدره كه دا، وه حه ذفى يه كيكيان كرا وه له عوه ضى ثُوا تيمان هينا له تاخره كه يه وه گه را به اجابة، له سهر وه زنى افعلة ثُه گه ر، محذوف ثُلفى مصدر بى، وه له سهر وه زنى افعلة ثُه گه ر محذوف عين الفعل بى. «وَاسْتِقَامَ يَسْتَقِيمُ اسْتِقَامَةً» عطفه له سهر اجاب يجيب اجابة وه مراد به مه بابى استفعاله له معتل العين دا وه ثُعلاله كهى به نقل و قلبه، وه ثُصلى استقام اسْتَقْوَمَ بو، وه كو: استخرج نقلى حه ره كهى عين الفعله كه مان كرد بؤلاى ماقبله كهى وه قلبمان كرد به ثُلف گه را به اسْتِقَامَ.

ثُصلى يَسْتَقِيمُ اسْتِقَامَةً بو، وه كو: يَسْتَخْرُجُ كسره له سهر واو ثُقيل بو، نقلمان كرد بؤلاى ماقبله كهى (ثُه مجار واو ساكن ماقبل مكسور قلبمان كرد به بى) گه را به يَسْتَقِيمُ.

وه ثُصلى استقامة اسْتِقْوَاماً وه كو: استخرجا، نقلى حه ره كهى عين الفعله كه مان كرد بؤلاى ماقبله كهى وه قلبمان كرد به ثُلف، جا التقاء الساكنين روى دا له به ينى ههر دو ثُلفه كاندا، وه حه ذفى ثُه لفيكمان كرد، وه له باتى ثُهو هاتين به تى و تنوين له تاخره وه گه را به استقامة، وه ثُعلالى ثُهم بابيه يش به نقل و قلبه.

«وَانْقَادَ يَنْقَادُ انْقِياداً» عطفه له سهر استقام الخ... وه مراد به مه بابى انفعاله، وه ثُعلاله كهى به قلبه و فقط، وه صلى انْقَادَ انْقَوَدَ بو، واو متحرك ماقبل مفتوح قلبمان كرد به ثُلف گه را به انقاد.

وَإِخْتَارَ يَخْتَارُ إِخْتِيَارًا وَإِذَا بَيَّنَّتْهَا لِلْمَفْعُولِ قُلْتُ: أُجِيبَ يُجَابُ،
وَأَسْتَقِيمَ يُسْتَقَامُ، أَنْقِيدَ يُنْقَادُ، وَإِخْتِيرَ يُخْتَارُ

وه نهصلی ینقاد ینقود بوو، وه کو: ینقطع واو متحرک ماقبل مفتوح
قهلبمان کرد به نهلف گهرا به ینقاد.

وه نهصلی انقیاداً انقواداً بوو، قهلبی واوه که مان کرد به یی گهرا به
انقیاداً.

«وَإِخْتَارَ يَخْتَارُ إِخْتِيَارًا» عهطفه له سهر انقاد ینقاد، وه مراد به مه
بابی افتعاله، وه ئیعلاله که ی به قهلبه وه نهصلی إِخْتَارَ إِخْتِيرَ بوو، وه کو
اجتمع یی متحرک ماقبل مفتوح قهلبمان کرد به نهلف گهرا به إِخْتَارَ.

وه نهصلی يَخْتَارُ يَخْتِيرُ بوو، یی متحرک ماقبل مفتوح قهلبمان کرد به
نهلف گهرا به يَخْتَارُ. وه اختیاراً مصدوره له سهر حالی خوئی ماوه ته وه..

«وَ إِذَا بَيَّنَّتْهَا لِلْمَفْعُولِ قُلْتُ: أُجِيبَ يُجَابُ، وَأَسْتَقِيمَ يُسْتَقَامُ، أَنْقِيدَ
يُنْقَادُ، وَإِخْتِيرَ يُخْتَارُ»

واته کاتی که نهو چواربابه دروست بکه ی بو اسناد نهلای مفعول،
نهلیت: - أُجِيبَ له بنامفعولی ماضی أَجَابَ بو مفردی مذکری غائب،
نهصله که ی أَجُوبُ بوو، وه کو أَكْرِمَ کسره له سهر واو ثقیل بوو نقلمان کرد
بو ماقبله که ی، جا واو ساکن ماقبل مکسور قهلبمان کرد به یی گهرا به
أُجِيبَ.

وه نهصلی يُجَابُ، يُجَوَّبُ بوو، وه کو يُكْرَمُ نقلی حهره که ی واوه که مان
کرد بولای ماقبله که ی، وه قهلبمان کرد به نهلف گهرا به يُجَابُ.

وہ ٹہ صلی اجابہ إجواباً بوو، وہ کو اکراماً نقلیٰ حرہ کہی عین الفعلہ کہ مان کرد بولای ماقبلہ کہی وہ قہلبمان کرد بہ ٹہ لف، وہ حدفی یہ کی لہ ٹہ لفہ کانمان کرد، وہ بہ عوضی ٹہ وتی تانیشمان ہینالہ ناخریہ وہ گہرا بہ اجابہ۔
 وادہر کہوت ٹیعلالی ٹہم بابی افعالہ لہ بنا مفعولیش دا بہ نقل وہ قہلبہ...

«وَأَسْتَقِيمَ» بو بنا مفعول ماضی بابی استفعال ٹہ صلہ کہی أُسْتَقِيمَ بوو، وہ کو أُسْتَخْرِجَ نقلی کسرہی واوہ کہ مان کرد بولای ماقبلہ کہی، وہ قہلبمان کرد بہ یی گہرا بہ أُسْتَقِيمَ.

وہ ٹہ صلی يُسْتَقَامُ يُسْتَقَرُّ بوو، نہ قلبی حرہ کہی واوہ کہ مان کرد بولای ماقبلہ کہی، وہ قہلبمان کرد بہ ٹہ لف گہرا بہ يُسْتَقَامُ وادہر کہوت ٹیعلالی ٹہم بابہ یش بہ نقل وہ قہلبہ.

وہ ٹہ صلی اُنْقِطِعَ اُنْقَوِدَ بوو، وہ کو: اُنْقَطِعَ کسرہ لہ سہر واو ثقیل بوو، نقلمان کرد بو ماقبلہ کہی، وہ واو ساکن ماقبل مکسور قہلبمان کرد بہ یی گہرا بہ اُنْقِطِعَ.

وہ ٹہ صلی يُنْقَادُ يُنْقَوِدُ بوو، واو متحرک ماقبل مفتوح، قہلبمان کرد بہ ٹہ لف گہرا بہ يُنْقَادُ. وہ ٹیعلالی ٹہم مضارع مجهولہ ہہر بہ قہلبہ.

وہ ٹہ صلی اُخْتِيرَ اُخْتِيرَ بوو کسرہ لہ سہر یی ثقیل بوو، نقلمان کرد بو ماقبلہ کہی پاش حدفی ضمہ کہی گہرا بہ اُخْتِيرَ.

وہ ٹہ صلی يُخْتَارُ يُخْتِيرُ بوو، یی متحرک ماقبل مفتوح قہلبمان کرد بہ

وَالْأَمْرُ مِنْهَا: أَجِبْ أَجِيْبًا أَجِيْبُوا، وَاسْتَقِمِ اسْتَقِيْمًا، وَانْقَدْ وَانْقَادًا، وَاخْتَرْ
وَإِخْتَارًا

ثەلف گەرا بە یُخْتَارُ. وادەرچو که ئیعلالی ئەم مضارعه یش هەر بە قەلبە .
خولاصە بنا مفعولی ئەم چوار بابە ئەوەی واوی بئ ئیعلالە کە ی بە نقل
وہ قەلبە. وە لە بابی انفعال و افتعال دا بە قەلبە فقط.

«وَالْأَمْرُ مِنْهَا» ئەمری بە صیغە لەم چوار بابا دروست ئەکری بە
حەذفی عین الفعل لە مفردی مذکری مخاطب وە جمعی مؤنثی مخاطب دا
وە بە اعادە ی عین الفعل لە باقی صیغە کانا.

«أَجِبْ» مشتقە لە تُجِيبُ، تئ حەرفی مضارع بو حەذفمان کرد، وە
اعادە ی همزە ی قطع مان کردە وە، لە بەر ئەوە متحرک بوو ابتدامان پئ
کرد، وە ئاخەرە کە مان مجزوم کرد بە سکون، وە عین الفعلە کە مان حەذف
کرد لە بەر دە فعی التقاء الساکنین گەرا بە أَجِبْ.

«أَجِيْبًا» مشتقە لە تُجِيْبَانِ، تئ حەرفی مضارع بوو حەذفمان کرد، وە
اعادە ی همزە کە مان کردە وە، وە ئاخرمان مجزوم کرد بە حەذفی نون گەرا
بە أَجِيْبًا بە اثباتی عین الفعلە کە لە بەر ئەوە کە مابعدە کە ی متحرکە.

وہ قیاسی جمعی مؤنث بکە لە سەر مفردی مذکر لە حەذفی عین الفعلە
کە یا، وە قیاسی باقی صیغە کان بکە لە سەر تشبیهی مذکر لە اثباتی
عین الفعلە کە یا وە کو ئەوان.

«وَاسْتَقِمِ» مشتقە لە تَسْتَقِيْمُ تئ حەرفی مضارع بوو حەذفمان کرد،
مابعدە کە ی ساکن بوو ابتدامان پئ نہ کرد، جا هاتین لە ئە وە لئە وە بە

همزه‌ی وه‌صلی مکسور وه ناخره که مان مجزوم کرد به سکون گه‌را به
اِسْتَقِمَّ به چه‌ذفی عین‌الفعله که‌ی له بهر ده‌فعی التقاء‌الساکنین له به‌ینی ئه‌و
ولام‌الفعله که‌یا.

«اِسْتَقِيمًا» مشتقه له تَسْتَقِيمَانِ تِیْ حه‌رفی مضارع بوو چه‌ذفمان کرد
وه، جه‌لبی همزه‌ی وه‌صلمان کرد له بهر ده‌فعی ابتدا به ساکن، وه ناخره که
مان مجزوم کرد به چه‌ذفی نون گه‌را به اِسْتَقِيمًا به اثباتی یِیْ، ئیعاده‌ی
عین‌الفعله که‌ی بوو له بهر تحرکی مابعدہ که‌ی.

«وَأَنْقَدُ» مشتقه له تَنْقَادُ تِیْ حه‌رفی مضارع بوو چه‌ذفمان کرد، وه
همزه‌ی وه‌صله که مان هینایه وه، له بهر ده‌فعی ابتدا به ساکن، وه ناخره که
مان مجزوم کرد به سکون، وه چه‌ذفی عین‌الفعله که مان کرد له بهر ده‌فعی
التقاء‌الساکنین گه‌را به اِنْقَدُ.

«اِنْقَادًا» مشتقه له تَنْقَادَانِ تِیْ حه‌رفی مضارع بوو چه‌ذفمان کرد، وه
جه‌لبی همزه‌ی وه‌صلمان کرده وه له بهر ده‌فعی ابتدا به ساکن، وه ناخرمان
مجزوم کرد به چه‌ذفی نون گه‌را به اِنْقَادًا به اعاده‌ی عین‌الفعله که‌ی له‌بهر
تحرکی مابعدہ که‌ی.

«اِخْتَرُ» مشتقه له تَخْتَارُ، تِیْ حه‌رفی مضارع بوو چه‌ذفمان کرد، وه
جه‌لبی همزه‌ی وه‌صلمان کرد له بو ده‌فعی ابتدا به ساکن، وه ناخره که مان
مجزوم کرد به سکون، وه چه‌ذفی عین‌الفعله که مان کرد له بهر ده‌فعی
التقاء‌الساکنین گه‌را به اِخْتَرُ.

وَّ يَصِيحُ نَحْوُ: قَوْلَ وَ قَاوَلَ وَ تَقَوْلَ وَ تَقَاوَلَ وَ زَيْنَ وَ تَزَيْنَ وَ سَايَرَ وَ
تَسَايَرَ وَ اَسْوَدَّ وَ اَسْوَادًا وَ اَبْيَضَّ وَ اَبْيَاضًا

«اِخْتَارًا» مشتقه له تَخْتَارَانِ تَيَّ حَرفی مضارع بوو چه‌ذمان کرد، وه
جه‌لبی همزه‌ی وه صلّمان کرد، وه ناخرمان مجزوم کرد به چه‌ذفی نون‌گه‌پرا
به اِخْتَارًا، به اعاده‌ی عین‌الفعله که له بهر تحرکی مابعدہ که‌ی.

«وَّ يَصِيحُ نَحْوُ: قَوْلَ وَ قَاوَلَ وَ تَقَوْلَ وَ تَقَاوَلَ وَ زَيْنَ وَ تَزَيْنَ وَ
سَايَرَ وَ تَسَايَرَ وَ اَسْوَدَّ وَ اَسْوَادًا وَ اَبْيَضَّ وَ اَبْيَاضًا» یانی ثعلال ناگرئ
معتل‌العین له بابی: تفعیل، وه مفاعله، وه تفعّل، وه تفاعل، وه افعال، وه
افعیلال، له بهر ئه‌وه شهرتی ثعلال ئه‌وه یه: - (واو وه بی متحرک بن وه
ماقبله که‌یان ساکن بی وه ئه‌و شهرته له وانا نایته جیگه هه‌رگیز! چونکی له
بابی تفعیل وه تفعّل دا ئه‌گه‌ر حَرفی ئه‌وه له حَرفه علله کان ثعلال بکه‌ی
ئه‌وه هه‌ر چه‌ن ماقبله که‌یان متحرکه به لام خوْیان ساکنن، وه ئه‌گه‌ر
حَرفی دو‌هه میان ثعلال بکه‌ی، ئه‌وه هه‌ر چه‌ن خوْیان متحرکن به لام
ماقبله که‌یان ساکنه وه له‌و مادانه دا که ئه‌لف واله پیشیانه وه ئه‌گه‌ر ئه‌و
ئه‌لفه به حاجزی غه‌یری حصین دا ئه‌نرئ تا ماقبله که‌یان بی به حَرفه
مفتوحه کان، وه قه‌لبی واو وه بی که بکه‌ی به ئه‌لف وه دو ئه‌لف
گرده‌بنه‌وه ناچاری چه‌ذفی یه کیکیان بکه‌ی له بهر ده‌فعی التقاء‌الساکنین
وه له‌م کاتا قَاوَلَ ئه‌ بی به قال، وه سائر ئه‌ بی به سار، وه ثیلت‌بسیان ئه‌ بی به
ماضی ثلاثی مجرده وه، تقاوال وه تسایر ئه‌ بن به تقال وه تسار وه له وه‌زنی
فعلی مضارع دهر ئه‌چن.

وَ كَذَا سَائِرُ تَصَارِفِهَا وَاسْمُ الْفَاعِلِ مِنَ الثَّلَاثِي الْمَجْرَدِ يُعْتَلُّ عَيْنُهُ
بِالْهَمْزَةِ كَصَائِنٍ وَبَائِعٍ وَ مِنَ الْمَزِيدِ فِيهِ يُعْتَلُّ بِمَا اعْتَلَّ بِهِ الْمُضَارِعُ
كَمْجِيبٍ وَ مُسْتَقِيمٍ وَ مُنْقَادٍ وَ مُخْتَارٍ

«وَ كَذَا سَائِرُ تَصَارِفِهَا» هه روا ئیعلال نا کرئی باقی مشتقاتی نهم
شهش بابہ له مضارع وه اسمی فاعل وه اسمی مفعول، وه غه یری نه وانه له
بهر نه وه که شه رتی ئیعلاله که یان نایته جینگه وه کو باسماں کرد.

«وَاسْمُ الْفَاعِلِ مِنَ الثَّلَاثِي الْمَجْرَدِ يُعْتَلُّ عَيْنُهُ بِالْهَمْزَةِ كَصَائِنٍ
وَ بَائِعٍ». اسمی فاعل له ثلاثی مجردی معتل العین ئیعلالی عین الفعله که ی
نه کرئی به قلب کردنی به همزه، وه کو: صائِن وه بَائِع، نه صلّه که یان صَاوِنُ
وه بَائِعُ بوو، قلبی واو و یی که مان کرد به همزه بوون به صَائِنُ وَ بَائِعُ.

«وَ مِنَ الْمَزِيدِ فِيهِ يُعْتَلُّ بِمَا اعْتَلَّ بِهِ الْمُضَارِعُ كَمْجِيبٍ وَ مُسْتَقِيمٍ وَ
مُنْقَادٍ وَ مُخْتَارٍ». وه اسمی فاعل له معتل العین ثلاثی مزید فیه ئیعلال
نه کرئی به و جوړه که ئیعلالی عین الفعلی مضارعه که ی نه کرئی له نقل و
قلب به یه که وه. وه کو: مُجِيبُ بُو اسمی فاعل له بابی افعال. وه مستقیم بُو
اسمی فاعل بابی استفعال له معتل العین دا، نه صلّه که یان مُجِيبُ وَ مُسْتَقِيمُ
بوو، وه کو: مُكْرِمُ وه مُسْتَخْرِجُ، کسره له سهر واو ثقیل بوو نه قلمان کرد
بولای ماقبله که ی، وه واو ساکن ماقبل مکسور قلبمان کرد به یی گه ران به
مُجِيبُ وه مُسْتَقِيمُ یا ههر قلب به ته نیا وه کو: مُنْقَادُ بُو اسمی فاعلی بابی
انفعال وه مُخْتَارُ بُو اسمی فاعلی بابی افتعال نه صلّه که یان مُنْقَوْدُ وه
مُخْتَبِرُ بُو، وه کو: مُنْقَطِعُ، وه مُجْتَمِعُ، واو و یی متحرک ماقبل مفتوح قلبمان

وَأَسْمُ الْمَفْعُولِ مِنَ الثَّلَاثِيَّ الْمُجَرَّدِ يُغْتَلُّ بِالْقَلْبِ وَالْحَذْفِ كَمَصُونٍ وَ

مَبِيعٍ

کرد به ئەلف و بوون به مَنفَادٌ وه مُخْتَارٌ.

«وَأَسْمُ الْمَفْعُولِ مِنَ الثَّلَاثِيَّ الْمُجَرَّدِ يُغْتَلُّ بِالْقَلْبِ وَالْحَذْفِ
كَمَصُونٍ وَ مَبِيعٍ»

وه اسمی مفعول له ثلاثی مجردی معتل‌العین دا ئیعلال ئە کری به
قهلب وه حذف وه کو: مَصُونٌ بو اسمی مفعول ضَانَ له بابی ئە وه لَ دا که
ئەصله که ی مَصُونٌ بو، به دو واو له سەر وه زنی مَنصُورٌ به ضمه‌ی واوی
ئەوه لَ وه سکونی واوی ثانی، ضمه له سەر واو ثقیل بو نه قلمان کرد بو لای
ماقبله که ی، جا حه‌ذفی واوه که یشمان کرد له بهر ده‌فعی التقاء الساکنین له
به‌ینی هەر دو واوه که دا گه‌را به مَصُونٌ.

جا ئە گه‌ر محذوف واوی عین‌الفعله که بی ئەوه له سەر وه زنی مَقُولٌ
ئەبی. وه ئە گه‌ر واوه زائد که بی ئەوه له سەر وه زنی مَقْعَلٌ ئەبی، به فتحه‌ی
میم وه ضمه‌ی فاء‌الفاعل وه سکون عین‌الفعله که ی.

وه مَبِيعٌ بو اسمی مفعولی بابی ثانی له معتل‌العینی یائی دا ئەصله که ی
مَبِيعٌ بو، وه کو مَضْرُوبٌ ضمه له سەر بی ثقیل بو نه قلمان کرد بو لای
ماقبله که ی، جا التقاء الساکنین روی دا، له به‌ینی عین‌الفاعل وه واوه زائده که
دا، وه حه‌ذفی واوه که مان کرد گه‌را به مَبِيعٌ به فتحه‌ی میم وه ضمه‌ی بی وه
سکونی بی.

جا له بهر ئەوه بی باعشی کسره‌ی ماقبلی بو، ماقبله که مان مکسور کرد
گه‌را به مَبِيعٌ به کسره‌ی بی و سکونی بی.

وَالْمَحذُوفُ وَاو مَفْعُولٌ عِنْدَ سَبَبِيَّةِ وَ عَيْنُ الْفِعْلِ عِنْدَ الْأَخْفَشِ وَ بَنُو تَمِيمٍ يُثْبِتُونَ الْإِنَاءَ فَيَقُولُونَ: مَبِيعٌ.

وه یا خود نه لَیِّن: ضمه له سهر ییّ ثقیل بوو نه قلمان کرد بولای ماقبله که ی، وه حه ذفی ییّ که مان کرد له بهر ده فعی التقاء الساکنین له به ینی ییّ و واوه که داگه را مَبِوعٌ جا ضمه فاء الفعله که مان کرد به کسره، وه قه لبی واوه که مان کرد به ییّ گه را به مَبِيعٌ له سهر وه زنی مَفِیلٌ چونکی زو عین الفعله که مان حه ذف کرد، وه ثم ییّ به به ده لی واوی اسمی مفعوله که یه.

جا له سهر وجودی ثم دو ئیحتمالانه یه که عیاره تن له حه ذفی عین الفعل وه واوی اسمی مفعول که مصنف فهرموی: «والمحذوف وَاو مَفْعُولٌ عِنْدَ سَبَبِيَّةِ وَ عَيْنُ الْفِعْلِ عِنْدَ الْأَخْفَشِ.» یانی نه و حه رفه که حه ذف کراوه له م اسمه مفعولانه که مَصُونٌ وَ مَبِيعٌ وه هاو وینه یان له معتل العین دا: واوه زائده که ی بنای اسمه مفعوله که یه به لای سببیه یه وه، له بهر نه وه حه رفی زائده لایقه به حه ذف.

وه عین الفعله که یه، که واوه له مَصُونٌ وه ییّ یه له مَبِيعٌ دا له سهر بیرو رای نه بو الحسنی مشهور به أخفش که شاگردی سببیه بووه، نه و نه لی: واوی بنای اسمی مفعول علامت و نیشانه ی صیغه یه حه ذفی نامناسبه، به لام عین الفعله که حه رفی علله یه وه جیگه ی تغیره، نه و لایقه بو نه مان.

«وَ بَنُو تَمِيمٍ يُثْبِتُونَ الْإِنَاءَ فَيَقُولُونَ: مَبِيعٌ.» وه عه ره بی قه بیله ی به نی تمیم عین الفعلی اسمی مفعول ثلاثی مجردی أجوف نه هیلینه وه له یائی دا، وه نه لَیِّن: مَبِيعٌ له باتی مَبِيعٌ.

وَ اسْمُ الْمَفْعُولِ مِنَ الثَّلَاثِيّ الْمَزِيدِ فِيهِ يُغْتَلُّ بِالنَّقْلِ وَالْقَلْبِ اِنْ اِعْتَلَّ
فِعْلُهُ كَمُجَابٍ وَ مُسْتَقَامٍ وَ مُنْقَادٍ وَ مُخْتَارٍ

«وَ اسْمُ الْمَفْعُولِ مِنَ الثَّلَاثِيّ الْمَزِيدِ فِيهِ يُغْتَلُّ بِالنَّقْلِ وَالْقَلْبِ
اِنْ اِعْتَلَّ فِعْلُهُ» وه اسمی مفعولی معتل‌العین له ثلاثی مزید فیه‌دا ثیعلال
نه کرئی به نقلی حه‌ره که‌ی عین‌الفعله که‌ی بولای ماقبله که‌ی له گه‌ل قلب
کردنی نه‌و عین‌الفعله به‌ تلف به‌ مهرجی فعله که‌ی ثیعلال کرابی، وه‌کو:
بابه پیشوه‌کان «کَمُجَابٍ وَ مُسْتَقَامٍ وَ مُنْقَادٍ وَ مُخْتَارٍ» که‌ عبارت‌ن له
اسمی مفعولی بابی افعال وه‌ استفعال وه‌ انفعال وه‌ افتعال، نه‌صلی مُجَابٍ
وَ مُسْتَقَامٍ، مُجَوَّبٌ وَ مُسْتَقَوِّمٌ بوو، وه‌کو: مُکْرَمٌ وه‌ مُسْتَخْرِجٌ نقلی حه‌ره که‌ی
واوه که‌ یانمان کرد بولای ماقبله که‌ی وه‌ قلبمان کرد به‌ تلف گهران به‌
مُجَابٍ وه‌ مُسْتَقَامٍ، هه‌رچهن شهرتی ثیعلالیان تیانه‌ هاتوه‌ته‌ جینگه‌، به‌لام له
به‌ر نه‌وه‌ فعله‌کانیان ثیعلال کراوه‌ به‌ حمل له‌ سهر مجرده‌کانیان که‌ جاب
وقام یه‌: وه‌ نه‌صلی منقاد و مختار، مُنْقَوِّدٌ وه‌ مُخْتَبِرٌ بوو واوه‌ یی متحرک
وه‌ ماقبل مفتوح قلبمان کردن به‌ تلف گهران به‌ مُنْقَادٌ وَ مُخْتَارٌ.

الثالث: الْمُعْتَلُّ اللَّامُ

النَّوْعُ الثَّلَاثُ الْمُعْتَلُّ اللَّامُ وَيُقَالُ لَهُ النَّاقِصُ وَذُو الْأَرْبَعَةِ لِكَوْنِ
مَاضِيهِ عَلَى أَرْبَعَةِ أَحْرَفٍ إِذَا أُخْبِرْتَ عَنْ نَفْسِكَ نَحْوُ: غَزَوْتُ وَ
رَمَيْتُ فَالْمُجْرَدُ الثَّلَاثِيُّ تُقَلَّبُ الْوَاوُ وَالْيَاءُ مِنْهُ أَلِفًا إِذَا تَحَرَّكْنَا وَانْفَتَحَ
مَاقِبَلُهُمَا كَغَزَى وَرَمَى

نوعى سى هم له حوت نوعهى معتل فعليكه يا اسميكه لام الفعله
كهى حرفى بنى له حروفى عله «النَّوْعُ الثَّلَاثُ الْمُعْتَلُّ اللَّامُ وَيُقَالُ لَهُ
النَّاقِصُ» وه بهم معتل اللامه نه وترى: ناقص، له بهر نوقصانى ناخره كهى له
صحته.

«وَذُو الْأَرْبَعَةِ» هم بنى نه وترى ذوالأربعة «لِكَوْنِ مَاضِيهِ عَلَى
أَرْبَعَةِ أَحْرَفٍ إِذَا أُخْبِرْتَ عَنْ نَفْسِكَ».

له بهر نه وه كه ماضى به كهى له سه ر چوار حرف نه بنى كاتى كه
خه بهرى بنى بدهى له نفسى خوت، مثلاً «نَحْوُ: غَزَوْتُ وَ رَمَيْتُ» غه زام
کرد وه تيرم ناويشت، نيسته ثم فعلاله هه رجهن له زاتى خوباندا سى
حرفن، به لام له بهر نه وه كه ضميرى مرفوع يان پيوه لكاوه، وه نه وه
ضميرى فاعله يش وه كو جوزئى وايه له وان به چوار حرفى دانراون
«فَالْمُجْرَدُ الثَّلَاثِيُّ تُقَلَّبُ الْوَاوُ وَالْيَاءُ مِنْهُ أَلِفًا إِذَا تَحَرَّكْنَا وَانْفَتَحَ
مَاقِبَلُهُمَا» واته فعل وه اسمى ثلاثى مجرده دى معتل اللام قهلبى واو وه بنى
كه يان نه كرى به نه لف كاتى كه متحرك بن، وه نه وه حرفه واله پيشيانه وه
مفتوح بن: «كَغَزَى وَرَمَى» ماضى بابى نه وه ل و ثانى، نه صلّه كه يان غَزَوُ

وَعَصَاً وَرَحَىٰ وَكَذَلِكَ الزَّائِدُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَحْرَفٍ كَأَعْطَىٰ وَاشْتَرَىٰ
وَاسْتَقْضَىٰ وَكَالْمُعْطَىٰ وَالْمُشْتَرَىٰ وَالْمُسْتَقْضَىٰ

وَرَمَىٰ بوو، واو و بی متحرک و ه ماقبله که یان مفتوح بو قهلبمان کردن به
ئهلف گه‌ران به غَرا و رَمَى «وَعَصَاً وَرَحَىٰ» بو دو اسمی ثلاثی مجردی
معتل اللام ئه‌صله که یان عَصَوُ و رَحَى بو واو بی متحرک و ه ماقبل مفتوح
قهلبمان کردن به ئهلف ئینجا التقاء الساکنین روی داله به‌ینی ئهلف و ه تنوینه
که دا، حه‌ذفی ئه‌لفه کانمان کرد له لفظانه ک له نوسینابون به عصاً و رحی،
ئاگادار بن ئه‌لفی که ئه‌صله که ی واو بی به ئهلف ئه‌نوسری، و ه ئه‌لفی
ئه‌صله که ی بی بی به (ی) ئه‌نوسری، «وَكَذَلِكَ الزَّائِدُ عَلَى ثَلَاثَةِ
أَحْرَفٍ كَأَعْطَىٰ وَاشْتَرَىٰ وَاسْتَقْضَىٰ وَكَالْمُعْطَىٰ وَالْمُشْتَرَىٰ
وَالْمُسْتَقْضَىٰ» اته و ه کو فعل و اسمی ثلاثی مجردی معتل اللام وایه له
ئیعلال دا ه هر فعل و اسمی که زیاد بن له سه‌رسی حه‌رف، و ه کو: أَعْطَىٰ بو
ماضی مفردی مذکری غائب له بابی افعال دا، ئه‌صله که ی أَعْطَوُ بوو، و ه کو
أُکرم، قاعده: (واو واقع له مرتبه‌ی چواره‌م دا، قهلبمان کرد به بی، و ه بی
متحرک ماقبل مفتوح قهلبمان کرد به ئهلف، گه‌را به أَعْطَىٰ، و ه اِشْتَرَىٰ بو
ماضی مفردی مذکری غائب له بابی افتعال دا، ئه‌صله که ی اِشْتَرَىٰ بوو،
و ه کو: اجتمع، بی متحرک ماقبل مفتوح قهلبمان کرد به ئهلف، گه‌را به
اشتری، که به‌ییی ئه‌نوسری و به ئهلف ئه‌خوینرینه و ه. و ه اِسْتَقْضَىٰ ئه‌صله
که ی اِسْتَقْضَوُ بوو، و ه کو استخرج، واو واقع له مرتبه‌ی چواره‌م دا قهلبمان
کرد به بی، و ه بی متحرک ماقبل مفتوح قهلبمان کرد به ئهلف له لفظاوه له

وَكَذَلِكَ إِذَا لَمْ يُسَمَّ الْفَاعِلُ مِنَ الْمُضَارِعِ كَيُعْطَى وَ يُغْزَى وَ يُزْمَى

نوسین دا به یی نوسیمان گه‌را به اِسْتَقْضَى.

وه مُعْطَى اسمی مفعولی بابی افعال، نه‌صله‌که‌ی مُعْطَوُ بوو به واو، له سهر وه‌زنی مُکْرَمُ واو له مرتبه‌ی چواره‌م‌دا قه‌لبمان کرد به یی، وه یی متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به ئه‌لف گه‌را به مُعْطَى که به ئه‌لف نه‌خوینریته وه وه به یی نه‌نوسری، وه مُشْتَرَى اسمی مفعول بابی افتعال بوو، وه‌کو: مجتمع، یی متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به ئه‌لف گه‌را به مُشْتَرَى به ئه‌لف نه‌خوینریته وه وه به یی نه‌نوسری.

وه مُسْتَقْضَى اسمی مفعولی بابی استفعال، وه‌کو مستخرج نه‌صله‌که‌ی مُسْتَقْصَوُ بوو، واو له مرتبه‌ی چواره‌م‌دا قه‌لبمان کرد به یی، وه یی متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به ئه‌لف گه‌را به مُسْتَقْضَى که نه‌خوینریته وه به ئه‌لف وه نه‌نوسری به یی.

«وَكَذَلِكَ إِذَا لَمْ يُسَمَّ الْفَاعِلُ مِنَ الْمُضَارِعِ كَيُعْطَى وَ يُغْزَى وَ يُزْمَى» هه‌روه‌ها فعلی مضارع ئیعلال نه‌کری کاتی که ناوی فاعله‌که‌ی نه‌بری، وه‌کو: يُعْطَى بو‌بنا مفعولی مضارعی افعال له معتل اللام دا، نه‌صله‌که‌ی يُعْطَوُ بوو، وه‌کو یُکْرَمُ واو له مرتبه‌ی چواره‌م‌دا قه‌لبمان کرد به یی، وه یی متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به ئه‌لف گه‌را به يُعْطَى. وه يُغْزَى بو‌بنا مفعولی مضارعی بابی نه‌وه‌ل له معتل اللام دا نه‌صله‌که‌ی يُغْزَوُ بوو، واو له مرتبه‌ی چواره‌م‌دا قه‌لبمان کرد به یی، وه قه‌لبی یی که مان کرد به ئه‌لف گه‌را به يُغْزَى نه‌نوسری به یی له به‌ر نه‌وه‌ه‌واوه‌که‌ی قه‌لب‌کراوه به یی، وه

وَأَمَّا الْمَاضِي فَتُحَذَفُ مِنْهُ اللَّامُ فِي مِثَالِ فَعَلُوا مُطْلَقاً وَفَعَلْتَ وَفَعَلْنَا إِذَا انْفَتَحَ مَا قَبْلَهُمَا وَتَثَبْتُ فِي غَيْرِهَا فَتَقُولُ: غَزَا غَزَوَا، غَزَوَا* غَزَتْ، غَزَتَا، غَزُونَ

به تلف نه خوینریتته وه.

وه یُرْمَى بَوَّ بِنَا مَفْعُولِي بَابِي ثَانِي لَه مَعْتَلِ اللَّامِ دَا نَه صِلَه كَه يُرْمَى بَوَّ، وه كو: يُضْرَبُ بَيْنَ مَتَحْرِكٍ مَاقْبَلِ مَفْتُوحٍ قَه لِبِمَانِ كَرْدِ بَه نَه لَفِ گَه رَا بَه يُرْمَى.

جا له بهر نه وه بازي نه حوال ديت به سه ر لام الفعلى معتل اللاما، مصنف بو باسى نه وانه فهرموى: -

«وَأَمَّا الْمَاضِي فَتُحَذَفُ مِنْهُ اللَّامُ فِي مِثَالِ فَعَلُوا مُطْلَقاً وَفَعَلْتَ وَفَعَلْنَا إِذَا انْفَتَحَ مَا قَبْلَهُمَا وَتَثَبْتُ فِي غَيْرِهَا»

واته بو باسى نه حوالى لام الفعلى معتل اللام مصنف باسى ماضى خسته پيشه وه له سه ر ته ربى واقعى وه فهرموى: - نه مما فعلى ماضى نه وه چه ذفى لام الفعله كه نه كرى له مثالى جمعى مذكرى غائبا مطلقاً مفتوح العين بى وه كو: غَزَا وَرَمَى، يَا مَكْسُورِ الْعَيْنِ بِي وَه كو: نَيْسَى، يَا مَضْمُومِ الْعَيْنِ بِي وَه كو: سَرَّوْ لَه سه ر وه زنى حَسَنَ وَه واوى بِي يَا يَائِي، له بهر نه وه لام الفعله كه مضموم نه كرى له بهر ضميرى جه مع، وه ضمه له سه ر واو و بِي ثَقِيلَه وَه هَم لَامِ الْفَعْلَه كَه چه ذف نه كرى له مثالى مفردى مؤنثى غائب وه تنبيهى مؤنثى غائبا به مهرجى كه ماقبله كهى مفتوح بى، وه له غه یرى نه وانا نه مينيته وه، «فَتَقُولُ» تَوْ نَه لَيْت

«غَزَا» بَوَّ مَفْرَدِي مَذْكَرِي غَائِبِ، نَه صِلَه كَه ي غَزَوَّ بَوَّ، واو متحرك

ماقبل مفتوح قلبمان کرد به ئەلف گەرا بە غَزَا.

«غَزَوَا» بۆ تثنیه‌ی مذکری غائب، ئەصله‌که‌ی غَزَوَ بوو، ئەلف ضمیری فاعلی تثنیه بو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه گەرا بە غَزَوَا، وه قلبی واوه که مان نه کرد ئەگەرچی متحرک وه ماقبلی مفتوح بوو، چونکی له پاش قلبه‌که‌ی به ئەلف به ناچاری حەذفی یه‌کی له ئەلف کانمان ئە کرد جا ئیلتباسی تثنیه ئە بوو به مفرد

«غَزَوَا» بۆ جمعی مذکری غائب، ئەصله‌که‌ی غَزَوَ بوو، واو ضمیری فاعلی جمعی مذکر بو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه‌وه، واو باعشی ضمه‌ی ماقبل بوو، ماقبله‌که‌مان مضموم کرد گەرا به غَزَوَا له سەر وه زنی فَعَلُو جا واو متحرک ماقبل مفتوح قلبمان کرد به ئەلف گەرا به غَزَا، وه ئەلفه‌که‌مان حەذف کرد له بهر ده‌فعی التقاء الساکنین گەرا به غَزَوَا له سەر وه زنی فَعَوَا به حەذفی لام چونکی له موزونه‌که‌دا حەذف کراوه.

«غَزَتْ» بۆ مفردی مؤنثی غائب، ئەصله‌که‌ی غَزَوَ بوو، تیی تانیشتی ساکنه‌علامه‌تی مفردی مؤنث بو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه گەرا به غَزَوَتْ، واو متحرک ماقبل مفتوح قلبمان کرد به ئەلف، وه ئەلفه‌که‌ی شمان حەذف کرد له بهر ده‌فعی التقاء الساکنین له به‌ینی ئەو و تیی تانیشتی که‌دا گەرا به غَزَتْ له سەر وه زنی فَعَتْ به حەذفی لام‌الفعل.

«غَزَّتَا» بۆ تثنیه‌ی مؤنثی غائب، ئەصله‌که‌ی غَزَتْ بوو، ئەلف ضمیری فاعلی تثنیه بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه وه ئەلف باعشی

غَزَوْتُ، غَزْتُمًا، غَزَوْتُمْ، غَزَوْتِ، غَزَوْتُمَا، غَزَوْتُنَّ، غَزَوْتُ، غَزَوْنَا وَ
رَمَى رَمِيًا

فہتھی ماقبلی بوو، ماقبلہ کہ مان مفتوح کرد گہرا بہ غَزْتًا، بہ حدفی
لام الفعل له سہر وہ زنی فَعَتًا.

«غَزَوْن» بۆ جمعی مؤنثی غائب، ئەصلہ کہی غَزْتُ بوو، نون ضمیری
فاعلی جمعی مؤنث ئیلحاقمان کرد بہ ئاخریہ وہ گہرا بہ غَزْتُنَّ جا دو
علامہتی تانیث گرد بوو نہ وہ، دروست نہ بو حدفی نونہ کہ بکہین له بہر
ئوہ دہ لالہتی ئە کرد له سہر تانیث وہ جہ معیہت، وہ حدفی تی کہ مان
کرد له بہر ئە وہ کہ ہہر دہ لالہتی له سہر تانیث ئە کرد، وہ لام الفعلہ کہ مان
ہینایہ وہ له بہر نہ مانی موجبی حدفہ کہی کہ التقاء الساکنین بوو، گہرا بہ
غَزَوْن.

«غَزَوْتُ، غَزْتُمًا، غَزَوْتُمْ، غَزَوْتِ، غَزَوْتُمَا، غَزَوْتُنَّ، غَزَوْتُ،
غَزَوْنَا» بۆ شہش صیغہی مخاطب، وہ دو صیغہی متکلم، ئە مانہ ہہر
وہ کو: فعلی سالم دروست ئە کرین.

«وَرَمَى» بۆ مفردی مذکری غائب له معتل اللامی بابی ثانی دا،
ئەصلہ کہی رَمَى بوو، یی متحرک ماقبل مفتوح قہلبمان کرد بہ ئەلف گہرا
بہ رَمَى.

«رَمِيًا» بۆ تشنیہی مذکری غائب، ئەصلہ کہی رَمَى بوو، ئەلف فاعلی
ضمیری تشنیہ بوو، ئیلحاقمان کرد بہ ئاخریہ وہ ئەلف باعثی فہتھی
ماقبلی بوو، ئەلفہ کہ مان بردہ وہ سہر ئەصلہ کہی کہ یی بوو، وہ
مفتوحمان کرد گہرا بہ رَمِيًا.

رَمَوْا رَمَتْ رَمَتًا رَمَيْنَ رَمَيْتَ، رَمَيْتُمَا، رَمَيْتُمْ، رَمَيْتِ، رَمَيْتُمَا، رَمَيْتُنَّ، رَمَيْتُ، رَمَيْتُ، رَمَيْتَا وَتَقُولُ

«رَمَوْا» بؤ جمعی مذکری غائب، ئەصله که ی رَمَى بوو، واو فاعلی جمعی مذکر بوو، ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه، واو باعشی ضمه ی ماقبلی بوو، یی که مان ئیعاده کرده وه به مضمومی گه پرا رَمِيُوا، له سهر وه زنی فعلوا ضمه له سهر یی ثقیل بوو حه ذفمان کرد، یا خود یی متحرک ماقبل مفتوح قه لبمان کرد به ئەلف، وه له بهر التقاء الساکنین حه ذفی لام الفعله که مان کرد، گه پرا به رَمَوْا به فتحه ی عین الفعل له. سهر وه زنی فَعَوْا له بهر حه ذفی لام الفعله که وه کو حالیت بوو.

«رَمَتْ» بؤ مفردی مؤنثی غائب، ئەصله که ی رَمَى بو تئی تأنیثی ساکنه علامه تی تأنیثی فاعل بو ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه گه پرا به رَمَيْتِ، یی متحرک ماقبل مفتوح قه لبمان کرد به ئەلف وه حه ذفمان کرد له بهر ده فعی التقاء الساکنین گه پرا به رَمَتْ

«رَمَتَا» بؤ تشبیه ی مؤنثی غائب، ئەصله که ی رَمَتْ بوو، ئەلف ضمیری فاعلی تشبیه بوو، ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه گه پرا به رَمَتَا.

«رَمَيْنَ» بؤ جه معی مؤنثی غائب، ئەصله که ی رَمَتْ بو، نون ضمیری فاعلی جه معی مؤنث ئیلحاقمان کرد به ئاخریه یه وه، وه دروستمان کرد وه کو: غزون.

«رَمَيْتِ، رَمَيْتُمَا، رَمَيْتُمْ، رَمَيْتِ، رَمَيْتُمَا، رَمَيْتُنَّ، رَمَيْتِ، رَمَيْتَا» وه ئەم هه شت صیغه یه دروست ئە کرین وه کو صیغه سالمه کان. «وَتَقُولُ» تو

رَضِيَ رَضِيَا رَضُوا رَضِيَتْ رَضِيْنَا رَضِينَا

تَهْلِيَّتْ لَهُ فَعْلَى مَاضِي مَعْتَلِ اللَّامِي بَابِي رَابِعٌ دَا:

«رَضِيَ» بُوْ مُفْرَدِي مَذْكُرِي غَائِبٌ، تَهْصَلُهُ كَهِي رَضُوْ بُوُو، وَاوْ لَهُ تَهْرَهْ فَهْوَهْ مَاقِبَلِي مَكْسُورٌ قَهْلِمَانٌ كَرْدَ بَهْ يِيْ گَهْرَا بَهْ رَضِيْ.

«رَضِيْنَا» بُوْ تَثْنِيَهِي مَذْكُرِي غَائِبٌ، تَهْصَلُهُ كَهِي رَضِيْ بُوُو، تَهْلَفُ ضَمِيْرِي فَاعِلِي تَثْنِيَهْ بُوْ يُلْحَاقْمَانُ كَرْدَ بَهْ تَاخِرِيَهْ وَهْ گَهْرَا بَهْ رَضِيْنَا.

«رَضُوا» بُوْ جَهْمَعِي مَذْكُرٌ غَائِبٌ، تَهْصَلُهُ كَهِي رَضِيْ بُوُو، وَاوْ ضَمِيْرِي فَاعِلِي جَهْمَعِي مَذْكُرٌ بُوُو يُلْحَاقْمَانُ كَرْدَ بَهْ تَاخِرِيَهْ وَهْ، وَاوْ بَاعِثِي ضَمَهِي مَاقِبَلِي بُوُو مَاقِبَلَهْ كَهْ مَانٌ مَضْمُومٌ كَرْدَ گَهْرَا بَهْ رَضِيُوْا، ضَمَهْ لَهُ سَهْرٌ وَاوْ ثَقِيْلٌ بُوُو نَقْلْمَانُ كَرْدَ بُوْلَايِ مَاقِبَلَهْ كَهِي، وَهْ يِيْ كَهْ مَانٌ حَهْ ذَفْ كَرْدَ لَهُ بَهْرَهْ دَهْ فَعْلَى التَّقَاةِ السَّاكِنِيْنَ لَهُ بَهْ يِنِيْ تَهْوُوْ وَاوَهْ كَهْ دَا گَهْرَا بَهْ رَضُوا لَهُ سَهْرٌ وَهْ زَنِيْ فَعُوْا.

«رَضِيَتْ» بُوْ مُفْرَدِي مُؤَنَّثِي غَائِبٌ، تَهْصَلُهُ كَهِي رَضِيْ بُوُو، تِيْ تَأْنِيْثِي سَاكِنَهْ عَهْلَامَهْتِي مُفْرَدِي مُؤَنَّثِي غَائِبٌ بُوُو يُلْحَاقْمَانُ كَرْدَ بَهْ تَاخِرِيَهْ وَهْ گَهْرَا بَهْ رَضِيَتْ.

«رَضِيْنَا» بُوْ تَثْنِيَهِي مُؤَنَّثِي غَائِبٌ، تَهْصَلُهُ كَهِي رَضِيَتْ بُوُو، تَهْلَفُ ضَمِيْرِي فَاعِلِي تَثْنِيَهْ بُوْ يُلْحَاقْمَانُ كَرْدَ بَهْ تَاخِرِيَهْ وَهْ، وَهْ تَهْلَفُ بَاعِثِي فَتْحَهِي مَاقِبَلِي بُوُو، مَاقِبَلَهْ كَهْ مَانٌ مَفْتُوحٌ كَرْدَ گَهْرَا بَهْ رَضِيْنَا.

«رَضِينَا» بُوْ جَهْمَعِي مُؤَنَّثِي غَائِبٌ، تَهْصَلُهُ كَهِي رَضِيَتْ بُوُو، نُونٌ ضَمِيْرِي فَاعِلِي جَمْعِي مُؤَنَّثٌ بُوُو، يُلْحَاقْمَانُ كَرْدَ بَهْ تَاخِرِيَهْ وَهْ گَهْرَا بَهْ رَضِيْنَا جَا حَهْ ذَفِيْ تِيْ تَأْنِيْثِي مُفْرَدَهْ كَهْ مَانُ كَرْدَ، وَهْ كُوْ: لَهُ رَمِيْنٌ دَا گَهْرَا بَهْ رَضِينَا.

وَأِنَّمَا فُتِحَتْ مَاقْبَلًا وَاوِ الضَّمِيرِ فِي: غَزَوَا، وَرَمَوْا وَ ضُمِّتْ مَاقْبَلَهَا فِي رَضُوا وَ سَرُّوَا، لِأَنَّ وَاوِ الضَّمِيرِ إِذَا اتَّصَلَتْ بِالفِعْلِ النَّاقِصِ بَعْدَ حَذْفِ اللَّامِ، فَإِنِ انْفَتَحَ مَاقْبَلَهَا أَبَقِيَ عَلَى الفَتْحَةِ، وَ إِنِ انضَمَّ مَاقْبَلَهَا أَوْ كَسِرَ ضُمَّ.

«سَرُّونَ» بوجه معنی مؤنثی غائب، نه صلّه که‌ی سَرُّوتَ بوو، نون ضمیری فاعلی جمعی مؤنث بو نیلحاقمان کرد به تاخریه وه گه‌را به سَرُّوتَنَ اجتماعی دوو عه‌لامه‌تی تأنیث بوه وه دروست نه‌بوو حه‌ذفی نونه که بکه‌ین چونکی ده‌لاله‌تی کرد له سه‌ر تأنیث و جمعیه‌ت، وه حه‌ذفی تی‌یه که‌مان کرد چونکه ده‌لاله‌تی نه‌کرد له سه‌ر تأنیث فقط گه‌را به سَرُّونَ. «سَرُّوتَ، سَرُّوتُنَا، سَرُّوتُمْ، سَرُّوتِ، سَرُّوتُنَا، سَرُّوتُنَّ، سَرُّوتُ، سَرُّونَا» نه‌م هه‌شت صیغه دروست نه‌کرین، وه‌کو: فعلی سالم له بابی سادس دا. جاله به‌ر نه‌وه له‌م شوینا پرسیار نه‌کری بوچی له صیغه‌ی جمعی مذکری غائب له مفتوح‌العین دا عین‌الفعلی معتل‌اللام به‌مفتوحی نه‌خوینرته‌وه، وه له مضموم‌العین وه مکسور‌العین دا به مضمومی نه‌خوینرته وه؟ مصنف جوابی دایه وه فه‌رموی: - «وَأِنَّمَا فُتِحَتْ مَاقْبَلًا وَاوِ الضَّمِيرِ فِي: غَزَوَا، وَرَمَوْا وَ ضُمِّتْ مَاقْبَلَهَا فِي رَضُوا وَ سَرُّوَا، لِأَنَّ وَاوِ الضَّمِيرِ إِذَا اتَّصَلَتْ بِالفِعْلِ النَّاقِصِ بَعْدَ حَذْفِ اللَّامِ، فَإِنِ انْفَتَحَ مَاقْبَلَهَا أَبَقِيَ عَلَى الفَتْحَةِ، وَ إِنِ انضَمَّ مَاقْبَلَهَا أَوْ كَسِرَ ضُمَّ.»

چونکه له پاش حه‌ذفی لام‌الفعل له جمعی ماضی ناقص دا نه‌گه‌ر ماقبلی لام‌الفعل مفتوح بی‌نه‌وه نه‌و ماقبله له‌سه‌ر فه‌تجه نه‌هی‌لرته وه

وَأَمَّا الْمُضَارِعُ فَتَسْكُنُ اللَّامُ مِنْهُ فِي الرَّفْعِ، وَ يُحْذَفُ فِي الْجَزْمِ، وَ تُفْتَحُ الْوَاوُ وَالْيَاءُ فِي النَّصْبِ وَ تَثْبُتُ الْأَلْفُ بِحَالِهَا وَ يَسْقُطُ الْجَازِمُ وَ النَّاصِبُ التُّونَاتِ سِوَى نُونِ الْجَمْعِ الْمُؤَنَّثِ

له بهر سوکى فه تچه. وه نه گهر مضموم يا مکسور بوو، نه وه مضموم نه کرى له بهر مناسبه ی له گهل واوه ضميره که له ههردويانا، وه هيشتنه وه ی له سهر حالى خو ی له مضموم العين دا، وه هه بهم ده ستوره له ههردو لفيغه كاندا وه له مهموزى معتل اللاما معامله نه کرى...

«وَأَمَّا الْمُضَارِعُ فَتَسْكُنُ اللَّامُ مِنْهُ فِي الرَّفْعِ، وَ يُحْذَفُ فِي الْجَزْمِ، وَ تُفْتَحُ الْوَاوُ وَالْيَاءُ فِي النَّصْبِ وَ تَثْبُتُ الْأَلْفُ بِحَالِهَا»

وه نه مما فعلى مضارعى معتل اللام، نه وه لام الفعله كه ی ساكن نه کرى له حاله تى ره فعه دا، وه ره فعه كه ی تقديره بى خواه لام الفعله تهل ف بى وه كو: يَرْضَى يا خود واو بى وه كو: يَغْزُوا يا خود بى بى وه كو: يَرْمَى، له بهر نه وه كه تهل فه بولى حه ره كه ناكات مطلقا، وه ره فعه له سهه راو وه بى ثقيله، وه لام الفعله كه ی حه ذف نه کرى له حالى جه زمه دا وه جه زمه ی لفظى نه بيت مطلقا، وه نصبه له بهر نه وه خفيه له سهه راو وه بى لفظى نه بى، وه له سهه تهل فه تقديرى نه بى چونكى تهل فه بولى حه ره كه ناكاه وه كو وتمان.. «وَأَمَّا الْمُضَارِعُ فَتَسْكُنُ اللَّامُ مِنْهُ فِي الرَّفْعِ، وَ يُحْذَفُ فِي الْجَزْمِ، وَ تُفْتَحُ الْوَاوُ وَالْيَاءُ فِي النَّصْبِ وَ تَثْبُتُ الْأَلْفُ بِحَالِهَا» وه كاتى عاملى جازم وه ناصب داخل بون له سهه فعلى مضارعى معتل اللام وه هاكه نون له تاخريه وه بى، نه وه نه و عاملانه حه ذفى نه و نونانه نه كه ن، له حالى نه صبه و جه زمه دا، ثللا نونى جمعى مؤنثى غائب

وَلَمْ يَرْضَ، لَمْ يَرْضِيَا، لَمْ يَرْضَوْا وَ تَقُولُ لَنْ يَغْزُوَ، وَلَنْ يَزِمِي، وَ لَنْ يَرْضَى وَ تَثْبُتُ لَامُ الْفِعْلِ فِي الْأَثْنَيْنِ وَ جَمَاعَةِ النِّسَاءِ

وه «لَمْ يَزِمِ» بو مفردی مذکری غائب، به حذفی بی‌ی لام الفعل.

«لَمْ يَرْضِيَا» بو تشبیهی مذکری غائب، نه صلّه که‌ی یرمیان بوو، عاملی جازمی داخل بوه سه‌ری، وه حذفی نونه که‌ی کرد گه‌را به لم یرمیا «وَلَمْ يَرْضَ، لَمْ يَرْضِيَا، لَمْ يَرْضَوْا».

«لَمْ يَرْضَ» بو مفردی مذکری غائب، نه صلّه که‌ی يَرْضَى بوو، عاملی جازمی داخل بوو، و حذفی نه لقی لام الفعلی کرد گه‌را به لَمْ يَرْضَ.

«لَمْ يَرْضِيَا» بو تشبیهی مذکری غائب، نه صلّه که‌ی یرضیان بوو، عاملی جازمی داخل بوه سه‌ری، وه حذفی نونه که‌ی کرد گه‌را به لَمْ يَرْضِيَا. «وَ تَقُولُ لَنْ يَغْزُوَ، وَلَنْ يَزِمِي، وَ لَنْ يَرْضَى» تو نه لیبیت له کاتی داخل بونی عاملی ناصب له سه‌ر فعلی مضارعی معتل اللام «لَنْ يَغْزُوَ» نه صلّه که‌ی يَغْزُوَ بوو به سکونی واو، عاملی ناصبی داخل بوه سه‌ری، لام الفعله که‌ی منصوب کرد گه‌را به لَنْ يَغْزُوَ.

«وَلَنْ يَزِمِي، وَلَنْ يَرْضَى» نه صلّی لن يَزِمِي، يَزِمِي بوو، عاملی ناصبی داخل بوه سه‌ر ضمه تقدیری به که‌ی گوری به نصبه گه‌را به لَنْ يَزِمِي.

وَلَنْ يَرْضَى نه صلّه که‌ی يَرْضَى بوو، عاملی ناصبی داخل بوه سه‌ر، به لام له بهر نه وه ناخره که‌ی نه لَف بوو، وه قبولی حه‌ره که‌ی نه کرد ضمه تقدیری به که‌ی مان گوری به نصبه تقدیری گه‌را به يَرْضَى.

«وَ تَثْبُتُ لَامُ الْفِعْلِ فِي الْأَثْنَيْنِ وَ جَمَاعَةِ النِّسَاءِ» لام الفعلی

وَ تُحَذَفُ فِي فِعْلِ جَمَاعَةِ الذُّكُورِ وَ فِي الْوَاحِدَةِ الْمُخَاطَبَةِ، فَتَقُولُ:
 يَغْزُو، يَغْزُوَانِ، يَغْزُونَ - تَغْزُو، تَغْزُوَانِ، يَغْزُونَ / تَغْزُو، تَغْزُوَانِ،
 تَغْزُونَ - تَغْزِينَ، تَغْزُوَانِ، تَغْزُونَ - أَغْزُو، نَغْزُو

مضارعی معتل اللام نه مینیتته وه له فعلی تشنیه و جمعی مؤنث‌دا مطلقا.
 «وَ تُحَذَفُ فِي فِعْلِ جَمَاعَةِ الذُّكُورِ وَ فِي الْوَاحِدَةِ الْمُخَاطَبَةِ،
 فَتَقُولُ: به لام حه‌ذف نه کرى لام‌الفعل له فعلی جمعی مذکر و مفردی
 مؤنثی مخاطب: نه‌لیتت

«يَغْزُو» بۆ مفردی مذکری غائب، نه‌صله که‌ی یغزو بوو، به ضمه‌ی
 له‌فظی وه‌کو: ینصر فقط له‌ بهر نه‌وه ضمه له‌ سهر او و‌ثقیل بوو حه‌ذفمان
 کرد گه‌را به یغزو به سکونی او. «يَغْزُوَانِ» بۆ تشنیه‌ی مذکری غائب،
 نه‌صله که‌ی یغزو بوو، نه‌لف ضمیری فاعلی تشنیه بوو له‌ گه‌ل نونی ئیعراب‌دا
 ئیلحاقمان کرد به تاخریه وه، نه‌لف باعشی فتحه‌ی ماقبلی بوو، ماقبله که‌مان
 مفتح کرد، گه‌را به یغزوَانِ.

«يَغْزُونَ» بۆ جمعی مذکری غائب، نه‌صله که‌ی یغزوُونَ بوو به دو او
 وه‌کو: ینصرون به ضمه‌ی واوی لام‌الفعل ضمه له‌ سهر او و‌ثقیل بوو لامان
 برد، وه حه‌ذفیشمان کرد له‌ بهر التقاء‌الساکنین له‌ به‌ینی خو‌ی و واوی
 ضمیره که‌ دا گه‌را به یغزون، له‌ سهر وه‌زنی یقعون.

«تَغْزُو» بو مفردی مؤنثی غائب.

«تَغْزُوَانِ» بو تشنیه‌ی مؤنثی غائب، وه‌کو: یغزو، یغزوَانِ.

«يَغْزُونَ» بۆ جمعی مؤنثی به اثباتی واوی لام‌الفعل له‌ سهر وزنی
 یقعن، وه‌کو: ینصرن.

وَيَسْتَوِي فِيهِ لَفْظُ جَمَاعَةِ الذُّكُورِ وَالْإِنَاثِ فِي الْخِطَابِ وَالغَيْبَةِ جَمِيعاً
وَلَكِنَّ التَّقْدِيرَ مُخْتَلِفٌ

«تَغْرُو» بؤ مفردى مذكرى مخاطب. «تَغْرُوَانِ» بؤ تشبيهى مذكرى مخاطب. «تَغْرُونَ» بؤ جمعى مذكرى مخاطب. دروست نه كرين وه كو: مفرد و تشبيه و جمعى مذكرى غائب.

«تَغْرِينَ» بؤ مفردى مؤنثى مخاطب، نه صلّه كهى تغزوين بوو به كسرهى واوى لام الفعل، وه كو: تَنْصِرِينَ كسره له سهر واو ثقیل بوو، نَقْلَمَانِ كرد بولای ماقبله كهى، وه حهذفى واوه كه يشمان كرد له بهر دهفعى التقاء الساكنين له بهينى نهو و يى كه داگه را به تَغْرِينَ، له سهر وه زنى تَفْعِينَ به حهذفى لام الفعل.

«تَغْرُوَانِ» بؤ تشبيهى مؤنثى مخاطب. «تَغْرُونَ» بؤ جمعى مؤنثى مخاطب به اثباتى واوى لام الفعل له سهر وه زنى تَنْصِرْنَ. «أَغْرُو» بؤ متكلمى وحده.

«تَغْرُو» بؤ متكلمى مع الغير، به حهذفى حرکهى واوه لام الفعله كه يان. «وَيَسْتَوِي فِيهِ لَفْظُ جَمَاعَةِ الذُّكُورِ وَالْإِنَاثِ فِي الْخِطَابِ وَالغَيْبَةِ جَمِيعاً» واته: وه كويه ك نهبن له لفظا صيغهى جمعى مذكر و جمعى مؤنثى معتل اللام له مخاطب وه له غائبا مثلاً نه ليين: - يغزون بو جمعى مذكر و جمعى مؤنث غائب.

وه نه ليين: - تَغْرُونَ بؤ جمعى مذكر و جمعى مؤنثى مخاطب. «وَلَكِنَّ التَّقْدِيرَ مُخْتَلِفٌ» به لام نه وانه له به كتر جيان، به ته ماشا كردنى نه صلّه كانيان. مثلاً يَغْرُونَ له جه معى مذكرى غائب دا تقديره كهى يَغْرُوُونَ به به

فَوَزْنُ جَمْعُ الْمَذَكَّرِ: يَفْعُونَ وَ تَفْعُونَ وَ وَزْنُ جَمْعِ الْمُؤنَّثِ: يَفْعُلْنَ وَ تَفْعُلْنَ. وَ تَقُولُ: - يَزْمِي، يَزْمِيَانِ، يَزْمُونَ - تَزْمِي، تَزْمِيَانِ، يَزْمِينُ* تَزْمِي، تَزْمِيَانِ، تَزْمُونَ - تَرْمِينُ، تَرْمِيَانِ، تَرْمِينُ - أَرْمِي، تَرْمِي.

دو واو له سهر وه زنی یفعلون. وَتَفْعُونَ بو جمعی مؤنثی غائب تقدیره که ی یَفْعُونَ یه به یه ک واو که لام الفعل له سهر وه زنی یَفْعُلْنَ.

هه روا جمعی مذکری مخاطب وه جمعی مؤنثی مخاطب، وه واوی لام الفعل له جمعه مذکره کانا حذف کراوه، وه له جمعه مؤنثه کانا ماوه ته وه، وه کو مصنف فهرموی: - «فَوَزْنُ جَمْعُ الْمَذَكَّرِ: يَفْعُونَ وَ تَفْعُونَ» به حه ذفی لام الفعل. «وَ وَزْنُ جَمْعِ الْمُؤنَّثِ: يَفْعُلْنَ وَ تَفْعُلْنَ.» وه وه زنی جمعی مؤنثی غائب یفعلن یه به اثباتی لام الفعل، وه وزنی جمعی مؤنثی مخاطب تَفْعُلْنَ به اثباتی لام الفعل.

«وَ تَقُولُ»

توئه لیئت: - له مضارعی معتل اللامی بابی ثانی دا، «یَزْمِي» بو مفردی مذکری غائب، نه صلّه که ی یرمی بوو، وه کو: یضرب به ضمه ی لام الفعل، به لام ضمه له سهر یی ثقیل بوو حه ذفمان کرد مایه وه یرمی به سکونی یی. «یَزْمِيَانِ» بو تشیهی مذکری غائب، نه صلّه که ی یرمی بوو، نه لف ضمیری فاعلی تشیه بوو، نیلحاقمان کرد له گه ل نونی ئیعرابدا وه نه لف باعشی فه تحه ی ماقبلی بوو، ماقبله که مان مفتوح کرد گه را به یَزْمِيَانِ.

«یَزْمُونَ» بو جمعی مذکری غائب، نه صلّه که ی یَزْمِيُونَ بوو، وه کو:

وَأَصْلُ يَزْمُونَ، يَزْمِيُونَ فَفُعِلَ بِهِ مَا فُعِلَ بِرِضْوَا

یضربون ضمه له سهر یی ثقیل بوو نقلمان کرد بؤلای ماقبله که ی وه
حه ذفی یی که شمان کرد له بهر التقاء الساکنین له به ینی نهو و ضمیری فاعله
که داگه را به یزْمُونَ له سهر وه زنی یَفْعُونَ به حه ذفی لام الفعل.

«تَزْمِی» بؤ مفرد مؤنثی غائب. «تَزْمِیَانِ» بؤ تشبیهی مؤنثی غائب،
وه کو مفرد و تشبیهی مذکری غائب وان.

«یَزْمِیْنَ» بؤ جمعی مؤنثی غائب، به اثبات لام الفعل.

«تَزْمِی» بؤ مفردی مذکری مخاطب. «تَزْمِیَانِ» بؤ تشبیهی مذکری
مخاطب. «تَزْمُونَ» بؤ جمعی مذکری مخاطب، دروست نه کرین وه کو
مفرد و تشبیه و جمعی مذکری غائب.

«تَزْمِیْنَ» بؤ مفرد مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی تَزْمِیْنَ بو، وه کو:
تَضْرِبْنَ کسره له سهر یی ثقیل بوو حه ذفمان کرد، وه حه ذفی یی که یشمان
کرد له بهر ده فعی التقاء الساکنین، له به ینی نهو و ضمیری فاعله که داگه را
به تَزْمِیْنَ له سهر وه زنی تَفْعِیْنَ.

«تَزْمِیَانِ» بؤ تشبیهی مؤنثی مخاطب. «تَزْمِیْنَ» بؤ جمعی مؤنثی
مخاطب. وه کو تشبیه و جمعی مؤنثی غائب.

«أَزْمِی» بؤ متکلمی وحده. «تَزْمِی» بؤ متکلمی مع الغیر.

وَأَصْلُ يَزْمُونَ، يَزْمِيُونَ فَفُعِلَ بِهِ مَا فُعِلَ بِرِضْوَا

نه صلی یزْمُونَ له جمعی مذکری غائب دا، یزْمِیُونَ بو، وه کو یضربون
یعلال کرا به نقلی ضمه ی لام الفعله که ی، بؤلای ماقبله که ی، وه کو

وَ هَكَذَا حُكْمُ كُلِّ مَا كَانَ مُاقِبِلَ لَامِهِ مَكْسُوراً: كَيْهْدِي، وَيُنَاجِي،
وَيَزْتَجِي، وَيَنْبَرِي، وَيَسْتَدْعِي، وَيَزْعَوِي، وَيَعْرُورِي كَيْهْدِي وَيُنَاجِي
يَزْتَجِي وَيَنْبَرِي وَيَسْتَدْعِي

ثبعلالی رضوا له جمعی مذکری غائبی ماضی دا له بابی رابع دا، که وتمان:
ئه صلّه که ی رَضِيُوا بوو، وه کو: علموا نقلی ضمه ی لام الفعله که مان کرد
بؤ لای ماقبله که ی، وه حه ذفی لام الفعله که یشمان کرد له بهر ده فعی
التقاء الساکنین.

«وَ هَكَذَا حُكْمُ كُلِّ مَا كَانَ مُاقِبِلَ لَامِهِ مَكْسُوراً: كَيْهْدِي، وَيُنَاجِي،
وَيَزْتَجِي، وَيَنْبَرِي، وَيَسْتَدْعِي، وَيَزْعَوِي، وَيَعْرُورِي» وه کو یزومی وایه
له ثبعلالی لام الفعل دا، حوکمی هه ر فعله مضارعینکی معتل اللام که ماقبلی
فعله که ی مکسور بی: -

«كَيْهْدِي» ئه صلّه که ی یُهْدِي بو به ضمه ی یی له مضارعی بابی
افعال دا، ضمه به سه ر یی وه ثقیل بو لامان برد گه را به یُهْدِي «وَيُنَاجِي» له
مضارعی بابی مفاعله دا، «يَزْتَجِي» له مضارعی بابی افتعال دا ئه صلّه که ی
یرتجو بوو به واو، جا واو واقع له مرتبه ی پینجه مدا قه لبمان کرد به یی، وه
ضمه له سه ر یی ثقیل بوو حه ذفمان کرد گه را به يَزْتَجِي. «وَيَنْبَرِي» بؤ بابی
انفعال. «وَيَسْتَدْعِي» بؤ مضارعی بابی استفعال، ئه صلّه که ی یستدعو بوو
به واو، جا واو واقع له مرتبه شه شه م دا قه لبمان کرد به یی وه ضمه که مان
حه ذف کرد گه را به یستدعی.

وَيَرْعَوِي يَرْعَوْي وَيَرْعَوِي وَ تَقُولُ: يَرْضَى، يَرْضِيَانِ، يَرْضَوْنَ - تَرْضَى، تَرْضِيَانِ، يَرْضَيْنَ * تَرْضَى، تَرْضِيَانِ، تَرْضَوْنَ - تَرْضَيْنَ، تَرْضِيَانِ، تَرْضَوْنَ - أَرْضَى، نَرْضَى.

«وَيَرْعَوِي» بؤ بابی افعال نه صلّه که ی یَرْعَوُوْ بُو به دو واو جا واو واقع له مرتبه ی پینجه ما قه لبمان کرد به یی، وه ضمه که مان حذف کرد گهرا به یَرْعَوِي.

«يَعْرِوِي» بؤ مضارعی بابی افعال نه صلّه که ی یَعْرِوُوْ بُو، واو واقع له مرتبه ی شه شه م دا قه لبمان کرد به یی. وه ضمه که مان حذف کرد گهرا به یَعْرِوِي.

«وَ تَقُولُ»: تَوْ تَه لِيْتْ له مضارعی معتل اللامی بابی رابعا: -

«يَرْضَى» بؤ مفردی مذکری غائب، نه صلّه که ی يَرْضُوْ بُو وه کو: يعلم واو واقع له مرتبه چواره م دا قه لبمان کرد به یی، وه یی متحرک ماقبل مفتوح قه لبمان کرد به تهلَف گهرا به يَرْضَى.

«يَرْضِيَانِ» بؤ تشبیهی مذکری غائب، نه صلّه که ی يَرْضَى بُو، تهلَف ضمیری فاعلی تشبیه بُو، ثلحاقمان کرد به ئاخريه وه له گه ل نونی ئيعراب دا، تهلَف باعشی فتحه ی ماقبلی بُو، ماقبله که مان مفتوح کرد گهرا به يَرْضِيَانِ.

«يَرْضَوْنَ» بؤ جه معی مذکری غائب، نه صلّه که ی يَرْضَوْنَ بُو، وه کو يعلمون، یی متحرک ماقبل مفتوح قه لبمان کرد به تهلَف گهرا به يَرْضَوْنَ، جا تهلَفه که مان حذف کرد له بهر ده فعی التقاء الساکنین گهرا به يَرْضَوْنَ، له سهر وه زنی يَفْعَوْنَ به حذفی لام الفعل.

«تَرْضَى» بؤ مفردی مؤنثی غائب «نه صلّه که ی ترضو واو واقع له پله ی چواره ما قه لبمان کرد به یی وه ییکه مان کرد به تهلَف گهرا به ترضى.

«ترضیان» بو تشنیهی مفردی مؤنثی غائب به هیشتنه‌وی یی.
 «یرضین» بو جه‌معی مؤنثی غائب به اثباتی یی. «ترضی» بو مفردی
 مذکری مخاطب نه‌صله‌که‌ی ترضو بو قه‌لبی واوه‌که‌مان کرد به یی
 وینکه‌مان کرد به نه‌لف گه‌را به ترضی.

«تَرَضِیان» بو تشنیهی مذی مخاطب به اثباتی ییکه «ترضون» بو
 جه‌معی مذکری مخاطب نه‌صله‌که‌ی ترضیون بو و ضمه به سه‌ری و نه‌ثقیل
 بو حه‌ذفمان کرد التقاء الساکنین روی دا له به‌ینی یی و واوه‌که‌دا حه‌ذفی
 یی که‌مان کرد گه‌را به ترضون.

«تَرَضِینَ» بو مفردی مؤنثی مخاطب، نه‌صله‌که‌ی تَرَضِی بو، وه‌کو: تعلم
 یی ضمیری فاعلی مؤنثی مخاطب بو و ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه‌له‌گه‌ل
 نونی ئیعراب دا گه‌را به تَرَضِینَ، یی متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به
 نه‌لف گه‌را به ترضاین، جا حه‌ذفی نه‌لفه‌که‌مان کرد له به‌ر ده‌فعی
 التقاء الساکنین، له به‌ینی نه‌لف و یی که‌دا گه‌را به تَرَضِینَ له سه‌ر وه‌زنی تَفَعَّلَنَ.
 «تَرَضِیانِ» بو تشنیهی مؤنثی مخاطب.

«تَرَضِینَ» بو جمعی مؤنثی مخاطب نه‌صله‌که‌ی تَرَضِینَ بو، نون
 ضمیری فاعلی جمعی مؤنثی بو، ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه‌جاله‌به‌ر
 نه‌وه‌نه‌م نونه‌ضمیری جمع بو، وه‌یی‌ی مفرده‌که‌ضمیری مفرد بو، وه
 نه‌م نونه‌فعله‌که‌ی نه‌کرد به مبنی، وه‌نونی مفرده‌که‌ه‌لامه‌تی ئیعراب
 بو نه‌م نونه‌بویه‌باعثی حه‌ذفی یی وه‌نونی مفرده‌که‌، وه‌له‌به‌ر نه‌وه
 باعثی سکونی ماقبلی بو و لام‌الفعله‌که‌مان ئیعهاده‌کرده‌وه‌به‌ساکنی، گه‌را به
 تَرَضِینَ له سه‌ر وه‌زنی تَفَعَّلَنَ.

«أَرَضِیَ» بو متکلمی وحده، وه «تَرَضِیَ» بو متکلمی مع‌الغیر ئیعلال
 نه‌کرین وه‌کو: یَرَضِیَ به اثباتی لام‌الفعال.

وَهَكَذَا قِيَاسُ كُلِّ مَا كَانَ مَاقْبَلَ لَامِهِ مَفْتُوحًا، نَحْوُ: يَتَمَطَّى، وَيَتَصَابِي، وَيَتَقَلَّسِي. فَلَفْظُ الْوَاحِدَةِ الْمُؤَنَّثَةِ فِي الْخِطَابِ كَلَفْظِ الْجَمْعِ فِي بَابِي: يَزِمِي، يَرْضَى وَالتَّقْدِيرُ مُخْتَلِفٌ، فَوَزْنُ الْوَاحِدَةِ:

«وَهَكَذَا قِيَاسُ كُلِّ مَا كَانَ مَاقْبَلَ لَامِهِ مَفْتُوحًا، وَهُوَ كَوِ يَرْضَى وَابِهِ لَهُ يُعْلَلُ هَرِ مَعْتَلِ اللَّامِ كَمَا مَاقْبَلِي لَامِ الْفِعْلِهِ كَمَا مَفْتُوحِ بَنِي تَيَابَا. وَهُوَ كَوِ: «يَتَمَطَّى» بَوِ مَضَارِعِي بَابِي تَفَعَّلَ يَتَمَطَّوْ بُو، وَوِاقِعِ بُو وَهُوَ پَلْهَى پَيْنَجَهْ مَا قَهْلِبْمَانِ كَرْدِ بَهْ يِي وَهُوَ يِي مَتَحْرَكِ مَاقْبَلِ مَفْتُوحِ قَهْلِبْمَانِ كَرْدِ بَهْ تُهْلَفِ گَهْرَا بَهْ يَتَمَطَّى تُهْ خَوْنَرِنَرِيْتَهْ وَهُوَ بَهْ تُهْلَفِ تُهْ نَوَسْرِي بَهْ يِي.

«يَتَصَابِي» بَوِ مَضَارِعِي بَابِي تَفَاعَلَ، تُهْ صَلَّهْ كَهْ يِتَصَابُو، وَوِاقِعِ لَهُ پَلْهَى پَيْنَجَهْمِ دَا قَهْلِبْمَانِ كَرْدِ بَهْ يِي وَهُوَ يِي مَتَحْرَكِ مَاقْبَلِ مَفْتُوحِ قَهْلِبْمَانِ كَرْدِ بَهْ تُهْلَفِ گَهْرَا بَهْ يَتَصَابِي.

«يَتَقَلَّسِي» بَوِ مَضَارِعِي بَابِي تَفَعَّلَ، تُهْ صَلَّهْ كَهْ يِتَقَلَّسُو بُو، وَوِاقِعِ لَهُ پَلْهَى پَيْنَجَهْ مَاقْبَلِ مَفْتُوحِ قَهْلِبْمَانِ كَرْدِ بَهْ يِي وَهُوَ يِي مَتَحْرَكِ مَاقْبَلِ مَفْتُوحِ قَهْلِبْمَانِ كَرْدِ بَهْ تُهْلَفِ گَهْرَا بَهْ يِتَقَلَّسِي.

«فَلَفْظُ الْوَاحِدَةِ الْمُؤَنَّثَةِ فِي الْخِطَابِ كَلَفْظِ الْجَمْعِ فِي بَابِي: يَزِمِي وَ يَرْضَى» وَاتَه: دَهْرَكَهْ وَتْ لَهْ وَ يُعْلَلُ لَانَهْ وَهُوَ كَمَا كَرَانِ تُهْمَهْ كَهْ: لَفْظِي مَفْرَدِي مُؤَنَّثِي مَخَاطَبِ وَهُوَ كَوِ لَفْظِي جَمْعِي مُؤَنَّثِي مَخَاطَبِهِ لَهُ هَرِ مَضَارِعِهِ مَعْتَلِ اللَّامِيكَ دَا كَمَا مَاقْبَلِي لَامِ الْفِعْلِهِ كَهْ يِ مَكْسُورِ بِي. وَهُوَ كَوِ يَرْمِي يَا خُودِ مَفْتُوحِ بَنِي وَهُوَ كَوِ يَرْضَى. «وَالْتَّقْدِيرُ مُخْتَلِفٌ، فَوَزْنُ الْوَاحِدَةِ: تَفْعِيْنُ وَ

تَفْعَيْنَ وَ تَفْعَيْنَ. وَ وَزْنَ الْجَمْعِ تَفْعِلْنَ وَ تَفْعَلْنَ وَالْأَمْرُ: مِنْهَا: أُغْزُ،
 أُغْزُوا، أُغْزُوا - أُغْزِي، أُغْزُوا، أُغْزُونَ. وَآزِم، إِزِمِيَا، إِزِمُوا - إِزِمِي،
 إِزِمِيَا، إِزِمِينَ. وَإِزِضْ، إِزِضِيَا، إِزِضُوا - إِزِضِي، إِزِضِيَا، إِزِضِينَ.

تَفْعَيْنَ». به لام له تقدیرا جیان له یه ک، نیسته وه زنی مفره دی مؤنثی
 مخاطب له بابی یرمی دا که مضارعی مکسور العینه تَفْعَيْنَ یه، به کسره ی
 عین الفعل وه حه ذفی لام الفعل. وه له بابی یرضی دا که مضارعی
 مفتوح العینه تَفْعَيْنَ یه، به فتحه ی عین الفعل وه حه ذفی لام الفعل.

«وَ وَزْنَ الْجَمْعِ تَفْعِلْنَ وَ تَفْعَلْنَ» وه وه زنی جمعی مؤنثی مخاطب له
 بابی یرمی دا که مکسور العینه تَفْعِلْنَ یه به کسره ی عین الفعل وه اثباتی
 لام الفعل. وه له بابی یرضی دا که مفتوح العینه تَفْعِلْنَ به فتحه عین الفعل و
 اثباتی لام الفعل. نه مری به صیغه له م بابانا: -

«أُغْزُ» بؤ مفردی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَغْزُوْ بؤو حه ذفی
 حه رفی مضارعمان کرد، وه هاتین له نه وه لیه وه به همزه ی وه صلّی
 مضمومه وه ناخره که مان مجزوم کرد به حه ذفی لام الفعل گه پرا به أُغْزُ.

«أُغْزُوا» بؤ تنبیه ی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَغْزُوْانِ بؤو، حه ذفی
 حه رفی مضارعمان کرد، وه هاتین به همزه ی وه صلّی مضمومه له نه وه لیه
 وه، وه ناخره که مان مجزوم کرد به حه ذفی نون گه پرا به أُغْزُوا.

«أُغْزُوا» بؤ جمعی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تَغْزُوْنَ بؤو، تنّ
 حه رفی مضارع بؤ حه ذفمان کرد، وه هاتین له نه وه لیه وه به همزه ی
 وه صلّی مضمومه، وه ناخره که مان مجزوم کرد به حه ذفی نون گه پرا به

أُغزُوا، ضمه له سهر واو ثقیل بو چه ذفمان کرد، وه واوه که یشمان چهذف کرد له بهر التقاء الساکنین گهرا به أُغزوا، له سهر وه زنی أفعوا به ضمه ی عین وه چهذفی لام.

«أُغزَى» بو مفردی مؤنثی مخاطب، نهصله که ی تَغزُونَ بو، تی حهرفی مضارع بوو چه ذفمان کرد، وه هاتین له نه وه لیه وه به همزه ی وهصلی مضمومه، وه ناخری مجزوم کرا به چهذفی نون گهرا به أُغزوی وه کو أنصری، جا کسره له سهر واو ثقیل بوو نقلمان کرد بولای ماقبله که ی وه چهذفی واوه که مان کرد له بهر دهفعی التقاء الساکنین گهرا به أُغزِی له سهر وه زنی أفعی به کسرمی عین وه چهذفی لام.

«أُغزُوا» بو تنثیه ی مؤنثی مخاطب، وه یعلاله که ی وه کو وتمان.
«أُغزُونَ» بو جمع ی مؤنثی مخاطب، نهصله که ی تَغزُونَ بوو، تی حهرفی مضارع بوو چه ذفمان کرد، وه هاتین به همزه ی وهصلی مضمومه له نه وه لیه وه، وه اثباتی نونه که مان کرد له بهر نه وه ضمیری فاعل بوو گهرا به أُغزون له سهر وه زنی أفعَلْنَ وه کو أنصُرْنَ.

«إِزِمَ» بو مفردی مذکری مخاطب، مشتقه له ترمی تی حهرفی مضارع بوو چه ذفمان کرد وه هاتین له نه وه لیه وه به همزه ی وهصلی مکسوره، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چهذفی لام الفعل گهرا به إِزِمَ.

«إِزِمْنَا» بو تنثیه ی مذکری مخاطب، مشتقه له ترمیان تی حهرفی مضارع بوو چه ذفمان کرد، وه هاتین له نه وه لیه وه به همزه وهصلی

مکسوره، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چه‌ذفی نون گه‌را به اِزْمِیا.
 «اِزْمُوا» بۆ جمعی مذکری مخاطب، مشتقه له تَرْمِیُونَ تى چه‌رفی
 مضارع بوو چه‌ذفمان کرد، وه هاتین له ئه‌وه‌لیه وه به همزه‌ی وه‌صلی
 مکسوره، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چه‌ذفی نون گه‌را به اِزْمِیو له‌سه‌ر
 وه‌زنی اضربوا، جا ضمه له‌سه‌ر یی ثقیل بوو نقلمان کرد بولای ماقبله‌که‌ی
 وه یی که مان چه‌ذف کدر له‌به‌ر التقاء الساکنین گه‌را به اِزْمُوا له‌سه‌ر وه‌زنی
 اِفْعُوا.

«اِزْمِی» بو مفردی مؤنثی مخاطب، مشتقه له ترمین تى چه‌رفی
 مضارع بوو چه‌ذفمان کرد، وه هاتین له ئه‌وه‌لیه وه به همزه‌ی وه‌صلی
 مکسوره، وه ناخره مان مجزوم کرد به چه‌ذفی نون گه‌را به اِزْمِی.
 «اِزْمِیَا» بۆ تثنیه‌ی مؤنثی مخاطب مشتقه له ترمیان وه‌کو به یانمان کرد.
 «اِزْمِین» بۆ جمعی مؤنثی مخاطب، مشتقه له ترمین، تى چه‌رفی
 مضارع بوو چه‌ذفمان کرد، وه هاتین له ئه‌وه‌لیه وه به همزه‌ی وه‌صلی
 مکسوره، وه ناخره که‌ی مابه وه به حالی خو‌ی له‌به‌ر ئه‌وه‌دروست نیه
 چه‌ذفی ضمیری فاعل بکری گه‌را به اِزْمِین.

«وَأَرْضَ» بۆ مفردی مذکری مخاطب مشتقه له تَرْضِی، تى چه‌رفی
 مضارع بوو چه‌ذفمان کرد وه‌هاتین له ئه‌وه‌لیه وه به همزه‌ی وه‌صلی
 مکسوره، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چه‌ذفی لام‌الفاعل گه‌را به اِرْضَ
 «اِرْضِیَا» بۆ تثنیه‌ی مذکری مخاطب مشتقه له تَرْضِیَانِ، تى چه‌رفی
 مضارع بوو چه‌ذفمان کرد، وه هاتین له ئه‌وه‌لیه وه به همزه‌ی وه‌صلی

وَإِذَا أُدْخِلَتْ عَلَيْهِ نُونُ التَّأْكِيدِ أُعِيدَتِ اللَّامُ الْمَحْذُوفَةُ فَقُلْتُ: أُغْزُونَ،
أُغْزُونَ، إِزْمِينٌ، وَارْضِينٌ

مکسوره وه ناخره که مان مجزوم کرد به چه ذفی نون گه را به اِرْضِيَا.
«اِرْضُوا» بؤ جمعی مذکری مخاطب، مشتقه له تَرْضُونَ، تى حرفى مضارع بوو، چه ذفمان کرد، وه هاتين له نه وه ليه وه به همزه ی وه صلی مکسوره، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چه ذفی نون گه را به اِرْضُوا.
«اِرْضِي» بؤ مفردی مؤنثی مخاطب، مشتقه له تَرْضِيْنَ، تى حرفى مضارع بوو چه ذفمان کرد، وه هاتين له نه وه ليه وه به همزه ی وه صلی مکسوره، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چه ذفی نون گه را به اِرْضِي.
«اِرْضِيَا» بؤ تثنیه ی مؤنثی مخاطب، مشتقه له ترضيان، تى حرفى مضارع بوو چه ذفمان کرد، وه هاتين له نه وه ليه وه به همزه ی وه صلی مکسوره، وه ناخره که مان مجزوم کرد به چه ذفی نون گه را به اِرْضِيَا.
«اِرْضِيْنَ» بؤ جمعی مؤنثی مخاطب، مشتقه له تَرْضِيْنَ، تى حرفى مضارع بوو چه ذفمان کرد، هاتين له نه وه ليه وه به همزه ی وه صلی مکسوره، وه ناخره که مان هيسته وه گه را به اِرْضِيْنَ.

«وَإِذَا أُدْخِلَتْ عَلَيْهِ نُونُ التَّأْكِيدِ أُعِيدَتِ اللَّامُ الْمَحْذُوفَةُ» کاتى نونى تأکیدی خفیفه یا ثقیله لاحق کرا به م ثمه مرى به صیغه وه، وه یا مضارعى مجزوم به چه ذفی لام الفعل، نه وه نهو لام الفعله که چه ذف کراوه له بهر قاعده ثبعاده نه کرته وه به مفتوحى «فَقُلْتُ: أُغْزُونَ، أُغْزُونَ، إِزْمِينٌ، وَارْضِينٌ» نه صلّه که یان أغز، ارم ارض بوو به چه ذفی لام الفعل مؤکد مان کردن به بونى تأکیده وه، جا لام الفعله محذوفه که مان هینابه وه به

وَأَسْمُ الْفَاعِلِ مِنْهَا: - غَازٍ، غَازِيَانِ، غَازُونٌ - غَازِيَةٌ، غَازِيَتَانِ،
 غَازِيَاتٌ وَ غَوَازٍ. وَ كَذَلِكَ: زَامٌ وَ رَاضٍ وَ أَضْلُ غَازٍ: غَازٍ وَ فُقِلْتِ
 الْوَاوُ يَاءٌ لِتَطْرُقَ فِيهَا وَ انْكِسَارِ مَا قَبْلَهَا كَمَا قُلْتِ فِي غُزَيٍّ، ثُمَّ قَالُوا:
 غَازِيَةٌ لِأَنَّ الْمُؤنَّثَ فَرَعُ الْمَذْكَرِ وَ التَّاءُ طَارِيَةٌ.

مفتوحی به هوی نونی تأکیده وه گهران به: اغزون، ارمین، ارضین.

«وَأَسْمُ الْفَاعِلِ مِنْهَا:

اسمی فاعل له م بابانا

«غاز» بو مفردی مذکری غائب، نهصلی غَازٍ غَازٍ بوو جا واو متطرف
 ماقبل مکسور قلب کراهه یی وه کو واوی غَزُوْله صیغه‌ی بنا مفعولی فعلی
 ماضی داکراوه به یی له سهر قاعده‌ی دامه زراو: ضمه له سهر یی ثقیل بوو
 چه حذفمان کرد وه التقاء الساکنین روی داله به‌ینی یی و تنوین دا چه‌زفی یی
 که مان کرد گه‌را به غَازٍ.

«غازیان» بو تشبیه‌ی مذکری غائب، نهصله که‌ی غازوان بوو، واو
 متطرف ماقبل مکسور قلبمان کرد به یی گه‌را به غازیان بو تشبیه له حاله‌تی
 ره‌فعه‌دا.

«غازون» بو جمعی مذکری له حاله‌تی ره‌فعه‌دا، نهصله که‌ی غازیون
 بوو، ضمه له سهر یی ثقیل بوو نقلمان کرد بو‌لای ماقبله که‌ی، وه
 التقاء الساکنین روی داله به‌ینی یی و واوی جمعه‌که‌دا، چه‌زفی یی که مان
 کرد گه‌را به غازون.

«غازیة» بو مفردی مؤنث نهصله که‌ی غَازِوَةٌ بوو به واو جا واو

متطرف ماقبل مکسور قهلبمان کرد به یی گهرا به غازیة.

«غَازِیَّتَانِ» بۆ تشنیهی مؤنث، نهصله کهی غازوتان بوو، قهلبی واوه کهمان کرد به یی گهرا به غازیتان.

«غَازِیَّاتُ» بۆ جمعی مؤنثی سالم نهصله کهی غازوات بوو، قهلبی واوه کهمان کرد به یی گهرا به غازیات.

و «غَوَازِ» بۆ جمعی مؤنثی مکسر، نهصله کهی غَوَازِو بوو، واو متطرف ماقبل مکسور قهلبمان کرد به یی گهرا به غَوَازِیْ به ضمه و تنوین جا ضمه له سهر یی ثقیل بوو چهذفمان کرد، وه چهذفی یی کهیشمان کرد له بهر دهفعی التقاء الساکنین له بهینی یی و تنوینه کهدا گهرا به غَوَازِ.

وه حوکمی رام وه راض وه کو: غَازِ وایه له ئیعلالا، وه نهصلی رام، رامی بوو ضمه له سهر یی ثقیل بوو چهذفمان کرد وه چهذفی یی کهیشمان کرد له بهر دهفعی التقاء الساکنین له بهینی ئه و تنوینه کهدا گهرا به رام، وه نهصلی راض راضو بوو واو متطرف ماقبل مکسور قهلبمان کرد به یی گهرا به راضی، جا ئیعلالمان کرد وه کو: رام گهرا به راض جاله بهر ئه وه پرسیار کراوه له سَرِّی قهلبی واو به یی له وینهی غازیة که نهصله کهی غازوّه بوه مع انه واوه که له طرفه وه نهبوه! مصنف فهرموی: «ثُمَّ قَالُوا غَازِیَّةٌ لِأَنَّ الْمُؤنَّثَ فَرَعُ الْمَذْكَرِ وَالتَّاءُ طَارِیَّةٌ» واته پاش ئه و باسانه بزانتن که عهرب خویندویانه ته وه غازیة، به قهلبی واو به یی مع انه واوه که له طرفه وه نیه

وَتَقُولُ فِي اسْمِ الْمَفْعُولِ مِنَ الْوَاوِيِّ مَغْرُؤٌ وَ مِنَ الْيَائِيِّ، مَرْمِيٌّ بِقَلْبِ
الْوَاوِيَاءِ وَ كَسْرٍ مَاقْبَلَهَا

لہر ٹہوہ کہ مؤنث فرعی مذکرہ مادام لہ مذاکرا واوہ کہ مان لہ
طرہ فہوہ یہ، لہ مؤنثیش دا قلبی ٹہو واوہ یان کرد بہ یی، وہ لہ بہر ٹہوہ یش
مادام تی ی تانیث عارض بوہ بویہ فرقی مؤنث لہ گہل مذکر دا کأنہ ہر
نیہ لہ نارادا.

وہ بہ وینہی ٹہم جوابہ جواب ٹہدریتہ وہ لہ صیغہ ی تشنیہ و جمع دا،
مثلاً ٹہلین: تشنیہ و جمع فرعی مفردن مادام لہ وا یعلال کراوہ لہ میشدا
ٹہ کری. وہ یا خود ٹہلین: - ٹہم عہلامہ تانہ مادام عارضن کأنہ لہ لفظہ
کانانین، وہ واوہ کہ یان وا لہ طرفہ وہ.

«وَتَقُولُ فِي اسْمِ الْمَفْعُولِ مِنَ الْوَاوِيِّ مَغْرُؤٌ» تُو ٹہلینت: - لہ اسمی
مفعولی معتل اللامی ثلاثی مجردی واوی دا مغزو ٹہصلہ کہ ی مغزو بوو،
واوی ٹہوہ لمان دہ غم کرد لہ ثانی دا گہرا بہ مغزو.

«وَمِنَ الْيَائِيِّ، مَرْمِيٌّ بِقَلْبِ الْوَاوِيَاءِ وَ كَسْرٍ مَاقْبَلَهَا» وہ تُو ٹہلینت:
- لہ اسمی مفعولی معتل اللامی یائی دا: - مَرْمِيٌّ بہ قلبی واوی اسمہ
مفعولہ کہ بہ یی، وہ مکسور کردنی ماقبلہ کہ ی، چونکی ٹہصلی مرمی
مَرْمِيٌّ بوو، قلبی واوہ کہ مان کرد بہ یی وہ یی مان لہ یی دا دہ غم کرد وہ

لَإِنَّ الْوَاوَ وَالْيَاءَ إِذَا اجْتَمَعَا فِي كَلِمَةٍ وَاحِدَةٍ وَالْأُولَى مِنْهُمَا سَاكِنَةٌ
تُقَلَّبُ الْوَاوُ يَاءً، وَ أُذْغِمَتِ الْيَاءُ فِي الْيَاءِ وَ تَقُولُ فِي فَعُولٍ
مِنَ الْوَاوِيِّ: عَدُوٌّ وَ مِنَ الْيَائِيِّ: بَغِيٌّ وَ فِي فَعِيلٍ مِنَ الْوَاوِيِّ: صَبِيٌّ وَ
مِنَ الْيَائِيِّ: شَرِيٌّ.

ماقبلی یی که مان مکسور کرد گه را به مزمی. «لَإِنَّ الْوَاوَ وَالْيَاءَ إِذَا اجْتَمَعَا
فِي كَلِمَةٍ وَاحِدَةٍ وَالْأُولَى مِنْهُمَا سَاكِنَةٌ تُقَلَّبُ الْوَاوُ يَاءً، وَ أُذْغِمَتِ
الْيَاءُ فِي الْيَاءِ».

نهایی: له بهر نهوه که واو وه یی کاتی گرد بوونه وه له یه ک کلمه دا، وه
یه که میان ساکن بوو قهلبی واوه که نه کری به یی، وه یی له یی دا ده غم
نه کری، وه له بهر مناسبه یی که ماقبله که یشی مکسور نه کری، وه کو
به یانمان کرد.

«وَ تَقُولُ فِي فَعُولٍ مِنَ الْوَاوِيِّ: عَدُوٌّ وَ مِنَ الْيَائِيِّ: بَغِيٌّ» تَوْنُهُ لَيْتَ لَهُ
بِنَايَ صِيغَهُ فَعُولٍ لَهُ مَعْتَلُ اللَّامِ وَاَوِي دَا عَدُوٌّ بِهِ تَشْدِيدِي وَاَوِ
نَهْصَلَهُ كَهِي عَدُوٌّ بُوُو بِهِ دُوُو وَاَوِ جَا وَاَوِمَانُ لَهُ وَاَوِدَا دَهْغَمُ كَرْدُ بُوُوهِ عَدُوٌّ.
وَهُ لَهُ مَعْتَلُ اللَّامِ يَائِي دَا بَغِيٌّ نَهْصَلَهُ كَهِي بَغُوِيٌّ بُوُو، وَاَوِ وَهُ يِيَّ گَرْدُ
بُوُوْنَهُ وَهُ لَهُ كَلِمَةٌ يَهْ كَدَا نَهْوَه لِيَانُ سَاكِنُ بُوُو قَهْلَبِي وَاَوِهِ كَهْ مَانُ كَرْدُ بِهِ يِيَّ
وَيِمَانُ لَهُ يِيَّ دَا غَمُ كَرْدُوهُ مَاقْبَلِي يِيَّ كَهْ مَانُ مَكْسُورُ كَرْدُ گَهْ رَا بِهِ بَغِيٌّ.

«وَ فِي فَعِيلٍ مِنَ الْوَاوِيِّ: صَبِيٌّ وَ مِنَ الْيَائِيِّ: شَرِيٌّ.»

تَوْنُهُ لَيْتَ: لَهُ بِنَايَ فَعِيلِي مَعْتَلُ اللَّامِ وَاَوِي دَا صَبِيٌّ وَهُ شَرِيٌّ، نَهْصَلِي
صَبِيٌّ صَبِيُوٌّ بُوُو، وَاَوِ وَهُ يِيَّ گَرْدُ بُوُوْنَهُ وَهُ قَهْلَبِي وَاَوِهِ كَهْ مَانُ كَرْدُ بِهِ يِيَّ، يِيَّ مَانُ
لَهُ يِيَّ دَا دَهْغَمُ كَرْدُ گَهْ رَا بِهِ صَبِيٌّ. وَهُ نَهْصَلِي شَرِيٌّ. شَرِيِّي بُوُو دَهْغَمِي يِيَّ
نَهْوَه لِمَانُ كَرْدُ لَهُ يِيَّ ثَانِي دَا گَهْ رَا بِهِ شَرِيٌّ

وَالثَّلَاثِي الْمَزِيدُ فِيهِ ثُقَلْبُ وَاوُهُ يَاءٌ. لِأَنَّ كُلَّ وَاوٍ وَقَعَتْ رَابِعَةً
فَصَاعِدًا وَلَمْ يَكُنْ مَاقِبِلَهَا مَضْمُومًا قَلْبَتْ يَاءٌ أَفْتَقُولُ أُعْطِي يُعْطِي،
وَاعْتَدَى يَعْتَدِي، وَاسْتَرَشَى يَسْتَرَشِي.

«وَالثَّلَاثِي الْمَزِيدُ فِيهِ ثُقَلْبُ وَاوُهُ يَاءٌ.» واته: هەر فعلی وه هەر
ئیسیمکی ثلاثی مزید فیہ معتل اللام نه وه واوه لام الفعله که ی قلب نه کری
به یی. «لِأَنَّ كُلَّ وَاوٍ وَقَعَتْ رَابِعَةً فَصَاعِدًا وَلَمْ يَكُنْ مَاقِبِلَهَا مَضْمُومًا
قَلْبَتْ يَاءٌ» چونکی هەر واوی له پایه ی چواره م یا زیاتر دا بی، وه
ماقبله که ی مضموم نه بی، نه وه قلب نه کری به یی له بهر تخفیف.

«فَتَقُولُ أُعْطِي يُعْطِي، وَاعْتَدَى يَعْتَدِي، وَاسْتَرَشَى يَسْتَرَشِي.»

ئیسته أعطی فعلی ماضی بابی افعال وه یعطی مضارعه تی وه
لام الفعله که یان واوه، قلبی واوه که مان کرد وه به یی وه نه ویی له ماضی
یه که دا قلب کراوه به ئهلف، وه له مضارعه که دا ماوه ته وه به لام ضمه
که ی حذف کراوه له بهر تخفیف.

وه اعتدی ماضی بابی افعال وه یعتدی مضارعه تی وه لام الفعله که
یان واوه، له بهر نه وه واله مرتبه ی چواره ماقبل کراوه یی. به لام له ماضی
یه که یدا یی متحرک ماقبل مفتوح قلب کراوه به ئهلف، وه له مضارعه که
داماوه ته وه، به لام له بهر نه وه ضمه له سه ر یی ثقیل بووه حه ذفی ضمه که ی
کراوه بوه به یعتدی.

وه ئه لیت: له ماضی و مضارعی بابی استفعال دا استرش یسترشی
ئه صلّه که یان استرشو وه یسترشو بوو (واو واقع له مرتبه ی شه شهه ما

وَ تَقُولُ مَعَ الضَّمِيرِ أُعْطِيتُ وَاعْتَدِيتُ وَاسْتَرَشِيتُ وَ كَذَلِکَ: تَغَازِینَا
وَ تَرَاجِینَا

قلب کرا به یی به لام له ماضی یہ کہ دا یی متحرک ماقبل مفتوح قلب کرا وہ
به الف وه له مضارعہ کہ دا یی کہ ماوه ته وه، جاله بهر ئه وه ضمہ له سہر یی
تقیله حہ ذف کرا وه و گہ را وه به یسترشی.

«وَ تَقُولُ مَعَ الضَّمِيرِ أُعْطِيتُ وَاعْتَدِيتُ وَاسْتَرَشِيتُ» تُوْئِهِ لِيْتِ لَه
کاتی ئیلحاقی ضمیری مرفوعی متحرکی متکلم به و فعله ماضی یانه وه
اعطیت و اعتدیت و استرشیت به قلبی واوه کہ یان به یی به پی ی ئه و
قاعدہ دامہ رزا وه ی رابوردو.

«وَ كَذَلِکَ: تَغَازِینَا وَ تَرَاجِینَا» هہر وا وا وه کانیاں قلب ئه کرین به یی
کاتی ئیلحاقی ضمیری متکلمی مع الغیر به ئاخری ماضی یہ کانه وه، وه کو:
تغازینا وه تراجینا. کہ ئه صلہ کہ یان تغازونا وه تراجوننا بوه به واو، به لام واوه
کانمان به قاعدہ ی پیشو قلب کرد وه به یی، وه بوون به تغازینا وه تراجینا.

النوع الرابع: المَعْتَلُ الْعَيْنُ وَاللَّامُ

وَ يُقَالُ لَهُ اللَّفِيفُ الْمَقْرُونُ فَتَقُولُ: شَوَى، يَشْوِي، شَيْئاً، مِثْلُ: رَمَى
يَزِمِي رَمِيًّا وَ قَوِي، يَقْوِي، قُوَّةً، وَرَوِي، يَزْوِي، رِيًّا. مِثْلُ: رَضِيَ،
يَرْضِي، رَضِيًّا

«وَ يُقَالُ لَهُ اللَّفِيفُ الْمَقْرُونُ» نه‌وعی چوارهم له‌هوت نه‌وعی معتل
فعلی یا تیسیمیکه عین‌الفعل و لام‌الفعلی ح‌رفی‌ع‌لله بن، وه‌ئهم نه‌وعه
بی‌ی‌ئه‌وتری: - (لفیفی مقرون) چونکی دو ح‌رفی‌ع‌لله‌ی به‌یه‌که‌وه‌تیا
بی‌چراوه‌ته‌وه.

«فتقول: شَوَى، يَشْوِي، شَيْئاً، مِثْلُ: رَمَى يَزِمِي رَمِيًّا» یانی‌حوکمی
لفیفی مقرونی بابی‌ثانی وه‌کو‌ناقصی‌ئهو‌بابه‌وايه‌له‌ئیعلال‌دا.
ئه‌صلی‌شوی، شَوَى بو‌به‌فتح‌ی‌بی، بی‌متحرک‌ماقبل‌مفتوح
قه‌لبمان‌کرد‌به‌ئلف. وه‌ئه‌صلی‌یشوی‌یشوی. به‌ضم‌ی‌بی‌ضمه‌له‌سه‌ر
بی‌ثقیل‌بو‌حذف‌مان‌کرد‌گه‌را‌به‌یشوی‌وه‌ئه‌صلی‌شَيْئاً شَوِيًّا بو، واو‌وه
بی‌گرد‌بو‌ونه‌وه‌له‌یه‌ک‌کلمه‌دا، قه‌لبی‌واوه‌که‌مان‌کرد‌به‌بی، وه‌بی‌مان‌له
بی‌دا‌ده‌غم‌کرد‌گه‌را‌به‌شَيْئاً.

«وَ قَوِي، يَقْوِي، قُوَّةً، وَرَوِي، يَزْوِي، رِيًّا. مِثْلُ: رَضِيَ، يَرْضِي،
رَضِيًّا» یانی‌حوکمی‌لفیفی‌مقرونی‌بابی‌رابع‌که‌لام‌الفعله‌که‌یان‌واو‌بی
وه‌کو‌مثالی‌یه‌که‌م‌یا‌خوبی‌بی‌وه‌کو‌مثالی‌دوه‌م، وه‌کو‌حوکمی
معتل‌اللامی‌بابی‌رابع‌وايه‌له‌ئیعلال‌دا.

فَهُوَ رَيَّانٌ وَامْرَأَتُهُ رَيْئِي مِثْلُ: عَطْشَانَ وَ عَطْشِي، وَأَزْوِي كَأَعْطِي

نه صلی قوی قوؤ بوو به دو واو. واو متطرف ماقبل مکسور قه لیمان کرد به یی گه‌پا به قوی. وه نه صلی یقوی یقوؤ بوو، وه کو یعلم، واو واقع له مرتبه‌ی چواره ماقه لیمان کرد به یی گه‌پا به یقوی. وه نه صلی قوؤ، قوؤ بوو به دو واو، ده غمی واوی نه وه لیمان کرد له واوی ثانی دا گه‌پا به قوؤ.

وه نه صلی یزوی، یزوی بوو به ضمه‌ی لام الفعل، یی متحرک ماقبل مفتوح قه لیمان کرد به تلف گه‌پا به یزوی وه نه صلی ریئا، رویا بوو قه لیبی واوه که مان کرد به یی، وه ده غمی یی مان کرد له یی دا گه‌پا به ریئا.

«فَهُوَ رَيَّانٌ» بؤ صیغه‌ی مشبهه‌ی مفردی مذکر له سهر وه زنی فعلان له م بابا، نه صله‌ی رویان بوو، واو وه یی گرد بوونه وه له کلمه‌ی کدا قه لیبی واومان کرد به یی، وه یی مان له یی دا ده غم کرد گه‌پا به ریئان.

«وَامْرَأَتُهُ رَيْئِي» نهو تری بؤ مفردی مؤنث له صیغه‌تی مشبهه‌ی نه م بابا، ریئیی به تشدید یی نه صله‌ی رویا بوو له سهر وه زنی فعلی وه کو: سگری قه لیبی واوه که مان کرد به یی، وه ده غمی یی مان کرد له یی دا گه‌پا به ریئیی

«مِثْلُ: عَطْشَانَ وَ عَطْشِي، وَأَزْوِي كَأَعْطِي» واته: - ریئان بؤ مفردی مذکر وه کو عطشان. و ریئا بؤ مفردی مؤنث وه کو عطشی وایه، وه میزانی نه وه ل فعلان وه میزانی ثانی فعلی به. و آزوی کاعطی یانی حوکمی لفیفی مقرونی بابی افعال، وه کو معتل اللامی نهو بابه وایه، نه صلی آزوی، آزوی بوو، وه کو اکرم یی متحرک ماقبل مفتوح قه لیمان کرد به تلف گه‌پا به آزوی.

وَحَيٍّ مِثْلُ: رَضِيَ يَخِي، حَيَوَةٌ وَ تُكْتَبُ بِصُورَةِ الْوَاوِ فَهُوَ حَيٌّ وَحَيًّا
وَ حَيِّنَا فَهَمَا حَيَّانٍ وَحَيُّوا وَحَيُّوا

«وَحَيٍّ مِثْلُ: رَضِيَ» يانى حوكمى ماضى بابى رابع له لفيفى مقرونا،
وهو ماضى بابى رابع وايه له معتل اللاما جا نه توانى بيخونينته وه به
ادغامى عين الفعل له لام الفعل دا وه بلييت: حَيٌّ له بهر ده فعلى اجتماع
المثلين.

«يَخِي، حَيَوَةٌ» يَخِي بؤ مضارعه كهى به فه ككى ادغام، نه صلّه كهى
يَخِي وه كو يعلم بوو به ضمهى يى ثانى يى متحرك ماقبل مفتوح قه لبمان
کرد به نه لف گه را به يَخِي - حَيَوَةٌ له مصدر دا نه صلّه كهى حَيَّةٌ بوو به دو
يى مفتوحه وه كو غَلَبَةٌ، يى متحرك ماقبل مفتوح قه لى يى ثانيمان کرد به
نه لف، گه را به حَيَوَةٌ نه خونينته وه به نه لف «و تُكْتَبُ بِصُورَةِ الْوَاوِ» وه
نه لفه به سوره تى واو نه نوسرى له سهر ياساى خونينده وهى به واو له
سهر بازى لوغته له ناو عه ره با.

«فَهُوَ حَيٌّ» نه لى بؤ صفه تى مشبهه تى حَيٌّ به تشديدى يى وه
فتحه تى فاء الفعله كه له مفردى مذكرا.

«وَحَيًّا وَ حَيِّنَا فَهَمَا حَيَّانٍ» وه نه توانى تشنيه تى مذكرى غائبى نه مابه
بيخونينته وه به ادغام وه به فه ككى ادغام له ماضى دا..

وه نه مابه صيفه تى مشبهه تى مثنى نه وه ههر به ده غمه وه نه خونينته
وه، وه كو حَيَّانٍ. «وَحَيُّوا» بؤ جمعى مذكرى غائب له فعلى ماضى دا به
ادغامه وه «وَحَيُّوا» به فه ككى ادغام.

فَهُمْ أَحْيَاءٌ وَ يَجُوزُ حَيُّوا بِالتَّخْفِيفِ كَرَضُوا وَالْأَمْرُ: إِحْيَى، كَارِضَ وَ
 أَخْنَى يُحْبِي، كَأَعطَى يُعْطِي وَأَخْنَى يُحْبِي، كَأَعطَى يُعْطِي أَحْيَاءً
 وَحَايَا يُحَايِي مُحَايَاءً

«فَهُمْ أَحْيَاءٌ» بؤ جمعی مذکری مکسری صیغه تی مشبهه نه لیّن:
 اَحْيَاءَ لَه سَه رَه زَنِي اَفْعَال.

«وَ يَجُوزُ حَيُّوا بِالتَّخْفِيفِ كَرَضُوا» درسته خویندنه وهی حَيُّوا لَه
 ماضی دابه تخفیف به حه ذفی یه کی له یی کان وه کو:
 نه خوینرتته وه رَضُوا به نقلی ضمه ی لام الفعله که بولای ماقبله که ی، وه
 حه ذفی خوئی.

«وَالْأَمْرُ: إِحْيَى، كَارِضَ وَ أَخْنَى يُحْبِي، كَأَعطَى يُعْطِي» واته: بؤ
 نه مری به صیغه ی مفردی مذکری مخاطب له م بابه بلی: اِحْيَى. وه کوارِضَ
 له نه مری بابی رابع له ماده ی رَضِيَ به حه ذفی لام الفعل.

«وَأَخْنَى يُحْبِي، كَأَعطَى يُعْطِي» بؤ ماضی و مضارعی بابی افعال له م
 ماددا، وه نه صلی اَحْيَا اَحْيَى به دو یی جا نیعلال لام الفعله که مان کرد به
 قلبی به نه لف گه را به اَحْيَى.

وه نه صلی يُحْبِي يُحْبِي بؤ به ضمه ی لام الفعله که ی، ضمه له سَه رَه یی
 ثقیل بؤ حه ذفمان کرد گه را به يُحْبِي.

«أَحْيَاءً» بؤ مصدره که ی نه صلّه که ی اَحْيَاءُ بؤ، وه کو إعطاءً، یی
 واقع له پاش نه لفی زائده وه قه لبمان کرد به همزه گه را به اَحْيَاءً. «وَحَايَا
 يُحَايِي مُحَايَاءً» بؤ مضای و مضارع و مصدری بابی مفاعله له ماده ی
 حَيَّى، نه صلی حَايَا حَايَى بؤ به دو یی، جایی متحرک ماقبل مفتوح قلبی

اِسْتَحْيِي يَسْتَحْيِي اِسْتِحْيَاءٌ وَاِسْتَحَى وَ مِنْهُمْ مَنْ يَخْذِفُ اِخْدَى الْيَائِنِ
وَ يَقُولُ: اِسْتَحَى يَسْتَحِي اِسْتِحَاءً

یئ که مان کرد به ئەلف گەرا بە حایا.وہ ئەصلی محایاة مُحَايَّةٌ بوو، یئ
متحرک ما قبل مفتوح قلبان کرد بە ئەلف گەرا بە مُحَايَاةً.

«اِسْتَحْيِي يَسْتَحْيِي اِسْتِحْيَاءً» بۆ ماضی و مضارع و مصدری بابی
استفعال لە مادەى حَى. وہ ئەصلی اِسْتَحْيِي بوو، وە کو استخرج قەلبی یئ ی
ثانیمان کرد بە ئەلف گەرا استحیی، وە ئەصلی یستحیی یستحیی بوو وە کو
یستخرج ضمه لە سەر یئ ثقیل بوو حەذفمان کرد گەرا بە یَسْتَحْيِي. وە
ئەصلی استحیاء، استحیایاً بوو، یئ ی ناخر واقع لە پاش ئەلفی زائده وە
قەلبان کرد بە همزه گەرا بە استحیاءً.

«وَاِسْتَحَى» بۆ ئەمر بە صیغەى مفرەدى مذکرى مخاطب لە مادەى
حَى لە بابی استفعالاً حاصل بوو، بە حەذفى حەرفى مضارع، وە جەلبی
همزهى وەصلی مکسورە، وە حەذفى لام الفعله کەى.

«وَ مِنْهُمْ مَنْ يَخْذِفُ اِخْدَى الْيَائِنِ وَ يَقُولُ: اِسْتَحَى يَسْتَحِي
اِسْتِحَاءً» واتە: لە عەرەبە کانه کە سئى حەذفى یە کئى لە و دوو یئ کات لە
مادەى حَى وە یە کئیکیان ئەهیلێتە وە، وە ئەلئى اِسْتَحَا يَسْتَحِي اِسْتِحَاءً،
ئەصلی اِسْتَحَى اِسْتَحْيِي بوو بە دو یئ، حەذفى یە کئى لە یئ کانمان کرد، وە
فاء الفعله کە مان مفتوح کرد وە قەلبی یئ کە مان کرد بە ئەلف گەرا بە
اِسْتَحَى، وە ئەصلی یستحی یستحیی بوو، وە کو یستخرج یە کئى لە و دوو
یئ مانە حەذف کرد، وە فاء الفعله کە مان مکسور کرد جا ئەگەر محذوف

إِسْتَحَ وَ ذَلِكَ لِكثَرَةِ الْأُسْتِعْمَالِ كَمَا قَالُوا لَا أُذْرِي فِي لَا أُذْرِي

عين الفعله كه بي، نه وه ضمه‌ی لام الفعله كه يش چه‌ذف نه كرى، وه نه‌گه‌ر محذوف لام الفعله كه بي، نه وه كسره‌ی عين الفعله كه يش چه‌ذف نه كرى وه نه‌بي به يَسْتَجِي.

«إِسْتَحَ» بو نه‌مري به صيغه‌ی مفردی مذكري مخاطب، له‌م ئيستعمالا نه‌صله‌ كه‌ی تَسْتَجِي بوو چه‌ذفی چه‌رفی مضارع‌مان كرد، وه همزه‌ی وه‌صلی مكسوره‌مان هيناله نه‌وه‌ليه وه، وه چه‌ذفی يئ كه‌مان كرد له‌ئاخريه وه‌گه‌را به‌إِسْتَحَ له‌سه‌ر وه‌زني اِسْتَفَ به‌چه‌ذفی عين و لام يه‌كئ له‌تخفيفا وه يه‌كئ له‌بنای نه‌مرا.

«وَ ذَلِكَ لِكثَرَةِ الْأُسْتِعْمَالِ كَمَا قَالُوا لَا أُذْرِي فِي لَا أُذْرِي» واته: وه چه‌ذفی يه‌كئ له‌و دوو يئ يه‌له‌بابی استفعالی ماده‌ی حَيَّ، له‌به‌ر فره ئيستعماله كه‌باعثی نه‌وه‌يه تخفيفی كلمه كه‌بكري، وه كو نه‌وه خوئندويانه ته‌وه لا‌أذر به‌چه‌ذفی يئ لام الفعل، له‌به‌ر تخفيف له‌جمله‌ی لا‌أذري دا...

النوعُ الخامسُ: المَعْتَلُ الفَاءُ وَاللَّامُ

النوعُ الخامسُ: المَعْتَلُ الفَاءُ وَاللَّامُ وَ يُقَالُ لَهُ اللَّفِيفُ الْمَفْرُوقُ فَتَقُولُ: وَقَى، كَرَمَى، يَبْقَى يَبْقِيَانِ يَبْقُونَ

نوعی پینجهم له حهوت نهوعه‌ی معتل، عبارته له مشتقی که معتل الفاو لام بی. «و یقال له اللفیف المرفوق فتقول: وقی، کرمی، یقی یقیان یقون» وه بهم نهوعه نهوتری لفیفی مرفوق چونکی دوو حهرفی علله‌ی تیدا پیچراوه ته‌وه له گهل فصل وه فه‌رق له به‌ینی نه‌وانا. وه حوکمی لفیفی مرفوق له بابی ثانی دا وه کو معتل اللامه که‌ی وایه. نه‌صلی وقی و قی بووه به فتحه‌ی یی، جایی متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به نه‌لف گه‌را به وقی. «یقی» بو مضارعه که‌ی نه‌صله که‌ی یوقی بوو، وه کو یضرب، واو واقع له به‌ینی یی و کسره دا حه‌ذفمان کرد، وه ضمه له‌سه‌ر یی ثقیل بوو حه‌ذفمان کرد له تاخریه وه گه‌را به یقی له سه‌ر وه‌زنی یعل به حه‌ذفی فاء‌الفعل.

«یقیان» بو تشیه‌ی مذکری غائب نه‌صله که‌ی یقی بوو، نه‌لف ضمیری فاعلی تشیه بوو لاحقمان کرد به تاخریه وه له گهل نون ئی‌عربادا، وه نه‌لف باعشی فتحه‌ی ماقبلی بوو، ماقبله که‌مان مفتوح کرد گه‌را به یقیان.

«یقون» بو جمع‌ی مذکری غائب، نه‌صله که‌ی یقی بوو، واو ضمیر فاعلی جمع‌ی مذکر بوو ئیلحاقمان کرد به تاخریه وه له گهل نونی ئی‌عربادا، وه له به‌ینی واو و حه‌رفی یی ساکنه که‌دا التقاء الساکنین په‌یدا بوو، جا حه‌ذفی یی که‌مان کرد، وه ماقبله که‌مان مضموم کرد، له‌به‌ر مناسبه‌ی واوه که‌گه‌را به یقون.

تَقِي تَقِيَانِ يَقِيْنَ تَقِي، تَقِيَانِ، تَقُونُ تَقِيْنَ تَقِيَانِ تَقِيْنَ
أَقِي تَقِي

«تَقِي» بؤ مفردى مؤنثى غائب دروست نه كرى وه كويقى.
«تَقِيَانِ» بؤ تشنيهى مؤنثى غائب دروست نه كرى وه كويقيان.
«يَقِيْنَ» بؤ جمعى مؤنثى غائب به زياد كردنى نونى ضميرى فاعلى
جمعى مؤنث. «تَقِي، تَقِيَانِ، تَقُونُ» بؤ مفرد و تشنيه و جمعى مذكرى
مخاطب، دروست نه كرين وه كو: مفرد و تشنيه و جمعى مذكرى غائب.
«تَقِيْنَ» بؤ مفردى مؤنثى مخاطب، نه صلّه كهى تَقِي بوو، يئ ضميرى
فاعلى مؤنثى مخاطب بوو ئيلحقمان كرد به ئاخريه وه له گه ل نونى
ئيعرابدا، جا حه ذفى يئ لام الفعله كه مان كرد، له بهر ده فعلى التقاء الساكنين
له به ينى نهو و يئ ضميره كه دا گه را به تَقِيْنَ.
«تَقِيَانِ» بؤ تشنيهى مؤنثى مخاطب. «تَقِيْنَ» بؤ جمعى مؤنثى مخاطب
دروست نه كرين وه كو تشنيه و جمعى مؤنثى غائب، وه يا خود نه ليين: -
نه صلّه كهى كرد به مبنى، وه بو به باعنى حه ذفى نونى مفردى مؤنثى
مخاطب، چونكى ئيعراب بوو، وه حه ذفى يئ ضميرى فاعلى مفردى
مؤنثى مخاطب مان كرد له بهر نه وه نه م ضميرى جمع بوو.. وه نهو ضميرى
مفردى بوو، وه ئعادهى لام الفعله محذوفه كه مان كرده وه گه را به تَقِيْنَ، له
سهر وه زى تَعْلَنَ له بهر حه ذفى فاء الفعله كهى وه مانه وهى عين الفعله كه و
لام الفعله كهى. «أَقِي» بؤ متكلمى وحده. «تَقِي» بؤ متكلمى مع الغير وه
ئيعلال نه كرين وه كو: مفردى مذكر

وَ تَقُولُ قِيًّا قِيًّا قِيًّا عَلَى حَرْفٍ وَاحِدٍ، وَ يَلْزَمُهُ الْهَاءُ فِي الْوَقْفِ. نَحْوُ: قِهْ
قِيًّا قُو قِي قِيًّا قِينَ

«وَ تَقُولُ قِيًّا» تُوْئَلِيْ له بنای ئه مری به صیغه ی مفرده ی مخاطب له
لفیفی مفروقا.

«قِيًّا» به تاقه حهرفی که عبارته له عین الفعلی صیغه که، له بهر حهذفی
فاء الفعله که ی له یاسای مثال دا، وه لام الفعله که ی له یاسای ئه مری
معتل اللام دا. «فَيَصِيرُ عَلَى حَرْفٍ وَاحِدٍ، وَ يَلْزَمُهُ الْهَاءُ فِي الْوَقْفِ. نَحْوُ:
قِهْ» جا ئه و فعله ئه مره دیته سه ر یه ک حهرف وه له حاله تی پراوه ستان
له سه ر یا پیوستی ئیلحاقی هی یه بوْ پراوه ستانی هه ناسه ی انسان - له
صیغه ی ئه مره که دا ته نیا قافه مکسوره که مایه وه، جا هی سکتهمان پیوه نا
بوبه (قِهْ)

«قِيًّا» بوْ تشیه ی مذکری مخاطب مشتقه له تقیان به حهذفی حهرفی
مضارع وه حهذفی نونی ئیعراب.

«قُو» بوْ جمعی مذکری مخاطب مشتقه له تقون به حهذفی تی له
ئه وه لیه وه، وه نون له ئاخیره وه.

«قِيًّا» بوْ مفردی مؤنثی مخاطب مشتقه له تقین، به حهذفی تی له
ئه وه لیه وه، وه نون له ئاخیره وه، گهْ را به قی.

«قِيًّا» بوْ تشیه ی مؤنثی مخاطب مشتقه له تقیان، به حهذفی تی له
ئه وه لیه وه، وه نون له ئاخیره وه، گهْ را به قیا.

«قِيْنَ» بوْ جمعی مؤنثی مخاطب مشتقه له تقین، به حهذفی تی له
مضارع و به س، چونکه نونه که ی ضمیری فاعله و بی دلیل حهذف نا کر ی.

وَتَقُولُ فِي التَّأْكِيدِ: قَيْنٌ، قِيَانٌ، قُنٌّ، قِنٌّ، قِيَانٌ، قِينَانٌ، وَبِالْخَفِيفَةِ: قَيْنٌ - قُنٌّ - قِنٌّ.

«وَتَقُولُ فِي التَّأْكِيدِ: قَيْنٌ، قِيَانٌ، قُنٌّ، قِنٌّ، قِيَانٌ، قِينَانٌ، وَبِالْخَفِيفَةِ: قَيْنٌ - قُنٌّ - قِنٌّ.» تَوْثِيْقٌ لَهُ كَاتِي تَأْكِيدِي نَهْم صِيغَهِي نَهْمَرِي مَخَاطَبَه بِه نُونِي تَأْكِيدِي ثَقِيلَه: -

«قَيْنٌ» بُوْ مُفْرَدِي مَذْكُرِي مَخَاطَبِ مُشْتَقَه لَهُ (ق) نُونِي تَأْكِيدِي ثَقِيلَه مَان بِيُوْه نَا، وَه لَهُ بَهْر نَهْوَه مُوجِبِ بُوْ وَفَتْحَهِي مَاقْبَلِي لَامِ الْفَعْلَه كَه مَان تُبْعَاذَه كَرْدَه وَه بِه مَفْتُوحِي گَه رَا بِه قَيْنٌ.

«قِيَانٌ» بُوْ تَثْنِيَهِي مَذْكُرِي مَخَاطَبِ، نَهْ صَلَه كَه ي قِيَا بُوْ مُؤَكَّدَمَان كَرْدَه بِه نُونِي ثَقِيلَه وَه، وَه نُونَه كَه مَان مَكْسُور كَرْدَه رَا بِه قِيَانٌ.

«قُنٌّ» بُوْ جَمْعِي مَذْكُرِي مَخَاطَبِ، نَهْ صَلَه كَه ي قُوا بُوْ، مُؤَكَّدَمَان كَرْدَه بِه نُونِي ثَقِيلَه وَه گَه رَا بِه قُونٌ، جَا التَّقَاة السَّاكِنِي رُوِي دَا لَهُ بِه يَنِي وَاو وَه نُوِي تَاكِيدَه كَه دَا، جَا حَه ذَفِي وَاوَه كَه مَان كَرْدَ لَهُ بَهْر دَه فَعْيِ التَّقَاة السَّاكِنِي، وَه تُيَكْتَفَا مَان كَرْدَه بِه ضَمَهِي مَاقْبَلَه كَه ي گَه رَا بِه قُنٌّ.

«قِنٌّ» بُوْ مُفْرَدِي مُؤَنَّثِي مَخَاطَبِ، نَهْ صَلَه كَه ي قِي بُوْ، مُؤَكَّدَمَان كَرْدَه بِه نُونِي ثَقِيلَه وَه بُوْ بِه قَيْنٌ، جَا التَّقَاة السَّاكِنِي رُوِي دَا لَهُ بِه يَنِي يِي وَ نُونَه كَه دَا حَه ذَفِي يِي كَه مَان كَرْدَ لَهُ بَهْر تُيَكْتَفَا بِه كَسْرَهِي مَاقْبَلَه كَه ي گَه رَا بِه قِنٌّ.

«قِينَانٌ» بُوْ تَثْنِيَهِي مُؤَنَّثِي مَخَاطَبِ نَهْ صَلَه كَه ي قَيْنَ بُوْ، مُؤَكَّدَمَان كَرْدَه بِه نُونِي تَأْكِيدِي ثَقِيلَه وَه، وَه هَاتِيْن بِه نَهْ لَفْيِ لَهُ بِه يَنِي نُونَه كَانْدَا وَه نُونَه تَأْكِيدَه كَه مَان مَكْسُور كَرْدَه رَا بِه قِينَانٌ.

وَتَقُولُ : وَجِي يُوْجِي، كَرَضِي يَزُضِي وَالْأَمْرُ: اِيحْ كَارِضَ

«وِبِالْخَفِيْفَةِ: قَيْنٌ، قُنٌ، قِنْ.» وە تۆ ئەلبيت له کاتي تاکيدي ئەمري به

صيغه به نوني تاکيدي خفيفه وه: -

«قَيْنٌ» بو مفردی مذکری مخاطب، ئەصله که ی (ق) بوو مؤکدمان کرد

به نوني خفيفه وه، وه نون موجبی فتحه ی ماقبلی بوو ماقبله که مان مفتوح

کرد لام الفعله محذوفه که ی گیرایه وه سەر حالی خوی و گه‌پا به قَيْنٌ.

«قُنٌ» بو جمعی مذکری مخاطب، ئەصله که ی قو بوو، مؤکدمان کرد به

نوني خفيفه وه، التقاء الساكنين روی دا له به يني واو وه نونه که دا، جا واوه

که مان چه‌ذف کرد، وه ئيکتفامان کرد به ضمه ی ماقبله که ی گه‌پا به قُنٌ.

«قِنْ» بو مفردی مؤنثی مخاطب، ئەصله که ی قی بوو، مؤکدمان کرد به

نوني خفيفه وه، التقاء الساكنين روی دا له به يني يی و نونه که دا، جا چه‌ذفی

یی که مان کرد وه ئيکتفامان کرد به کسره ی ماقبله که ی گه‌پا به قِنْ.

ئيتر نوني خفيفه لاحق نابی به تشبيه و جمعی مؤنثه وه.

«وَتَقُولُ : وَجِي يُوْجِي، كَرَضِي يَزُضِي» يانی تۆ ئەلبيت: - وَجِي

يُوْجِي که لفيفی مفروقه له بابی رابع دا وه کو تلفظ ئە که ی به معتل اللامي

ئەو بابە «وَالْأَمْرُ: اِيحْ كَارِضَ» بو ئەمري مخاطبی مفردی مذکری ئەم

بابە ئەلبيت ايج، وه کوارض مشتقه له تَوَجِي وه کو تعلم، تی حەرفی مضارع

بوو چه‌ذفمان کرد، وه هاتين له ئەوه‌ليه وه به همزه ی وه‌صلی مکسوره وه

ئاخره که مان مجزوم کرد به چه‌ذفی لام الفعل گه‌پا به اِوْج، جا واو ساکن

ماقبل مکسور قه‌لبمان کرد به يی گه‌پا به اِيح.

النوع السادس: المعتل الفاء والعين

النوع السادس المعتل الفاء والعين كَيِّنِ فِي إِسْمِ مَكَانٍ، يَوْمٍ وَ وَيْلٍ وَ لَا يُبْنَى مِنْهُ الْفِعْلُ

«النوع السادس المعتل الفاء والعين» نوعى شه شه م له نه نواعى

معتل لفظيکه که فاء الفعل وه عين الفعله کهى حر فى علله بن.

«كَيِّنِ فِي إِسْمِ مَكَانٍ، يَوْمٍ وَ وَيْلٍ» وه كو لفظى: يئن كه فاء الفعل وه

عين الفعل هر دو كيان يئ به وله حروفى عللهن، وه يَوْمِ اسمى زه مانه، كه

فاء الفعل و عين الفعله کهى عللهن. وه وِيلِ كلمهى توره بونه.

«وَا لَا يُبْنَى مِنْهُ الْفِعْلُ» به استقراء دهر که و تووه که فعل دروست

ناکری لهم نه وعه معتله.

النَّوعُ السَّابِعُ: الْمُعْتَلُّ الْفَاءُ وَالْعَيْنُ وَاللَّامُ

النَّوعُ السَّابِعُ: الْمُعْتَلُّ الْفَاءُ وَالْعَيْنُ وَاللَّامُ وَذَلِكَ: وَاوٌ وَيَاءٌ، لِأَسْمَى
الْحَرْفَيْنِ

«النَّوعُ السَّابِعُ: الْمُعْتَلُّ الْفَاءُ وَالْعَيْنُ وَاللَّامُ» نهوعی حهوتهم له
حهوت نهوعه که ی معتل نهوه یه که: فاء الفعل وه عین الفعل وه لام الفعلی به
سه ریه که وه حهرفی علله بن.

«وَذَلِكَ: وَاوٌ وَيَاءٌ، لِأَسْمَى الْحَرْفَيْنِ» وه مثالی نهم جوره معتله یش
هر لفظی واو وه لفظی یاء که ناون بو نهو دو حهرفه له حروفی نهلف و بی.
وه نهصلی واو (وَوَو) بوو به سی و او جا قلبی عین الفعله که مان کرد به
نهلف به یاسای ئیعلال گهرا به واو نهصلی یاء (یَیَی) بوو به سی بی. جا
قلبی عین الفعله که مان کرد به نهلف به یاسای ئیعلال گهرا به یای، جا
قلبی بی ناخره که مان کرد به همزه گهرا به یاء.

فصل

فَصْلٌ فِي الْمَهْمُوزِ حُكْمُ الْمَهْمُوزِ فِي تَضَارِيفِ فِعْلِهِ كَحُكْمِ الصَّحِيحِ لِأَنَّ الْمَهْمُوزَ حَرْفٌ صَحِيحٌ لِكِنَّهَا قَدْ تُخَفَّفُ إِذَا وَقَعَتْ غَيْرَ أَوَّلٍ فَتَقُولُ: أَمَلْ يَا مَلُ كَنَصَرَ يَنْصُرُ وَالْأَمْرُ: أَوْمَلْ بِقَلْبِ الْمَهْمُوزَةِ وَأَوْ. لِأَنَّ الْمَهْمُوزَتَيْنِ إِذَا التَّقَاتَا فِي كَلِمَةٍ وَاحِدَةٍ وَثَانِيَهُمَا سَاكِنَةٌ وَجَبَ قَلْبُهَا بِحَرَكَةِ مَا قَلْبَهَا

«فَصْلٌ فِي الْمَهْمُوزِ» نه مه فصلیکه باسی نه حکامی نه و لفظانه

نه کات که همزه یان تیدایه فعل بن یا اسم بن.

«حُكْمُ الْمَهْمُوزِ فِي تَضَارِيفِ فِعْلِهِ كَحُكْمِ الصَّحِيحِ» حوکمی مهموز

له تحویلی مصدره که یا بولای مشتقات وه کو: - فعلی ماضی و مضارع و
نه مر و نه می و اسمی فاعل و اسمی مفعول و غیری نه مانیشن وه کو سالم وایه.

«لِأَنَّ الْمَهْمُوزَ حَرْفٌ صَحِيحٌ لِكِنَّهَا قَدْ تُخَفَّفُ إِذَا وَقَعَتْ غَيْرَ أَوَّلٍ»

به لام هه ندی جار تخفیف به سهر همزه که یدادیت به قلب یا حه ذف یا به
تسهیل نه گهر نه و همزه یه له نه و لی کلمه که وه بی. «لِأَنَّهَا حَرْفٌ شَدِيدٌ

مِنْ أَقْصَى الْخَلْقِ» له بهر نه وه که همزه حه رفیکی گران و ناباره له تلفظ دا
چونکی له لای ژوروی گه رو دایه، که وایی زور مناسبه له گه ل سوک کردنا.

«فَتَقُولُ: أَمَلْ يَا مَلُ كَنَصَرَ يَنْصُرُ» تو نه لیی أمل یا مل وه کو نصر

ینصر. «وَالْأَمْرُ: أَوْمَلْ بِقَلْبِ الْمَهْمُوزَةِ وَأَوْ. لِأَنَّ الْمَهْمُوزَتَيْنِ إِذَا التَّقَاتَا فِي كَلِمَةٍ
وَاحِدَةٍ وَثَانِيَهُمَا سَاكِنَةٌ وَجَبَ قَلْبُهَا بِحَرَكَةِ مَا قَلْبَهَا» چونکی کاتی

كَأَمِّنَ وَ تُؤْمِنَ وَ اٰیْمَانًا فَاِنَّ كَانَتْ الْاُولٰٓئِیْ مِنْ الْهَمْزَتَيْنِ هَمْزَةٌ وَضَلَّ
تَعُوْدُ الثَّانِيَةُ هَمْزَةٌ عِنْدَ الْوَضَلِ اِذَا انْفَتَحَ مَا قَبْلَهَا.

دوہہ مزہ گرد بوو یہ وہ پیکہ وہ لہ یہ ک کلمہ دا وہ ہمزه ی دوہہ میان ساکن
بوو، ٹہ وہ قلبی ہمزه ی ثانی ٹہ کریؑ بہ حہرفیؑ کہ مونسبی حہرہ کہ ی
ہمزه ی پیشوی بی۔ یانی ٹہ گہر ہمزه ی پیشو مفتوح بیؑ ٹہ وہ ہمزه ی
دوہہم ٹہ کریؑ بہ ٹہلف، وہ ٹہ گہر مضموم بوو ٹہ کریؑ بہ واو، وہ ٹہ گہر
مکسور بوو ٹہ کریؑ بہ بی۔

«كَأَمِّنَ وَ تُؤْمِنَ وَ اٰیْمَانًا» ٹہ وہل بنافاعلی ماضی بابی افعالہ، ٹہ صلہ
کہ ی اَمَّنَ بوو، وہ کو اُکرم قلبی ہمزه ی ثانیمان کرد بہ حہرفی مونسبی
حہرہ کہ ی ٹہ وہل بہ ٹہلف۔ دووہہم بنا مفعولی ماضی بابی افعالہ قلبی
ہمزه ی ثانیمان کرد بہ واو (بہ پی ی یاسا)۔ وہ سیہہم مصدری بابی
افعالہ، وہ کو اکرام قلبی ہمزه ی ثانیمان کرد بہ بی۔

ٹہم قاعدہ یہ عامہ بو ہموو شوینیؑ چہ ہمزه ی ٹہ وہل ہمزه ی قطع
بیؑ وہ کو ٹہم مثالانہ یا خود ہمزه ی وہ صل بی۔

ٹہ وہندہ ہہ یہ، ٹہ گہر ہمزه ی وہ صلی بیؑ حوکمیکی جیاواز بو ہمزه ی
ثانی ہہ یہ وہ کو مصنف ٹہ فہر مویت: «فَاِنَّ كَانَتْ الْاُولٰٓئِیْ مِنْ الْهَمْزَتَيْنِ
هَمْزَةٌ وَضَلَّ تَعُوْدُ الثَّانِيَةُ هَمْزَةٌ عِنْدَ الْوَضَلِ اِذَا انْفَتَحَ مَا قَبْلَهَا.»

واتہ ٹہ گہر ہمزه ی ثانی لہ دوو ہمزه کہ، ہمزه ی وہ صل بوو، ٹہ وہ ٹہو
ہمزه ثانیہ قلب کراوہ ٹہ گہر یتہ وہ بو سہر ٹہ صلی خوی کہ ہمزه بووہ،
کاتی کہ ماقلی ہمزه ثانیہ کہ مفتوح بیؑ «نَحْوُ: قَوْلِهِ تَعَالٰی: اِلٰی الْهُدٰی اٰتِنَا»

بوئهمری مفردی مذکری مخاطب، نهصله که ی ائْتِ بوو، به دو همزه،
 نهوئل همزه ی وهصلی مکسوره، دوهم همزه ی فاءالفعل، جا ئهم
 همزه ی ثانیمانه کرد به یی، چونکی خوئی ساکن وه ماقبله که مکسور
 بوو. وه پاش نهوه که به سرا به ماقبله که یه وه یعنی الی الهدی همزه
 وهصله که له ناوارویش، وه التقاء الساکنین روی داله به یینی ئهلفی ئاخری
 هدی وه یی ساکنه که، که به دهلی همزه ی ثانی یه، جا حذفی ئهلفی هدی
 کراو، وه ئهم یی ساکنه گهرا یه وه بوسه نهصله که ی که همزه بوو، وه
 خویند مانه وه الی الهدی ائتنا به فتحه ی دالی هدی، و ئیعهده ی همزه ی
 فالفعله که له بهر نهوه سه به بی قلبی به یی که همزه وهصله که بوله به ینارو
 یشته وله ئارا دانه ماوه.

«بیداربن»: هه چهند مصنف ئهم حوکمه ی بهست به همزه یه که وه
 ماقبله که ی مفتوح بی، به لام حوکمی همزه ی ماقبله که ی مضموم بی یا
 مکسور بی ئه ویش وه کو ماقبل مفتوح وه هایه، یانی ئه وایش پاش قلب
 مادام همزه ی پیشیان همزه ی وهصل بی وه له ناوارپروا نهوه ئه گه پرتته وه به
 همزه...

نمونه ی یه که م: وه کو (ائذن لی) له ئایه تی پیروزی: - وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ
 ائذن لی. وه ختی خوئی همزه ی ثانیمان کرد به یی چونکی همزه ی پیشو
 مکسور بوو، پاش نهوه که وه ته دوای یقول، وه همزه وهصله که له ناوانه ما،
 وه ماقبله که ی مضموم بوو وه کو لامی یقول همزه ثانیه که مان گیرایه وه به همزه.

حَذَفَتِ الْهَمْزَةُ فِي: خُذْ وَكُلْ وَمُرْ عَلَى غَيْرِ الْقِيَاسِ وَ قَدْ يَجِيءُ أَمْرٌ عَلَى الْأَصْلِ عِنْدَ الْوَضَلِ

نمونه‌ی دوه‌می وه‌کو (أَتَمِّنَ) که بنا مفعولی ماضی بابی افتعاله له نایه‌تی: (فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أْتَمَّنَ آمَاتَهُ) همزه‌ی ثانیمان کرد به واو چونکه همزه‌ی نه‌وه‌ل مضموم بو به لام له پاش نه‌وه که وته پال الذی وه همزه وه‌صله که له ناوانه‌ما وه یئی الذی له‌بهر التقاء الساکنین لاجو، وه ماقبله که‌ی بوبه ذالی الذی که مکسوره واوه که لابراوه همزه که مان هینایه وه‌جاله بهر نه‌وه یه‌کی نه‌پرسی نه‌لی مادام ده‌ستوری تخفیف باعته بو نه‌وه که همزه‌ی دوه‌م بکری به نه‌لف یا به یئی یا به واو.

بوچی له نه‌مری مخاطبی ماده‌ی أخذ، أكل، أمر نالیین: أُوخِذُوهُ أُوکَلْ وه أُوْمُرْ به قلبی همزه‌ی ثانی به واو وه نه‌لیین: خُذْ، كُلْ، مُرْ مصنف رحمه الله جوابی دایه‌وه وه فه‌رموی: «حَذَفَتِ الْهَمْزَةُ فِي: خُذْ وَكُلْ وَمُرْ عَلَى غَيْرِ الْقِيَاسِ» واته‌ه‌ذفی همزه له‌م نه‌مرانه‌دا به‌خلافی قیاس کراوه چونکه نه‌م لفظانه زور گرانن له‌سهر زمان وه پیو سیان هه‌یه به تخفیف وه نه‌صله که‌یان أأخذ أأكل أأمر بو به دو همزه له‌سهر وه‌زنی أنصر همزه‌ی دوه‌م میان‌ه‌ذف کرد له‌بهر تخفیف ئینجایی ئیحتیاج بووین له همزه وه‌صله که وه‌ه‌ذفمان کرد گهران به خُذْ، كُلْ، مُرْ له‌سهر وه‌زنی عُلْ به‌ه‌ذفی فاء‌الفعل «وَقَدْ يَجِيءُ أَمْرٌ عَلَى الْأَصْلِ عِنْدَ الْوَضَلِ» وه‌جار به‌جار أأمر نه‌خوینرته وه له‌سهر ره‌وشتی قاعده‌ی پیشو که‌ عبارت بوو له قلبی همزه‌ی دوه‌م به‌ه‌رفی که مناسبی‌ه‌ره که‌ی ماقبله که‌ی بی، وه

كَقَوْلِهِ تَعَالَى: - وَأَمْرٌ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَأَزَّرَ يَأْزِرُ، وَهَذَا يَهْنَأُ، كَضَرْبٍ يَضْرِبُ وَ الْأَمْرُ أَيْزِرُ وَأَدْبٌ يَأْدُبُ كَكَرْمٌ يَكْرُمُ وَالْأَمْرُ أُوْدُبُ وَ سَأَلَ يَسْأَلُ، كَمَنْعَ يَمْنَعُ وَالْأَمْرُ إِسْأَلٌ وَيَجُوزُ: سَأَلَ يَسْأَلُ سَلًّا

تبعاده‌ی نه و همزه‌ییه له کاتیکا همزه‌ی وه وصل بو بیته له ناوانه مابئ «كَقَوْلِهِ تَعَالَى: - وَأَمْرٌ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ» وه كو لفظی أَمْر لهم ثایه ته‌دا، وه ختی خو‌ی همزه‌ی ثانیمان کرد به واو چونکی خو‌ی ساکن بوو، وه ماقبله که‌یشی مضموم بوو، به لام له کاتیکا واو که‌وته سهر همزه پیشوه که له ناو رو‌یشت، وه همزه‌ی دوهم زیندو کرایه وه.

«وَأَزَّرَ يَأْزِرُ، وَ هَذَا يَهْنَأُ، كَضَرْبٍ يَضْرِبُ» یانی مهموزالفاء و مهموزاللامی بابی ثانی، وه كو فعلی سالم بابی ثانی وایه «و الأمر ایزر» له سهر وه زنی اضرب نه‌صله که‌ی أَزَّر بوو وه كو اضرب به دو همزه، جا همزه‌ی ثانیمان کرد به یئ به قاعده‌ی پیشو‌گه‌را به ایزر. «وَأَدْبٌ يَأْدُبُ كَكَرْمٌ يَكْرُمُ» یانی مهموزی بابی سادس وه كو سالمی نه و بابه وایه «وَالْأَمْرُ أُوْدُبُ» نه‌صله که‌ی أَدْب بوو وه كو أحسن قلبی همزه‌ی ثانیمان کرد به واو به یاسای پیشو‌گه‌را به أُوْدُب.

«وَ سَأَلَ يَسْأَلُ، كَمَنْعَ يَمْنَعُ» یانی ماضی مهموزی بابی به شهرت - بابی ثالث - وه كو ماضی سالمی نه و بابه وایه.

«وَالْأَمْرُ إِسْأَلٌ» وه نه‌مره که‌ی عبارته له إِسْأَلَ به‌بی ده‌ست لیدان و گورینی وه كو اِمنع. «وَيَجُوزُ: سَأَلَ يَسْأَلُ سَلًّا» وه دروسته قلبی همزه‌ی نه‌م بابه بکه‌ی به نه‌لف، وه له ماضی و مضارعه که یا بلیتت سال یسال، وه بو نه‌مره که‌ی بلیتت: سَلَّ که مشتقه له تَسْأَلَ به حه‌ذفی حه‌رفی مضارعه

و آَبَ یُوُوبُ، وَسَاءَ یَسُوءُ، كَضَانَ یَصُونُ وَّجَاءَ یَجِیءُ، كَكَالَ یَكْبِیلُ
فَهُو: سَاءٌ وَّجَاءٌ وَّأَسَايَأُسُو، كَدَعَا یَدْعُو وَّأَتَى یَأْتِی كَرَمِی یَزْمِی

که‌ی و اسکانی ناخره که‌ی، وه چه‌ذفی نه‌لفه که‌ی له بهر ده‌فعی
التقاء الساکنین.

«و آَبَ یُوُوبُ، وَسَاءَ یَسُوءُ، كَضَانَ یَصُونُ» واته حوکمی بابی
نه‌وه‌ل له مهموزالفاء وه مهموزاللّامی نه‌جوه‌ف وه کو حوکمی بابی نه‌وه‌له
له نه‌جوه‌فی غیره مهموز. «وَجَاءَ یَجِیءُ، كَكَالَ یَكْبِیلُ» یانی حوکمی بابی
ثانی له مهموزاللّامی نه‌جوه‌ف، وه کو بابی ثانی یه له نه‌جوه‌فی غیره
مهموز. «فَهُو: سَاءٌ وَّجَاءٌ» بو اسمی فاعلی سَاءَ جَاءَ نه‌صله که‌یان ساوّه
وه جایء بوو عین‌الفعله که‌مان قلب کردن به همزه به یاسای نه‌جوه‌ف
گه‌ران به ساءٌ وه جاءء به دو همزه عین‌الفعل وه لام‌الفعل جا همزه ثانیه
که‌مان قلب کرد به یئی له بهر نه‌وه که له طرفه وه بوو، وه ماقبله که‌ی
مکسور بوو گه‌ران به سائی وه جائئ وه کو قاضی، جا ضمه له سهر یئی ثقیل
بوو، چه‌ذفمان کرد وه چه‌ذفی یئی که‌یشمان کرد له بهر ده‌فعی
التقاء الساکنین له به‌ینی یئی و تنوینه که‌یدا گه‌را به ساءٌ وه جاءء له سهر وه‌زنی
فاع. «وَأَسَايَأُسُو، كَدَعَا یَدْعُو» یانی حوکمی مهموزالفای ناقصی بابی
نه‌وه‌ل، وه کو حوکمی بابی نه‌وه‌له له ناقصی غیره مهموزا.
«وَأَتَى یَأْتِی كَرَمِی یَزْمِی» یانی حوکمی بابی ثانی له مهموزالفای
ناقص دا وه کو حوکمی بابی ثانی یه له ناقصی غیره مهموزا.

وَالْأَمْرُ أَيْتٍ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ: تِ تَشْبِيهَا لَهُ بِخُذْ وَ وَأَيُّ يَأَيُّ، كَوَقْفِي
يَقِي وَالْأَمْرُ وَوَأَيُّ يَأَوِي أَيًّا، كَشَوِي يَشْوِي شَيًّا وَالْأَمْرُ إِيوِ كَأَشْوِ

«وَالْأَمْرُ أَيْتٍ» بُوْ نَه مَرِي مَخَاطَبِ نَه لَيِّتِ أَيْتِ، نَه صَلَّه كَهِي إِتِّ بُوو،
بِه دُو هَمَزَه يَه كَيِّ نَه صَلَّ وَه يَه كَي وَه صَلَّ، جَا هَمَزَه يَ ثَانِيْمَانِ قَه لَبِ كَرْدِ بَه
يِيْ بَه قَاعَدَه يَ سَابِقِ گَه رَا بَه أَيْتِ. «وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ: تِ تَشْبِيهَا لَهُ بِخُذْ»
يَانِي لَه عَه رَه بَه كَانَه كَه سَيِّ كَه حَه ذَفِي هَمَزَه يَ فَاءِ الْفَعْلِ نَه كَاتِ لَه بَه رِ
تَخْفِيْفِ حَه رَفِي، وَه كُو نَه مَرِي تَأْخُذْ حَه ذَفِي فَاءِ الْفَعْلِ كَه يَ وَه هَمَزَه
وَه صَلَّه كَه يَ نَه كَرْدِ وَ نَه يُوْتِ خُذْ.

«وَ وَأَيُّ يَأَيُّ، كَوَقْفِي يَقِي» يَانِي حَوَكْمِي بَابِي ثَانِي لَه مَهْمُوزِ الْعَيْنِي
لَفِيْفِي مَفْرُوقِ دَا، وَه كُو حَوَكْمِي بَابِي ثَانِي يَه لَه غَيْرَه مَهْمُوزِي لَفِيْفِي
مَفْرُوقِ دَا. نَه صَلِّي يَثِي يَوُتِي بُوو، وَه كُو يَوُعِذْ حَه ذَفِي وَاوه كَه مَانِ كَرْدِ بَه
قَاعَدَه يَ مِثَالِ، وَه حَه ذَفِ ضَمَه يَ يِيْ كَه مَانِ كَرْدِ لَه بَه رِ ثَقِيْلِي گَه رَا بَه
يَثِي. «وَالْأَمْرُ» وَاتَه نَه مَرِي مَخَاطَبِي نَه مَ بَابِه نَه يِيْ بَه (أ) بَه يَه كَ حَه رَفِ
نَه صَلَّه كَه يَ تَثِي بُوو، تَيِّ حَه رَفِي مَضَارِعِ بُو حَه ذَفْمَانِ كَرْدِ، وَه تَاخِرَه كَه مَانِ
مَحْذُوفِ كَرْدِ بَه حَه ذَفِي لَامِ الْفَعْلِ گَه رَا بَه اِ.

«وَ وَأَيُّ يَأَوِي أَيًّا، كَشَوِي يَشْوِي شَيًّا» وَاتَه حَوَكْمِي بَابِي ثَانِي لَه
مَهْمُوزِي لَفِيْفِي مَقْرُونِ دَا، وَه كُو حَوَكْمِي بَابِي ثَانِي يَه لَه لَه فَيْفِي مَقْرُونِي
غَيْرَه مَهْمُوزِ، وَه نَه صَلِّي أَيَّا بَه تَشْدِيْدِي يَا أَوِيَا بُوو، قَه لَبِي وَاوه كَه مَانِ كَرْدِ
بَه يِيْ گَه رَا بَه أَيًّا. «وَالْأَمْرُ إِيوِ كَأَشْوِ» بُوْ نَه مَرِي مَخَاطَبِي مَفْرُودِي مَذْكَرِ
نَه صَلَّه كَه يَ إِثُو بُوو بَه هَمَزَه يَ وَه صَلِّي مَكْسُورَه وَه هَمَزَه نَه صَلِّي سَاكِنَه جَا
قَه لَبِي هَمَزَه يَ ثَانِيْمَانِ كَرْدِ بَه يِيْ گَه رَا بَه إِيوِ.

وَنَأَى يَنَأَى، كَرَعَى يَزْعَى وَ هَكَذَا قِيَاسُ رَأَى يَزَأَى لِكِنَّ الْعَرَبَ
 قَدِ اجْتَمَعَتْ عَلَى حَذْفِ الْهَمْزَةِ مِنْ مُضَارِعِهِ فَقَالُوا: يَزَى، يَرِيَانِ،
 يَرُونَ * تَزَى، تَرِيَانِ، يَرِيْن - تَزَى، تَرِيَانِ، تَرُونَ * تَرِيْن، تَرِيَانِ، تَرِيْن
 - أَرَى، نَزَى

«وَنَأَى يَنَأَى، كَرَعَى يَزْعَى» یانی حوکمی بابی به شرط - بابی ثالث -
 له مهموزالعینی ناقص‌دا، وه کو حوکمی بابی به شرط له ناقصی غیره
 مهموز وایه.

«و هَكَذَا قِيَاسُ رَأَى يَزَأَى» هه ره کو نأى یئأى وایه، ده ستوری رأى
 برأى وه حقه وایه همزه‌ی عین‌الفعله که‌ی بمینیتته وه.

«لِكِنَّ الْعَرَبَ قَدِ اجْتَمَعَتْ عَلَى حَذْفِ الْهَمْزَةِ مِنْ مُضَارِعِهِ» به لام
 عه‌رب به کیان گرتوه له سه‌ر نه‌وه که حه‌ذفی عین‌الفعلی مضارعه که‌ی
 بکه‌ن له به‌ر تخفیف «فَقَالُوا: يَزَى، يَرِيَانِ، يَرُونَ * تَزَى، تَرِيَانِ، يَرِيْن -
 تَزَى، تَرِيَانِ، تَرُونَ * تَرِيْن، تَرِيَانِ، تَرِيْن - أَرَى، نَزَى»

نه‌صلی یزى، یزأى بو وه کو یعلم نقلی حه‌ره که‌ی همزه که‌مان کرد
 بولای ماقبله که‌ی جا حه‌ذفمان کرد گه‌را به یری وه نه‌صلی یریان، یری
 بو، نه‌لف ضمیری فاعلی تشبیه بولاحقمان کرد به تاخریه وه له گه‌ل نونی
 ئیعراب‌دا، وه نه‌لف باعشی فتحه‌ی ماقبلی بوو ماقبله که‌مان مفتوح کرد گه‌را
 به یریان.

وه نه‌صلی یرون، یزى بوو، واو ضمیری فاعلی جمعی مذکر بوو
 ئیلحاقمان کرد به تاخریه وه له گه‌ل نونی ئیعراب‌دا، واو باعشی ضمه‌ی
 بوو ماقبلی بوو ماقبله که‌مان ئیعه‌ده کرده وه به مضمومی جا ضمه له سه‌ر

یّی ثقیل حه ذفمان کرد.

جا التقاء الساکنین روی داله بهینی یّی و واوه که دا، وه یّی که مان حه ذف کرد، وه واوه که مان هیشته وه له بهر ئه وه ده لیلی نه بوو له سه ری گه را به یروُن.

وه تری بو مفردی مؤنثی غائب وه کو یری. وه تریان بو تشیهی مؤنثی غائب وه کو یریان.

وه یرین بو جمعی مؤنثی غائب، نه صله که ی یری بوو، نون ضمیری فاعلی جمعی مؤنث بوو، ئیلحاقمان کرد به ئاخیره وه نون موجبی سکونی ماقبلی بوو ماقبله که مان ساکن کرد گه را به یرین.

وه تری بو مفردی مذکری مخاطب. وه تریان بو تشیهی مذکری مخاطب. وه ترون بو جمعی مذکری مخاطب، نه مانه وه ک یری، یریان، یرون دروست نه کرین.

ترین بو مفردی مؤنثی مخاطب نه صله قه ریه که ی تری بوو یّی ضمیری فاعلی مؤنثی مخاطب بوو ئیلحاقمان کرد به ئاخیره وه له گه ل نونی ئیعرابدا، جا التقاء الساکنین روی دا له بهینی لام الفعل وه یّی ضمیره که دا، وه حه ذفی لام الفعله که مان کرد، حه ذفی یّی ضمیره که مان نه کرد چونکه ماقبله که ی مکسور نه بوو هه تا ده لاله ت بکات له سه ری گه را به ترین.

تریان وه کو وینهی سابق. ترین: بو جمعی مؤنثی مخاطب، نه صله که ی تری بوو، نون ضمیری فاعلی جمعی مؤنثی مخاطب بوو ئیلحاقمان کرد به

وَ قَدْ اتَّفَقَ فِي الْخِطَابِ الْمُؤَنَّثِ لَفْظَ الْوَاحِدَةِ وَالْجَمْعِ، لَكِنَّ وَزْنَ
الْوَاحِدَةِ تَفِينٌ، وَالْجَمْعِ تَفْلَنٌ. فَإِذَا أَمَرْتَ مِنْهُ قُلْتَ عَلَى الْأَصْلِ: إِزَاءَ
كَأَزَعٍ

ناخبریه وه، وه نون مقتضی سکونی ماقبلی بو ماقبله که مان ساکن گه را به
ترین.

وه نه گهر ئیعتباری ترین بکهین به نه صل بوی، نه لیین نونی جمعی
مؤنث له بهر نه وه فعله که نه کات به مبنی بوبه باعشی چه ذفی نونی ئیعرابی
مفردی مخاطب، وه بی فاعلی مفردی مؤنث بوو مایه وه تَرِئَنَ له سهر
حالی خوی.

أَرَى بُو متکلمی وحده، و نَرَى بُو متکلمی مع الغیر دروست نه کرین
وه کویری.

«وَ قَدْ اتَّفَقَ فِي الْخِطَابِ الْمُؤَنَّثِ لَفْظَ الْوَاحِدَةِ وَالْجَمْعِ، لَكِنَّ وَزْنَ
الْوَاحِدَةِ تَفِينٌ، وَالْجَمْعِ تَفْلَنٌ.» واته وا هه لکه وتووه له م بابا صیغه ی
مفردی مؤنثی مخاطب له گه ل جمعی مؤنثی مخاطب وه کو یه ک بن له
صوره تا به لام له تقدیرا له یه ک جیان له بهر نه وه له مفرده ده که دا لام الفعل و
عین الفعل محذوفه وه وه زنه که ی نه بی به تَفِينٌ - وه له جمعه که دا هه ر عین
عین الفعله که محذوفه وه لام الفعله که ی باقیه، وه وه زنه که ی تَفْلَنٌ نه بی.

«فَإِذَا أَمَرْتَ مِنْهُ قُلْتَ عَلَى الْأَصْلِ: إِزَاءَ كَأَزَعٍ» کاتی صیغه ی نه مری
مخاطبت دروست کرد له م بابه له سهر یاسای مانه وه ی همزه که ی نه لیی
ارأ وه کو اوع مشتقه له تروی به چه ذفی حهرفی مضارع وه زیاد کردنی

وَقُلْتَ عَلَى تَقْدِيرِ الْحَذْفِ رَوَيْلَزْمُهُ الْهَاءُ فِي الْوَقْفِ رَيَا رَوْرِيَا رَيْنَ

همزه‌ی وه‌صلی مکسوره وه‌هذفی لام‌الفعل جا نه‌بی به‌إِزَّة وه‌کوإِرْع
مشتقه له‌ترعی به‌یاسای پیشو.

«وَقُلْتَ عَلَى تَقْدِيرِ الْحَذْفِ رَ» وه‌ئه‌لیت له‌سه‌رئه‌مری مخاطبی
ماده‌ی رأی دا له‌سه‌رئه‌ساسی ه‌هذفی همزه‌ی وه‌صله‌که‌ی (ر) به‌یه‌ک
ح‌ه‌رف مشتقه له‌ترئی به‌ه‌هذفی ح‌ه‌رفی مضارعه‌که‌ی ولام‌الفعله‌که‌ی.
«وَيْلَزْمُهُ الْهَاءُ فِي الْوَقْفِ» جاله‌به‌رئه‌وه‌ئه‌م صیغه‌ی ئه‌مره‌یه‌ک
ح‌ه‌رفه‌واجبه‌ئیلحاقی هی‌ی سکنه‌له‌کاتی وه‌قفه‌له‌سه‌ری.

«رَيَا» بؤ‌تشیه‌ی مذکری مخاطب، مشتقه له‌تَرَيَانٍ به‌ه‌هذفی ح‌ه‌رفی
مضارع وه‌نونی ئی‌عراب.

«رَوْرِيَا» بؤ‌جمعی مذکری مخاطب، مشتقه له‌تَرَوْنٍ به‌ه‌هذفی ح‌ه‌رفی
مضارع وه‌نونی ئی‌عراب.

«رَيْنَ» بؤ‌مفردی مؤنثی مخاطب، مشتقه له‌تَرَيْنَ به‌ه‌هذفی ح‌ه‌رفی
مضارع وه‌نونی ئی‌عراب.

«رَيَا» بؤ‌تشیه‌ی مؤنثی مخاطب، مشتقه له‌تَرَيَانٍ به‌ه‌هذفی ح‌ه‌رفی
مضارع وه‌نونی ئی‌عراب، وه‌کو‌تشیه‌ی مذکری مخاطب.

«رَيْنَ» بؤ‌جمعی مؤنثی مخاطب، به‌ه‌هذفی ح‌ه‌رفی مضارع وه‌ه‌یشتنه‌وه‌ی نونه‌که‌ی له‌به‌رئه‌وه‌ضمیری فاعله‌.

وَ بِالْأَكْبَدِ: رَيْنٌ، رِيَانٌ، رَوْنٌ، رَيْنٌ، رِيَانٌ، رَيْنَانٌ

«وَ بِالْأَكْبَدِ: رَيْنٌ، رِيَانٌ، رَوْنٌ، رَيْنٌ، رِيَانٌ، رَيْنَانٌ» تو نه لئی له کاتی
تأکیدى نه مری نه ماده به نون.

«رَيْنٌ» بو مفردی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی (ر) بوو به یه ک
حرف مؤکدمان کرد به نونی ثقیله وه، وه لام الفعله که مان هیئایه وه به
مفتوحی له بهر نونه که گهرا به رَيْنٌ.

«رِيَانٌ» بو تشبیهی مذکری مخاطب نه صلّه که ی ریا بوو مؤکدمان کرد
به نونی ثقیله، وه نونه که مان مکسور کرد گهرا
به رِيَانٌ.

«رَوْنٌ» بو جمعی مذکری مخاطب نه صلّه که ی رَو بوو مؤکدمان کرد
به نونی ثقیله، جا التقاء الساکنین روی دا له بهینی واو وه نونه که دا، دروست
نه بوو حه ذفی نونه که ی بکهین له بهر نه وه هاتبو بو تأکید، وه دروستیش
نه بوو حه ذفی واوه که بکهین چونکی ماقبله که ی مفتوح بوو، وه ده لیل
نه بوو له سه ری ناچار متحرکمان کرد به حه ره که ی مناسبی خو ی بی وه کو
ضمه گهرا به رَوْنٌ.

«رَيْنٌ» بو مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی رَی بوو، مؤکدمان کرد
به نونی ثقیله وه جا التقاء الساکنین روی دا له بهینی یی و نونه که دا،
دروست نه بوو حه ذفی نونه که بکهین له بهر رعایه تی تأکیده که، وه
دروستیش نه بوو حه ذفی یی که بکهین چونکه ماقبله که ی مفتوح بو، وه
هیچ شتی نه بوو ده لالهت بکات له سه ری، ناچار مکسورمان کرد له بهر

وَبِالْخَفِيفَةِ: رَيْنَ، رَوْنَ، رَيْنَ

مناسبه‌ی کسره له گه‌ل یی گه‌را به رَيْنَ.

«رَيْنَانُ» بۆ تشبیه‌ی مؤنثی مخاطب، دروست ئه کرى وه کو تشبیه‌ی مذکری مخاطب.

«رَيْنَانُ» بۆ جمعی مؤنثی مخاطب، ئه صلّه که‌ی رَيْنَ بوو مؤکدمان کرد به نونی ثقیله وه هاتین به ئه‌لفی له به‌ینی هه‌ر دو نونه که‌دا، وه نونه که‌مان مکسور کرد گه‌را رَيْنَانُ.

«وَبِالْخَفِيفَةِ: رَيْنَ، رَوْنَ، رَيْنَ» تۆ ئه‌لیی له کاتی تأکیدى فعلی ئه‌مری به صیغه‌ی ئه‌م ماده به نونی خفیفه.

«رَيْنَ» بۆ مفردی مذکری مخاطب ئه صلّه که‌ی (رَ) بوو به یه‌ک حه‌رف مؤکدمان کرد به نونی خفیفه وه ئیعه‌ده‌ی لام‌الفعله که مان کرده وه به مفتوحی گه‌را به رَيْنَ.

«رَوْنَ» بۆ جمعی مذکری مخاطب، ئه صلّه که‌ی رَوَ بوو مؤکدمان کرد به نونی خفیفه وه التقاء‌الساکنین روی دا له به‌ینی واو نونه که‌دا، دروست نه‌بوو حه‌ذفی نونه که بکه‌ین له به‌ر تأکیده که دروستیش نه‌بوو حه‌ذفی واوه که له به‌ر ئه‌وه هیچ شتی نه‌بوو ده‌لیل بی له سه‌ری، ناچار واوه که‌مان مضموم کرد له به‌ر مناسبه‌ی ضمه له گه‌ل واوه که‌دا گه‌را به رَوْنَ.

«رَيْنَ» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب ئه صلّه که‌ی رَی بوو، مؤکدمان کرد به نونی خفیفه وه، جا التقاء‌الساکنین روی داله به‌ینی یی و نونه که‌دا، دروست نه‌بوو حه‌ذفی نونه که بکه‌ین له به‌ر رعایه‌تی تأکید، وه حه‌ذفی یی

فَهُوَ: رَاءٍ، رَائِيَانٍ، رَاؤُنَ، كِرَاعٍ، رَاعِيَانٍ، رَاعُونَ وَ ذَاكَ مَرَّتِي كَمَرَعِي

که یش شتی نه بوو ده لالهت بکات له سهری، ناچار مکسورمان کرد له بهر مناسبه‌ی کسره له گه‌ل یی دا گه‌را به رین. تیرنونی خفیفه لاحق نابی به تشنیه و جمعی مؤنثه‌وه.

«فَهُوَ: رَاءٍ، رَائِيَانٍ، رَاؤُنَ، كِرَاعٍ، رَاعِيَانٍ، رَاعُونَ» یانی اسمی فاعلی ثم ماده له‌م بابه‌دا دروست نه کری به اثباتی همزه‌که‌ی.

نه‌صلی راءِ رایی بوو وه‌کو عالم ضمه له‌سهر یی ثقیل بوو چه‌ذفمان کرد، جا التقاء‌الساکنین روی دا له به‌ینی یی و تنوینه که‌دا وه چه‌ذفی یی که‌مان کرد گه‌را به راءِ له سهر وه‌زنی فاع.

وه نه‌صلی راییان، راءِ بوو ئەلف و نونی تشنیه مان ئیلحاق کرد به ئاخریه وه، وه ئیعاده‌ی لام‌الفعله که‌مان کرد به مفتوحی گه‌را به رَائِيَانٍ.

وه نه‌صلی راءُن، راءِ بوو، واو وه نون عه‌لامه‌تی جمع بون له حاله‌تی ره‌فعه‌دا ئیلحاقمان کرد به ئاخریه وه گه‌را به راعون وه نه‌صله قه‌ریبه که‌ی راییون بوو، ضمه له سهر یی ثقیل بو، نقلمان کرد بولای ماقبله که‌ی، جا التقاء‌الساکنین روی دا له به‌ینی یی و واوه که‌دا چه‌ذفی یی که‌مان کرد گه‌را به رَاؤُنَ.

«وَ ذَاكَ مَرَّتِي كَمَرَعِي» یانی اسمی مفعولی ثم ماده‌له ثلاثی مجره‌دا به اثباتی همزه نه‌بی، وه ئیعلایشی نه‌کری وه کوه ئیعلالی اسمی مفعولی ناقص له غیری مهموزدا.

وه نه‌صلی مَرَّتِي مَرْمُوتِي بوو، وه‌کو ممنوع، واو وه یی گرد بوونه وه

وَبِنَاءِ أَفْعَلَ مِنْهُ مُخَالِفٌ لِأَخَوَاتِهِ أَيْضاً فَتَقُولُ: أَرَى، يُرَى، إِزَاءٌ، وَ
إِرَائَةٌ، وَ إِرَائِيَّةٌ

قلبی واوه که مان کرد به یی، وه ییمان له یی دا ده غم کرد وه ماقبله که مان
مکسور کرد گه را به مَرَّيْتُ وه کوه مَرَّيْتُ.

«وَبِنَاءِ أَفْعَلَ مِنْهُ مُخَالِفٌ لِأَخَوَاتِهِ أَيْضاً» واته بنای بابی افعال له
ماده یه جیایه له بنای نهو مشتقاته له غیر یی نه م ماده دا له بهر نه وه که
حه ذفی همزه که یان تیائه کری. به لام له غیر یی نه م ماده دا حه ذفی
عین الفعل نا کری.

«فَتَقُولُ: أَرَى، يُرَى، إِزَاءٌ، وَ إِرَائَةٌ، وَ إِرَائِيَّةٌ»

نه صلی آری، آز آی بوو، وه کو اکرم حه ذفی همزه که مان کرد له بهر
تخفیف، له پاش نقلی فتحه که ی بولای ماقبله که ی وه یی متحرک ماقبل
مفتوح قه لبمان کرد به نه لف گه را به آری، له سهر وه زنی أَفَلَّ به حه ذفی
عین الفعل.

وه نه صلی یُری، یُرئی بوو وه کو یکریم حه ذفی همزه که مان کرد له بهر
تخفیف، پاش نقلی کسره که ی بولای ماقبله که ی، وه ضمه له سهر یی ثقیل
بوو حه ذفمان کرد گه را به یُری. وه نه صلی إِرَائَةٌ، إِرَائِيَّةٌ بوو، وه کو اکراماً
حه ذفی همزه که مان کرد له بهر تخفیف پاش نقلی فتحه که ی بولای ماقبله
که ی، وه له باتی نهو همزه تی ی مصدر مان هیئاله ناخریه وه له گه ل تنوین دا
گه را به اراییَّة، جاله بهر نه وه یی ی لام الفعل له پاش همزه وه بوو، قلبمان
کرد به همزه گه را به اراءة...

فَهُوَ مُرِيَانٍ مُرُونٌ

إِرَاءٌ مَصْدَرُهُ وَ يُعْلَلُ ثَكْرِيٌّ وَهُوَ كَوِ ارَاءَ بِهِ بِيَّ تَعْوِضِي تِيَّ لَه بَاتِي
عَيْنِ الْفَعْلَةِ كَهِي. وَ ارَاءِيَّةٌ بِهِ تَعْوِضِي تِيَّ لَه بَاتِي عَيْنِ الْفَعْلَةِ كَهِي، بِهِ لَامٌ قَهْلِي
بِيَّ كَهِي نَه كَرَاوَه بِهِ ثَلْفٌ لَه بَهْرُ ثَوَه بِهِ رَاسْتِي بِيَّ لَه طَرَفَه وَهِيَه.

«فَهُوَ مُرِيَّ» بُوَ اسْمِي فَاعِلِي مَادَهِي رَأْيٌ لَه بَابِي اِفْعَالِ دَا، وَهُوَ ثَه صِلَّةٌ كَهِي
مُرِيَّيُّ بُووَه، وَهُوَ كَوِ مَكْرَمٌ، حَه ذَفِي هَمْزَه كَه مَانَ كَرْد لَه بَهْرُ تَخْفِيفِ پَاشِ نَقْلِي
كَسْرَه كَهِي بُوَلَايِ مَاقِبَلِي، وَهُوَ ضَمُّ لَه سَهْرُ بِيَّ ثَقِيلِ بُووَه حَه ذَفَمَانَ كَرْد، جَا
التَّجَاؤِ السَّاكِنِيْنَ رُوِي دَا لَه بَه يِنِي بِيَّ وَ تَنْوِينَه كَه دَا، وَهُوَ حَه ذَفِي تَنْوِينَه كَه مَانَ
كَرْد گَه پَرَا بِهِ مُرِيَّ لَه سَهْرُ وَهَزْنِي مُفٍ لَه بَهْرُ حَه ذَفِي عَيْنِ الْفَعْلِ لَامِ الْفَعْلَةِ كَهِي.
«مُرِيَانٍ» بُوَ تَنْوِينَه يِ مَذْكَرِ ثَه صِلَّةٌ كَهِي مُرِيَّ بُووَه، ثَلْفٌ وَ نُونِي تَنْوِينَه مَانَ
لَا حَقَّ كَرْد پِيُوَهِي لَه حَالَه تِي رَه فَعَه دَا، ثَلْفٌ بَاعْثِي فَتْحَه يِ مَاقِبَلِي بُووَه،
بِيَّ يِ مَاقِبَلَه كَه مَانَ هِيْنَايَه وَهُوَ بَه مَفْتُوْحِي گَه پَرَا بِهِ مُرِيَانٍ.

«مُرُونٌ» بُوَ جَمْعِي مَذْكَرِ لَه حَالَه تِي رَه فَعَه دَا ثَه صِلَّةٌ كَهِي مُرِيَّ بُووَه، وَ او
وَ نُونِ عَه لَامَه تِي جَمْعِي مَذْكَرِ بُووَنِ لَه حَالَه تِي رَه فَعَه دَا، ثِيْلِحَاقِمَانَ كَرْد
بِيْنَه وَه، وَهُوَ لَامِ الْفَعْلَةِ كَه مَانَ هِيْنَاوَه بِهِ مَضْمُوْمِي لَه بَهْرُ مَنَاسِبَه يِ وَ اوَه كَه گَه پَرَا
بِهِ مُرِيُونٌ. نَقْلِي ضَمّه يِ بِيَّ كَه مَانَ كَرْد بُوَ مَاقِبَلَه كَه يِ دَوَايِ سَلْبِي حَرَكَه يِ
مَاقِبَلَه كَه يِ وَ حَذْفِي بِيَّ كَه مَانَ كَرْد لَه بَهْرُ التَّجَاؤِ السَّاكِنِيْنَ گَه پَرَا بِهِ مُرُونٌ

«وَأَرَتْ» بُوَ مَفْرُدِي مُؤْنَثِي غَائِبِ لَه فَعْلِي مَاضِي بَابِي اِفْعَالِ دَا، ثَه صِلَّةٌ
كَه يِ أَرَايْتِ بُووَه، وَهُوَ كَوِ أَكْرَمَتْ حَه ذَفِي هَمْزَه كَه مَانَ كَرْد لَه پَاشِ نَقْلِي
فَه تَحَه كَه يِ بُوَلَايِ مَاقِبَلَه كَه يِ، وَهُوَ بِيَّ مَتَحْرَكِ مَاقِبَلِ مَفْتُوْحِ قَه لِبْمَانَ كَرْد بَه

فَهِيَ مُرِيَّةٌ مُرِيَّتَانِ مُرِيَاتٌ وَ ذَاكَ مُرِيٌّ

ثەلف، جا التقاء الساكنين روى دا له به ينى ثەلف وتى كه دا ثەلفه كه مان
 حەذف كرد گه را به اَرَتْ له سەر وه زنى اَفَتْ، به حەذفى عين الفعل و
 لام الفعله كه ي.

«فَهِيَ مُرِيَّةٌ» بۆ اسمى فاعلى مؤنثى بابى افعال له ماده ي رأى، ثەصله
 كه ي مرثيه بوو، وه كو مكرمة، حەذفى همزه كه مان كرد له پاش نقلى كسره
 كه ي بۆلاى ماقبله كه ي، وه تى تَأْنِيث باعشى فتحه ي ماقبلى بوو ماقبله
 كه مان مفتوح كرد گه را به مُرِيَّةٌ.

«مُرِيَّتَانِ» بۆ تشنيه ي مؤنثى ئەم بابە، ثەصله كه ي مرية بوو، ثەلف و
 نون عه لامه تى تشنيه بوو له حاله تى ره فعه دا ئيلحاقمان كرد به ئاخريه وه،
 ثەلف باعشى فتحه ي ماقبلى بوو، ماقبله كه مان مفتوح كرد گه را به مریتان.
 «مُرِيَاتٌ» بۆ جمعى مؤنثى سالم، ثەصله كه ي مرية بوو، ثەلف وتى
 عه لامه تى جمعى مؤنثى سالم بون ئيلحاقمان كرد به ئاخريه وه، جا
 حەذفى تى تَأْنِيثه مفرده كه مان كرد گه را به مُرِيَاتٌ.

«وَ ذَاكَ مُرِيٌّ» بۆ اسمى مفعول مفردى مذكري بابى افعال له ماده ي
 رأى دا، ثەصله كه ي، مُرِيٌّ بوو وه كو مُكْرَمٌ، حەذفى همزه كه مان كرد
 له بهر تخفيف له پاش نقلى فتحه كه ي بۆلاى ماقبله كه ي، جايى متحرك
 ماقبل مفتوح قه ليمان كرد به ثەلف، وه ثەلفه كه يشمان حەذف كرد له بهر
 التقاء الساكنين له به ينى ثەلف و تنوينه كه دا گه را به مُرِيٌّ له سەر وه زنى
 مُفِيٌّ، به حەذفى عين الفعل و لام الفعله كه ي.

مُرَيَانِ مَرُونَ مُرَاةٌ

«مُرَيَانِ» بۆ تشنیهی مذکر، ئەصله‌که‌ی مُرئى بوو، ئەلف و نونى تشنیه‌مان له‌حاله‌تى ره‌فعه‌دا ئیلحاق کرد به‌ئاخریه‌وه، وه لام‌الفعله‌که‌مان هینایه‌وه به‌مفتوحی گه‌را به‌مُرَيَانِ.

یا ئەلین: - ئەصله‌قه‌ریبه‌که‌ی مُرَأَيَانِ بوو، وه‌کو مَكْرَمَانِ، حه‌ذفی همزه‌که‌مان کرد له‌به‌ر تخفیف، له‌پاش نقلی فتحه‌که‌ی بۆلای ماقبله‌که‌ی گه‌را به‌مُرَيَانِ.

«مَرُونَ» بۆ جمعی مذکری اسمی مفعول له‌حالی ره‌فعه‌دا، ئەصله‌که‌ی مُرئى بوو، واو‌وه‌نون عه‌لامه‌تى جمعی مذکر بون له‌حاله‌تى ره‌فعه‌دا ئیلحاقمان کرد به‌ئاخریه‌وه، واو‌مقتضی ضمه‌ی ماقبل بوو، ماقبله‌که‌مان ئیعاذه‌کرده‌وه به‌مضمومی گه‌را به‌مُرئُونَ، یئى متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به‌ئەلف، جا‌ئەلفه‌که‌مان حه‌ذف کرد له‌به‌ر التقاء‌الساکنین گه‌را به‌مَرُونَ، له‌سه‌ر وه‌زنی مَقُونَ.

یا خود ئەلین: - مرون ئەصله‌قه‌ریبه‌که‌ی مُرَأیُونَ بوو، وه‌کو مَكْرَمُونَ حه‌ذفی همزه‌که‌مان کرد له‌به‌ر تخفیف پاش نقلی فتحه‌که‌ی بۆلای ماقبله‌که‌ی گه‌را به‌مُرئُونَ، یئى متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به‌ئەلف. وه‌ئەلفه‌که‌مان حه‌ذف کرد له‌به‌ر ده‌فعی التقاء‌الساکنین گه‌را به‌مَرُونَ.

«مُرَاةٌ» بۆ اسمی مفعولی مؤنثی بابی افعال، ئەصله‌که‌ی مُرئى بوو، تئى تأیثمان پئوه ئیلحاق کرد، وه‌تئى مقتضی فتحه‌ی ماقبلی بوو، ماقبله‌که‌مان ئیعاذه‌کرده‌وه به‌مفتوحی، جا‌یئى متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به‌ئەلف گه‌را به‌مُرَاةٌ، له‌سه‌ر وه‌زنی مَفْلَةٌ، به‌حذفی عین‌الفعله‌که‌ی.

مُرَاتَانِ مَرِيَاتٌ وَ تَقُولُ فِي الْأَمْرِ أَرِيَا، أَرِيَا، أَرِيَا، أَرِيَا، أَرِيَا.

«مُرَاتَانِ» بو اسمی مفعولی تشبیهی مؤنث، نه صلّه که ی مَرَاتَانِ بوو، وه کو مَكْرَمَاتَانِ، هه ذفی همزه که مان کرد پاش نقلی فتحه که ی بولای ماقبله که ی، پاشان یی متحرک ماقبل مفتوح قه لبمان کرد به نه لف گه را به مراتان.

«مَرِيَاتٌ» بو اسمی مفعولی جمعی مؤنث، نه صلّه که ی مُرَاةً بوو، نه لف و تی عه لامه تی جمعی مؤنثی سالم بون یلحاقمان کرد به ناخریه وه، له بهر ئجتماعی دو عه لامه تی تانیث هه ذفی تی مفرده که مان کرد، جا نه لف باعشی فتحه ی ماقبلی بوو لام الفعله که مان ئیعماده کرده وه به مفتوحی گه را به مَرِيَاتٌ.

وه یا خود نه لیین مریات نه صلّه قه ریه که ی مَرِيَاتٌ بوو، هه ذفی همزه که مان کرد له بهر تخفیف له پاش نقلی فتحه که ی بولای ماقبله که ی گه را به مَرِيَاتٌ.

«وَ تَقُولُ فِي الْأَمْرِ» تو نه لیی له بنای نه مری به صیغه له ماده ی رأی له بابی افعال دا: -

«أَرِيَا» بو مفردی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی تُرِي بوو، به ضمه ی تی و کسره ی ری، تی حهرفی مضارع بوو هه ذفمان کرد، وه همزه ی قطعه که مان ئیعماده کرده وه، وه ناخره که مان مجزوم کرد به هه ذفی لام الفعل گه را به أَرِيَا به دو حهرف له سهروه زنی أَرِيَا، به هه ذفی همزه ی عین الفعل وه یی لام الفعل.

وَ بِالْتَّكْوِيدِ: أَرَيْنَ، أَرِيَانُ، أَرُنُّ، أَرِينُ، أَرِيَانُ، أَرِيَانُ

«أَرِيَانُ» بۆ تشبیهی مذکری مخاطب ئەصله‌که‌ی تَرِيَانِ بوو، حاصل بووه به‌هه‌ذفی‌هه‌رفی مضارع، وه‌ ئیعهاده‌ی همزه‌ی قطع، وه‌ هه‌ذفی نونی تشبیهی مضارعه‌که‌ی.

«أَرُو» بۆ جمعی مذکری مخاطب، ئەصله‌که‌ی تَرُونْ به‌ضمه‌ی تێ وه‌ رێ، حاصل بووه به‌هه‌ذفی‌هه‌رفی مضارع وه‌ ئیعهاده‌ی همزه‌ قطعه‌که‌ی، وه‌ هه‌ذفی نونی جمع له‌ ئاخری مضارعه‌که‌یه‌وه‌.

«أَرِي» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، ئەصله‌که‌ی تَرِيَنِ بوو، حاصل بووه به‌هه‌ذفی‌هه‌رفی مضارع وه‌ ئیعهاده‌ی همزه‌ قطعه‌که‌ی، وه‌ هه‌ذفی نونی ئیعراب له‌ ئاخریه‌وه‌.

«أَرِيَانُ» بۆ تشبیهی مؤنثی مخاطب، وه‌ کو تشبیهی، مذکری مخاطب.
«أَرِيِنُ» بۆ جمعی مؤنثی مخاطب مشتقه له‌ تَرِيِنِ، حاصل بووه به‌ هه‌ذفی‌هه‌رفی مضارع وه‌ ئیعهاده‌ی همزه‌ قطعه‌که‌ی، وه‌ هه‌یشتنه‌ وه‌ی نونه‌ که‌ی چونکه‌ ضمیری فاعلی جمعی مؤنثه‌.

«و بالتأكید»: ئەلئیت: له‌ کاتی تاکیدی ئەمری بابی افعال له‌ ماده‌ی ر‌ای.

«أَرِيِنُ» بۆ مفردی مذکری مخاطب، ئەصله‌که‌ی أَرِ بوو به‌ دو‌هه‌رفی همزه‌ و ر‌ی مؤکدمان کرد به‌ نونی ثقیله‌ وه‌، جا ئیعهاده‌ی لام‌الفعله‌که‌مان کرده‌ وه‌ به‌ مفتوحی له‌ به‌ر تقضای نونه‌ توکیده‌ که‌ گه‌را به‌ أَرِيِنُ.

«أَرِيَانُ» بۆ تشبیهی مذکری مخاطب، ئەصله‌که‌ی أَرِيَا بوو مؤکدمان

وَبِالنَّهْيِ: لَأْتِرِ، لَأْتِرِيَا، لَأْتُرُوْ - لَأْتِرِي، لَأْتِرِيَا، لَأْتِرِيْنَ.

کرد به نونی ثقیله وه، وه نونه که مان مکسور کرد گه پرا به اَرِيَانْ.

«أَرُنُّ» بۆ جمعی مذکری مخاطب، نه صلّه که ی اَرُو بوو مؤکد مان کرد

به نونی ثقیله وه، جا التقاء الساکنین، پ روی دا له به ینی واو وه نونه که دا

دروست نه بوو چه ذفی نونه که له به رعایه تی تأکیده که، به لام چه ذفی واوه

که مان کرد له بهر اکتفا به ضمه ی ماقبله که ی گرا به اَرُنْ له سهر وه زنی اَفَنْ

به چه ذفی عین الفعل وه لام الفعل وه واوی جمعه که یشی.

«أَرِنُّ» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی اَرِي بوو، مؤکد مان کرد

به نونی ثقیله وه جا التقاء الساکنین پ روی دا له به ینی یی و نونه که دا دروست

نه بوو چه ذفی نونه که له بهر تأکید، به لام چه ذفی یی که مان کرد له بهر اکتفا به

کسره ی ماقبله که ی گه پرا به اَرِنْ.

«أَرِيَانُّ» بۆ تشبیه ی مؤنثی مخاطب، دروست کراوه وه کو تشبیه ی

مذکری مخاطب.

«أَرِيَانُّ» بۆ جمعی مؤنثی مخاطب، نه صلّه که ی اَرِيْنَ بوو مؤکد مان

کرد به نونی ثقیله وه، وه هاتین به نه لقی له به ینی نونه کانا وه نونه تأکیده

که مان مکسور کرد گه پرا به اَرِيَانْ.

«وَبِالنَّهْيِ» تَوَّ ثَلَيْتْ له کاتی داخل کردنی لای ناهیه له سهر فعلی

مضارع ی بابی افعال له ماده ی رأی.

«لَأْتِرِ» تا ناخری هموو صیغه کانی به چه ذفی همزه ی عین الفعل

مطلقاوه چه ذفی لام الفعلی مفردی بی نون، وه چه ذفی نون له تشبیه دا

وَبِالتَّأْكِدِ: لِاتْرِيْنَ، لِاتْرِيَانَ، لِاتْرُنَّ، لِاتْرُنَّ، لِاتْرِيَانَ، لِاتْرِيَانَ

مطلقاً، وه له جمعی مذکر وه مفردی نون دارا که ته‌نھا صیغھی مفردی مؤنثی مخاطبه، وه هیشتنه وهی نونی جمعی مؤنث.

«لِاتْرِيْنَ» بۆ نهی له مفردی مذکری مخاطب مؤکد به نونی تأکیده وه نه‌صله‌که‌ی لِاتْرِبُو مؤکدمان کرد به نونی ثقیله وه ثعاده‌ی لام‌الفعله که مان کرده وه گه‌را به لِاتْرِيْنَ.

«لِاتْرِيَانَ» بۆ تشنیه‌ی مذکری مخاطب، نه‌صله‌که‌ی لِاتْرِبَا بوو، مؤکدمان کرد به نونی ثقیله، وه نونه که مان مکسور کرد گه‌را به لِاتْرِيَانَ.

«لِاتْرُنَّ» بۆ جمعی مذکری مخاطب، نه‌صله‌که‌ی لِاتْرِبُو مؤکدمان کرد به نونی ثقیله، جا التقاء‌الساکنین روی دا له به‌ینی واو وه نونه که دا دروست نه‌بوو چه‌ذفی نونه که بکه‌ین له‌بهر رعایه‌تی تأکیده‌که‌ی، به‌لام چه‌ذفی واوه که مان کرد له‌بهر اکتفا به ضمه‌ی ماقبله‌که‌ی گه‌را به لِاتْرُنَّ به ضمه‌ی تی وه ری له‌سهر وه‌زنی لِاتْفَنَّ به چه‌ذفی عین‌الفعل وه لام‌الفعل وه واوی جمعی مذکر.

«لِاتْرُنَّ» بۆ مفردی مؤنثی مخاطب، نه‌صله‌که‌ی لِاتْرِيْ بوو مؤکدمان کرد به نونی ثقیله، جا التقاء‌الساکنین روی دا له به‌ینی یی و نونه که دا، دروست نه‌بوو چه‌ذفی نونه که بکه‌ین له‌بهر رعایه‌تی تأکیده‌که‌ی، به‌لام چه‌ذفی یی ضمیر فاعلمان کرد له بهر اکتفا به کسره‌ی ماقبله‌که‌ی گه‌را به لِاتْرُنَّ

«لِاتْرِيَانَ» بۆ تشنیه‌ی مؤنثی مخاطب، نه‌صله‌که‌ی لِاتْرِبَا بوو، دروست

وَ تَقُولُ فِي: اِفْتَعَلَ مِنْ مَهْمُوزِ الْفَاءِ: اِثْتَالَ كَاخْتَارَ، وَ اِپْتَلَى كَاِفْتَضَى.

کراوه وه کو تشبیهی مذکری مخاطب.

«لَا تَرِيْنَا» بؤ جمعى مؤنث مخاطب، نه صله كهى لاترين بوو، مؤكدمان كرد به نونى ثقيله، وه هاتين به نه لفى له به ينى نونه كانا، وه نونه جمعه كه مان مكسور كرد گه را به لاترينان.

«وَ تَقُولُ فِي: اِفْتَعَلَ مِنْ مَهْمُوزِ الْفَاءِ: اِثْتَالَ كَاخْتَارَ، وَ اِپْتَلَى كَاِفْتَضَى.»

تو نه لييت: له بناى بابى افتعال دا له مهموزالفای أجوف ایتال وه کو اختار، نه صله كهى ایتال بوو به دو همزه يه كى همزهى وه وصل وه يه كى فاء الفعل، جا همزهى ثانى ساكن ماقبل مكسور قه ليمان كرد به يى گه را به ایتال.

(نه ليى ایتاله اى أصلحه وه كو له قاموسايه)

وَ اِپْتَلَى كَاِفْتَضَى. وه تو نه ليى له مهموزالفای ناقص دا ایتلى نه صله كهى ایتلى همزهى ثانى ساكن ماقبل مكسور قه ليمان كرد به يى گه را به ایتلى يانى سويندى خوارد.

بيدارين: هوى باسكردنى ثم دو صيغه به تاييه تى نه مهيه بزنان يى مبدل له همزه قه لب ناكردى به تى هه تا ده غم بكردى له وتى يهى واله دوايه وه، به لام يى نه صلى قه لب نه كرى به تى وه ده غم نه كرى له تى دواوه يدا، وه كورا بورد له اتسردا.

فصل

فَضْلٍ فِي بِنَاءِ إِسْمِي الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ وَهُمَا مِنْ يَفْعَلُ بِكَسْرِ الْعَيْنِ عَلَى
وَزْنِ مَفْعَلٍ مَكْسُورِ الْعَيْنِ: كَالْمَجْلِسِ وَالْمَيْبِيتِ.

«فَضْلٍ فِي بِنَاءِ إِسْمِي الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ» نه‌مه فه‌صلیکه باسی
دروستکردنی اسمی زه‌مان و مکان نه‌کات.

اسمی زه‌مان و مکان دروست نه‌کرتین له فعل بو‌ده لآلهت کردنی
له‌سهرکات و شوینتی نه‌و فعله به بیّ تقید به فاعیلیکی دیاری یا به کات و
شوینتیکی دیاری به وه.

«وَهُمَا مِنْ يَفْعَلُ بِكَسْرِ الْعَيْنِ عَلَى وَزْنِ مَفْعَلٍ مَكْسُورِ الْعَيْنِ:
كَالْمَجْلِسِ وَالْمَيْبِيتِ.» واته اسمی زه‌مان و مکان نه‌گهر دروست بکرتین له
یفعل به کسره‌ی عین‌الفعل وه‌کو یَضْرِبُ له‌سهر وه‌زنی مَفْعَلٍ نه‌بن، به
فتحی میمی زانده له نه‌وه‌لیه وه، وه کسره‌ی عین‌الفعل خوی له سالم
دروست بکرتت وه‌کو مَجْلِسِ بؤکات و شوینتی دانیشتن مشتقه له یَجْلِسُ
وه‌کو یَضْرِبُ، حه‌ذفی حه‌رفی مضارعه‌ه که‌مان کرد وه له باتی نه‌ودا
میمیکی مفتوحه‌مان له جیگه یا دانا‌گه‌را به مَجْلِسِ.

وه یا له معتل دروست بکرتی وه‌کو مَیْبِيتِ که مشتقه له یَیْبِيتُ حه‌ذفی
حهرفه مضارعه‌ه که‌مان کرد، وه له جیگه‌ی نه‌وا میمیکی مفتوحه‌مان دانا
گه‌را به مَیْبِيتِ.

وه نه‌گهر له یَفْعَلُ به فتحی عین‌الفعل یا له یَفْعَلُ به ضمه‌ی عین‌الفعل

وَمِنْ يَفْعَلُ يَفْتَحِ الْعَيْنِ وَ ضَمِّهَا عَلَى مَفْعَلٍ مَفْتُوحِ الْعَيْنِ: كَالْمَذْهَبِ
وَالْمَقْتَلِ وَالْمَشْرَبِ وَالْمَقَامِ. وَشَدَّ: الْمَسْجِدُ وَالْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ

«وَمِنْ يَفْعَلُ يَفْتَحِ الْعَيْنِ وَ ضَمِّهَا عَلَى مَفْعَلٍ مَفْتُوحِ الْعَيْنِ:
كَالْمَذْهَبِ وَالْمَقْتَلِ وَالْمَشْرَبِ وَالْمَقَامِ.»

دروست بکری ئه وه له سهر وه زنی مَفْعَلٌ ئه بن به فتحه ی عین الفعل له بهر موافقه ی عین الفعلی مضارع له مفتوح العین دا، وه له بهر تخفیف له مضموم العین دا.

ئیتربیی فه رقه ئه مانه له فعلی سالم دروست بکری ئه وه کو مَذْهَبٌ مشتقه له یدهب به فتحه ی عین الفعل.

وه مقتل که مشتقه له يَقْتُلُ به ضمه ی عین الفعل، وه یاله معتل العین دروست بکری ئه وه کو مقام که مشتقه له يَقُومُ.

له هه موو ئه مانه دا حه ذفی حه رفی مضارع مان کردوه، وه له جیگه ی ئه ودا میمیکی مفتوحه مان داناوه، وه عین الفعله که مان مفتوح کردوه له مضموم العین دا، وه به مفتوحی هیشتومانه ته وه له مفتوح العین دا.

مثلاً: ئه لئین مقام مشتقه له یقوم، یی مان حه ذف کرد، وه میمیکی مفتوحه مان له جیگه ی دانا، وه عین الفعله که مان مفتوح کرد گه را به مَقُومٌ جاقه لبی عین الفعله که مان کرد به ئه لف پاش نقلی فتحه که ی بۆلای ماقبله که ی گه را به مَقَامٌ.

«وَشَدَّ: الْمَسْجِدُ وَالْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ وَالْمَطْلَعُ وَالْمَجْزُرُ وَالْمَرْفِقُ

وَالْمَطْلَعُ وَالْمَجْزُرُ وَالْمَزْفِقُ وَالْمَسْكِينُ وَالْمَنْسِكُ وَالْمَنْبِتُ وَالْمَسْقِطُ
 عَلَى مَفْعَلٍ بِكَسْرِ الْعَيْنِ فِيهَا كُلُّهَا وَحُكَيَّ الْفَتْحُ فِي بَعْضِهَا هَذَا إِذَا كَانَ
 الْفِعْلُ صَحِيحَ الْفَاءِ وَاللَّامِ وَأَمَّا فِي غَيْرِهِ: فَمِنَ الْمُعْتَلِّ الْفَاءِ يَكُونُ عَيْنُ
 فِعْلِهِ مَكْسُوراً أَبَداً: كَالْمَوْعِدِ وَالْمَوْضِعِ، وَمِنَ الْمُعْتَلِّ اللَّامِ يَكُونُ
 مَفْتُوحَ الْعَيْنِ أَبَداً: كَالْمَأْوَى وَالْمَرْمَى.

وَالْمَسْكِينُ وَالْمَنْسِكُ وَالْمَنْبِتُ وَالْمَسْقِطُ عَلَى مَفْعَلٍ بِكَسْرِ الْعَيْنِ فِيهَا
 كُلُّهَا» واته دهر چوه له ده‌ستور و یاسای دروستکردنی اسمی زه‌مان و
 مکان ثم نو صیغه که نه خوینرنه‌وه له‌سه‌ر وه‌زنی مَفْعَلُ به کسره‌ی
 عین‌ال‌فعل مع أنه قیاس وایه که له‌سه‌ر وه‌زنی مفعول بخوینرنه‌وه به فتحه‌ی
 عین‌ال‌فعل چونکی مضارعی منسک به فتحه‌ی عین‌ال‌فعله، وه مضارعی
 باقیه که یانبه ضمه‌ی عین‌ال‌فعله.

«وَحُكَيَّ الْفَتْحُ فِي بَعْضِهَا» وه نقل کراوه مَفْعَلُ به فتحه‌ی عین‌ال‌فعل
 له به‌عزیک له‌مانه‌دا، وه‌کو: مسجد وه مسکن وه له‌وکاتا استعماله که یان
 له‌سه‌ر یاسای خوینانه.

«هَذَا إِذَا كَانَ الْفِعْلُ صَحِيحَ الْفَاءِ وَاللَّامِ» واته ثم ده‌ستوره که وتمان
 اسمی زه‌مان و مکان له مضارعی مکسورال‌عین له‌سه‌ر مفعول‌ثبئی به کسره‌ی
 عین. وه له مضارعی مفتوح و مضموم‌ال‌عین له‌سه‌ر مفعول‌ثبئی به فتحه‌ی
 عین‌ال‌فعل له کاتیکیابه که نه‌وفعله فاء‌ال‌فعل وه لام‌ال‌فعلی حه‌رفی علله نه‌بئی...

«وَأَمَّا فِي غَيْرِهِ: فَمِنَ الْمُعْتَلِّ الْفَاءِ يَكُونُ عَيْنُ فِعْلِهِ مَكْسُوراً أَبَداً:
 كَالْمَوْعِدِ وَالْمَوْضِعِ، وَمِنَ الْمُعْتَلِّ اللَّامِ يَكُونُ مَفْتُوحَ الْعَيْنِ أَبَداً:
 كَالْمَأْوَى وَالْمَرْمَى.»

وَقَدْ تَدْخُلُ عَلَى بَعْضِهَا تَاءُ التَّأْنِيثِ: كَالْمِظَنَّةِ وَالْمَقْبِرَةِ وَالْمَشْرِقَةِ
وَسَدِّ الْمَقْبِرَةِ وَالْمَشْرِقَةَ بِالضَّمِّ فِيهِمَا

وه نه مما غیرى نه وانه، نه وه له معتل الفادا عين الفعلی اسمی زه مان و
مكان مكسور نه بئ به ده وام وه كو: مَرَعِدْ وه مَوْضِعْ به كسره ی عين الفعل،
وه له معتل اللامدا له سهر وه زنى مَفْعَلٌ نه بئ به فتحه ی عين الفعل به ده وام،
وه كو: مَأْوَى وه مَرْمَى كه معتل اللامن نه مانه له سهر وه زنى مَفْعَلٌ هاتون، به
فتحه ی عين الفعل.

«وَقَدْ تَدْخُلُ عَلَى بَعْضِهَا تَاءُ التَّأْنِيثِ: كَالْمِظَنَّةِ وَالْمَقْبِرَةِ
وَالْمَشْرِقَةِ» واته: جاربه جار اسمی زه مان و مكان الحاق نه كرى بیانه وه
تئى تأنیث، وه كو مظنة بو زه مان و مكاني گومان و باوه ر به بونی شتى، وه
مقبرة بو مكاني كه مردوی تیا بكرتته ژبر خاك و بشارتته وه. وه مشرقه بو
شونتی دهر كه وتنی روناكى هه تاو نه مانه هاتیان له سهر وه زنى مفعول به
فتحه ی عين الفعل قیاسه وله جیگه ی خوبایه تئى، به لام ثلحاقی تئى تأنیث
بیانه وه خلاقی قیاسه. وه بازى له زاناكان فه رمویانه: الحاق نه تئى به م
كلماته وه یا له بهر نه وه یه اظهاری مبالغه بكرى له وجودی نه صلی حدثه كه
لهو شونتا. یا له بهر نه وه یه كه ئیراده ی شونته كه كراوه به خصوصی، له بهر
نهو له سهز یاسای مه عنای اسمی زه مان و مكان نه ماون، كه وابو نه مانه
خارجن له اسمی زه مان و مه كانی اصطلاحی ئیمه.

«وَسَدِّ الْمَقْبِرَةِ وَالْمَشْرِقَةَ بِالضَّمِّ فِيهِمَا» واته شاده خویندنه وه ی
عين الفعلی نه م دو لفظه به ضمه چونكى قیاس له وانا، وه له نظیر نه وانا

وَمِمَّا زَادَ عَلَى الثَّلَاثَةِ كَأَسْمِ الْمَفْعُولِ: كَالْمُدْخَلِ وَالْمُقَامِ. وَإِذَا كَثُرَ الشَّيْءُ بِالْمَكَانِ قِيلَ فِيهِ مَفْعَلَةٌ فِي الثَّلَاثِي الْمُجَرَّدِ. فَيُقَالُ: أَرْضٌ مَسْبَعَةٌ وَمَأْسَدَةٌ وَمَذْتَبَةٌ وَمَطْبَخَةٌ وَمَقْتَأَةٌ

فتحه‌ی عین‌الفاعل «وَمِمَّا زَادَ عَلَى الثَّلَاثَةِ كَأَسْمِ الْمَفْعُولِ: كَالْمُدْخَلِ وَالْمُقَامِ».

واته صیغه‌ی اسمی زه‌مان و مکان له و فعلانا که زیادبن له‌سهر سسی
حرف‌خوای رباعی مجرد یا مزید فیه وه یا ثلاثی مزید فیه بن، دیت
له‌سهر وه‌زنی اسمی مفعول‌ئه و باب‌ه وه‌کو: مُدْخَلٌ به‌ضمه‌ی میم وه
فتحه‌ی ماقبلی تاخره‌که‌ی.

وه مقام به‌و وینه بو اسمی زه‌مان و مکانی بابی افعال له‌سهر شیوه‌ی
اسمه مفعوله که‌یان...

«وَإِذَا كَثُرَ الشَّيْءُ بِالْمَكَانِ قِيلَ فِيهِ مَفْعَلَةٌ فِي الثَّلَاثِي الْمُجَرَّدِ. فَيُقَالُ: أَرْضٌ مَسْبَعَةٌ وَمَأْسَدَةٌ وَمَذْتَبَةٌ وَمَطْبَخَةٌ وَمَقْتَأَةٌ» واته
کاتی شتیک زوریت له شوینیک دا نه‌وه بو به‌یانی زوری نه‌وشته له‌و
شوینا صیغه‌ی مفعله دروست نه‌کری. به‌فتحه‌ی میم و عین‌الفاعل وه
الحاقی تی‌ی تانیث، جا نه‌وتری ارض مَسْبَعَةٌ بو‌عه‌رزی درنده‌ی زوری
تیابن.

وَأَسَدَةٌ بو‌عه‌رزی شیری زوری تیابن. وَمَذْتَبَةٌ بو‌شوینن گورگی
زوری تیابن. وَمَطْبَخَةٌ بو‌عه‌رزی که‌کاله‌کی زوری تیابن. وه مَقْتَأَةٌ بو‌شوین
و‌عه‌رزی که‌خه‌یارو تروزی زوری تیابن. وه له‌همرو نه‌و کلماتانه‌دا که

.....

حرفه کانی له ژوروی سیّ حرفی وه بیّ زیاده کهی حه ذفی نه کریّ وه کو
 یه کی له ئی یه کان (ث) له مقثأة ذا، به لامّ نه م یاسایه هه ربو ثلاثی به کار
 دیت، نه گیناله له روباعی مجرد وه مزید فیه وه خماسی مجرد وه مزید
 فیه، وه له سداسی و زیاتر له ودا کلمه ی (کثیر) به کار دیت به اضافه بو لای
 نه و شته زوره که مثلاً نه لیئت: مکان کثیر الشعب، أو کثیر الغصنفر، أو
 کثیر العصفور و هكذا...

فصل

وَأَمَّا إِسْمُ الْأَلَةِ: وَهُوَ مَا يُعَالَجُ بِهِ الْفَاعِلُ الْمَفْعُولَ لِوُصُولِ الْأَثَرِ إِلَيْهِ
كَالْمِنْحَتِ. فَيَجِيءُ عَلَى مِثَالِ مِخْلَبٍ وَ مِكْسَحَةٍ وَ مِفْتَاحٍ وَ مِصْفَاةٍ
وَقَالُوا مِرْقَاةً بِكَسْرِ الْمِيمِ عَلَى هَذَا وَ مَنْ فَتَحَ الْمِيمَ أَرَادَ الْمَكَانَ

«وَأَمَّا إِسْمُ الْأَلَةِ: وَهُوَ مَا يُعَالَجُ بِهِ الْفَاعِلُ الْمَفْعُولَ لِوُصُولِ الْأَثَرِ إِلَيْهِ
كَالْمِنْحَتِ.» واته اسمی ثالث شتیکه که کار کهر به و شته خهریکی کار
ته بیئت له جیگه به کدا بوئه وه نیشانه به ک له و شوینا بنوینتی، وه کو مِنْحَت به
کسره ی میم وه سکونی نون وه فتحه ی حی بو ته شوی ی دار تاش که
بیهوی له داری دهرگایه یا کور سی به ک دروست بکات.

«فَيَجِيءُ عَلَى مِثَالِ مِخْلَبٍ وَ مِكْسَحَةٍ وَ مِفْتَاحٍ وَ مِصْفَاةٍ» ته وه
دیت له سهر وه زنی مِفْعَلٌ وه مِفْعَالٌ به کسره ی میم وه فتحی عین الفعل،
وه کو: مِخْلَبٌ بو ثاله تی دو شینی حه یوان. وه مفتاح کلیلی کردنه وه ی
دهرگای داخرا وه له سهر وه زنی مِفْعَلَةٌ وارد ته بی، وه کو مِکْسَحَةٌ که ناوی
گسکه، وه مِصْفَاةٌ که ناوی شیرپالیوه، وه ته صلّه که ی مِصْفَاةٌ بوو، جا (بی)
متحرک ماقبل مفتوح قلبمان کرد وه به ثلف بو به مِصْفَاةٌ.

«وَقَالُوا مِرْقَاةً بِكَسْرِ الْمِيمِ عَلَى هَذَا» وه عهره ب خویندویانه ته وه
مرقاة به کسره ی میم وه سکونی ری وه فتحه ی قاف بو په ی نتیجه ی سهر
که وتن بو شوینتی به رز، ته صلّه که ی مِرْقَاةٌ بوو، بی متحرک ماقبل مفتوح
قلبمان کرد به ثلف گه را به مِرْقَاةٌ.

«وَمَنْ فَتَحَ الْمِيمَ أَرَادَ الْمَكَانَ» وه ههر که س میمی مرقاة به مفتوحی

وَشَدَّ: مُدْهَنٌ وَّ مُسْعَطٌ وَّ مُدَقٌّ وَّ مُنْخَلٌ مُكْحَلَةٌ وَّ مُخْرُضَةٌ مَضْمُومَةٌ
الْمِيمِ وَالْعَيْنِ وَجَاءَ مِدَقٌّ وَّ مِدَقَّةٌ بِكَسْرِ الْمِيمِ وَفَتْحِ الْعَيْنِ عَلَى الْقِيَاسِ

خوبنده‌وه، نه‌وه مه‌به‌ستی نه‌وه بو‌وه که به اسمی مکانی دابنی، واته
جینگه‌ی سهر که‌وتن نه‌ک به اسمی ناله‌تی بخوینیتته وه. وه له‌و حالا فتحه‌ی
میمیکه موافقی اصوله وه مر‌قاة نه‌بی به مفعلة به فتحه‌ی میم وه عین‌الفعل
نه‌وه‌نده هه‌یه وجودی تی‌ی تأنیته که زیاده، وه ممکنه نه‌و که‌سه مر‌قاتی به
فتحه‌ی میم کرد بی‌ به ناو بو‌په‌ینجه یه‌کی تاییه‌تی. وه نه‌صلی مر‌قاة مر‌قیة
بوو بی‌ متحرک ماقبل مفتوح قه‌لبمان کرد به نه‌لف گه‌را به مر‌قاة.

«وَشَدَّ: مُدْهَنٌ وَّ مُسْعَطٌ وَّ مُدَقٌّ وَّ مُنْخَلٌ وَّ مُكْحَلَةٌ وَّ مُخْرُضَةٌ

مَضْمُومَةٌ الْمِيمِ وَالْعَيْنِ» واته شاذه و خارجه له یاسای صیغه‌ی اسمی
ناله‌ت نه‌م چند اسمه ناله‌ته به ضمه‌ی میم وه عین‌الفعل خوای به بی‌ تی
بن وه‌کو: مدهن بو‌چه‌وری دان، و مسعط بو‌قوتویی برنوتی وه مدق بو
ده‌سکه ناوان وه منخل بو‌بیژنگ.

یا له‌گه‌ل تی‌ی دابن وه‌کو: مکحله بو‌ناله‌تی کلدان و کلتور. وه مُخْرُضَةٌ بو
کیسه‌ی نه‌سپون، له‌بهر نه‌وه یاسا له‌مانه‌دا کسره‌ی میم وه فتحه‌ی
عین‌الفعل وه الحاق نه‌کردنی بی‌ به ناخریانه وه.

وه بازی له زاناکان فرمویانه: وجهی نیه بو ژماردنی نه‌مانه به شاذ
چونکه نه‌مانه اسمی ناله‌ت نین. وه ههر کام ناوان بو شتیکی تاییه‌تی.

«وَجَاءَ مِدَقٌّ وَّ مِدَقَّةٌ بِكَسْرِ الْمِيمِ وَفَتْحِ الْعَيْنِ عَلَى الْقِيَاسِ» وه هاتووه
نه‌م دو لفظه به کسره‌ی میم وه فتحه‌ی عین‌الفعل له‌سهر قانونی صیغه‌ی
اسمی ناله‌ت نه‌وه‌نده هه‌یه الحاقی تی‌ی پییه وه خارجه له قیاس.

تنبیہ:

الْمَرَّةُ مِنْ مَصْدَرِ الثَّلَاثِيِّ الْمَجْرَدِ عَلَى فَعْلَةٍ بِالْفَتْحِ تَقُولُ: ضَرَبْتُ
ضَرْبَةً وَقَمْتُ قَوْمَةً وَمِمَّا زَادَ عَلَى الثَّلَاثَةِ يَكُونُ بِيَزَادَةِ الْهَاءِ كَأَعْطَاةً
وَالْإِنْطِلَاقَةَ وَأَسْتِخْرَاجَةً وَتَدَخُّرُجَةً

نہمہ بیدار کردنہ وہی مصنفہ بو شاگردہ کانی لہ سہر دروست کردنی
مصدری مرّۃ و نوع لہ ثلاثی مجرد و غیری ثلاثی مجردا جافہ رموی: -
«الْمَرَّةُ مِنْ مَصْدَرِ الثَّلَاثِيِّ الْمَجْرَدِ عَلَى فَعْلَةٍ بِالْفَتْحِ تَقُولُ: ضَرَبْتُ
ضَرْبَةً وَقَمْتُ قَوْمَةً» واتہ نہو مصدرہی کہ دہ لالہت بکات لہ سہر
تاقہ جاری لہ مدلولہ کہی: -

نہ گہر لہ ثلاثی مجردا دروستی بکہی نہوہ یاساو اصولہ کہی وایہ
لہ سہر وہ زنی فَعْلَةٌ بِيْ بِه فتحہی فاء الفعل وہ سکونی عین الفعل وہ فتحہی
لام الفعل لہ گہل الحاقی تی بہ تاخریہ وہ، وہ کو نہ لیبت: - ضَرَبْتُ ضَرْبَةً يَانِي
دام لہ فلان یہ ک جار لیدان. وہ قمت قومه یانی ہہ ستامہ سہریٰ یہ کجار
ہہ ستان.

«وَمِمَّا زَادَ عَلَى الثَّلَاثَةِ يَكُونُ بِيَزَادَةِ الْهَاءِ» وہ بنای مصدری مرّۃ
لہ فعلیک زیاتر بیٹ لہ سہر سنی حرف خوی رباعی مجردی یا مزید فیہ
وہ یا ثلاثی مزید فیہ بیٰ نہوہ بہ زیاد کردنی تیٰ تأنیث لہ سہر مصدری
نہو بابہ ئیتر دہست لہ وہ زنی مصدری نہو بابہ نادری. «كَأَعْطَاةً وَ
انْطِلَاقَةً وَأَسْتِخْرَاجَةً وَتَدَخُّرُجَةً» نہم مصدرانہ مصدری مہرہن بو بابی
افعال وہ انفعال وہ استفعال وہ تفعّل لہو مادانہ وہ پہیدا بوون بہ زیاد
کردنی تیٰ لہ سہر: اعطاء وہ انطلاق وہ استخراج وہ تدحرج.

إِلَّا مَاءٌ فِيهِ ثَاءٌ التَّائِبِثِ مِنْهَا فَالْوَضْفُ بِالْوَاحِدَةِ وَاجِبٌ كَقَوْلِكَ رَحْمَتُهُ
رَحْمَةً وَاحِدَةً وَ دَخَرَجْتُهُ دَخَرَجَةً وَاحِدَةً وَاطْمَأْنَنْتُ طُمَأْنِينَةً وَاحِدَةً
وَالفِعْلَةُ بِالكَسْرِ لِلنُّوعِ تَقُولُ هُوَ حَسَنُ الطَّعْمَةِ وَالْجِلْسَةِ

«إِلَّا مَاءٌ فِيهِ ثَاءٌ التَّائِبِثِ مِنْهَا فَالْوَضْفُ بِالْوَاحِدَةِ وَاجِبٌ» ثيللا
مصدرى نه بى له ثلاثى و غيره ثلاثى كه خوى له نه صلى وه ضعا تى
تيا بى، نه وه له وانا مصدرى مره به هينانى صيفه تى واحده بو افاده
مه عنای مره واجبه

«كَقَوْلِكَ رَحْمَتُهُ رَحْمَةً وَاحِدَةً» له ثلاثى مجردها «و دَخَرَجْتُهُ
دَخَرَجَةً وَاحِدَةً» له رباعى مجردا «وَاطْمَأْنَنْتُ طُمَأْنِينَةً وَاحِدَةً» له رباعى
مزید فيه دا. نه مانه له بهر نه وه له نه صلى وه ضعى مصدره تاكيد به كانياندا
تى هيه به پيوسته به جيا كردنه وهى مصدرى مره له مصدرى تاكيدى كه
لفظى واحده زياد بكرى له سهر مصدره كانيان.

«وَالفِعْلَةُ بِالكَسْرِ لِلنُّوعِ» وه وه زنى فِعْلَةٌ به كسرهى فاء الفعل وه
سكونى عين الفعل وه فتحى لام الفعل وه تى له شاخريه وه دانراوه بو
ده لالهت له سهر مصدرى نوعى يانى بو مصدرى كه ده لالهت بكات
له سهر نه وه صيفهت وه هيئهت وه شيوه كه فعله كهى له سهر كراوه.

«تَقُولُ هُوَ حَسَنُ الطَّعْمَةِ وَالْجِلْسَةِ» تو نه ليبت بو به يانى هيئهتو
صفه تى فعل. فلانه خوارده مهنى خو شه و به له زهت: وه فلانه كه س
دانيشتنى جوان و به نه دهب و مناسبه. ئيسته لفظى طعمه و جلسه به
كسرهى فاء الفعل نه وه نوعه تايه تى به نه كه بين له تام وه له دانيستن، وه
اضافهى حسن افادهى نه وه نه كات كه نه وه نوعه نه وعيكي جوانه.

والحاصل: بنای مصدره كه نه وعيهت نه كه به نى، وه لفظى حَسَنُ يا

هر لفظیکی تر به یانی نهو نهوعه نهکات له جوانی و شیرینی دا.
 بیدار بنه وه: له وهختیکا موزون به فعله به کار نهبری بو مصدهری
 نهوعی که نهو فعله ثلاثی مجرده ذاتاً مصدهره کهی لهسهر نهو وهزن و
 شیوه نه بی، نهگر نا هر نهصلی مصدهری فعلی که استعمال نه کری بو
 مصدهری تأکیددی وه لفظی زیاد نه کری بو ده لالت لهسهر مصدهری
 نهوعی، وه کو چون لفظی واحده زیاد نه کرا بو جیا کردنه وهی مصدهری
 مره له مصدهری تأکیددی، مثلاً نه لیئت: - دَخْرَجْتُهُ دَخْرَجَةً بو مصدهری
 تأکیددی. و دَخْرَجْتُهُ دَخْرَجَةً وَاحِدَةً بو ده لالت لهسهر مصدهری مره. وه
 چون له مادهی رحم له بابی رابع دا نه لیئن: رَحِمْتُهُ رَحْمَةً بو مصدهری
 تأکیددی، و رَحِمْتُهُ رَحْمَةً وَاحِدَةً بو مصدهری مره، و رَحِمْتُهُ رَحْمَةً شَامِلَةً
 لِأَهْلِهِ بو مصدهری نهوعی، وه له ماده نَشَدَ بو مصدهری تأکیددی نه لیئت: -
 نَشَدْتُ الضَّالَّةَ نَشْدَةً، وه بو مصدهری مره نه لیئت: نَشَدْتُ الضَّالَّةَ نَشْدَةً
 واحده، وه بو مصدهری نهوعی نه لیئت: - نَشَدْتُهَا نَشْدَةً جَيِّدَةً مُفِيدَةً.

هَذَا آخِرُ الْكَلَامِ مِنَ الْخَادِمِ الْمُتَوَانِسِ فِي شَرْحِ مَثْنِ تَضْرِيْفِ
 الزَّنْبَانِي وَأَسْتَلُّ اللَّهَ الْقَدِيرَ أَنْ يُوفِّقَنِي عَلَى طَبْعِهِ وَنَشْرِهِ، وَ يُوقِّقَ
 أَبْنَاءَنَا عَلَى تَعَلُّمِهِ وَحِفْظِهِ وَتَغْلِيْمِهِ فِي سَبِيلِ خِدْمَةِ الْقُرْآنِ الْمُبِينِ وَ
 أَخَادِيْثِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَ سَلَامُهُ عَلَيْهِ وَ عَلَى إِخْوَانِهِ وَ
 آلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ أَتْبَاعِهِ بِأَخْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

ئەم کتایە تە پاک نوسە ئەنجامی هات لە روژی دوشەممە بیست و
 شەشەمی مانگی شوال لە سالی هەزار و چوارصد و دوی هێجری
 مصادفی ۱۹۸۲/۸/۱۶ میلادی لە حوجرە ی مدرسە ی جامعی حەزەرەتی
 شیخ عبدالقادری گیلانی دا نورالله رۆحە و ضریحە آمین. و آنا المؤلف
 الخادِمُ لِلْعِلْمِ وَالِدَيْنِ عَبْدُ الْكَرِيمِ مُحَمَّدُ الْمَدْرَسِ الْكُرْدِيِّ الشَّهْرَزُورِيِّ
 غفرالله له ولوالديه وللمسلمين آمين.

ریکخستن و دوبارە نوسینەووە و ئامادە کردنی بو چاپ - بە یاری خوا-
 تەواو بوو لە روژی شەممە ریکەوتی ۱۴۱۱/۱۰/۱۰ هجری بە رامبەر بە
 ۱۹۹۱/۵/۲۵ میلادی وە ۱۳۷۰/۳/۴ ه. ش. لە لایەن مولودباوە مراد
 کردی لە شاری سنە دا.

وَ آخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.
 وَالسَّلَامُ